AL. JIRÁSKA

SEBRANÉ SPISY.

DÍL VI.

MEZI PROUDY.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

www.digiBooks.cz

V PRAZE.
NAKLADATEL J. OTTO KNIHTISKÁRNA.

MEZI PROUDY.

TŘI HISTORICKÉ OBRAZY.

I

DVOJÍ DVŮR.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
NAKLADATEL J. OTTO KNIHTISKÁRNA

DVOJÍ DVŮR.

I.

Tři studenti Pražského učení bloudili ve Křivoklátských lesích. Byli zajisté vzácní hosté v těchto končinách a vzácnější ještě veselé studentské písně jednoho z nich, kterými si z počátku cestu krátil. Ozývalyť se tyto královské lesy, rozkládajíce se na mnoho hodin široko daleko plání i strání, dolem i úvalem kolem Hrádku Křivoklátu, nejčastěji štěkotem honivé láje, hlučným pokřikem honcův i lovcův; nezřídka také slyšely tmavé jejich hlubiny bolestné výkřiky zrádně přepadených a úkladně vražděných, i kletby surových zákeřníků z lakoty nebo ze msty vraždících.

A nyní tu zněla veselá studentská píseň. Byla jako zpěv zbloudilého ptáka.

Zpěvák, maje přes záda na široké pentli zavěšené ‚křídlo',*) posléze umlkl unavením. Bloudiliť již skoro celého půl dne, a cesta hlubokým lesem a hustým podrostem byla velmi namáhava. Kolikráte již odpočívali, kolikráte již z lesních studánek žízeň hasili; také již snědli poslední skyvu chleba v mošně uschovanou. Po nějaké cestě nebo po stezníku však nadarmo pátrali. Les houstl víc a více, světla ubývalo, a již se v duchu chystali, že stráví noc pod tímto šumným krytem na hebkém mechu, v nejistém sousedství divoké zvěře.

Dva z těchto musám oddaných, ten s ‚křídlem' na zádech, postavou největší a dosti okasalý,**) a druh jeho, ze všech tří nejmenší, ale nejzavalitější, s velikou, prostovlasou hlavou, v šeré sukni dosti umlené, v zelené kukle do týla shrnutě a v popelavých úzkých nohavicích, dostali se na tuto bezděčnou pouť proto, že příliš třetímu druhu svému důvěřovali. A ten, postavou prostřední, skoro zrovna tak oděný jako jeho zavalitý druh, jen že měl místo zelené kukly černou, zavedl kollegy své, poněvadž opět sobě příliš důvěřoval. Meškalť kdysi nějakou dobu v těchto lesnatých končinách u svých příbuzných.

Nyní bylo zjevno, že se příliš odvážil a že jen málo znal rozlehlou tu lesní pustinu, která se jim stala pravým labyrintem. Záhy se k tomu přiznal sám a svěřoval nyní sebe a druhy své dobré náhodě. Ti s počátku se jemu smáli, a tápání jeho jim působilo kratochvíli. Vešliť do libezných stínů lesních z úmorného vedra, které je cestou širým krajem velmi

*) Hudební nástroj strunový, cytheře podobný.
**) Vystrojený.

soužilo. V utěšeném pak chladu tak okřáli, že se onen nejdelší z nich dal i do veselého zpívání.

Nyní již byli zamlkli, a ten hlaváč v zelené kukli bručivě se vůdci pěkně děkoval a divil se, jak že se tak mohl odvážiti, při čemž sobě stíral pot se široké, hladké tváře a hlasně odfukoval. Zpěvák s ‚křídlem' zůstával nyní v zadu kráčeje s hlavou pochýlenou, jako by hluboce zamyšlen. Jen chvilkou pohlédl po druzích a posoukal si světlou, řídkou bradku, nebo prohlédl si nohavice cihlové barvy a střevíce zobců značně znamenitých. Nešťastný vůdce jejich, pěkně urostlý, tmavých vlasův a takových vousků pod nosem, všecko trpělivě snášel a neunavně kráčel v čele, vyzíraje, hledaje, ohlížeje se.

Nyní se zastavil před pruhem husté houštiny a bujného mlází, za nímž viděli volně širá nebesa. Tu jim vysvitla dobrá naděje. Vůdce v černé kukle, také dosud do týla shrnuté, vyloživ své mínění, že za tím pasem houštin a mlází vyjdou na volné světlo denní a z labyrintu, chutě se pustil do křovin, v nichž záhy zanikl, jako by do vody skočil.

Jen šelest větví a zmítané vršky udávaly směr jeho cesty. Záhy se ozval také jeho hlas.

„Ej bratři! Tudy vyjdeme. Svítá již trochu přede mnou —"

Na ta slova hlaváč v zelené kukle pustil se za ním. Stalo se zrovna ten okamžik, kdy zpěvák vzadu něco se omeškav, k hustému mlázi docházel.

Přitisknuv si pevněji na rusé kadeře šumný kužílek a popatřiv na zelený, těsný kabátec v předu množstvím lesklých knoflíčkův upjatý, jako by se o něj strachoval, ponořil se pak také v zelenou houšť, jež se nad ním ihned zavřela. Každý z těchto pocestných studentů dral se křovinami jak mohl. Neviděli se v nich, ale pokřikovali na sebe, aby se neztratili.

Nejprve vůdce, onen v černé kukle, pronikl. Všechen zardělý od chůze zastavil se na pokraji a poopravuje sobě černý složený pláštík přes rameno přehozený a mošnu na řemeni i pás, u něhož měl nevelkou koženou kabelku, rozhlížel se kolem. Před sebou měl holou mýtinu na prudkém svahu, v pravo pak a v levo hustý, starý les.

Dole pod mýtinou však nespatřil ani vesnice, ani volné krajiny, jak se nadál, ale nějaké hluboké údolíčko a za ním zase lesnatou stráň —

„Jene, kde jsi?“ ozývalo se z houštiny —

„Tu — tu již venku — Držte se v pravo!“ hlasno vůdce volal a pak se dal na pravo k lesu, aby snáze sestupoval jeho pokrajem nežli hladkou travinou na příkré pasece.

Zatím zpěvák značně volněji v hlubinách mlází postupoval. Běželoť mu o nosaté střevíce, o cihlové nohavice, i o těsný kabátec papouškové barvy i o křídlo. Když po chvíli konečně sehnut a všechen zardělý vydral se ven na světlo boží, spatřil druhy své, neblahého vůdce Jana a hlavatého Bernáška, hodný kus níže — Volaje na ně táhle, aby počkali, chtěl se dáti šourem za nimi Ale jak rychleji vykročil, již rychlosti umaliti nemohl.

Strhlť jej prudký svah, a nevolky spustiv se svého cíle běžel svahem, sám sebe již nejsa pánem, čím dále tím prudčeji.

Měl se co držeti, aby se na lesní trávě nevalné sice, ale velmi hladké, nesmekl a rovnováhu zachoval. Když mu za toho honu vyletěla hůl, roztáhl ruce, ale pak musil levou přitisknouti ‚křídlo‘ a pravou kužilek, aby mu také nesletěl. Nohy studentovy, hubených lýtek, v uzounkých nohavicích se jen kmitaly ve prudkém běhu. Kabelka u pasu se mu třásla a mošna na řemeni jen se házela.

„Ej, ej, Tkaničko, kam pospícháš? K Adličce-li?“ volal vesele Bernášek v zelené kukle, stoje dále na pokraji lesa pod bukem. A Jan vzpomenuv na starého Virgila volal za druhem:

„Quo, quo sceleste ruis?!“

„Drž se! Drž!“ dodával posměšně Bernášek.

„Vy hubenci hubení!“ děkoval se zpěvák v běhu, ani se neohlédnuv. V tom však našel v divokém svém metešení vítanou překážku i oporu: nahnutou babyku o samotě rostoucí. Jejího těla, ne příliš mocného, se zachytil, ale v tom už také mu ujely na kluzké trávě nohy; prudko se zatočil a — visel. Pro štěstí, že se rukama na stromu udržel

Tak visel, a to zrovna nad hlubokým dolíkem pod babykou. Nohy studentovy v cihlových nohavicích a ve špičatých střevících třepetaly se a tápaly ve vzduchu. Než neměly, kde by se zachytily. Bylať zrovna pode stromem, v jehož polovici nahnutého kmenu visel, náhlá stěna, namnoze skalnatá.

Zpěvák se držel veškerou silou, tak že mu zelený kabátec, barvy papouškové, beztoho tak dost upjatý a těsný, div nepraskl. Jak hlavu schýlil, aby změřil hloubku pod sebou, shrnuly se mu do předu plavé jeho vlasy.

Opatrnější jeho druhové se již nesmáli. Zarazilť se, když viděli, an u babyky sklouznuv, sjel dolů. Lekliť se, že do nějakého hlubokého výmolu nebo do srázné rokle spadl. Proto sobě pospíšili pokrajem lesa. V tu chvíli, kdy došli k osamělému stromu a dolů přes okraj pod něj se nahnuli, spatřili přítele již na dně dolíku. Spustil se tam hrdinsky, když se nemohl na pevninu dosoukati a pomoci přátelské dočekati. Právě se sbíral a prohlížel si ránu, kterou utržily jeho těsné, zánovní cihlové nohavice. Jinak si neublížil.

„Jsiť jako Daniel v jámě lvové!“ volal na něj hlavatý Bernášek, při čemž se mu smály ústa, oči i všechen široký, hladký obličej zatuplého nosu. — Dlouhý, okasalý student s křídlem a s puklými nohavicemi nebyl arci smutným divadlem. Ale za biblické to přirovnání neodvětil vděčně aniž vesele, nemoha se utěšiti nad svou škodou nyní nespravitelnou.

Zatím třetí ze společnosti se kolem rozhlížel, pátraje po směru a cestě, kudy by se vyprostili z toho lesního bludiště. Viděl, že se ocitli skoro na samém úpatí lesnatého vrchu, jenž stál naproti jinému, dosti vysokému a lesem úplně zarostlému. Oba kopce tvořily úzkou úžlabinu zatarasenou k severu třetím vrchem. Jediný snad východ byl na poledne, jak si Jan pomyslil, ač neocitli-li se v nějaké kotlině.

Kamkoliv se podíval, všude samý les. Stráně kolem byly hustým jeho rouchem úplně zahaleny, tu tmavším zeleni jehličnaté, tu veselejším stromů bukových a habrových. Nebesa nad tou pustinou lesní byla ještě jasná. Také les na temenech a výšinách stráni skvěl se z části ještě ve zlaté záři slunečné. Strana však západní a místa nižší, jakož i ono, kde studenti meškali, byla pokryta již hlubokým stínem.

„Víš-li aspoň nyní, kde to jsme?“ ptal se Bernášek.

„Nevím, opravdu. Myslím, že by si tu ani můj strýc rady nevěděl.“

„Co dělati? Půjdeme-li dále? —“

„Já ne —“ ozval se zpěvák prohlížeje nyní svůj hudební nástroj. „Já ne — abych si tak nové nohavice dotrhal —“

„Neboj se, Martínku,“ chlácholil ho druh vůdce — „Vždyť dále nepůjdeme. Ani nemůžeme,“ a ukázal na nebe i na lesy kolem — „Venku je slunce západ — a zde bude co nevidet tma —“

„Tak — noclehovati s medvědy —“ prohodil Bernášek polo vážně, polo žertovně. „Aby nám nějaký takový huňáč přišel dát dobrou noc.“

„Co platno. Nejprve si místo vyhledáme a pak na klestí. Zažehneme si oheň. Zde by bylo mokro v trávě — Však už nyní je vlhko Pojďme —“

Tak mluvil Jan určitě, jako by rozkazoval. Druhové poslechli. Daleko nešli. V tu stranu, kde úžlabina byla nejužší, zanikajíc mezi stráněmi v hustém lese, stál na jeho pokraji ohromný dub jako obrovitý strážce. Stál tu již mnohá století, přečkal nesčetné bouře i metelice, přečkal i nejedno pokolení samého hvozdu, a dosud se mu koruna bujně zelenala. Mohutné tělo jeho drsné, rozorané kůry bylo z části, a to v pozadí k lesu, zakryto bujným mlázím. Jinak bylo pod ním volno a sucho mezi jeho mocnými kořeny, mechem zarostlými, jež tu tam ze vřesovité půdy mocně vyvstávaly.

Studenti stanuvše pod dubem měli na levo lesnatou stráň, na pravo pak onu, se které přišli, a kousek před sebou pěkný lesní palouček na dně úžlabiny, jež se za nim tratila také mezi lesnatými stráněmi. —

Ty se již halily v modravé šero víc a více houstnoucí a se zatmívající. Ani haluz, ani ratolistka se kolem nehnula. Všude vládl klid a hluboké ticho, v tuto dobu a v těchto osamělých místech smutné a zarážející. Z daleka se sice ozval hlas nějakého dravce, ale záhy umlkl.

Studenti všechno kolem obhlédnuvše, chtěli na klestí a roští. V tom však Bernášek zatáhl Jana za sukni.

„Co je?“

„Slyšíš-li?“ pravil Bernášek tlumeným hlasem.

A skutečně bylo slyšeti praskání větví a jasné šelestění.

V tom se vynořila nad houštinu hlava s mocnýma parohama, a na palouček vystoupilo ušlechtilé zvíře.

„Jelen! Jelen!“ vykřikl zpěvák živě poskočiv. Paroháč však nečekal a zmizel v houštině, kterou se za ním mihlo několik stínů jemu podobných.

„Kdyby J. Milost věděla, jak mu plašíš zvěř!“ hrozil žertovně Bernášek.

„Ah, kdyby věděla! Ale do Vratislavi je daleko. Možná, že by král nyní se mnou rád měnil — Jistě by tu raději stál s kuší —“

„A ty s natrženou nohavicí na jeho místě! Jdižiž!“ a hlaváč se zasmál. Zatím už vážný Jan, shrabav něco klestí a natrhav suché metlice, poklekl pod dubem a jal se křesati. Když pak druhové se vrátili každý s náručí roští, hořel už ohníček a mocně zplápolal, ani studenti statečně přikládali. V tu chvíli nebesa také potemněla v lese pak tmy přibývalo valem. Bylo sice na večer druhého dne po sv. Markétě (l. P. 1381) a venku v kraji po červencovém, parném dnu bylo jistě pěkně vlažno, ale tu v tom lesním zakouti stáhli Bernášek i Jan své lehké kukly přes hlavu a všichni tři pokryli si ramena svými studentskými pláštíky.

Tak usedli pod dub. Chvíli mlčeli, pozorujíce plápolající oheň. Rudá jeho zář jasně padala na ně a na drsný kmen starého stromu i do jeho koruny, nemohouc však tmou její z pina proniknouti. Jen spodní, křivolaké haluze se vyjasnily živou neobyčejnou zelení.

Jak ohňové plameny prošlehovaly a zase ochabujíce klesaly, míhaly se kolem plaché, obrovité stíny. Pojednou, když plameny suchým palivem zživené

prudko se vznítily a vysoko vyrazily, dub i les nejblíže kolem ztopil se v rudé záplavě.

Zraky studentů se upřely na ozářenou tu zelenou samotu, tichou, mlčící, jako by ve hluboký spánek pohříženou.

„Pěkně se tu sedí —“ prohodil zpěvák, patrně se již smiřuje s nehodou, která stihla jeho nohavice, nyní při ohni živě se zardívající.

„Pěkně — ale“ a Jan divně se usmívaje nedořekl —

„Nuže co? Proč ale —?“ ptali se druhové.

Jan za okamžik neodpovídal hledě do výše, jako by si dub prohlížel. Pak odvětil:

„Myslím, že se nemýlím, že to je on —“

„Kdo?“

„Zajícův dub —“

„Zajícův dub?!“

„Tento zde?“ s údivem se ptali druhové.

„Ano, dub Zajíce srdce udatného — pana Viléma Zajíce, jak o něm, Martine, tu píseň zpíváš — Jednou mi o tom strýc vypravoval.“

„A co?“

„Povídal, že tu, hluboko ve Křivoklátských lesích, je prastarý dub, u palouku, na to se dobře pamatuji, v úžlabině, a ten že se jmenuje Zajícův, a to pana Zajíce z Valdeka, jenž také na Hrádku vladl. Odtud také začal boj proti Jindřichu Korutanskému. A ten pak když ze země utíkal, nějaký veliký houf jeho bral se tudy Křivoklátskými lesy. Ti Němci vlekli s sebou mnoho Pražanů do zajetí do Korutanské země. Ale daleko s nimi nedošli. Tu v lesích někde na ně pan Zajíc uhodil, rozprašil je, zajaté a vše, co v Praze pokradli a vyplenili, to jim vzal a ostatní zle honil po lesích jako zvěř. Nebožtík strýcův otec byl také při tom a často o tom vypravoval, co zku-

sili, bylo to v zimě, a jak ty šelmy Korutanské se bránily. Až je pak všechny pochytali a na Hrádku všechny do věží vsadili. Ale ty nejhorši, kteří několik zajatců českých schválně zabili, dal pan Zajíc pověsiti tam, kde je dopadli a přemohli — jak povídám, v jakési úžlabině —"

„Na starém dubě, pod kterým sedíme —" doplnil Martin řečený Tkanička.

„Snad je to tento dub. Tak dle všeho —"

„Ah, ah —" opakoval si Bernášek hlavou pokyvuje. Pak upřev oči do výše, do koruny, ptal se, prohlížeje si mocné křivolaké haluze, kolik že těch Němců tu viselo.

„Myslím, že asi třinácte, jak strýc vypravoval —"

„A zde je také pochovali?" ptal se zpěvák.

„Ani jich nepochovali. Nechali je tak, na oprátkách. A to víš, že dlouho neviseli. Bylo před vánocemi, sněhu vrchovatě, a mrazy byly tuhé. A tak si je dravci zajisté brzo roznesli —"

„A jak — jejich duchové —" ptal se opět Tkanička.

„Brr — nocturni lemures et spectra —" otřásl se Bernášek a pohleděl plaše kolem do tmy.

„To ani ne — o tom jsem neslyšel —" odvětil Jan, rovnaje sukovitým skolkem oheň. „Ale že tu ve Křivoklátských lesích se zjevuje duch Dyma, o tom mně strýc i tetka nejednou povídali —"

„A jak vypadá —"

„Je to prý muž divoženek, které mdlým šestinedělkám berou děti a podkládají své — morousy a divousy. A různě vypadá. Jednou skáče plaménky po lese, po druhé hoří v houšti jako rozžehnutá svíce. Můj strýc ho viděl, jak letěl jako ohnivý drak a usedl na vysokou skálu nad lesem, a dědovi se zase zjevil

v podobě ohnivého sloupu. Stál ve stráni na mýtině, tiše, ani se nehnul a hořel a hořel —"

„A což děd?" ptal se Bernášek vyvalených očí s vážného kollegy ani nespouštěje.

„Křižoval se a utíkal, protože byl lichý —"

„Jak — lichý —"

„Dyma duch lidem nic nedělá, potká-li je a jsou-li v počtu sudém — Jsou-li však v lichém —"

„Tak — a my —" a Martinovy oči stočily se po druzích jako by je počítaly — „my jsme tři."

Jan se usmal a pravil:

„Nu, nelekej se. Nezjevujeť se každé noci a každému. Pak máš na hrdle svatý ostatek. Nejvíce prý, vychází po velikých bouřkách a přívalech, když všechen les je v kouři a v parách —"

„Víš, Jene, to nás krmíš veselým vypravováním," mínil hlavatý Bernášek, pošupuje si mošnu s boku na břicho. „Abychom si tak něco ještě přivolali. Pán Bůh s námi! Nechme toho. Budu toho míti dosti uvidím-li ve svách, o čem jsi vypravoval —"

„A ty bys chtěl spáti?!" pravil Jan, shrabuje ohořelé oklestky kolem ohně.

„Rád bych to zaspal. Ale proto si ještě můžeme povídati. Takhle o jídle a pití —" a vtáhnuv do sebe vzduch oblizl se. „Pane králi! Teď by bylo pravda, že by i kaše byla útěcha naše. Kolikráte jsme jí druh druha ukydli, když nás jí pořád krmili. A chlebem jsme po sobě házeli — Ó by dost suchá partéka byla a trochu mastné jíchy! Když si tak vzpomenu —"

„Nač?"

„Na arcibiskupa nebo na probošta anebo jen na každého faráře, co on teď má k večeři. Vidím ten tučný stůl a na něm korbele — oh —" a otevřev mošnu sbíral v ní drobty mluvě:

„Nu, však tomu již bude brzo konec: Až o svatém Václavě přijmu prvé svěcení a jakmile mně pleš proholí, bude dobrý začátek. Budu pak knězem, budu míti dobré bydlo, píti a jísti, co duše ráčí; budu choditi v čisté šubě —“

„Budeš míti tučný a široký teřich, sádlem prorostlý zášijek a lalok utylý, líce ducaté a rumné“ vyčítavě Jan po něm pokračoval; než Bernášek pokyvoval velkou hlavou a přimhuřuje oči spokojeně se usmíval.

„Ano, ano —“ opakoval.

„A budeš hráti v kostky nebo u vrchcáby pro kratochvíli, budeš do krčem choditi a ženinu míti —“

„Třeba, třeba,“ opakoval Bernášek nepřestávaje souhlasně s úsměvem pokyvovati.

„I ženinu?!“ zvolal Jan už nějak rozhorleně.

„A proč by ne? Mají je kanovníci, arcijáhnové, scholastikus Vyšehradský, o farářích ani nemluvím —“

„A proto chceš býti knězem?“

„A proč šli všichni jiní na kněžství? Proč tys se dal připsati k Pražskému učení a proč ty chodíš na lektoř?“ ptal se Bernášek opravdově, bez úsměvu, upíraje veliké, poněkud vyvstalé oči na svého druha.

„Proč? Abych poznal pravdu, ji miloval a činil a zlého se uměl varovati, abych jiné mohl učiti —“

„Ach, brachu milý!“ zvolal Bernášek. Ale náhle umlknuv, prudko se ulekl. „Slyšel-lis?“ tázal se.

„Neslyšel.“

„Jako by houština zašelestila —“

V tom se něco černého v jasné záři mihlo prudce kolem nich.

„To byl netopýr. A tu druhý — Hle, jak kolem lítá — Už je pryč —“

Bernášek se uplivl, a Martínek, jenž na hlas o netopýru pozvedl zadumanou nebo dřímající hlavu, sklopil ji zase.

„Tak ty proto, Jene, chodíš do škol!“ Bernášek opět hovor divě se navazoval „To jistě máš z nějakého traktátu. Ale milý brachu, nech těch traktátů — a toho učení jiných — Co z toho budeš míti? Však si to na prstech vypočti — Budeš někde v městečku nebo na vsi školmistrem, budeš sháněti sobotales, candelales, koledy a nebudeš kollegiatem a z kollegiata bohatým kanovníkem jako cizozemci —“

Jan odvětil trpce:

„Ano, protože je vysoké učení pro Čechy především založeno — Proto však přece —“

Jan nedomluvil. Ozvalť se vedle hluboký vzdech.

„Co je ti, Tkaničko, že tak vzdycháš —?“ ptal se Bernášek.

„Ach milí přátelé, stýská se mně —“

„Po Adličce? —“

Zpěvák přisvědčil.

Bernášek se zasmál volaje:

„To je brzo — První den už —“

„Ó vy sagitaři — vy nevíte, a jak živi nezvíte, co je, když si člověk ženskou krásu oblíbí. Což sobě poroučím? Myslím, pořád myslím, cestou, tu, všude, jako by přede mnou byla, jak je sličná, jak jí chod její dobře sluší, jak její nos, její obočí, její ústa, jak její vlasy a tělo jsou rozkošny —“

„Ó by se ti nějaká jiná nežli Adlička tu zjevila!“ mínil Jan přísně — čert tě ihned podnítí —“

„Chytneš křídlo a budeš zpívati jako slavík, aby tebe vyslyšela,“ dorážel zase Bernášek.

„Ne, ne, při sám Bůh,“ dušoval se horlivě Martin Tkanička a zdvihl pravici, v níž křídlo držel.

V tom ozvalo se pronikavé sovino zahoukání někde ze tmy lesní.

„Raději myslete na Pána Boha, aspoň tu v té pustině," napomínal Jan. „Ještě trochu klesti sebereme, pak si můžete lehnouti —"

„A ty?" ptal se ho Bernášek.

„Budu bdíti —"

„A já na Adličku vzpomínati —" dodal Martin.

Za chvíli ležel už Bernášek ve vřesu, maje svou mošnu pod hlavou, a sotva se poznamenal sv. křížem ve jméno Jezu Kristovo a otčenáš se pomodlil, už tvrdě spal. Vedle na levo Tkanička sice ještě seděl o kmen se opíraje a snad vzpomínal. Ale hlava se mu počala podivně potřásati. Patrně už silně klímal. Jen Jan bděl. Vytáhnuv z mošny knížku psanou pěknou, zřetelnou literou, jal se polonahlas říkati k ohni jsa poněkud nachýlen, aby lépe viděl:

„Paní má, svatá Máří, věčná panno všech panen, matko nejvyššího milosrdenství, skrze ten, jenžto tvou duši prostoupil, meč bolestivý, když to jednorozený syn tvůj, pán náš Jezus Kristus ukrutnost smrti trpěl na kříži, děvko svatá, panno rozkošná, paní andělská, proši tebe skrze sladký duch tvého milého syna, skrze tu lásku, ježto byla na tomto světě mezi tebou a mezi tvým synem, usiyš mne v této má prosbě — —"

Tu pozvedl hlavu od knížky a naslouchal.

Ozvalť se opět sovin hlas ze tmy. Ale ten ho nevytrhl, nýbrž zaharašeni v houštině opodál.

Jan byl patrně překvapen a pojat nedůvěrou, neboť sklapnuv knížku schoval ji ihned do mošny. Pak mrknul po druzích. Bernášek spal jako na vodě, a Tkanička nechav již také vzpomínání, opřel hlavu o kmen a spal maje ústa pootevřená. Nějak se spokojeně usmíval. Snad že ho ve snách navštívila jeho nejmilejší Adlička. Jan se po druzích ohlédl, míně

je probuditi. Ale přece tak neučiniv náhle vstal a sviraje pravicí hůl, postoupil na krok pod dubem, upíraje upřeně zrak v tu stranu, odkud zaslechl podezřelé harašení.

II.

Ale již sebou trhl. Vyrazilť proti němu z houštiny dva mužští a za nimi dva velcí psi.

Mihli se v záři jako dva černé stíny, a již stáli před ním. Jan vykřikl na druhy; v tom však jeden z těch dvou, postavou větší, mávnuv velitelsky pravou rukou, v níž držel mohutný oštěp, poroučel:

„Mlčiž! Sice tě! —"

Za okamžik stáli oba nehnutě, jako by studenta prohlíželi. Byli oba statné, vysoké postavy a skoro stejně ustrojeni. Měliť na sobě tmavé pláště, dosti dlouhé a po stranách rozstřižené. U pasu jim visel tesák, a v ruce držel každý oštěp, na jehož ratišti pode hrotem leskly se hřeby v ohňové záři.

Do tváře těm mužům nebylo viděti. Veliká kukla i ramena kryjíc, z valné části tváře jim zahalovala, jsouc až po ústa četnými knoflíky zapjata. Nezahalený pak ostatek tváře byl ve stínu.

Jan se nejprve těch nočních ptáků značně ulekl. Ale pak se mu kmitlo, že o loupežnících tu dávno neslyšáno, a že to jsou zajisté pytláci, kteří se odvažují do těchto končin, i když sám král tu loví; nyní že mají tím více zvůle, když odjel ze země — A proto se Jan ihned utišil, že pytláci, seznavše ho i druhy, propustí je s pokojem. —

Ale jinak druhům na mysl připadlo. Jak totiž jeden z těch neznámých hlasno promluvil a psi zaštěkali, vytrhl se Martin ze spaní. Spatřiv mužské v kuklách á s oštěpy, vykřikl bezděky a v tom se

také vzbudil Bernášek, jenž od tvrdého spaní jako pitomý, oči si protíral. Prohlédl však hned a vyskočil, jako by uštknut.

„Sem pojďte, blíže!“ poroučel onen vyšší postavou. — „Ah — ah, hrdino, ty myslíš na útěk?“ dodal rychle a se smíchem, postřehnuv, že Martin se nějak podezřele do zadu podíval a obracel. —

„Stráže ven!“ vzkřikl druhý, a na ta slova vystoupili z houštiny za dubem dva chlapi také oštěpy ozbrojení. Kromě toho nesl každý ještě kuši na rameně. —

Studenti byli obklíčeni, a marno bylo na útěk pomýšleti. To poznali i Bernášek i Martin, kteří nyní poslušně v před postoupivše, vedle Jana se postavili. Bernášek zbledl a chvěl se. Tkaničkovi také barvy nepřibylo. Stoje s koleny poněkud pokleslými, soukal si v rozčilení svou řídkou bradku.

„Kdo jste?“ ptal se onen vyšší přísným, ale jinak zvučným hlasem.

Jan zachovav si nejvíce ducha, odpovídal za sebe i za druhy. Pověděl jména, i že jsou všichni připsáni k učení Pražskému. —

„A proč nejste v Praze?“

„Nastaly, prosím, dies caniculares —“ začal pokorně a sladce Bernášek.

„Co je to?“

„Jako bychom řekli ‚psí dnové‘.“

„Seu vacationes, vakací, vzácný pane,“ doplnil Tkanička odhodlav se také promluviti, když už oba druzi promluvili.

Oba v černých kuklách se hlasitě zasmáli. —

„A což už nastaly? Nelžete-li?“ ptal se opět ten větší. —

„Předevčírem bylo sv. Markéty panny a od zejtří toho svátku," vykládal Bernášek, „počínaji se vakací —"

„A kam jdete a co tu děláte?"

„Jdeme po přátelích a všech —" odpovídal Martin.

„Kteří by vám co dali," doplnil druhý z těch ozbrojenců.

„A co tu děláte?" zahřměl zase první —

„Zbloudili jsme," odpovídal Jan. „Já sám jdu ke strýci a pozval jsem druhy, aby šli se mnou, že jim ukážu kratší cestu těmi lesy. Chtěli jsme na noc dojíti ke strýci —"

„A kdo je ten ďáblův strýc?"

„Je královský hajný — tu v Křivoklátských lesích —"

Oba cizinci se zasmáli a ten postavou o zdání menší zvolal:

„A to bys nás, studentku, mohl udati —"

„Ráčíš žertovati," odvětil Jan. „Jsme ve vaší moci — a pak —"

„A pak? Nuže?"

„Neviděli jsme vás ve škodě —"

„Ale, tak ty myslíš, že kdo králi zastřelí jednoho z tisíce těch jelenů, že škodí, že hřeší —"

„Hřeší, pane," odvětil Jan mírně, ale pevně. „Požádalť statek bližního svého —"

Bernášek za té řeči obrátil oči na druha, zlobě se i pamatuje ho, co mluví. Také ho za sukni potahal, dávaje mu znamení.

„Tak, tak, kazateli," promluvil přísně cizinec. „To si myslíš ty."

A pojednou vzkřikl na Bernáška:

„A co ty, studente, ty-li také tak myslíš —"

„Ja? Já — nikoliv, pane, nikoli. Což pak o jednoho jelena nebo srnce. To se rozhřeší, všecko se rozhřeší —"

„A máte-li peníze?"

Tu se zalekl i Jan.

„Nemáme —"

„Ani haléře," odvětil s Bernáškem Martin najednou

„Však uvidíme," odtušil zakuklenec a dodal ostře:

„Půjdete s námi, rychle, bez rozmýšlení —"

„Račiž dovoliti," odvážil se Jan. „Kam? Kam máme s vámi?"

„Uvidíte. A nyní již ani slova —"

Nezbývalo než poslechnouti. Ještě jednou se ohlédli po ohni, po suchém místečku za ním pode starým dubem. Prve se jim zdálo zle, že mají tu stráviti noc. Ó jak by jim teď to místečko bylo milým noclehem! Jíti a nevěděti kam a s kým! Bernášek i Tkanička byli velice ustrašeni a také Jana počala opouštěti odvaha.

Onen větší s oštěpem poručil chlapům stojícím v pozadí za dubem, aby si vzali Bernáška mezi sebe a šli napřed. Za nimi musil Martin s křídlem, ale tak, aby s druhem v předu nemohl promluviti. Za Martinem kráčel ten větší a přísnější z cizinců, za ním musil Jan a za tím posléze se dal druhý ze zakuklenců. Psi zůstávali při svých pánech. Tak se vydali na cestu. Nejhůře bylo, že studenti nemohli ve spolek ani slovíčka promluviti. Na útěk nebylo ovšem ani pomyšlení, tím méně pak na nějaký odpor. Na chvilku jim ještě svítila na cestu rudá zář, jež od ohně pod dubem nyní opuštěného a chabnoucího padala mezi stromy a houštiny do tmy lesní.

Pak kolem potemnělo a jen míhavá zář smolnic, jež oni dva muži v čele, mezi nimiž Bernášek kráčel, pod dubem prve zažehli, svítila malému průvodu na obtížnou cestu.

Bralť se do příkré stráně. Kolem všude samý les, zapadlý dál, kam nesahala zář smolnic, v čirou tmu. Hustá jeho klenba zakrývala nebesa úplně. Jen tu tam po chvílích zableskl se haluzemi svit hvězdy jako veliká krůpěj diamantového lesku. Stoupání bylo namáhavé, a studenti se často sklouzali a kmenů se chytali Bernášek se chvílemi v duchu modlil, chvílemi pak pro strašné úvahy přestával Boha vzývati.

Martin zpěvák už bradu nesoukal. Cestou od dubu mu několikrate připadlo, kdyby ho tak Adlička viděla! — A co se z nich stane, co ti zakuklenci obmýšlejí?!

Jan pak nejprvé pozoroval směr, kterým se berou od Zajícova domnělého dubu. Ale záhy toho nechal. Byloť to marno, jakož i pozorování průvodčích. Pláště a kukly je dobře kryly, zvláště při mihotavé záři smolnice. A jinak nic nepostřehl.

Dokud stoupali do příkré stráně, z průvodčích nikdo nepromluvil. Když pak došli na vršek a brali se za chvíli rovnější půdou, tazal se Martina jeho následník, zpíval-li v Praze také nějaké panence, a jak že se jmenuje ta jeho spanilá —

Tkanička jsa pln úzkosti, klopýtaje přes kořeny vyznal své milostné tajemství a nezapřel. — A následník s hrozným oštěpem zase, bude-li jí pořád věren a ona jemu.

Zamilovaný student horlivě přisvědčil, ale zarazil se ihned, když se v zadu ozval chechtot toho druhého zakuklence.

Pojednou se v pravo otočili a za chvíli ucítili studenti jistější půdu zdělané, neširoké cesty, po níž se lépe kráčelo nežli dosud hustým podrostem, přes kořeni a přes pahýly. Za chvíli pak před nimi náhle prosvitlo, a les jako by začarován zmizel i v pravo

i v levo. Před sebou pak na výši spatřili rozlehlé stavení. —

Stálo na holém chlumu; patrně to nějaký hrad, s baštami a kulatou, ač nevysokou věží. Zevrubněji ho pozorovati nebylo lze, poněvadž temnomodrá nebesa byla z části mraky zahalena, a jen tu tam svítila nějaká hvězda.

Bernášek, jakmile osamělý hrad kolkolem lesy obklopený spatřil, valně se zarazil a rovněž tak jeho druhové. Připadloť zajisté všem, to že nemůže býti žádné lotrovské sídlo, kdež by vrahové a lapky sídlili. Bernášek i Martin zarazili se vlastně nejvíce tím pomyšlením, že to je královský hrad V tom už ten větší zakuklenec ptal se jednoho po druhém, zná li Hrádek Křivoklát. Oba odpověděli, že neznají, že ho jakživi neviděli.

V tu chvíli také druhý zakuklenec se Jana podobně zeptal, načež on přisvědčil, že zná, že na Křivoklátě byl. Pak opět mlčky kráčeli strmou stezkou do výše ke hradu, jenž byl bez světel a jako opuštěný. Studenti svých zrakův od něho ani neodvrátili. Bernášek a Martin si pořád hlavu lámali, je-li to snad Křivoklát. A jestli ano, nač je sem vedou, a kdo jsou jejich průvodčí? — Ta nejistota je hnětla velice. Také již cítili veliké unavení a Bernáškovi zvláště se ozýval žaloudek, který prve při ohni pod dubem omamoval kněžským, tučným stolem.

Tak došli konečně k samému hradu. Před ním jeden z těch zakuklenců zatroubil na trubku, a hned po té dali se oba psi do prudkého štěkání. Za těch zvuků kráčeli přes most, položený přes hluboký příkop. Janovi bylo divno, že svoditý ten most je v noci spuštěn. Nahoře v okénku nad branou kmitlo se světlo, pak bylo slyšeti uvnitř hlasy a volání.

Zatím studenti hleděli na bránu, bašty a věž, jež před nimi trčely do nočního šera. Jan pak bedlivě naziral s mostu kolem. V pravo měli svah, kterým přišli, na levo skláněl se vrch, na kterém hrad stál, prudkou strání dolů do údolí nebo do úžlabí. Úpatí však a doliny pod ním viděti nebylo. Zanikalyť v hustém šeru nočním a ve tmě stromů hojně tam rostoucích. Odtud také se ozval hlas nějakého nočního ptáka. — A v tom už vrzla branka vedle mohutných hradních vrat. Vešli do temného průjezdu černé, goticky sklenuté brány. Tu se musili zastaviti a čekati, až větší z těch zakuklenců, jenž do vnitř odešel, se navrátil, a to s nějakým mužem bradatým. Pak teprve je vedli dále. Zahledli nadvoří obklopené budovami, nad něž nejvýše trčela kulatá věž. Dřevěné pavlače a kamenné výstupky na mocných krákorcích bylo i v šeru pozorovati. V pozadí pak probělávalo se neveliké stavení štíhlých, úzkých oken s bohatou kružbou. —

Nádvoří a všechen hrad jako by byl začarován. Nikde ani člověka ani hlásku. Hluboké ticho, za těch neobyčejných okolností a za té noční doby zvláště posupné, dojímalo smutně, až úzkostně. Než mladí členové akademické obce Pražské nemohli se dlouho koleň rozhlížeti. Zavedliť je dveřmi dosti prostornými do přízemné místnosti, kdež stál nějaký bradatý člověk s loučemi v ruce a odtud vedl je s oním mužem, kterého zakuklenec do brány jim naproti přivedl, po dubových schodech vzhůru.

Oba zakuklenci zmizeli.

Jan chtěl na druhy promluviti, ale jen slovo pronesl, a již mu přísně poručeno, aby mlčel. Tak je zavedli do hořejšího poneb do nějaké světnice. Jizba byla vybílená, dřevěného, tmavého stropu. Kromě lavic podél zdí nebylo v ní žádného jiného nábytku,

Vypadala velmi jednoduše, ano zanedbaně, jako všecko to, co dosud spatřili.

Bernášek, jakmile sem do této jizby málo vábné vstoupili, sklesl unaven na lavici a zhluboka povzdychuje opřel záda o zeď. Vedle něho Martin Tkanička usedl, Jan však, ač by také rád byl tak učinil, nemohl, poněvadž mu jeden z průvodčích zkrátka poručil, aby šel za ním. Jana to zarazilo. Ještě více však se ulekli jeho druhové, kteří jej měli jako za svého vůdce. Viděli, jak zmizel na levo nízkými dveřmi s kamennými venýři, a jak za ním vkročil shýbaje se druh toho bradáče s planoucími loučemi.

Co se děje? Co se bude díti?!

Bernášek konečně zmuživ se promluvil na bradáče, jenž louče do železného skřipce ve zdi zastrčiv, prohlížel si bludné studenty. Hlavatý student se ho zeptal, pěkně prose, kde to jsou. — Ale strážce zakroutil hlavou a odvětil slovem jediným:

„Nesmím —“

Martin Tkanička svěsil hlavu, ale hned ji zase stranou obrátil, jako by naslouchal. Vzpomněl na ubohého Jana, nevolá-li, nekřičí-li. Než nic se neozvalo. Hluboké ticho jako venku, tak i tu vládlo. Jen planoucí louč ozvala se slabým praskotem a zkroucený její uhel, jenž zčernav upadl na zemi. Čas v tom tichu míjel tak zvolna, tak líně. — Unaveni studenti byli by jinak záhy podlehli spánku, ale obava, strachy ho plašily.

Teď sebou trhli. Slyš! Někdo zaťukal na dvéře — na ty v pravo tam, a ne na ty, kterými odvedli Jana. Hranatý bradáč odtrhl se od stěny, o kterou se lopatkou opíral; jak v tom po druhé zaťukáno, poručil studentům, aby šli, a ukázal na dvéře v pravo. Poslechli jako ovečky, ale u dveří se zastavili oba. Žádný nechtěl první přes práh.

„Větší napřed!“ poroučel strážce, úsměvem rozšiřuje široká ústa. Martin řečený Tkanička i Bernášek byli překvapeni.

Vstoupili do komnaty značně prostorné a onačejší, nežli byla ta, ze které přicházeli. Se dřevěného, tmavého stropu, mnohem úpravněji zdělaného, visel svícen kovový o kolika ramenech, v němž každém hořelo po svíci. Nicméně nerozlévaly tolik světla, aby bylo jasně viděti dále, do koutů; slona šerých stínů zůstala i na dubové skříni opřené o tmavé, dřevěné táflování stěny, i v pozadí na schodech se zábradlím, vedoucích do nějaké vyšší místnosti. Na stěně na nějaké římse probleskovalo několik mis kovovým leskem.

V nejjasnějším však světle byl veliký dubový stůl skřížených noh a s trnoži, pokrytý ubrusem. Na tom ubruse, ó té rozkošné podívané, hle, misa, plná studeného masa, jistě zvěřiny, vedle nakrojený bochník chleba pěkně bílého, a za ním, oh, oh, ohromný korbel ze dvojího, různě barevného dřeva vrchovatě plný! Jak to všecko krásně, vábivě vypadá, jak se lesknou talíře, nože, jak to líbezně zavonělo!

Bernášek táhl tu vůni do nosu a bezděky na prázdno polkl. — To jeho živý sen! To je to, o čem tam pod dubem mluvil, o čem se mu pak zdálo. Z tohoto příjemného snu ho právě ti zakuklenci probudili. — Nechť, nechť, nyní mu všecko vynahradí.

A Martina Tkaničky oči již také jedly. Stál tu, na Adličku zapomenuv, tenký jako tkanička, žádostivým zrakem stůl a jídla přehlížeje a bradku posukuje, a usmíval se pln líbezného tušení. Na vše ostatní hladoví a žízniví studenti zapomněli. Ale když je strážce tak nechal státi, ohlédli se po něm; než on jako by neviděl, nerozuměl.

Až teď — slyš!

„Sedni a jez!“ zval. A již byl Tkanička skokem u židle, a Bernášek byl by v ten okamžik jistě také tam stál, kdyby mu těžká ruka bradatého strážce nesevřela rameno.

„Pojď se mnou!“ ozval se ten člověk, jenž v ten okamžik Bernáškovi připadl jako největší ohava a ukrutník. Nemilosrdně, a to ještě směje se ho odvádí od bohatého stolu, jej, unavením a hladem a žízní zmírajícího.

Martin řečený Tkanička jak ke stolu přiskočil, odložil na kvap své křídlo a chtěl se již nože chopiti — ale tu zdržel ho ten neočekávaný pohled. Viděl ubohého druha, an před tím chlapem strážným musí odtud, postřehl ještě Bernáškův poslední, zoufalý pohled. — A již zmizel ve dveřích a za nim strážce. To všecko se událo velmi rychle. Tkanička stál u stolu za okamžik jako ohromen, upíraje zrak k osudným dveřím. Pak se ohlédl. Byl v tiché komnatě sám a sám s misou a korbelem. —

III.

Bernášek kráčel před se všecek od sebe. Připadlo mu, že to nějaké ďáblovo mámení! — Ale ne — ten chlap bradatý kráčel vedle něho, slyšel jeho těžké. hřmotné kroky, viděl plápolající světlo — věru, všecko pravda, všecko smutná pravda! S počátku sobě ani nevšiml, kudy jdou, nebo kam ho vede, až teprve nyní, když se ocitl na krátké chodbě a z té když sestupovali po několika kamenných schodech.

Tmavými, nevysokými dveřmi vstoupili do nějaké komory, neveliké a neveselé. U stěny stála hrubá postel slamou nacpaná, o jediné chudé podušce; kousek dále stůl, na němž hořela ve dřevěném svícnu lojová svíčka. V matné záři její zahlédl přece něco

potěšitelného: hliněný, dosti veliký džbán. Ale jiného nic, ani ne skyvu chleba!

Však hle! Tam v koutě sedí na židli jakýsi muž v kukli. Pro ni mu není dobře viděti do tváře. Snad je to jeden z těch dvou —! Jakmile Bernášek vstoupil a s úžasem se ohlížel, zakuklenec onen uvítal ho pěkně po latinsku: „Vítám tě, ctný kněže, faráři, kollegiate, kanovníče, probošte, vítám tě a přijmi naše pohostinství. Arciť je to jen chudé bydlo," pokračoval po česku, „nemáme tu, co duše ráčí. Stůl náš jest jenom hubený a neztučníš při něm, aniž ti naroste široký teřich, nebo sádlem prorostlý zášijek a lalok. — Nemáme tu také nic pro kratochvíli, ani kostky, ani vrchcáby, ani — ženinu —" A to pověděl nějak jadrněji a přísně.

„Aby ti však, milý žáče, nebyla chvíle dlouhá, vezmi žaltář a modli se a cvič se v důstojném stavu kněžském, na který se tak těšíš, obíraje se ustavičně s Bohem. Teď před spaním budeš pěti kumpleta, s půl noci jitřní a v prvou hodinu ve dne budeš opět pěti určené hodiny. A tak ti bude jistě krátká chvíle, a zvíš, jaký to důstojný stav, jenž má ve dne v noci zvésti k boží chvále. Třeba bych s tebou nezůstal, zvím, učiníš-li, jak jsem ti pravil. A vím, že tak učiníš!"

V těchto posledních slovech zněly rozkaz i hrozba. Pak po latinsku dodav:

„Dobrou noc, veledůstojný pane probošte!" zachechtal se a odešel.

Dvéře za ním zapadly. Ještě pak bylo slyšeti ohlas jeho kroků na chodbě, a teď ticho. Smích toho zakuklence připadl Bernáškovi hrozným. Ubohý student stál uprostřed komory jako hříšník. Ještě se z jednoho vyjeveni nevzpamatoval a již byl ve druhém. Ohlížel se. I ten bradatý chlap strážný zmizel.

Je tu sám a sám. Ale jistě ho střeží a pozorují nějakou děrou nebo otvorem, o němž neví.

Pomyšlení to naplnilo ho úzkostí. Stál tak chvíli, pak přistoupiv ke stolu nahlédl do džbánu. Vodal Nic než voda a ještě ne nejstudenější, jak se přesvědčil, když nadobu přihnul k suchým retům. A jak se napil, připadla mu na mysl ona jizba, kde byl naposledy s Martinem, vlastně její stůl a toho stolu jídlo a nápoj. Tam v tom korbeli není jistě vlažné vody! Ten se asi má, ten Tkanička! Ale neodehnali-li ho také — Ale on — vždyť ho ten bradáč zval, aby jedl —

A proč právě jej — A tu opět se mu mihl ten muž v kukle — Mluvil také latinsky — Kdo že je? A mluvil po něm, po Bernáškovi, zrovna to, co tam pod dubem povídal. To je jistě poslouchali ve křoví skrytí — Ach za to ho kárá a tresce, že chce býti knězem, aby se měl dobře. — Toto vše Bernášek uvažoval, odkládaje zvolna pláštík, mošnu a pás s kabelkou odepínaje.

A zase stanul, opět se zamyslil, pak si komoru prohlížel, až posléze u postele kleknuv sepjal ruce a jal se říkati modlitby. Modlil se, modlil, až velikou hlavu položil na sepjaté ruce a za nedlouho unavením zmořen usnul. —

Tou dobou Martin řečený Tkanička lépe sobě tušil. —

Probrav se poněkud z úžasu, když druha jeho odvedli, dodal sobě mysli a přisedl ke stolu. Vždyť ho ten strážný zval. Ano, jej, koho jiného, když Bernáška odvedl. Toho Martínek arci litoval a vzpomínal na něj i na Jana, co se s nimi asi děje; vzpomínal upřímně, ale rovněž upřímně jedl, ba hltal, nakládaje sobě kus po kuse z mísy a statečně tu přechutnou krmi dobrým pivem zavlažuje. Jak živ

takového v Praze nepil, ani když „u modré štiky“ nalévali i to nejlepší staré pivo,*) pravého samce.

Pak už začal volněji a na míse si již vybíral. Pivem však pilně zalévati neumdléval. Na hubeném líci studentově proskočil živější ruměnec a lesknoucí se oči jeho těkaly směleji po komnatě.

Pak vstal a pustil se dále ode stolu, prohlížeje si nejbližší okolí a naslouchaje: všude však ticho, ani hlásku. Přistoupiv k oknu, díval se ven do noci. Spatřil stráň pod hradem v temnu se tratící, a proti ní jinou, lesnatou, tiše dřímající pod hvězdnatými nebesy.

U okna však Tkanička se dlouho neobmeškal. Tmavé ty, nekonečné lesy, kterých dnešního dne užil do syta, ho nevábily. Hledal opět útěchu a obveseleni v korbelu. Usedl k němu, opřel se o lenoch židle, na druhou natáhl nohy, pak spokojeně si vydychnuv sáhl maně po křídle, vedle na stole ležícím. Kovové struny se zachvěly a třesoucí se jejich zvuk zazvučel tichou komnatou.

Do hraní se však nedal. Raději zase sáhl po obrovském korbelu a pil, a pil, až cítil, že mu krev v těle začíná také hráti. Strach ho nějak minul, cítil, že mu je volněji, bezstarostněji; osmělen kolem se rozhlížel, až pak vstal a přímo zamířil do šerého pozadí, kde bylo viděti ony schody s pěkným zábradlím, vedoucí vzhůru, do nějaké jizby nebo komnaty ještě výše položené.

Ale jak se přiblížil, vykřikl a na krok ustoupil.

Něco se na schodech zabělalo, nahnulo se přes zábradlí, a tichou komnatou zazvučel veselý, lahodný smích, a nyní cupy, cupy, cup, a již skočila přes poslední dva schody na podlahu nějaká ženská osoba.

*) Ležák.

Okasalý Tkanička vzpamatovav se hluboko se uklonil, a klaněl se ustupuje zpět ke stolu; a ta neznámá pořád za ním, pořád se smějíc, jemu, jeho poklonám i jeho cihlovým nohavicím na koleně roztrženým. Bylo to mladé, jadrné děvče, kulatého pěkného obličeje, veselých, tmavých očí. Tmavohnědé vlasy splývaly jí dvěma pletenci po zádech. Na sobě měla živůtek a sukni ze živé pruhatiny.

Rozjařený Tkanička upíraje zraky na její pružnou postavu, vítal ji dvorně a zval ke stolu. Ona však chopivši se korbele zvolala, že prázdný jest, a rychle se otočivši odkvapila s ním. Nežli se student nadál, byla již zase tu s korbelem a vrchovatě plným. Podal jí zavdanou a lahodně se ptal, kdo je, a ví-li snad o jeho druzích.

„O mně zvíš," odvětila šelmovsky, „a o druhy se nestarej. Mají se dobře."

A připivši mu vykřikla jako překvapením, když zahlédla křidlo. Dlouho Tkaničku arci neprosila, aby zahrál a zazpíval.

„Budu pěkně zpívati, čině se tvým, panno, tovaryšem!" zvolal a ochotně sedl ke svému nástroji. Vyňav dva brky, jal se jezditi po strunách, a již se také ozval jeho zvučný a cvičený hlas. —

V tu chvíli Bernášek vytrhnuv se z těžké dřímoty, pozvedl hlavu a rozespale se rozhlížel. Ale hned se probral a prohlédl, když vzpomněl na cizince a na to, co mu tak hrozilo. I začal se opět modliti, třeba ne z hloubi srdce svého, maje na paměti ten nějaký tajný otvor, kterým ho zajisté pozorují. A za toho modlení připadaly mu také světské myšlénky. Myslilť na onu mísu v komnatě, na ohromný korbel, u nichž Martinek, ta tkanička, zajisté sobě jak náleží pochutnává. Ale ten už měl jiné chutnáníčko. —

„Zvolil jsem sobě milou,
ta tře mé srdce pilou;
pila řeže, ach, bolí,
a tvůj budu, kdeť jsem koli!“

Tak zpíval, jezdě brky po strunách a upíraje planoucí zrak žádoucně po dívčině, zlehka o stůl opřené a s úsměvem naslouchající.

„Pila řeže, ach, bolí,
a tvůj budu, kdeť jsem koli!“

opakoval hlasněji, s vroucnějším ještě výrazem, až se mu třásl hlas. Co zpíval, to také doličovaly oči, líbezný úsměv, který na rty loudil, i všecka zardělá tvář. —

„Ach, panno milá!“ volal ustanuv u zpěvu, „kdož jsi koliv, ale sličná jsi! Měkké ruce, líčko mlado, vlasy krásny, a oči! Oči! Z těch zrovna milost plane a srdce zapaluje!“

Dívka se dala do hlasitého smíchu.

„Jen se směj — však až jen zvíš, co je milost, jak je mocná, jak je silná! Silná jako smrt a silou svou činí srdce neduživo, ale také svou silou rány srdce uvazuje —“

„A tys už byl raněn, tys její síly zkusil?“

„Ó nikdy, nikdy, ty růžičko líbezně rozkvetlá, nikdy, až teď, v tu chvíli —“

A rychle vstav chtěl přistoupiti k dívce a vzíti ji za ruku. Ta však ji proti němu vztáhla a zvolala:

„Stůj! Stůj! Kdo jsi, že tak v hrdlo lžeš?“

„Já lháti? Já — já bakalář sedmera svobodných umění?! Já, ty můj vzácný kořínku vonný — Jak bych mohl —“

„Žes jiné panně rovněž tak nemluvil?“

„Ne —“

„Rovněž tak nezpíval, o srdci, o pile, haha —“
„Ne, ne — Věru bych přisahal!“
Chopil se její plné ruky, skláněl k ní tvář v milostném roztoužení všecku se usmívající a zkoušeje polehounku ovinouti pravici svou kolem jejího pasu, sladce šveholil:

„A ty můj kvítečku, jaké je tvé jméno, pověz přece, abych věděl —“

Dívka pohlédnuvši mu čiperně do očí, šelmovsky se usmála a děla:
„Adlička —“
Martin Tkanička sebou trhl.
„Ej, nelíbí se ti mé jméno?“
„Líbí, ó líbí,“ odvětil kvapně.
„A nebo's nějakou znal nebo znáš —“
„Ne. Adličko, neznal, aniž znám —“
„V Praze —“
„Nikde — Ale dej se přece přivinouti —“

Za tohoto hovoru a jak se mu děvče vymykalo, dostali se ku dveřím, kterými byl s Bernáškem sem vstoupil. Tu se mu však panna „Adlička“ bleskem, jako úhoř z rukou vyvinula a skokem stanula na prahu, ve dveřích, hlasno, vesele se mu do očí smějíc,

Martin rozpínaje ruce chvátal za ní do dveří. z nichž „Adlička“ mžikem do sousední jizby uskočivši zmizela. Martin za ní a v tom už padl do náručí onoho vysokého bradáče, který je prve provázel a hlídal. Objetí jeho bylo nad obyčej prudké, tak že se až roztouženému studentu zatajil dech. Nemohl nejprve ani slova vyrazit, ale pak ihned našel hlas, když ucítil bradáčovu hůl.

Na té ráně nebylo dost. A vyváznutí nemožné! Nadarmo se vytáčel, kroutil a vzpíral; chlap sevřev ho jako do kleští ohnul ho a dal pršeti ranám. Sy-

paly se jako krupobití a nezdržely jich ani křik, ani posléze prosby studentovy.

„Tu máš za Pražskou Adličku! Tu máš za svou věrnost, ty křivopřísežníku!“ odpovídal hranáč, rány přisoluje.

A v ten křik a hrubý chechtot ozval se nejprve veselý smích ženský, to jistě té sojky zrádné, která ho tak ulákala, a pak jadrný, srdečný smích a chechtot dvou mužských hrdel.

Tkanička více slyšel nežli viděl, nebo mu již přecházel zrak. A když konečně hůl ustala prášiti jeho upjaté nohavice a přiléhavý kabátec, když sklesl na lavici, cítě pořád ještě palčivé následky té výplaty za svou Adličce špatně prokázanou věrnost, zmizel i ten prožluklý bradáč i ta svůdná ochechule; v pozadí však postřehl dva muže v kuklách —

Ah, to jsou oni! —

„Zle jsi obstál!“ pravil jeden z nich. „Co by tvá Adlička řekla, kdyby věděla —“

Martinek dosud se ošívaje, z hluboka zavzdychal.

„Cestou ustavičně vzdychal,“ pokračoval onen neznámý, „ustavičně toužil po své nejmilejší a druhům v oči věrnost ji přísahal; a jak se mu kytlice namane, zapře ji, lže a křivě přísahá! — Je-li tvá Adlička onačejší, nežli tu ta Maří?“

Tkanička mlčel, boje se odpověděti.

„Mluv!“

„Je, milosti — “

„Zdaliž bys více nezasloužil!“

„Ach, milosti, mám už vrchovatě dosti —“

Oba muži se dali do smíchu. Ten první pak opět přísně dodal:

„Tedy si to pamatuj! Nestůj po rozkoši a freje nesháněj, ale raději se chytni summulae magistri Hispani, veteris artis, priorum, posteriorum, elencho-

rum, physicorum, traktatu de sphaera — abys v examinu obstál a stal se opravdovým bakalářem a nemusil lháti, že jim jsi. — Tu zůstaneš a do svého ráje ke korbeli více nesmíš.

Zasmáli se patřice na jeho zkormoucenou figuru a odešli. — —

Martin Tkanička se ještě dlouho ošíval uvažuje zároveň a přemýšleje, jak se to všechno sběhlo a sběhnouti mohlo. Jinak to již není, nežli že ti dva tam v lese je poslouchali a jistě z blízka. A oni že jich nezpozorovali, ani neucítili! A jak si to znamenitě navedli s tou dívkou, s tou Maři nebo Adličkou! Ach té nejmilejší Adličky! Ale to již zase myslil na tu pravou v Praze. Ta kdyby tak věděla a viděla! Ale kdo je ta zdejší ochechule potvořená? Jistě jsou v tom nějaké čáry, že mu tak pěknou připadla a srdce roznítila.

Však marné úvahy, marné hlavy lámání! — Ani tu nic nevyzpytoval, jak uvažoval o tom neznámém, jenž mluvil posléze jako nějaký examinator, uváděje mu na mysl nepříjemné, ošklivé věci. „Summulae magistri Hispani, veteris artis, priorum, posteriorum, elenchorum —“ oh, oh — ještě v těchto psích dnech, o vakacích! — A Martin Tkanička uléhal povzdychuje na tvrdou, nešírokou lavici u zdi a obracel zraky své po dveřích, jež zapadše zavřely mu ráj věci rozkošných. Tam bylo examen u korbele! A od toho ho zapudili!

IV.

Jana daleko nevedli. Když ho ode druhů odtrhli, ocitl se za krátko v neveliké a dosti slušné jizbě, jež byla vedle veliké světnice se schody, kdež pak Martin řečený Tkanička se měl tak dobře a nedobře. Prů-

vodčí ukázav Janovi na krmě na stole, zval ho, aby pojedl. Po té odešel.

Vážný student rozhlédnuv se jizbou, na níž bylo zřejmo, že nebyla stale obývána, odložil plášť i brašnu na židli vedle lože pod nebesy; pak chutě usedl ke stolu a dal se do jídla. Nemálo se podivil značnému džbánu plnému dobrého vina. Jaktěživ takového nepil, aniž tak večeřel. Jedl dost, více nežli kdy jindy, nepil však tolik, jak ho k tomu měly i žízeň i lahoda vína samého. Byltě opatrný a uměl se přemáhati. Věděl, že nejsa takovému nápoji zvyklý, těžko by mu odolal a snadno by se podnapil.

Všaktě záhy cítil, jak se mu krev živěji rozproudila, jak mu začíná líce hořeti. Odstoupiv ode stolu, otevřel okno a hleděl ven. Byla vlahá, letní noc. Mračna po nebi se zatím rozptýlila, a jasněji mrkaly jiskrné hvězdy na tichý hrad a dřímající kol lesy. Jen z temna, jako by povzdech ze sna, zněl jejich hlas, jejž noční, vlažný větřík sem zanášel, ovívaje příjemně studentovo líce.

Ten naslouchal i rozhlížel se. V pravo nedaleko okna viděl ve hlubokém stínu kulatou zeď, jež ve výši v šeru zanikala. Toť zajisté věže. Na římse její něco níže pod oknem rostla tráva a různé bejlí. Na levo bylo viděti pilíř, také hlubokým stínem pokrytý, a ve zdívu pilíře zlehka se chvělo listí keře bezového. Aj, toť chátrající stavení! Podrobnosti jiných nemohl však rozeznati, neboť vše, kamenné výstupky i dřevěné pavlače byly většinou na té stěně ve tmavém stínu.

Jen část pozadí měla více světla. Tam také nejdéle tkvělo studentovo oko, na gotických štíhlých oknech s bohatou kružbou, za jejichž tabulkami zpozoroval nyní, čeho prve nepostřehl. Ah, totě v kapli věčné světlo! Chvíli je pozoroval, tuto jedinou znám-

ku života v osamělém, jako vymřelém hradě. Pak obrátiv se zase do jizby, pomyslil na spaní. Cítilť veliké unavení a že víčka počínají se mu klížiti. Než přemáhal se, domnívaje se, že snad přece někdo přijde. „Vede li se takto druhům, budou si libovati a jmenovitě Bernášek, zasedl-li ke stolu takto upravenému. Ale proč je rozdělovali —"

Vytáhl z mošny knížku, přistoupil ke stolu, na němž hořela svíce, aby se domodlil modlitbu, kterou začal tam pod dubem. Ale i tu byl z ní vyrušen a skoro zase tak. Nepřišli však oba, nýbrž toliko jeden z těch neznámých. I ten měl kuklu na hlavě, jen že ne až po ústa zapjatou. Nejprve se Jana ptal, jak večeřel, byl-li spokojen.

Student poděkovav dodal, že znamenitě, že není na takové večeře zvyklý. Neznámý nahlédnuv do džbánu, zasmál se a děl, že asi pravdu nemluví, když skoro nic nevypil. Jan udal pravou příčinu. Cizinec se na něj podíval, ale neříkal nic. Jan odváživ se tázal se po druzích.

„O ty se nestrachuj. Mají se jak náleží. Sedni však, ať spolu pohovoříme."

I jal se Jana vyptávati, a ten na jeho otázky odpovídal, že je sirotek, že zkusil všechny radosti chudého žáka, že užil i zlých i hodných školmistrův; i veselé nouze, že posluhoval, jak bývá, bohatým studentům, že po celá léta se tak v Praze plahočil a jediná jeho radost že byla, když si mohl o vakacích sběhnouti trochu ven z města. Jednou že byl tu ve Křivoklátských lesích u strýce hajného, a nyní že opět k němu míří.

A na další otázky neznámého vyznal, že pilně studoval a že by rád podnikl examen bakalářské —

„Nu, nejsi z těch, jižto se vždy uči a nikdy ke konci učení nepřijdou," děl neznámý, a doložil, proč

že již examen nepodnikl. Když Jan se zamlčel, sám si odpověděl:

„Nedostává se ti na taxy a na tabard*) —“

Student přisvědčiv dodal:

„O tabard by tak neběželo. Ten bych sobě vypůjčil, jak to již nemajetní bakaláři činívají.“

„A proč jsa chud tak stojíš po učení? Snad chceš skrze ně viděn býti, nebo ze všetečnosti, nebo abys skrze to bohat byl a velikých úřadův dosáhl?“

Student se trpce usmál a zakroutil hlavou.

„Abych jiné učiti mohl,“ odvětil, „abych mluvil jiným k srdci, neboť jak písmo di: ‚Ze srdceť pochodí život —‘“

„Ej, nějakým Miličem bys chtěl býti!“

„By Bůh dal!“ zvolal Jan a oči se mu zaleskly. „Bych mohl vydati tak ohňová slova jako on!“

„Slyšel-lis ho?“

„Slyšel. Byl jsem ještě žáčkem a všemu jsem ještě nerozuměl, ale milo mně jest na to vzpomínati, kterak ten věrný a statečný kazatel jako hromem bil proti všem nepravým a nešlechetným —“

„Ej, milý mládenče, za to byl Milič přemnohým v oči těžkým. — Snad by byla stolice misterská tobě také milá. — Také bys mohl jiné učit, pravdu milovati a ji hájiti —“

„Zdaliž, pane, neznáš Pražského učení?“ odvětil Jan. — „A nevíš-li, jak se tu daří přirozeným Čechům? Nevíš-li, že Němci, domácí i cizozemci, počali velmi pychati, a že se Čechům velmi protiví a je rozličně haníce potupují?“

---

*) Tabard, habit bakalářský, bez kterého nesměl bakalář čísti, disputovati, neb cokoli jiného ve škole před se bráti. Habit bakalářský, jenž byl široký a řásný, nesměl míti podšívky hranostajové nebo hedvábné, leč by to od fakulty bylo zvláště dovoleno.

Studentovo líce oživlo, oči zahořely. Pomlčev na okamžik, živě pokračoval:

„Kde jaké lepší místo při učení, nebo místo v kollejích, vše dostane cizozemec. Rač povážiti. Za posledních třinácte let byli mezi 26 děkany naši, artistské, fakulty tři z národa českého, a ti tři nebyli ještě sami přirození Čechové —“

Neznámý nic neodpověděv jen hlavou zakýval; ale pak se usmál a pravil:

„A tak, milý bakaláři in spe, nezbývá tobě, jelikož dobrému Čechovi, než abys buďto byl chudým školmistrem a zbůjné žáky hřebelcoval, nebo Miličem, a dal se od pánů bratří, až bys jim příliš překážel, z kacířství obviniti a snad také na konec za živa upáliti —“

Jan chtěl odpověděti, ale v tom už se obrátil po zvuku, jenž se nenadále opodál ozval. Také neznámý nastaviv ucho, za okamžik naslouchal. Bylo slyšeti hlas kovových strun a pak zpěv.

„To je Martin!“ zvolal Jan.

„Hle, jak se mu dobře daří!“ pravil neznámý vesele. „Půjdu se na něj podívat. Zatím údům pohov a dobře se vyspi. Dobrou noc!“

A nežli se Jan nadál, byl cizinec ze dveří.

Student zůstal sám a sám a s nim překvapení, úžas. Měl co přemýšleti o tom neznámém a jeho řečech, tak že i na spánek zapomněl. Bylo již pozdě na noc, když konečně ulehl poloustrojený pod nebesa přichystaného lože a usnul

Spalo se mu dobře, jakož i jeho druhu Bernáškovi. Tomu, když si odbyl noční modlení, byla i sláma ve hrubé posteli příjemnou a usnul na ní za krátko. Než, ó běda! Když spaní bylo nejsladší, někdo na dvéře hlučně zabušil a venku se ozval drsný hlas:

„Vstávej, kněže! Na modlení! Jitřní hodinu pěti, pane proboště! Vstávej!“

Těžko se rozespalý Bernášek sbíral z nejsladšího spánku, ale strach a opětné hřmotné bušení přiměly ho, že se s ložem rozloučil, aby klekl na modlení. Šero zmizelo z komory a ranní červánky hořící nade tmavým dosud lesem hleděly do ní nevysokým oknem plným tabulek a olova.

V tu chvíli Martin Tkanička obracel se neklidně na úzké lavici. Snad to bylo nepokojným snem, snad také tím hebounkým lůžkem, kteréž jeho tváři vytisklo kolik červených pruhův.

* * *

Nastalo jasné jitro, krásné letní jitro, tu v lesích Křivoklátských zvláště líbezné.

Branka osamělého hradu, v němž tři Pražští studenti došli bezděčného noclehu, se otevřela a ze stínu klenuté, staré brány vyšel do plného proudu zlatého světla, na volné, svěží povětří Bernášek o holi, s kabelkou u pasu i s mošnou přes rameno, tak jak byl včera přišel. Přes svoditý most dosti pospíchal, za mostem však vzdychnuv si, se zastavil a čekal. Byl klidnější nežli večer a spokojenější nežli v noci.

Ráno se nad ním konečně slitovali. Dalit mu, hrnek mléka a kus chleba, proboštské to snídaní, jak v tu chvíli jemu vyhladovělému připadla ta prostá krmě. Když ho pak onen bradáč pouštěl, nařídil mu, aby za mostem čekal na druhy, že přijdou hned za ním. A tak čekal, hledě na hrádek a vzpomínaje na ty dva neznámé, kterých od večera nespatřil. Zůstali mu záhadou. A ten hrad tu! Nyní již nepochyboval, to že není Křivoklát, třeba že toho královského sídla nikdy neviděl. Ten hrad je tu valně sešlý. — Proto

bylo včera tak ticho, protože tu asi skoro žádný nebydlí. —

Ale v tom oči své do brány upřel. Zardělyť se tam nohavice cihlové barvy — a hle, tu v papouškovém kabátci, v kužilku na dlouhých, plavých vlasech Martin Tkanička! Pláštík přes rameno, křídlo na plecech. Radostně vykřikl, když spatřil Bernáška, než ihned zvolal, kde že je Jan.

„Měl jsem na vás čekati," odtušil hlavatý druh.

„A já na vás"

„Tedy počkáme ještě na Jana."

„A kde tys — jak s tebou —" začal se Tkanička tišším hlasem ptáti; ale nedořekl a kvapně se obrátil, jakož i jeho druh. Za mostem ve výši ozval se zpěv. Ah, totě ženský hlas! „Poslouchej! Poslouchej!" nabádal Tkanička přiváben ženským hlasem; ale hned sebou mrzutě trhl, neboť tam otevřeným okénkem nad branou linulo jasně ranním vzduchem:

„Pila řeže, ach, bolí!
A tvůj budu, kdeť jsem koli."

A v tom také vyhlédla příjemná dívčí hlava, čiperných oči; smějíc se, volala dívka dolů na Tkaničku, jenž rozpačitě kužílek nadzdvihoval, jak se vyspal a aby nezapomněl v Praze vyřiditi pozdravení Adličce od Adličky.

Dobře ještě, že v ten okamžik Jan vyšel ze brány, celý a zdráv, spokojené ano veselé tváře. Oba druhové chvátali mu vstříc, tázajíce se jeden přes druhého, kde on byl a jak se měl.

„Jako vy, milí braši!"

„Tedy špatně!"

„Oh, tedy zle!" zvolali oba najednou.

„Zle?! Já velmi dobře!" divil se Jan.

„Ale pojďme raději, pojďme, však si to ještě povíme," zamlouval Bernášek, bezděky se prozradiv.

„Arciť, aby nás ještě jednou zavolali," souhlasil Tkanička.

Jan neodpíral, a tak se vydali chutě na cestu, sestupujíce stezkou s hradu dolů, do ouvalu, zahaleného ještě ve stíny svěžího jitra.

Chvilku kráčeli mlčky, až pak Bernášek se zastaviv promluvil:

„Snad nás na novo, Jene, někam nezavedeš?"

„Nyní již ne, nyní se vyznám —"

„Ale pro Bůh, nejprve, jak se jmenuje to potvorné hnízdo!" tázal se hlaváč rozmrzelý vzpomínkou na uplynulou noc. „Kde jsme to byli?" a obrátil se po hrádku, jenž nad nimi se pjal, určitě se rýsuje na pozadí jasněmodrého nebe.

„Ano, kde jsme byli, a kdo byli, víš, ti dva?" doplňoval Martin.

„Ten hrad tu nad námi je Jivno," vykládal Jan, spouštěje se opět stezkou dolů, „lovčí hrad královský dobré dvě hodiny od Křivoklátu. — Dříve, jak strýc vypravoval, bývalo tu hlučno, protože dvůr královský častěji sem zavítal. Ale nyní málokdo sem zabloudí. Leda tak o velikém honu na chvíli, ale jindy ne, a proto hrad schází —"

„A kdo na něm je?"

„Už ani ne purkrabí, ale toliko myslivec s několika pacholky —"

„A ta dcerka — ta —" ptal se Martin.

„A ti dva — kdo pak ti?" s ním zároveň Bernášek.

„O dcerce nevím nic. Ah, ty bys nebyl Martinem, aby i v takové samotě —"

„Ale ti dva —"

„To také nevím. Tuším však, že jsou od králova dvora —“

„Tak —“ prohodil Bernášek překvapen a mrzutě.

„A mám vám něco vyříditi,“ pokračoval Jan „od toho jednoho, se kterým jsem večer a ještě pak ráno mluvil. Řekl mně: Tomu, jenž chce býti proboštem, vyřiď, aby všechno nerozžehnával, až bude knězem, a zvláště ne, až se přijde pytlák zpovídat. A tobě, Tkaničko, abys nechal toho helmbrechtství a učinil tak, jak ti posléze poradil —“

„A co tobě? Tobě nic?“ tázal se Bernášek kysele.

„Mně dobře poradil,“ odvětil Jan a sáhnuv pod sukni, vyňal z kapsy váček. Pět zlaťáků ryzích a nepilovaných se v něm zalesklo v oči užaslých druhů Janových. „Příspěvkem na taksy a na tabard, pravil, když mně to dával,“ vykládal Jan a doložil: „Ale ať se mu prý v bakalářském birytu a habitu ukážu —“

„Ale kde?!“

„Také jsem se ho ptal. Však že se dovím, to byla jeho odpověď.“

„Ó fortunate! — To se ti vyplatilo!“ pravil Bernášek ne bez závisti.

„A mne již vyplatili,“ dodal Martin s trudnoveselým výrazem tváře.

„Na to Jivno budu pamatovati!“ minil Bernášek, v duchu si opakuje, ti dva že byli královští dvořané. Povědí-li králi, nebo arcibiskupovi. Toho smíchu — A kdo ví ještě —

V mrzutém zamyšlení svém sotva sobě povšiml, že se zatím ocitli na dole, že kráčejí lučinatým úvalem mezi lesnatými stráněmi podél šumného potůčku, pod olšemi. Nedbal ani šumotu hrčivých vln, ani šveholu ptactva jenž se z pokraje lesů zvučně nesl k zářícím nebesům, nedbal ani vůně, ani libezných

hlasův, ani zlatého světla, v němž všecko tak krásně vypadalo.

Povolil však pak přece a líce povyjasnil. A toto, čeho nedokázaly ani nebe ani země za toho líbezného jitra, pořídil Martin řečený Tkanička, jenž usmířiv se s neblahou noci rozmarně vypravoval, jak se znamenitě měl při korbeli a jaké bylo podivné setkání jeho s tou ochechulí, která ho tak ulákala, že až dostal poučení peprným způsobem a výkladem onoho neznámého v kukle, jenž je jistě nějaký licenciát nebo mistr sedmera svobodných umění.

Také Jan obšírně vypravoval, jak té noci užil a jak se měl. Jen Bernášek nebyl dost upřímný a zamlčev, co se dalo zamlčeti, ani v ostatním nedbal nejryzejší pravdy.

V.

Ve „dlouhém dole" v jednom z úvalu Křivoklátských lesů měli žně, a to na malém políčku, patřícím k hájovně, v samotě tu v lesích stojící.

Žné dlouho netrvaly. Záhy z rána vyšel hajný s mladou svou ženou a dal se kosou do zralého žita, mile se lišícího zlatě plavou barvou od syté kolem zeleni. Mlada žena mu odbírala. Když obilí ještě za rosy položili, opřel se hajný o kosu a rozhlížel se nebesy.

„Bude pěkně," pravil. „Dnes necháme obilí ještě ležet. Ať prochne."

„Přijde-li však něco —"

„Nepřijde. Bude pěkně —"

Pak se navrátili do hájovny, skoro u samého pole stojící. Bylo to dřevěné stavení šindelem a došky kryté s přístřeškem na dřevěných sloupech spočívajícím. Pod přístřeškem na zdi visely rukávník a te-

nata, a nade dveřmi s brankou trčely jelení parohy. Hned za stavením byla stodůlka, jejíž vrata vedla přímo na políčko pod lesem.

Nejkrásnější ozdobou osamělého toho stavení byl bujný trávník před nim, hustý divoký chmel sloupy přístřešku skoro úplně halicí a dva staré javory, jejichž rozložité koruny šumným a bujně zeleným baldachýnem se vznášely nad jeho střechou, nejmilejším to stanovišti hojných a krásných holubův hajného.

Ten vykonav práci na poli dlouho se doma neomeškal. Záhy vyšel ven v plstěné homolovité čepici, v sukni širokým řemenem přepásané a ve škorních na přiléhavých kožených nohavicích, ozbrojen tesákem. S ním vyšel synek jeho asi dvanáctiletý, rovněž na cestu připravený. Kropenatý ohař byl jejich průvodčím.

„Kdy se vrátíte?“ ptala se hajná v síni, o branku se opírajíc.

„Sám nevím,“ odvětil sivý, bradatý muž. „Až jak mne odbudou. Proč se ptáš?“ a zpod hustého, šedého obočí utkvěl jeho pronikavý zrak na tváři ženině.

„Proč bych se ptala! Abych věděla, jak s jídlem —“

„Nechystej nic. S Pánembohem!“

Synek malý, jenž už patrně byl netrpěliv, dal se do kroku a pospíchal napřed. Záhy pak zmizel on i otec jeho pod olšemi u potoka, který musili přejíti, aby se pustili do stráně, cestičkou vedoucí na Hrádek Křivoklát.

Kolem hájovny nastalo hluboké ticho. Mladá žena odešla do vnitř. Venku zůstal jenom druhý pes, jenž natáhnuv se, jal se podřimovati, nevětře nikoho cizího. Za chvíli se ozval ze stavení zpěv mladé ho-

spodyně. Zněl hlasněji, tišeji, dle toho, jak šukajíc sem tam přecházela

„Fabricius král ukrutný,
křesťanům jsa ukrutný —

znělo jasně. Pak jen bylo slyšeti nápěv, až opět po chvíli pronikly verše:

Slibuje bohatství mnohé,
zlato kamení drahé,
by jemu — —

Zpěv o sv. Dorotě panně zanikl po té někde v komoře. Nastalo ticho.

Po krásném jitru rozhořival se parný den. Vedra kvapem přibývalo, a počínalo býti dusno. Na stromech se ani lístek nehnul, lesy kolem na parném slunci podřimovaly.

Pes pode přístřeškem, probuzen dorážejícími naň mouchami, jichž bzukot jedině rušil mrtvé ticho, vstal a zalezl do síně. Za chvíli se otevřelo okénko hájovny a jím vyhlédla hlava svěží hajného žínky, zavinuta z části strakatým šátkem jako by turbanem. Za chvíli po té hajná již chvátala na pole, nesouc ze stodůlky svazek povřísel. Sama je prostírala, sama na ně nakládala, sama začala vázati. Sousedské pomoci nebylo.

Pracovala velmi hbitě a obratně. Chvilkami jen obrátila tmavé své jiskrné oči od práce k nebesům, na nichž za lesem vyvstával hrozivý mrak.

Netušila ani, že je pozorována.

Na pokraji lesa zrovna u pole stáli dva muži. Jeden slušně vysoký, krásně urostlý, výrazné, hladké tváře. Přiléhavý jeho kabátec zelenavé barvy i šedé, těsné nohavice z jemného sukna, jakož i krásné peří za lehkým, plstěným kužílkem svědčily, že to je vzácný

pán. To také doličoval třpytný tesák u drahého, bitého pasu a sluha vzadu, nesoucí kuši, toul i oštěp a krásného psa zdržující.

Pánův zapadlý zrak se zalíbením tkvěl na mladé ženě, oděné suknicí jenom a košilí, tkvěl na její pružné postavě plné zdraví a jaré síly, na jejím pěkném obličeji nyní živě zardělém, a stopoval každý její pohyb, každé hnutí, jak se shýbala a vzpřimovala, až pak se zrovna postavila štíhlá jako vláčný prut na vysoť urostlý, měříc zrakem od práce zářícím nebesa i černavý mrak nad lesem bouři hrozící.

V ten okamžik se také lekla.

„Jdeme ti pomoci —“ ozvalo se od lesa. Ten pán ani ne třicitiletý bral se k ní přímo přes strniště. Sluha za ním z pozdaleka zdržuje psa.

Hajná až i pozdraviti zapomněla. Totě zajisté pán ode dvora! A veliký pán! Jak vlídně promluvil! A jak mu to sluší!

Toto vše kmitlo se jí hlavou, a nyní, jak přistoupil, zarděla se do temna. Postihla jeho zrak a zastyděla se.

„Nebudeme tě meškati,“ mluvil laskavě. „Jen chvilku mi popřej, co bys mně dala vody nebo mléka. Žízním velice —“

Hajná nechala ochotně práce. Zarazivši roubík do snopu, již svázaného, brala se do stavení a cestou těsněji zdrhla tkanici své košile. Pán za ní i sluha, jenž konejšil zuřivý štěkot psů, pánova i hajného, kterým se vítali. Za chvilku přinesla hajná ze sklipka krajáč mléka, jenž umdleným žíznivým lovcům v tu chvíli zvláště vábným připadal. — Hajná chtěla nejprve pánovi naliti do dřevěného koflíku. On však kynul průvodčímu, aby se napil, a pak řekl mladé ženě:

„Omeškáváš se s námi. — Abys škody neměla, pomůžeme ti.“

A mrknuv na sluhu dodal:

„Jdi a odnášej do stodoly!“

Hajná se sice tomu bránila, než sluha páně odloživ loveckou zbraň bral se opět ven na pole. Dosud seděli venku pod přístřeškem ve stínu divokého chmele sloupy zahalujícího. Nyní když pán osaměl a hajná odešla do staveni pro chléb, o který ji požádal, rozhlédl se kolem a pak vstoupil do síně. Tam zrovna ve dveřích potkal mladou ženu. Stanuli těsně proti sobě. Viděl jí do jiskrných, tmavých očí, viděl její zdravé pěkné zuby, jak se mezi červenými rty sněžně zabělaly, jak se rozpačitě usmála.

Pánovy zraky zahořely a na lících mu proskočil ruměnec. Nevěděl ani, že již chvilku mlčí a na mladou ženu hledí.

„Milosti, nesu chléb,“ ozvala se konečně, klopíc zrak —

„Počkej, nechvátej. — Bouře ještě daleko a máš tam dobrého pomocníka. Kde máš muže?“

„Šel na Hrádek —“

„Tu býval hajný Šíp.“

„Ano, to je můj muž —“

„Tvůj muž?! Snad tvůj otec! —“

„Ne, Milosti — ale jsem jeho druhá žena —“

„Tak mladá a hezká! A dávno-li jsi vdaná?“

„Od jara —“

Na další pánovy otázky vypověděla, že není žádného hajného dcera, jak myslil, nýbrž z Bělče, kdež má její muž příbuzné, a přiznala se na lahodnou řeč cizincovu, že se ji tu někdy stýská, poněvadž není na takovou samotu uvyklá, že málo kam přijde, poněvadž ji muž nerad pouští.

„Býváš-li na Hrádku?“

„Málokdy."

„Viděla-lis krále?"

„Neviděla. A tak jsem si toho přála! Ani krále, ani králové, ba ani jeho šaška, nic. Dvůr byl pokaždé právě v Praze. Byla bych ho tuze ráda viděla —"

„Však ty tu stojíš s chlebem — Pojď, zanes mi ho raději i s mlékem do jizby. Venku je málo stínu!"

Vstoupil do nevelké světnice o dvou ložích a chudém nábytku. Chmel venku rostoucí a staré javory ji zasláněly. Byla ve příjemném stínu, jímž mihalo se a chvělo několik zlatých, zářících pruhů, listím a otevřeným oknem sem pronikajících. Pán usednuv ke stolu čisté tabule ze dřeva jasanového, chopil rychle mladou ženu za ruku, když postavivši jídlo chtěla na pole odskočiti.

Cítila, jako by ji žhavý proud z jeho ruky tělem projel.

„Počkej, nechvátej," pravil hlasem nějak omženým, zkaleným. „Tady v té lesní poušti nesmíš uvadnouti. — Tu bys sobě ustýskala. A co by měl svět z takového kvítka?"

Mlada žena klopila zrak a rděla se. Byla zmatena.

„Chtěla-li bys jinam, více mezi lidi?"

Pán náhle vstal, a již ji objal kolem pasu.

Trhla sebou, chtěla se vymknouti. Bylo jí horko, dusno, dech se jí tajil. Prosila urvanými slovy, aby ji pustil. Ale krásný pán neslyšel a nedbaje jejích slov, mluvil sám tak podivná, neslýchaná, hladká a sladká. Byla jako ohňová! Jakživa takových neslyšela, jak živa toho nezažila. Vášeň jeho ji zažehla mladou krev a omamovala rozum i paměť. A přece se ještě mladá žena bránila. Než pán také nepovoloval, úžeji k sobě ji vina.

Pojednou se lekli oba.

Venku zaštěkal pes. Pán se zarazil, a mladá hajná jako by rázem nabyla síly, vymkla se mu a zděšeně vykřikla:

„Můj muž!“

Bylo zřejmo, jaký má z něho strach. Mladý pán ztemna zaklev cizím jazykem prudce dodal:

„Není to on! Jak by se již vrátil!“

A opět se blížil, zardělý, s planoucím zrakem k ženě, která před ním ustupovala prosíc, aby se pamatoval.

Pak už hrozila:

„Budu volati!“

„Nesmíš! Nebudeš!“

„Někdo jde! Kdyby tak někdo přišel!“

Z těch slov znělo již jeho vítězství.

„Nikdo! Neboj se! Sluha je venku.“

Byl venku, špatně však vykonával svůj úkol. Dobře pánovi porozuměl, že to s tím odnášením snopů nemyslí do oprady. Proto asi dva jen odnesl na kraj otevřené stodoly a tu také zůstal. Stín a chlad ho tu zadržely. Venku takové dusno a parno! Potem se zaléval, jen co se dvakráte vrátil ze strniště.

Rozepjav kabátec, opřel se o narovnané snopy a pohodlně si odfukoval. Však on ho pán tak hned nezavolá! A v duchu se tomu potměšile šklebil. Ale pak přestal uvažovati. Sladká mdloba ho pojímala, oči se mu zavíraly a za nedlouho usnul.

Spal, až ho zbudil zuřivý štěkot psi. Mna sobě oči rozhlížel se, pak vyskočil a pospíchal k hájovně. K té se blížil někdo cizí. Štěstí ještě, že psi štěkají. To pána jistě připomene. Ej, ej — totě nějaký mendik!*) Až sem ta cháska se dotírá!

Byl to Jan, jenž vyprovodiv své druhy a jistou

*) Žebravý student.

cestu na Hrádek jim ukázav zaměřil opět do lesa, ke strýcově hájovně. Psa na něj vyrazivšího a dorážejícího se nebál. Volal na něj jménem, jako na starého známého; divil se však, že nikdo nevyšel ven se podívat, na koho to pes doráží, že nevyšel ani strýc, ani mladá tetka, ba že ani strýcův Jenik nevyběhl. —

Ani pod loubím nikoho nezastal, ani na síni. Dvéře do světnice byly otevřeny. Vešel. U stolu seděla samojediná ženská. Ah, totě teta! Však co je? O stůl opírá lokty a do dlaní líce. Teď hlavu pozvedla. Tvář zardělá, vlasy nad čelem pocuchané. Lekla se. Rychle vstala a vzavši z lože nějakou rouchu, rychle ji přes ňadra uvázala. Co že tak mlčí, proč je tak rozpačita?

„Znáš-li mne, Máří?“ ptal se student.

„Ah, tys to!“ zvolala. „Vítám tebe. Kdežes se tu vzal?“

Podala mu ruku. Do očí se mu však nepodívala.

„Není-li strýc doma?“

Jako by se lekla.

„Není, odešel —“

„A Jeník také?“

„Také, šli na Hrádek. Ale tys unaven, a jistě hladov. Počkej, přinesu ti —“

„Co bys nosila? Vždyť tu všeho dost na stole —“

A ukázal na bochník čerstvě nakrojený a na mléko v dřevěné nádobě.

„Ah, ani jsem nevzpomněla. Byli tu —“

Zarazila se, že se tak přeřekla. Když se ji mladý příbuzný ptal, kdo, odvětila, že jich neznala, že snad byli ode dvora králova; rychle však zamlouvajíc dodala, aby Jan sedl, pojedl a pil. V tom venku zahřímalo. Hlas bouře byl jí nyní vítaným. Vzpomně-

lať na obilí venku, jak s ním je, a mohla ven vyběhnouti.

V tu chvíli byl už mladý pán se svým sluhou ze stavení. Jakmile prve byv po druhé psím hlasem upozorněn ven vyhledl a studenta blížícího se po rouše poznal, opustil rychle jizbu a hájovnu zadem a dav se kolem stodůlky, zanikl brzo v lese, kamž se za ním také sluha pustil, proklínaje toulavého mendíka, jenž je, pana i jeho, ze sladkého potěšení vytrhl a vyrušil.

Mrak nad lesem rostl víc a více, šíře po jasných nebesích tmavé své vlny. Stín jeho uložil se na část hvozdu a spěl dále po něm chvatně letem. Od něho se v lese setmělo. Pod korunami jeho, jež počal buditi bouřlivý vítr, spěchal tím zlověstným šerem hajný Šíp se svým synkem, domů se vraceje. Vítr, proti němuž kráčeli, rozvíval sivou mužovu bradu.

Pojednou se hajný zastavil a hleděl upřeně před se, pak na pravo se ohlížel, naslouchal, udělal krok, dva, jako by chtěl odbočiti do houštiny. Zdáloť se mu, že kus před ním mihly se přes stezku dvě postavy, ale jen se mihly, a že zanikly na pravo, jak on hleděl, v lese. Chtěl za nimi. Nemaje však žádné jistoty a pak mysle na úrodu na poli nešel se přesvědčit, nýbrž pospíchal dále.

Brzo po té kolem něho prosvitlo. Vyšelť z lesa ven; ale jak se rozhlédl po zatažených nebesích, pustil se rovněž kvapně jako prve přes bídnou lávku přes potok pod olšemi a pak lučinou ke své hájovně. Hoch mu ještě pořád postačoval v kroku. Když vešel hajný pod svou střechu, bylo stavení jako vymřelé. Ve světnici nikdo. Udiveně však pohlédl na stůl, na chléb a na nádobu po mléce. A tu! Na lavici u zdi hůl a kožená mošna! Jaký tu host?! Osmahlá tvář hajného se zasmušila, šedé a husté obočí se mu

stáhlo. Za okamžik váhal, pak náhle otevřel mošnu. Dvě knížky v ní. Hajný jsa překvapen, vyšel ze světnice, ale v tom už mu zadními dveřmi běžel malý Jeník naproti a volal:

„Je tu! Je tu!“

„Kdo, chlapče —“

„Jan, z Prahy Jan! Zahlédl jsem ho na poli —“

Šíp vyšed zadem spatřil ženu svou, ana majíc snop na hlavě, státná a štíhlá, chvátá do stodůlky. A z té, hle, vyběhl student, běží na pole, sbírá snop a běží s ním do stodoly. A kvapí zase na pole volaje, že tam je ještě jeden a že začíná pršeti. Padloť několik těžkých krůpěji, které stihly kandidáta bakalářství i jeho snop. A jen ho pode střechu donesl, zašumělo hlasno ve vzduchu, a již se řinul pěkný, hustý déšť.

Staré javory nad hájovnou v něm u větru oživly. Hlas jejich kolébajících se korun pojil se s hukotem nedalekého hvozdu a s hlučným šuměním starých olší nad potokem.

V tu chvíli vrata stodůlky skřípajíce se zavřela. Úroda byla uklizena pěkně v suchu pod doškovou střechou, sametem zeleného mechu ozdobenou. Zarděli od kvapné práce a pot stírajíce vyšli Jan a hajná, jeho krajanka a daleká příbuzná, prve již nežli si jeho strýce vzala, ze stodoly, provázeni Šípem a jeho synkem. Ten se studentovi v radosti své za ruku zavěsil a hopkoval vedle něho přes dvorek do světnice.

Šero se v ní od bouře uložilo.

Všichni usedli poblíže stolu, jen hajná jala se se stolu a po světnici uklízeti. Malý Jeník se od Jana ani nehnul. Zdravý ten hošík, trochu opálený, tmavých, velikých očí a tmavohnědých vlasů, nespouštěl oka se studenta, bedlivě naslouchaje každému jeho

slovu. Také hajný patrně se těšil z příchodu svého příbuzného. Rád ho měl, a vážil si ho, že jeźna vysokém učeni, že z něho bude učený muž, a rád ho také poslouchal.

Nedbaltě starý Šíp na nic tak jako na rozšafnou rozprávku. Uvažovati, přemýšleti bylo mu přirozeno, také samota jeho úplná ho k tomu měla; a o tom, co v mysli přebadal, nebo co jiní věděli, rokovali, bylo mu nejmilejši. Nestál o žerty a tlachy druhů na honech; mohl-li však ku člověku onačejšímu se přibočiti, s ním promluviti, od něho něco nového a rozumného uslyšeti, bylo mu nade všechno. Proto ho měli vlastní druhové za nemluvu, člověka mrzutého, jenž nestojí o lidské spolky, a za podivína, poněvadž se pouštěl úvahami svými do věcí, kteréž po jejich zdání slušely jenom rozumu kněžskému nebo lidí učených.

Jsa horlivě nábožným, rád o věcech náboženských rozmlouval, a nejednou se jeho přísný a vážný duch zahloubal v šero života posmrtného, uvažuje o hrobu, věčném spasení a zatracení. Proto se nehodil dost do veselých, loveckých společností, kdež však nicméně mnoho platil, poněvadž bylo málo lovců tolik zkušených odvážných, lesův a zvěře tak znalých, jako byl starý Šíp. Říkali mu obecně „starý“, ačkoliv sotva měl léto přes padesátku. Snad šedivá brada a šedá hlava mu to příjmí způsobily.

Vážné a obyčejně zachmuřené lice své nyní vyjasniv nad příchodem synovce studenta, vypravoval mu, an venku déšť harašil a stromy šuměly, že byl na Hrádku se zprávou a pro rozkazy, že také arcibiskup z Prahy přijel, bezpochyby že k vůli králi.

„Nuže a jak ty, Jene?“ dodal. Vypravuj, co u vás nového v Praze, co dělá svět venku za lesy.“

Líce jeho zase zvážnělo, jak naslouchal vypravování studentovu. Malý Jan se také ani nehnul, za to však mladá hajná neusedla, nýbrž sem tam ještě přecházela. Teprve, když ji muž okřikl, co že pořád má na práci, usedla u ohniště. Ruce majíc v klíně volně opřeny, chvilku naslouchala a před se ven hleděla; ale pak ani nevědouc hlavu pochýlila a neslyšela skoro nic z toho, co Pražan vypravoval, a to pro myšlénky, které ji nechtěly opustiti od té chvíle, co ten mladý pán tak náhle odešel.

Pojednou sebou trhla. Zvonivý, srdečný chlapcův smích ji probudil. A také muž se usmíval.

To Jan o svém a svých druhů divném noclehu vypravoval, a zrovna o Martinu Tkaničkovi, jak ho na Jivně znamenitě vyplatili.

„Co myslíš, strýče, kdo že to asi byli?“ ptal se Jan, když vypravování své dokončil.

„Myslím tak: včera pan lovčí z Hrádku odejel k vůli honici královské a nocoval asi na Jivně. Dosti možná, že si vyšel večer na čekanou, jak on rád, a že vás u Zajícova dubu vyslechl.“

„Tedy pan Jíra z Roztok, myslíš, strýče —“

„Myslím: jeť on takového poctivého smýšlení —“

„A ten druhý?“

„Těžko hádati. Snad někdo z Hrádku, snad Jivenský myslivec.“

„Že o něm mluvíš, má-li on dceru —“

„A jakou podobnou, viď, ženo?“

„Podobnou — ano, a veselou —“ odpověděla roztržitě hajná od krbu. Za tu odpověď utkvěl na její tváři badavý, ostrý pohled jejího muže.

Pak opět se ke studentovi obrátiv pravil:

„Když jsi tak s panem Jírou mluvil, měl jsi ho za mne požádati, aby mně dal ‚ohnivý dvůr‘ —“

„V Městečku?“

„Starý Carda před týdnem umřel.“

„A není žádných dědiců?“

„Ani potomkův ani příbuzných. Na koho si pan purkrabí na Hrádku vzpomene, koho králi udá, ten to dostane. Slovo jeho u krále platí —“

„Žádal-lis?“

„Ani slovem,“ a Šip mávnuv rukou pravil: „Nejsem z těch hladkých, na sebe ukazovati neumím, a sami si na mne nevzpomenou. A hlásí se jich tolik! Dnes o tom na Hrádku mluvili a povídali, že také arcibiskup už někoho má. Padne-li slovo arcibiskupovo, pan Jíra nebude pro to odmlouvati, král stvrdí, a bude nový ‚ohnivec‘ No, což bychom mluvili o marné věci. Já bych na ‚ohnivý dvůr‘ ani nevzpomněl, kdyby nebylo tu toho —“ a ukázal na svého synka, jenž pořád stál u studenta, opíraje se o jeho koleno.

„A koho by měl arcibiskup?“ ptal se Jan.

„I, povídali, že bratrovce svého zalíbeného sluhy. Však co o tom mluvíme —“

Pojednou umlkl. Déšť dosud tichý rozšuměl se rázem a proměniv se v lijavec hrnul se mocnými proudy, jimž okénka hájovny, měchuřinou zalepená, s těží odolala. A v tom také šerem pojednou se více ještě zatemnivším zablesklo se jednou, po druhé, a mocné hřímání přihnavši se od lesa rachotilo zrovna nad osamělým stavením. Ani se všichni křižovali, hajný klidně jako prve promluvil:

„Kdož by se byl takové bouřky nadál. Ráno jsem jistil, že bude po celý den pěkně.“

„Tvoji hosté slušně promoknou,“ děl student, obraceje se k hajné, která se těch slov lekla a začervenala se. „Jistě je chytil liják —“

„Jací hosté?!“ ptal se hajný, jenž dosud o nich ani slova neslyšel.

„Byli tu dva; neznala jsem jich — Byli dle všeho páni — ode dvora“, dodala hajná váhavě.

„A co chtěli?“

„Chleba a mléka —“

„Jak vypadali?“

„Ani valně nevím. Jeden byl mladý —“

„Bez vousů —“

„Bez vousů — ano —“

„Okasalý —“

„Ano, měl krásný kabátec a pás —“

„A jakého měl psa?“

„To nevím —“

„A ten druhý?“

„Ten druhý? No, ten — ten byl sluha —“

„A ten mladý —“ hajný znovu se tázal, jako by se rozpomněl. „Měl-li pleš?“

„Pleš?!“

„Kněžskou pleš —“

Hajná se zarazila, pak odvětila:

„To také nevím, poněvadž měl pořád na hlavě. Ale proč se ptáš?“

„Proč bych se nezeptal?!“ odbyl ji hajný ostře a obrátiv se k Janovi dodal:

„Možná, že to byl sám kancléř. Slyšel jsem na Hrádku, že si vyšel do lesů.“

„Možná dost,“ odvětil student. „Však si beztoho více hledí vrchů a lesů, nežli kostelů. Činil to již v Míšni jsa biskupem, a tu v Čechách —“

„Si hledí také ještě jiných věcí,“ dodal peprně zamračený hajný.

Dobře, že v ten okamžik se zprudka zablesklo, že si nevšiml mladé ženy u krbu, jak jejich slova ji zarazila. Ano pokřižovati se zapomněla, a nevědouc dobře proč, vyšla kvapně ven. Co ti tam ve světnici mluvili! On, ten mladý, že by — —

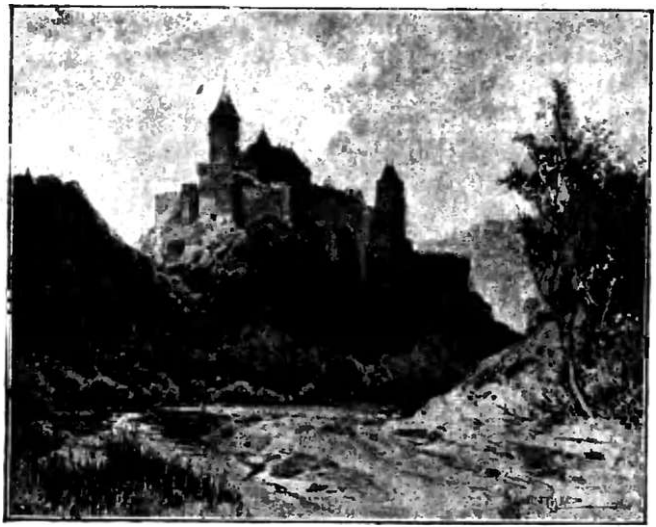

Křivoklát.

VI.

Na Hrádku Křivoklátě byli nemálo překvapeni, když arcibiskup Jan z Jenštejna přijel se svou družinou tak z nenadání. On pak jim přivezl ještě větší překvapení, a to novinou, že král přijede na Hrádek; proto také on, arcibiskup, sem zavítal. Na Hrádku mněli že král vraceje se z Vratislavi zamíří zrovna do Prahy, jak dříve byl ustanovil. Než zastesklo se mu patrně po milé lesní samotě a její lovech, a chce si tu odpočinouti po mrzutém jednání ve Slezsku.

Arcibiskup zvěděl v Praze v čas o tom, jak král cestu změnil; tu na Hrádku neměli o tom ani tušení. Co že se stalo? Tomu, že arcibiskup nemohl

se krále v Praze dočekati, že mu přijel tak ochotně v ústrety, tomu se purkrabí Křivoklátský a zároveň nejvyšší lovčí královský, pan Jíra z Roztok, nikterak nedivil.

„Nemůže se dočekati, jak ta popská vojna skončila," pravil s patrným úsměškem.

Arcibiskup přijel na večer, a druhého dne, kdy si vyšel do lesů, dostalo se také panu lovčímu vysvětlení. Na zpoceném koni přiharcoval mladý Habart Vrták a seskočiv, rovnou cestou spěchal k panu purkrabímu. Oznamoval, že tu již měl býti včera, že však cestou onemocněl a že, jakkoliv se dosti přemáhal, musil se omeškati.

Pan Jíra usadiv mladého zemana, prudkou jízdou unaveného, naproti sobě na židli s měkkým polštářem, pobízel ho, aby se vínem občerstvoval, a žádal ho o to nejprve a přede vším, aby pověděl, co by byl také sám arcibiskup rád slyšel, totiž jak ta popská vojna ve Vratislavi skončila.

„Je-li pravda, pane Habarte," ptal se pan Jíra, „že ta všechna bouřka byla jenom k vůli soudku?" Statečný dvořan jasné a mužné tváře, pěkných jiskrných očí, přímého, ,adrného pohledu, urostlý, hezky vysoké postavy, sumou kvetoucí muž ani ne třiceti let, vesele se usmáv pohladil své tmavé kníry.

„Ba k vůli soudku, a řeknu k vůli sudu —"

„Ej, chmel hrdina —"

„Kapitulní děkan Vratislavský má bratra —"

„Ruprechta, Lehnické kníže, toť víme, jakož i to, že týž kníže poslal velebnému bratru sud dobrého piva, vlastní várky. — A můžeme si mysliti, že kapitolní, maje sud ohlášený, těšil se na něj a jistě že si už pány bratry na něj pozval, aby piva ochutnali. — Ale Vratislavští mu radost zkazili. — To jsme již slyšeli. — Je-li tomu tak?"

„Je. — Ve bráně sud zabavili, pacholka od vozu do věže sadili, odvolávajíce se na svá privilegia, aby cizího piva do města nebylo vozeno —"

„A pro tu věc kněží Vratislavští kleli všecko městě," vpadl pan Jíra. „Je-li to pravda?"

„Je. Vynesli klatbu, stavili služby Boží, zavřeli kostely, na zvony zvoniti nedali —"

„Ej!" zvolal pan lovčí a veselý jeho obličej počal vážněti.

„Ano, ani svátostmi nepřisluhovali, hrobů nevykropovali a mrtvi byli pochováváni bez nich, neřádně, jako z církve vyobcovaní nebo pohané."

Pan lovčí uhodil na stůl a v očích se mu zajiskřilo. —

„Ej, tať pýcha a smělost do nebe volá! To všecko k vůli sudu nějakých patok?! A co medle Jeho Milost?"

„Vyjel do Vratislavi s tou nejlepší. Nemálo ho hnětlo, co mu odtud zvěstováno, a mrzel se na kněží velmi. Než toť jisto, že chtěl všecko bez bouře srovnati. Myslil, když přijede sám, že spíše povolí. — Ale měl bys, pane purkrabí, je viděti a vlastně slyšeti! Král přede vším jich slušně žádal, aby k vůli němu a jemu ke cti, alespoň na tak dlouho, pokud bude v městě, kostely otevřeli, mše svaté sloužili a svátostmi přisluhovali."

„A snad že odepřeli?!"

„A jak! Těch odvážných, smělých slov opatových! I Jeho Milosti se dotkl, jako by měšťany neprávem bral v ochranu. — Ale se zlou se potázal. Král na jisto čekal, že přání jeho bude vyhověno —"

„Haha, ti sobě odpíráním posvítili. To Jeho Milost málo znají!" zvolal purkrabí.

„Ano, zle sobě posvítili. Krále pojal prudký hněv. Ani nedal opatovi domluviti. Bylo Boží dopuštění,

Kanovníci zbledli a začali obraceti, když viděli, jakou bouřku způsobili. Král však nechtěl ani slyšeti. Musili mu ihned s očí, opata dal do vězení sadit a kanovníky vyhnati. Na dvě léta musí z města, a zboží jejich zabavil a vydal Vratislavským v náhradu —"

„Ej, to byl přísný soud!" zvolal pan Jíra, ukvapené to královo jednání patrně schvaluje.

„Tos měl po té, pane purkrabí, viděti," pokračoval Habart Vrták, „jak si Vratislavští žáhu schladili. Jedním dnem byly všechny vesnice a dvory kapitulní vydrancovány a vybity. Všechen dobytek byl pak za babku; co ho ze dvorů do Vratislavi přihnáno, hovězího, sviňského i koní! Ani ho již v městě nemohli odbyti, a množství ho hnali k nám, do Čech."

„A pak?"

„Jak bylo po soudě, král se dlouho nezdržel. Vydali jsme se na zpáteční cestu."

„Co král?"

„Byl pak opět dobré míry. Zajisté nedbá nepřátel, které si tím způsobil, a nemysli tak, jako někteří, že se přenáhlil —"

„Přenáhlil?! Dobře učinil!"

„Hanušek Henzlův minil, že Jeho Milost poprvé zapomněla na radu otce svého, nebožtíka císaře —"

„A jakou radu?"

„Aby dbal pokoje a ne války, a proto aby si hleděl zachovati přátelství papežova, kněží a Němcův, a tak že si také mír zachová."

„Ej, pane Habarte! ty-li tomu věříš? To že by nebožtík císař starý, slavné paměti, radil? A kdyby!" zvolal pan Jíra a oči se mu zajiskřily. „Je-li to napořád možná? Měl-li král k vůli pokoji mlčeti, jestliže se děje bezpráví, a trpěti v srdci hubenou pýchu, která sváry počíná?"

„Jeť pravda —"

„A odkud ta pýcha," pokračoval rozhorlený nejvyšší lovčí, „těch Vratislavských i jiných? Čertovo to býlí vyrostlo z bujnosti a bohatství, a rostlo bez překážky. Ani kořínku mu nevytrženo. Ano ustavičným shovíváním mu jen půdu mrví. Odtud to! Však kdo má oči k vidění, dobře ví, tak že to nejde a nepůjde! A toho přátelství s Němci, jak jsi pravil, nevím, nevím, udrží-li král po všechny své časy. Hřeben jim příliš narostl —"

„Což asi řekne arcibiskup," mínil Habart a hned dodal: „Nu, myslím, že dá králi rozhřešení pro to,*) co se stalo ve Vratislavi."

„Dá, dá, ale sotva mu to zapomene a nadobro z paměti vymaže —"

V tu chvíli mluveno o arcibiskupovi také na velikém, hradním nádvoří, kdež, ačkoliv bylo úmorné vedro a dusno, panoval čilý život, zvláště na severním konci, kolem hradské, veliké studně. Řetězy a okovy řinčeti tu neustávaly, a dívky nosily ustavičně vodu do nedaleké, veliké kuchyně, kdež pod obrovským komínem hořel oheň a kdež kuchař s kuchtíky musili se potem zalévati, protože bylo ohlášeno královo blízké příští.

Větší však shluk lidí byl před hradskou kovárnou, opodál královské kuchyně. Přitáhliť tam něco zvláštního, což oči vábilo a kroky kolem jdoucích zastavovalo. Byl to arcibiskupův nový vůz, na kterém si poprvé vyjel, a to sem na Hrádek, a který cestou nějak škodu utrpěv, čekal nyní před kovárnou na své spravení. Kolem vozu stáli podkoní v točence, v upjatém kabátci a ve škorních, několik holomků dvorských, kteří měli zrovna pokdy, a nad něž vysokou,

*) Byltě arcibiskup Jan z Jenštejna toho času královým zpovědníkem.

Ač je tak zhurta o pomoc požádal, neodvážili se mu jí odepříti.

Holomci opřevše se o vůz a chytnuvše malované tyče, táhli ho pod přístřeší, aby ho od deště uchránili. Jen veliký psář a mladý podkoní ani rukou nehnuli. Chvilku hleděli za nádherným povozem, pak se obrátivše zamířili k purkrabskému stavení, broukajíce na arcibiskupova kočího, jenž by se rád nad ně, nad královské služebníky vynášel a je pokořoval.

Hrozná černava vyvstala v pozadí bělavé věže Huderky a kvapně rostouc rozestřela se po severním nebi a odtud k východu. V té straně, opodál hradské kaple odražela se od ní bělostí svou veliká, kulatá věž s rudou, špičatou střechou. Přes její temě, nad menším nádvořím, přes kapli a přes palác královský mračna jako by přelétla. A s nimi hnal se prudký vítr kolem bašt a cimbuří, smetaje u divém víru prach a smetí na velikém nádvoří. Okna královského paláce, stojícího na východní straně tohoto dvoru, byla dobře zavřena, namnoze okenicemi. Kde ještě v ostatních budovách kolem nádvoří měli otevřeno, na kvap podtrhovali v oknech tyčky, na nichž okenice ven jako záslona vystrčená se opíraly. Zbaveny takto své opory, sklaply okenice dolů a zavřely hned okno úplně.

V tu chvíli ozval se na hradní kapli zvon, a hlas jeho žalobně zněl vichrem a bouří, aby zaháněl mraky a hrom. Tu tam po hradských komnatách rozžehovali hromnice, jakož nejprve učinila hlásného žena v jizbici na mocné, čtyrhranné věži nade branou, kdežto její bradatý muž stoje na podsebití, otvorem jeho ven vyhlížel na zčernalé od bouře lesnaté vrchy, na mračna nad nimi se ženoucí a bedlivě všechen kraj i hrad pozoruje. V tu chvíli zhasili v kovárně i v královské kuchyni ohně.

A již temné hřímání, z daleka se dosud nesouci, jasně a mocně se ozvalo, a prudký liják spustil se s rozbouřených nebes. Voda crčela nádvořím a hnala se prudce šumnými oblouky, jako malými vodopády s chrličův a se žlabů četných střech hradních. Kdo ještě na nádvoří nebo přede dveřmi se omeškal, utíkal, žehnaje se svatým křížem, jak mu blesky zrak oslňovaly.

I stráže, která stála před průjezdem z prvního dvora do druhého, menšího, nad nímž byly královské komnaty, ustoupila na kvap do průjezdu. Všechen rozlehlý hrad královský jako by v tu chvíli nebyl obydlen. Bouře burácela od okolních lesů, shlukujíc se nad jeho věžemi, budovami a jejich hradbou i baštami.

V tu chvíli, kdy by se toho byl nikdo nenadál, zaduněla na mostě a v průjezdě mocné brány koňská kopyta, a již vjeli tři jezdcové do nádvoří, odkudž zahnuli hned na pravo do druhého, menšího, obklopeného královským palácem, kaplí a mohutnou kulatou věží, kdež koně zarazili. Jeden ze služebnictva dvorského, meškaje právě ve přízemném čeledníku, vyhlédl ven, kdo to přijel. Ale jen hlavu vystrčil a již se do vnitř obrátil, volaje na druha:

„Arcibiskup!“

A hned byl venku, a za ním ten druhý. Prudkého lijáku nedbajíce, hnali se k arcibiskupovi, aby mu posloužili. Ten však svižně s koně seskočiv, několika rychlými kroky ocitl se pod přístřeším. Hodiv tu sluhovi promoklý, vodou nasáklý plášť, bral se odtud po schodech nahoru, na galerii, spočívající na směle sklenutých obloucích. Bylo viděti jeho slušně vysokou, krásně urostlou postavu v mysliveckém oděvu, nyní valně promoklém, jak rychle přešla galerii

a zmizela ve dveřích s gotickými venýři, vedoucích ke komnatám královským, vedle nichž byly také jeho.

Zatím sluhové z nádvoří koně odváděli, naslouchajíce klení arcibiskupových průvodčí, z nichž jeden zvláště zle toužil, že nebylo nutno tím lijavcem se dáti, že mohli zůstati v hájovně, ale že ne, že Jeho Milost si umínila náhle odtud a na ujednané místo, kdež na ně čekali koně.

Za drahnou chvíli po té dal se u arcibiskupa ohlásiti purkrabí a nejvyšší lovčí, pan Jíra z Roztok. Když vstoupil, byl už arcibiskup promoklé lovecké roucho svlékl a seděl v pohodlném křesle na měkkém polštáři, oděn dosti přiléhavou sutanou fialové barvy. Mladý kníže kněžský uvítal purkrabího laskavě a vesele.

„Jdeš-li se podívat, pane lovčí, jak jsem zle dnes pochodil? Abych děl s písmem: Celý den jsem lovil a nic jsem nepopadl. Co mi neseš?“

„Jdu Tvé Milosti oznámit, že přijel J. M. králův posel, Habart Vrták —“

Arcibiskup sebou živě hnul.

„Nuže, co přinesl, a kdy přijede král na jisto?“

„Habart ohlásil, že dnes; pro tu bouři však —“

„Jistěť někde přenocuje a přijede až zítra. Nuž co nového?“

„Jeho Milost Vratislavskou při srovnal —“

„A jak. — Než počkej, pane lovčí, raději si pošlu pro Habarta. Byltě očitým svědkem, poví proto nejlépe. A ty, ty-lis všechno sehnal?“

„Jeho Milost nechť přijede kteroukoli chvíli. — Na slavnou honici všecko přichystáno —“

„Bude první toho léta. — Jen aby se také vydařila. — Ale tobě, pane Jíro, Diana přeje; věru, těším se —“

A hned se dal do hovoru o lese, honu a zvěři nedbaje, že setmělou komnatou chvílemi zasvitla zář blesků, zvučel šumot deště a rachotilo hřímání.

Pro chystaný lov zapomněl na chvilku i na to, jakou mu lovčí přinesl novinu, a že by se mohl dověděti, proč také sem přijel, o neblahé při Vratislavské. Když purkrabí posléze odcházel, ještě u samých dveří ho arcibiskup zastavil.

„Vzpomněl jsem si, pane purkrabí —“ až do té chvíle ho „lovčím“ oslovoval. „Popřej mi ještě chvilku. Slyšel jsem, že hledáš ‚ohnivce‘ —“

„Ohnivcové hledají mne,“ odtušil s úsměvem pan Jíra. „Každý by rád před J. Milostí oheň pouštěl —“

„A ještě raději by seděl na dvorci za to,“ dodal arcibiskup. „Máš-li někoho, pane purkrabí?“

„Ještě jsem nevolil.“

„Pomohl bych ti, kdybys dovolil.“

„Vláškova bratrovce ráčíš míniti,“ děl s jemným úsměvem purkrabí, jenž od služebnictva se byl doslechl, jak že bude arcibiskup podporovati příbuzného Vláškova, svého zalíbeného sluhy. Nyní uslyšev arcibiskup to jméno, smračil lehko obočí a děl:

„Snad se chlubil ten napjenožka! Nikoliv, toho ne —“

Purkrabí byl překvapen.

„Koho tedy ráčíš —“

„Ani bys netušil. Dlouhá léta již slouží J. Milosti; je to chlap řádný, a lovec! Však víš sám nejlépe, a zaslouží, aby si po těch honících odpočinul. Starý Šip —“

Purkrabí neutajil svého překvapení.

„Není-li ti vhod, pane Jíro?“ ptal se arcibiskup.

Purkrabí zatřásl hlavou a vesele odvětil:

„Ó nikoliv — Divím se však —“

„Čemu se divíš?“ ptal se arcibiskup kvapně.

„Že jsme měli jedno pomyšlení, Milosti," obratně pan Jíra odvětil.

„Ej, tys na něj také myslil?"

„Myslil a myslím, že starý hajný v tu chvíli ještě všechny přemohl."

„Král ho přijme, jak ty ho udáš —"

„A Tvé Milosti přímluva to dotvrdí —"

Za chvíli po té přijal Jan z Jenštejna posla královského, Habarta Vrtáka, aby od něho vyslechl Vratislavské noviny. Zatím bouře polevila. Blesky pohasly a hřímání mdlíc zacházelo za lesy. Nastal krásný letní večer po bouři. Vzduch byl čistý a zrovna vonný. Všude zase otvírali okna a okenice a vyhlíželi ven na lesy kol, z nichž se kouřilo, a na nebe ponenáhlu se vybírající.

Purkrabí v tu chvíli zasedal k pokrytému stolu s panem Habartem, jenž právě se navrátil od arcibiskupa.

„Však už jsem myslil, že se tě nedočkám. Ale sedni, posiluj se a vypravuj. Co říkal —"

„Dlouho mne držel. Na všechno se vyptával, do zevrubna. Několikráte svraštil obočí, zamračil se —"

„A kdy nejvíce —"

„Ej, toť se ví, že na konci, když slyšel, jak Jeho Milost na kněží se obořil, jak opata uvelebil ve věži a ostatní z města vyhnal —"

„A jak jejich zboží vydal Vratislavským náhradou. Ale jinak neříkal nic?"

„Ani slova. To si nechává pro krále —"

„Haha, třeba však, aby šel pomalu," minil pan Jíra, „a pamatoval, že ti tam ve Vratislavi snědli taký koláč, jaký si napekli. Oni tu různici svévolně počali a když se jim nezdálo záživno z rosola, udělal jim král s kořením, žeť jim je bohdá peprno." — —

Tma uložila se na lesy a na Hrádek Křivoklát strmící uprostřed nich na příkrém skalnatém pahorku. Tichem nočním šuměl Rakovnický potok, obtékající hrad se tří stran dalekým obloukem. Chvílemi se také ozval z hradu štěkot věžníků,*) které na noc odvázavše pustili, aby na předhradí a na parkánech přebíhali. Na cimbuři hradeb bylo viděti přecházející nebo stojící stráže. Tu tam na hradě svítili.

Také v ložnici arcibiskupově hořely dvě voskovice na stříbrném svícnu, jenž se podobal junáku v otáhlém kabátci a v úzkých nohavicích, stojícímu na podstavci o čtyřech nohách. Figura ta majíc ruce vodorovně zdvižené, držela na nich na pozlacených miskách dotčené svíčky voskovice. Zář jejich nerozlévala se plně nádhernou komnatou, a tak jen neurčitě bylo viděti obrazy drahých flanderských koberců na stěnách; dřevěný, kassetovaný strop byl skoro všechen ve stínu. Za to tím jasněji vynikalo klekátko, rudým sametem potažené opodál lože, a lože samo se zlatohlavovými nebesy, jež spočívala na sloupcích uměle vyřezávaných a pozlatilých. Na měkkých poduškách, pod hedvábnou přikryvkou, podšitou lehounkou, vzácnou kožešinou, odpočíval mladý arcibiskup Jan z Jenštejna.

Zraky jeho byly obráceny do výše, ke drahocenným nebesům. Ležel nehnutě, jako by pozorně poslouchal nejmladšího ze svých kaplanů, který sedě opodál u vyřezávaného pulpitu četl z pergamenové knihy, pěkným písmem psané a ozdobnými iniciálkami okrášlené. Mladičký, přibledlý kněz četl jasným hlasem, zřetelně, příjemně a rozuměje. Bylo patrno, že nečte z povinnosti a řemeslně, nýbrž že verše pohan-

---

*) Domácích psův.

ského básníka docházejí u něho ne menší obliby, nežli u pána samého.

Pojednou ho Jeho Milost vyrušila. Neobrátiv ani hlavy, arcibiskup předčitatele svého po latinsku požádal, aby poslední verše ještě jednou přečetl. Ušlyť asi jeho sluchu pro myšlénky, které přišedše bezděky pozornost jeho porušily.

A mladý kaplan četl výrazuplně o nešťastném osudu Halcyony a manžela jejího:

— — Sed plurima nantis in ore
Halcyone coniux. Illam meminitque referitque*)

A dále ozývaly se nádhernou ložnicí verše Ovidiovy. Kaplan tak se do nich zabral, že hned ani nezpozoroval, že pán jeho počíná zápasiti se dřímotou, že namáhá se otevříti oči, které se mu bezděky zavíraly. Již slyšel jen zlomky jednotlivých veršův a stěží je sledoval. To ještě rozuměl, jak kaplan četl o tmavé jeskyni, poklidném obydlí spánku, ještě mu o sluch zavádilo:

„Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
rivus aquae Lethes: per quem cum murmure labens
invitat somnos — — — — — —“

Tu snažil se pozornost svou sebrati, ale již jenom tento verš zcela pochytil:

„Ante fores antri fecunda papavera florent — —“ **)

Pak už jen jednotlivá slova slyšel. Zněla řídčeji a řidčeji, až utichla úplně.

---

*) — — Než nejčastěji ústa plovoucího choť Alcyonu volají. Jí jest pamětliv, jí si opět a opět jmenuje — —.

**) Němý klid tu bytuje. Od paty skály potok Lethejské vody pramení, kterýmž (vlna) s bubláním plynouc sny vábí — — Před jeskyně vchodem kvete bujný mák.

Ale kaplan četl dále, ač už zpozoroval, že pán jeho usnul na dobro. Četl sám sobě, chtěje dokončiti odstavec ještě jen několik veršův obsahující.

„Somne, quies rerum, placidissime Somne deorum, pax animi, quem cura fugit —“ *)

Ale jen sem dočetl. Z venku se ozval tichem nočním hlas trouby a pak hluk. Mladý kněz položiv knihu na pulpit přistoupil k oknu vedoucímu zrovna na menší nádvoří. Bylo je lze odtud celé přehlédnouti: i kapli i kulatou věž mocnou, tratící se v šeru nočním. Ale již jím zaplanula světla. Rudá zář se rozlila z tmavého průjezdu, odkud také hluk větší a větší se blížil. Zableskly se pochodně pod okny na nádvoří, a již míhaly se četné postavy pozdních a nenadálých hostí. Několik jich na konich přijelo, jiní kolem nich, patrně čeleď hradská, opěšalí. Veliké a pitvorné stíny jejich míhaly se a lámaly na ozářené galerii na stěně gotické kaple i na budově palácové, a směs hlasů pronikala dosti jasně až do ložnice arcibiskupovy.

Mladý kněz bedlivě pozoroval to divadlo, upíraje zraky své především na jezdce, jemuž všichni posloužiti se snažili. On však ostatních nedbaje jen s jedním rozmlouval, ruku mu podav, a to s purkrabím panem Jirou. A již spolu kráčeji vzhůru, na galerii, a za nimi několik dvořanův. Ostatní se pak zpět do druhého nádvoří rozcházeji.

V tu chvíli arcibiskup už po druhé volal na kaplana vytržen byv ze spaní. Mladý kněz teprve nyní zaslechl.

„Co se děje — slyšíš-li —“

---

*) Spánku, poklide tvorstva, všech bohů nejspanilejší, míre duše, jejž péče mijí —

„Milosti, král právě přijel —“

„Ah! — Iste! —“ a arcibiskup uloživ hlavu do podušek, obrátil se ke zdi, oznámiv ospale kaplanu, že ho propouští. Mladý kněz odstaviv pobliž ke klekátku pultek, na němž odpočíval pěkně vázaný Ovidius hluboko se uklonil a tichým krokem odcházel z ložnice.

VII.

Živěji bylo té pozdní noční chvíle na osvětlené chodbě, vedoucí ke komnatám královým. Služebníci jen se kmitali, chvátajíce do jídelny nebo odtud zase, aby doplnili, čeho se ještě nedostávalo na královské tabuli. Vysoko nad hlavou nebo rovně před sebou nosili stříbrné nebo pozlacené mísy, okříny a veliké, mělké talíře jako podnosy, kulaté, hranaté i vejčité, buď za ucha nebo na stříbrných třínožkách. Všecko to nádobí se lesklo, a silná, kořenná vůně z krmí v něm naložených vanula chodbou i předsíní.

Volněji kráčeli dva sluhové nesoucí značně velikou nádobu s vínem, mající podobu lodi, všecko z ryzího stříbra, nejznamenitější to kus královské stříbrnice na Hrádku. Znamenitý byl také zajisté její náklad, o který Jeho Milost i jeho stolní společnost velmi rádi ji ulehčovali, a to začasté dosti rychle, tak že se kohoutky v jejím boku skoro ani nezavřely.

A bude tak jistě i dnes, zvláště po té namáhavé jízdě.

Král chtěl z večera už na Hrádku k večeři si zasednouti. Bouře však odpoledne se strhnuvší zdržela ho. Již ho ani nečekali, ale král nemoha se svého Hrádku dočekati, i noci nedbal. Večeřel nyní bez hosta, který mu sem přijel vstříc; bez společnosti však nebyl. Měl tu svou a nejmilejší. Mistr kuchyně

dal v kuchyni oznámiti, že s Jeho Milostí budou čtyři páni večeřeti, a hned se vědělo, že to jsou purkrabí a nejvyšší lovčí, pan Jíra. pak královského dvoru maršálek, pan Jan Čúch ze Zásady, Hynčík Pluh z Rabštejna a Bořivoj ze Svinař, kteří všichni, kromě pana Jiry, s králem přijeli z Vratislavi.

V předsíni ozářené jídelny seděl na lavici králův komorník Nicek a mladý šlechtic, dvořenín. Hovořili spolu, hovořili, ne však dlouho. Starý Nicek byl čím dál tím na slovo skoupější, za to však víc a více dvořenínu přisvědčoval, pokyvuje hlavou; až i toho nechal, jak se mu záda jako bez vlády o zeď čalounem zakrytou opřela, a hlava na prsa se pochýlila. Sedříml si. Mladý šlechtic ho nechal, věda, že je jízdou unaven a aby se posilnil, poněvadž dobře věděl, že se starý komorník dnes dlouho ještě načeká, než bude povolán ku králi ke službám.

Dvořenín z dlouhé chvíle vyhlížel oknem ven, na parkán, pak si opět sedl pozoruje, jak těžká záslona*) přes tu chvíli se odhrnuje, a jak odtud vychází nějaký sluha kvapící. Z jídelny královské s počátku bylo málo slyšeti. Čím dále, tím však hlasitěji se hlasy ozývaly; slovům ovšem nerozuměl. Smutná však to rozprávka nebyla, nebo dobře zaslechl, jak se král jadrně zasmál. Pak se dostalo mladému dvořenínu společnosti.

Vstoupiltě k němu do předsíně člověk vysoké postavy v bělavé, přepásané sukni a ve škorních. V levé ruce držel smeknutou čapku, v pravici na šňůře psa. Osmahlý ten muž, nejlepšího věku, s vlasy do čela sčesanými, pohybů poněkud hranatých, byl venkovský šlechtic, zeman, jeden z manů Křivoklátských.

---

*) Za těch dob mívali mezi komnatami místo dveří obyčejně jenom koberce.

„Pan purkrabí pro mne vzkázal," oznamoval mladému dvořenínu, „ze spaní mne vyburcovali — abych hned přišel sem a přivedl s sebou tu toho — a abych tu počkal, až mne zavolají —"

A ukázal na psa, jenž důvěrně se ke dvořenínu přiblíživ dal se od něho hladiti. Pes ten byl zvíře neobyčejně krásné, vysoký, černé a bílé barvy, ve všem chrtu podobný, jen že srsti huňatější, s chvostnatým chonem, na konci v kruh uzavřeným.

A nyní měl mladý dvořenín hned zábavu. Zeman zapředl horlivou rozprávku o tomto neobyčejném psu. Jalť se, usednuv vedle dvořenína, vykládati, že Jeho Milosti vedle manské své povinnosti vycvičil nejednoho znamenitého ohaře i chrta, ale takové zvíře že ještě neměl. A dále vykládal o jeho rodu a vzácnosti, že tě až z Englantu a čistě englantské krve, že to je vlastně chrt, vlčí chrt, ale že jeho srsť je jistě třikráte delší nežli obecného chrta, a hustá — jen aby pán pohladil — a co on, zeman, poměl o to zvíře starosti, aby mu, když je z cizích zemí a ne domácí, nějak se neroznemohlo, nebo snad i nezcepenělo, a aby se vyvedlo —

„Však tě myslím," dodal, „že si Jeho Milosti vděk zasloužím. Pan lovčí dnes Jiskru, Jiskra se jmenuje, pilně zkoumal —"

„A že tě sem volali nyní, v tu pozdní chvíli —"

„Hned po obědě mi vzkázal pan lovčí na dvorec, abych ihned s Jiskrou přišel na Hrádek, že přijede Jeho Milost. A tak jsem se vydal na cestu. Věděltě asi pan lovčí, že se bude král ptáti, jak je s englantským chrtem. Už jsem šel spat, když král nepřijel, až tu mne rázem zburcovali, pst, lehneš-li," okřikoval tlumené zvíře, jež přednimi nohami se opřelo o lavici. „A král si ještě hned na chrta vzpomněl —"

„Nebo pan lovčí Jeho Milosti připomenul —"

„Také, také — však se má čím pochlubiti a Jeho Milosti jistě veliké potěšení způsobí, že se mu ten chrt tak dobře ukázal —“

A ještě chvilku vykládal zeman o psu, a to s patrným zalíbením a důkladně připlétaje k tomu zmínky o chrtech a ohařích, které vedle své manské povinnosti již vycvičil a kteří jsou většinou ne tu na Hrádku v psinci, ale v Praze, na hradě —

V tom se záslona u dveří rozhrnula a v průlině objevila se pana lovčího tvář, nyní uzardělá, s očima se jiskřícima. Spatřiv zemana dal mu znamení, aby vstoupil. Ten zkrátiv šňůru okřikl tlumeným, ale přísným hlasem chrta a bral se do královské jídelny. Jak při tom záslonu více rozhrnul, zakmitla se jídelna v jasné záři voskovic a v ní mihlo se kolem stolu se třpytným zlatým i stříbrným nádobím několik pánův. Ale již se záslona opět spojila.

Nicek, komorník, se vytrhl toho okamžiku ze spaní. Zahlédl ještě zemana s psem a proto udiven ptal se, kdo to je, co se stalo. Uslyšev vysvětlení, zabručel něco a skloniv tělo ku předu, opřel lokte o nohy, nechtěje se o stěnu opříti. Bránil se tak spánku, ale neubránil. Za chvilku zas už pokřimoval a nic ho nerušil šum hlasů, pronikající sem z královské jídelny.

Ale také prudký štěkot se tam ozval, pak hlasité páně Jirovo okřiknutí. Za chvíli po té vyšel z jídelny zeman v bělavé sukni a všecek rozradován pochlubil se mladému dvořenínu, jak Jeho Milost byla spokojena, jak ho král pochválil, jak se páni kráse chrtově divili, a že si král nechal psa hned u sebe.

„A což teprve až ho uvidí v širém, až ho pustí,“ dodával zeman, nadšen skotským chrtem, a kvapil z předsíně vytrhnuv opět Nicka ze dřímoty. V tom se ozval z jídelny smích, hlučný, jadrný smích všech

pánů; pak se utišil a bylo slyšeti hlas pana Jíry z Roztok, jenž patrně něco vypravoval. Bylo to zajisté něco veselého, nebo smích opět a opět přerušoval jeho vypravování. Půlnoc už minula, když se záslona královské jídelny opět rozhrnula a páni odtud vyšli.

Napřed pan lovčí s panem maršálkem, za nimi pan Hynek Pluh a Bořivoj ze Svinař, všichni v otáhlých kabátcích, těsně upjatých a v úzkých nohavicích; hojné knoflíky na kabátcích od krku přes prsa až dolů se na nich jen třpytily i bílé jejich pásy ozdobné, a zvláště na pánu ze Svinař, jenž měl knoflíkův i po rukávě na tmavozeleném kabátci. Pán ze Svinař se také od ostatních tím lišil, že měl jednu nohavici tmavozelenou a druhou tmavočervenou.

Páni veselí a patrně rozjaření dlouho pospolu nešli. Na chodbě se rozcházeli každý do své komnaty. Jen pan purkrabí měl nejdále a toho na kousek pan Pluh vyprovázel. Když konečně stanuli, hlasno hovoříce, podal pan Pluh lovčímu ruku na dobrou noc. Tváře mu hořely, oči svítily.

„Jak to král řekl, víš-li," mluvil ne zrovna mrštným jazykem, „víš-li, jak jsi řekl, že kněží budou pro ty Vratislavské kanovníky — víš-li, nu, že nebudou nad tím potěšeni; však rozumíš."

Pan Jíra, jenž usmívaje se na druha hleděl, zasmál se a pravil:

„Jistěť vím, co král řekl: ‚I ať kašle, komu je dušno' —"

„Ano, ano, haha — Ti budu kašlati — Ano, ať kašle —" a směje se potřásl panu lovčímu ruku a bral se vesele do své komnaty. —

Chodba osaměla. Ještě se jí služebník kmitl, aby z části světla pozhasínal; pak nastalo ticho. Stráž oděná sukní červenobílou, na jejichž prsou probělá-

val se královský znak, stála tiše u prahu předsíně, opírajíc se o ozdobné kopí. Hrot jeho málo se leskl v záři světla mihavě planoucího v nástěnných svícnech.

Po hradě ticho, v oknech světla pohasla, všecko usnulo. Jen v komnatce opodál arcibiskupovy ložnice bděl kněz, kleče na holé zemi a modle se. Vedle jeho lože, dosud netknutého, ležel na druhém onen mladý kaplan, jenž prve předčítal arcibiskupovi verše Ovidiovy. Mladý muž odešed do říše spánku, o kteréž prve s takovou zálibou četl, klidně oddychoval. Nic ho nerušily hluboké vzdechy staršího druha, jenž maje výraznou, ale vážnou až přísnou tvář k zemi skloněnu, chvílemi v prsa se udeřil a pak zase ruce sepjav upadl ve zbožné zamyšlení. Posléze se vytrhnuv, vzal do rukou otevřený passionál před ním na židli ležící a přichýliv se ke světlu na kahanu planoucímu, četl patrně vroucně, všechen se pohřiživ myslí svou v líčení hořké smrti Vykupitelovy.

Noc míjela Zpovědník arcibiskupův však času nedbal. —

Nebylo již dlouho do kuropění, když konečně vstav passionál zavřel. Tiše vešel do sousední prázdné světnice, z té pak vstoupil do druhé, do ložnice arcibiskupovy, mdle ozářené kahanem. Pohlédl na spícího, pak bral se tichounce, jsa bos, přímo k pulpitku a vzal knihu na něm ležící do ruky. Šel k vůli ní. Spatřiv titul její schmuřil čelo; položil ji rychle pod vyřezávaný pulpit a odešel kvapně do své jizby. Odtud ticho se navrátiv položil passionál na místo, kde prve ležel pohanský poeta, jehož verše si arcibiskup zajisté dal před usnutím čísti.

To zpovědníka rmoutilo. Kdy toho nechá? Zdaliž si tohoto jeho připomenutí ráno povšimne?

Opět se bral tiše kolem nádherného lože arcibiskupova, již byl u dveří; v tom se náhle zastavil

a ohlédl se. Z lože zaslechl hluboký povzdech. Arcibiskup sebou prudko hnul, rukou mávl a promluvil ze spaní. Kněz naslouchal. Zmatená, nejasná slova — nyní však, slyš, zcela zřetelně je slyšeti rychlou, prudkou řeč spiciho:

„Neboj se — Nemůže přijíti — Jsi tak krásná — Nač bys se bránila, a ten mendík —"

Zpovědník se zarazil. Za okamžik upíral zraky své k loži, pak nedbaje už slov, jež se odtud ještě ozvala, sepjal ruce a modlil se. Modlil se, na to, že chtěl jíti spat, zapomenuv, aby zapudil ďábla, jenž přistoupiv tam k tomu loži v mámivém snu pokouší pána, nebo pokušení obnovuje a v osidla hříchu ho láká. — —

Na úsvitě počal na Hrádku nový ruch. Panstvo ještě spalo a kolem jeho komnat panovalo hluboké ticho. Všude jinde však všechno v proudu již za časné té chvíle, poněvadž s příchodem královým přibylo mnoho práce. Prvním, velikým nádvořím pobíhali hradní holomci, sluhové, dívky, v kuchyni rozdělali záhy oheň, v konírnách, kamž přibylo mnoho koní, krmili, hřebelcovali, čistili po včerejší jízdě deštěm a blátem. —

Z panstva jediný pan Jíra z Roztok si přivstal. Vypadal svěže a čile, a nic nebylo na něm znáti, že bděl dlouho do noci. Musil sobě přivstati, maje dvojí povinnost, jako purkrabí i lovčí. Staral se o pohodlí královo i zábavu loveckou, které se král už nemohl dočekati.

Psář Havel už také záhy byl u velikého psince, dávaje všechno čistiti a vyklízeti, neboť čekal, že král jako obyčejně přijde se podívat na ohaře, chrty a všechnu svou zalíbenou láji.

Ale již poledne přicházelo, a král ještě nepřišel. Kdyby nebylo po včerejším lijavci namoklo, myslil

by psář najisto, že už je od Božího rána v lese. Byl však doma. Psář věděl, že byl ráno na mši svaté, po té že snídal a po snídaní že přijal kněze arcibiskupa. Že by tak dlouho spolu jednali? To se zajisté umlouvali o veliké honici. —

V tom zahlédl dobrého známého. Starý Šíp přicházel.

„Cože tu, brachu, chceš?“ volal psář už zdaleka. „Nebude dnes honu, nebo stalo li se něco?“

„Schválný posel pro mne přišel,“ vykládal Šíp, sedaje vedle psáře na lavičku poblíže domu purkrabského.

„A co?“

„Kdybych věděl! Že mám přijíti k panu lovčímu. Tak mi oznámeno, a více nic. Teď už tu chvíli čekám. Slyš!“ zvolal pojednou na sluhu, z domu vyšedšího, „mohu-li nahoru, je-li pan lovčí doma?“

Nežli však sluha odpověděl, vyšel on sám, pan Jíra. Hajný rychlo povstav smekl čapku se šedé hlavy. —

„Ah tys tu, Šípe!“ zvolal lovčí. „Dobrá. Pojď se mnou. Vyřídíme to cestou,“ tak mluvil, míře do druhého nádvoří, ke královskému paláci.

„Budeš přísahati,“ pravil nějak zostra.

„Já, Milosti? A nač?“

„Že budeš páliti —“

„Já?!“

„Že budeš páliti před Jeho Milostí, když by toho bylo třeba.“

Hajný počal chápati. Nicméně užasnutím nemohl ani hned promluvit.

„A za to dostaneš dvorec,“ pokračoval purkrabí, „se vším, což k němu jest. Nu, rozmýšliš-li se. Či snad nechceš ohnivého dvora?“ dodal vesele.

„Milosti! Já?! A jak — já — Jak bych nechtěl!“

„Dobře. A stěhovati se můžeš hned. Dvůr je prázdný. Tvou hájovnu už opatřím —“

„Milosti!“ a chtěl děkovati svým malomluvným způsobem. Purkrabí však nedal mu domluvit a nečekaje, dal se do schodů, míře na galerii vedoucí ke komnatám královým. Sluhové a dvořané, kteří kolem šli, se až zastavovali ohlížejíce se na starého hajného, jenž tu dosud, i když pan Jíra odešel, stál maje smeknuto a hledě před se pln udiveni i radosti. Pak se obrátil a kvapnějším krokem mířil ke bráně, zapomenuv na psáře a na všechno kolem. Havel ho však jenom tak nepustil. Čekalté na lavičce, až s jakou se starý Šip vrátí. Uslyšev jeho novinu žasl nemálo a hned zvolal:

„Jsem tomu sám rád! — Povídalo se, že arcibiskup tam chce někoho ze svých lidí. — Však jsem včera povídal: Nač by to dávati cizímu? Toť je znáti pana lovčího ruku. Vždycky říkám, že si nedá od nikoho do kaše foukati a že Jeho Milosti radí vždy nejlépe. Dobře tak, brachu budeme si blíž a podíváš se častěji sem na Hrádek —“

„Ano, ano,“ přisvědčoval Šip, hledě zamyšleně před se. „Jen to je mně divno, že si na mne vzpomněli — A proč —“

„Co by ti bylo divno! Myslíš-li, že o tobě nevěděli? Kolik let jsi ve službách královských? —“

„Dobrých třicet —“

„Tak tedy! To snad také něco váží, a více snad, nežli že je kdo bratrovcem nebo strýcem nebo kmotrem arcibiskupova kočí —“

„Mne to nejvíce těší k vůli chlapci —“

„A toť, a k vůli tobě tě to může také těšit. — Odpočineš si!“

Šip neměl ovšem dlouhého stání pospíchaje domů s novinou, a pak aby učinil, jak lovčí nařídil.

Celou cestu na to myslil; brzo, jak že to je přece jenom divné, že si na něj vzpomněli, že by se toho byl do nejdelší smrti nenadál, a pak opět, jak se teď snáze o hocha postará a bude lze mu s ním snad učiniti, co vždycky bylo jeho nejvroucnějším přáním. A jak se Jan podiví, a žena! Ta bude míti jistě veliké potěšení. — Nebude tak na samotě, přijde mezi lidi. — — A přes vrásčité hajného čelo přelétl stín. Ale již byl v mysli zase v ohnivém dvorci, viděl se, jak tam hospodaří. —

Že si pan lovčí na něj tak vzpomněl! Přál mu, je pravda, vždycky, ale přece, přece. — Tak už to bude, jinak ne, nežli že jen lovčí se o něj postaral. Kdo jiný! Nemáte nikoho ani na Hrádku aniž kde jinde, kdo by se za něj přimluvil. —

Šip zastavil. Cesta mu tak uběhla. Stálť už pod olšemi a před ním za paloučkem mezi lesy jeho hájovna s přístřeším, chmelem stíněným, se stodůlkou a roli. —

Bylo mu v ten okamžik nějak lítostno. — Vyrostl tu, otec i děd v hájovně kolika králům sloužili — Teď on se z ní vystěhuje do dvorce; bude možnější, bude samostatnější. Jen aby tam byl tak spokojen, jako byl tu v této lesní samotě! —

VIII.

Za jitra téhož dne stál arcibiskup Jan z Jenštejna u otevřeného okna a hleděl ven. Po včerejší bouři byl vzduch čistý a za toho svěžího rána libezný. Lahodně vanul do nádherné ložnice a ovíval líce arcibiskupovo. Oči mladého knížete kněžského tkvěly na lesích kolem, nad nimiž se klenula modrojasná nebesa a zářilo slunce.

Širé hřbety hlubokých hvozdů bujné zeleni, tu jasnější ve zlaté záplavě světla, tam temnější od ranních ještě stínů vypadaly tak svěže a čerstvě, těšíce zrak i mysl, a lákaly ještě více půvaby utajenými v šeru jejich hlubin.

„Ven! Ven!“ volalo všechno, i šveholné hlasy ptactva zvučící z dola se stromův od Rakovnického potoka, i jasné nebe, i lovecká trubka, jejíž hlas se ozval z daleka a zněl v tuto ranní chvíli tak krásně a vábivě. Arcibiskup s rozkoší ven vyhlížel a naslouchal. V duchu šel za hlasem trubky, a stanul už hluboko v temnu lesním, u zaroseného paloučku, u osamělé hájovny, před jejímž prahem mezi divokým chmelem u ranním větříku se chvějícím stanula mladá, sličná žena, krásně urostlé, kypré postavy, ona, jež se mu včera tak zalíbila a kterou spatřil opět dnes ve snách. —

S hradní kaple zavzněl zvonek: arcibiskup se na ten hlas vytrhl ze svých myšlének. Jak se obrátil, ku stolu míře, spozoroval na pulpitu knihu, která mu teď padla do očí. Nepodobala se Ovidiu, tak dobře známému. Otevřel ji a bezděky schmuřil líce. Místo lahodného básníka našel vážné čtení a rozjímání o bolestném utrpení Vykupitelově.

Kam se poděl Ovidius, ze kterého mu přece kaplan před spaním četl? Ach tu leží na zemi! Pod stolem!

Arcibiskup dal znamení, a hned vstoupil z vedlejší jizby mladý kaplan. Pověděl, že odcházeje, položil poetu na pulpit a nikoliv pod něj, a také že tu včera večer nebylo passionálu.

„To snad ho sem položil kněz Pavel,“ dodal kaplan.

„Kdy šel spat?“ ptal se arcibiskup.

„Hodiny nevím, později však nežli já. Zůstal na modlení a passionál jsem u něho viděl."

„Kde je nyní?"

„V kapli."

Arcibiskup pokynul, a mladý kněz odešel. Pán jeho zůstal, zamysliv se, u pulpitu. Zraky jeho tkvěly na knize; tvář prve tam u okna tak vyjasněná, zvážněla. Porozuměl svému přísnému zpovědníku, kterého si oblíbil od loňského roku. Na ten rok si právě teď vzpomenul, na dobu přísné zkoušky a velikého nebezpečenství, jak ležel schvácen jsa morní nemocí, tenkráte v Praze zuřící.

Vzpomněl si, jak ležel bídný jako Lazar, jak lékařové nad ním zoufali a jak družina jeho, jindy tak pokorná, úslužná a oddaná, nyní již ho beze vlády ležícího nedbajíc, ani v jeho poslední chvíli klidu mu nepřála, a hřmotně shledávala jeho majetek, jak každý bral a kradl jako dravec, aby něco pro sebe ve příhodnou tu chvíli zmatku utrhl a ulovil. Vzpomněl si, jak v tu chvíli se mu také svědomí probudilo, jak všecky ty dny rozkošné a noci prohýřené, hlučné kolby turnajské a pitky na mysl mu živě přišly a jak upomínky ty, jindy veselé a blahé, žihadly ho teď bodaly.

Jak želel, že těmi marnostmi hříšnými promarnil tolik drahého času, kterého nebylo možná více nahraditi! A smrt už už se blížila, nechtíc lhůty na pokání popřáti, a se smrtí přicházela hrůza posledního soudu, ztráta bydla nebeského a poznání Boha.

Tenkráte, když mladý arcibiskup ležel tak ode všech opuštěn, od lože jeho se nehnul vážný kněz Pavel, a ten se mu stal věrným opatrovníkem, pomocníkem, těšitelem, ten mu přivedl obzvláštního přítele, před tím málo povšimnutého — Ježíše Krista. K němu zdvihl arcibiskup oči své a jal se prositi

slibuje polepšení. — A hle! Uzdravil se. Jak žasli lékařové! On však byl přesvědčen, kdo ho uzdravil. Od té doby zůstal kněz Pavel, dosud neznámý, jenž ho v morní nemoci ve dne v noci obětivě ošetřoval a takovou věrnost a oddanost na jevo dal, arcibiskupovým zpovědníkem. Moc kněze Pavla byla pak značná, než přece nezvítězil úplně nad světem, jenž počal pána jeho, když se úplně pozdravil a zotavil, opět těšiti. Ovšem Jan z Jenšteina se nyní mírnil a nezapomněl zcela, co byl slíbil. Také ho zpovědník často připomínal, postupuje však zvolna, ponenáhlu. Dosud mu ještě trpěl čtení latinských pohanských básníků, dnes už mu na místo Ovidia položil passionál! —

Kdyby tak věděl, co se včera jeho pánovi přihodilo, jak se zapomněl, jak ho ďábel dále pokouší, ukazuje mu tu vnadnou ženu ve snu i nyní a vábí ho ven do lesův! A snad ani lesa by mu nepopřál, ani honu. Věru, že ne — Ale honu — ne, toho ať nežádá. Toho nenechá. Tak se vášnivý lovec v knězi ozval a budil už napřed odpor k požadavku, na který přísný zpovědník dosud nepomyslil.

V tom zaslechl arcibiskup hlas. Vytrhnuv se z myšlének, poručil vstoupivšímu komorníkovi, aby opakoval, co byl právě oznámil. Zaslechl, že jeho návštěva je králi již oznámena. Komorník odešel a arcibiskup se měl k odchodu. V předsíni potkal svého zpovědníka, vracejícího se z kaple. Ten uctivě a vážně pozdravil. Arcibiskup vlídně poděkovav, ptal se, byl-li v kapli.

„Byl, modlit se, aby Bůh Tvou Milost sílil a neuváděl v pokušení —“

Arcibiskup se pozarděl a rychle pravil:

„Jdu ke králi —“

„Neračiž zapomenouti, jak jsme včera rozmlouvali o jeho soudu Vratislavském, a rač se tisknutých zastati —“

„Učiním vše možné —“

„Dnes už ráčí Tvá Milost slevovati,“ odvětil zpovědník sice mírně, ale káravě.

„Ještě jsme nejednali, a nevím —“

„Je to první násilí královo, a nebude posledním, neráčíš-li se důtklivě ozvati. Bude-li mu dnes povoleno, bude zítra smělejší, a třeba i na Tvou Milost se odváží. Rač žádati, ať zruší svůj rozsudek a nechť se nahradí škoda kněžím —“

„Nesvolí-li však? Co bys učinil?“

„Ihned bych odejel a opustil toto místo —“

„Král je prchliv —“

„Hněv Boží je hroznější —“

Tou přílišnou přísností se arcibiskup vzpamatoval. Usmál se a pravil:

„Snad to bude bez hněvu. A pak považ, že ti tam ve Vratislavi přece také chybili —“

„Rač jen pamatovati na vážnost a moc církve a vznešeného svého úřadu —“

Na důtklivá slova ta arcibiskup už neodvětil. Schmuřiv líce, bral se k nedalekým komnatám královým. Ten mnich, pomyslil si, už se příliš odvažuje a sobě troufá! Začínal mu již teď někdy býti obtížným, čím dále, tím více. On by zavedl nejtužší spor — a ničeho by mu nepřál. Co mínil, an řekl: Modlil jsem se, aby tě Bůh neuváděl v pokušení? Ví-li snad něco? Není možná! Ale již arcibiskup vyjasnil líce. Zraky mnohých tkvěly na něm. Stálť na chodbě stráže a mnozí dvořané, kteří se mu hluboko uklaněli. U samé předsíně potkal pana lovčího, vycházejícího z komnat králových.

Arcibiskup ho zastavil a ptal se na krále.

Uslyšel, že Jeho Milost na něj už čeká a pak že se půjde podívat, až budou chrti v základ puštěni.

„Patnácte párů," dodal lovčí.

Oči arcibiskupovy se zaleskly, tvář nad obyčej oživla.

„Sami staří známi?" ptal se.

„Nikoliv. Několik nových, a zvláště na jednoho se Jeho Milost těši a já také. Je to pravý englantský chrt, srstnatý, krásné zvíře, divé rychlosti," horlivě pan Jíra vypravoval.

„Ej, toť nesmíme otáleti," a Jeho Milost pokynuvši vlídně panu Jírovi, vstoupila do předpokoje a odtud do komnaty královy.

Král však byl ve vedlejši. Ale již se rozhrnula záslona ve dveřích a jí vyhlédla králova hlava, rusých, lehko zkadeřených vlasův. Jak zahlédl svého kancléře a zpovědníka, vyjasnily se mu veliké, modré oči, a rychle vstoupiv do komnaty, šel pružným krokem vstříc svému hosti a společníku.

Král, dvacetiletý, byl postavy urostlé a statné. Rusé kníry měl na koncích zakrouceny, a vousy na bradě, ne zrovna husté a dlouhé, byly na dvi rozděleny, tak že každý pramen té mladistvé a hebké brady byl v prstenec zakroucen. Elegantní oděv, přiléhavý kabátec, zrovna jako ulitý, přiléhavé nohavice, vše z jemného sukna a vše jedné, tmavohnědé barvy, urostlé postavě královo výborně slušely. Jak kráčel, blýštěly se v paprscích slunečných, plně sem proudících, drahocenný jeho bitý pás, i lesklé četné knoflíky a švábská litera W. po celém kabátci jako ozdoba zlatem vyšívaná.

Na králově tváři, výrazu dobromyslného, bezstarostného, bylo zřejmo, že mu návštěva arcibiskupova není nevhod. Přálť mladému knížeti kněžskému.

Nejednou spolu vesele kvasili, nejeden den na slavných honicích spolu ztrávili, a nikdy nezkazil arcibiskup králi nějakou kratochvíli.

Však dnes, hle, tvář jeho nad obyčej vážná. Král si toho povšiml, však nezmínil se, nýbrž vyslovil své potěšení, že arcibiskup mu přijel naproti, a dodal:

„Chtěl jsem zrovna do Prahy, ale musil jsem na Hrádek. Vyraziti se — oddechnouti sobě —"

„Po Vratislavském soudu —"

„Ano. Pohněvali mne tam velmi —"

„Za tos ráčil býti přísným —"

„Ano, avšak spravedlivým," odvětil král a přes jeho vyjasněnou tvář přeletěla chmura. —

„Snad se Tvá Milost rozpomene ve svém hněvu —"

„Nikdy!" vpadl mu král do řeči, a veliké, modré oči jeho prve tak jasné, ano výrazu nyjícího, zaleskly se ohněm rozhodnosti. „Byla to příliš veliká pýcha," dodal. „Však prosím tebe, nemluvme o tom, nekazme si klidné chvíle —"

„A já k vůli tomu především jsem přišel ku Tvé Milosti. Račiž býti i spravedlivým i —

„Nejsem-li spravedlivým? Den guten gut," prohodil německy a česky pokračoval: „Bys slyšel toho opata na Písku, jak se odvážil mne osloviti, jaká pronesl slova!" Čelo královo se zardělo, oči se leskly. Bylo patrno, že už upomínka na příběh Vratislavský ho popuzuje. „Věř mně, můj milý kněže arcibiskupe," pokračoval v řeči živěji teď plynoucí, „takové různice a taková pýcha škodily by tobě i církvi, a zažehly by vám nemilý oheň, kdybychom toho ohníčka nechali." —

„Tak se Tvá Milost pevně na své mysli ustanovila?"

„Ustanovila, a také na tom," dodal mírněji a usmívavě, „že dám pustiti patnácte párů chrtů v základy, a Jiskru, englantského chrta nového — Podíváme se — A Vratislavi nech — však tě víš, že tu na Hrádku pro takové péče místa není. — Jsi dobrý pastýř, že se svého stádce zastáváš, ale já vlk nejsem, toho se neboj," dodal vesele a ne bez ironie.

V tu chvíli rozmlouval arcibiskupův zpovědník s jeho kaplanem. Vyptával se ho, co arcibiskup říkal, když ráno našel passionál místo pohanského básníka.

„Tu zálibu si přinesl z ciziny, z Paříže, Bononie a Padovy. — A jeť v těch verších taková krása latiny," hájil pána svého mladý kaplan.

„Krása latiny!" opakoval pohrdlivě kněz Pavel. „Neplodná však krása, neboť nač je? Jen od zbožnosti a přemyšlování odvádí. Duch jí mdlí, síly pozbývá, a rád se přáteli i s nepřátely —"

Mladý kněz žasl.

„Ej, ty nevěříš, ty také nevidíš, že tu máme dosti nepřátel —"

„Kdo? Arcibiskup?!"

„On, ty, já, my všichni —"

„A kdo jsou —"

„Ó, lidé zaslepení! Kolem samého krále, tovaryši mu, gratiani*) —"

Kaplan teprve po chvilce se ozval:

„Snad se nemýlíš — ale že by byli tak nebezpečni a tak mocni, že by několik těch lidí zemanských —"

„Lidé zemanští, ale bystrého rozumu. Dobře vědí, co králi vhod, ve všem mu vyhoví a kratochvil žiznivému dávají pít ustavičně veselí. — Vědí dobře, že král byl dlouho poután gramatiky a učiteli, že

*) Milci.

měl už dávno jich a otcova kabinetu přísného vedení a mnohého cvičení ve práci vladařské do syta, že je mladý muž, že rád užívá. — Tak vloudili se mu a vloudí do srdce a pak —"

Náhle umlkl. Strašlivý štěkot se venku ozval. Zněl nejprve z temna, blížil se však, jak bylo znáti po hlase. Oba kněží přistoupivše k oknu, nahlédli ven. Na velikém nádvoří bylo hlučno a živo. Tři holotové vedli na svorech několik smeček psů, většinou chrtů, kteří štěkajíce, na řemenu sebou potrhovali, škubali, vyskakovali a se vzpínali. Za smečkami a holotou kráčel vysoký suchý psář Havel, pošvihuje důtkami a pokřikuje na rozjívené psy i na pomocníky své, patrně se tomu těše, že na něj konečně došlo, a že bude mu lze, aby králi ukázal své vychovance. Nyní dal znamení a holotové stanuli opodál průjezdu, vedoucího ke královskému paláci. Čekali. —

Kněz Pavel se zamračil, mladý kaplan však hleděl s potěšením na ušlechtilá, bujná zvířata — plavá, šedá, bělavá i tmavší, jednobarevná i skvrnitá. Na dlouho však mu toho divadla nebylo přáno Přiběhlť ze druhého nádvoří páně Jírův sluha a ten jak několik slov propověděl, psář dal znamení, a holotové zamířili se smečkami ku bráně a tou ven za hrad na místo základu.*)

„To již král také přijde," mínil kaplan.

„Rád uvidím, půjde-li také —" odvětil kněz Pavel, míně arcibiskupa. Přesvědčil se brzo. Za chvilku po té vyjel průjezdem z malého na veliké nádvoří král na krásném koni bílé barvy, vedle něho arcibiskup, za nimi lovčí pan Jíra, pak královského dvoru maršálek pan Jan Čúch ze Zasady, Hynčík Pluh, a

*) Sázky, dostihův.

mnozí jiní dvořané, kteří teprve vsedali na koně opodál brány již čekající. Poblíže pana Jíry jel na hnědáku onen zeman v bělavé sukni veda na šňůře krásného škotského chrta, kterého byl králi vedle své manské povinnosti vycvičil. Podívaná na vše to, na krásné koně různých barev, pěkných sedel, bohatých prsosin,*) na jaré jezdce v kabátcích barev většinou veselých a živých, v otáhlých nohavicích na mnoze různobarevných a v lesklých pasech byla velice pěkná.

Pestrý ten hlučný zástup s průvodem mnohých opěšalých zanikl ve hradní bráně.

„Jeho Milost byla veselého líce," pravil kaplan. „Snad u krále dobře pořídil —"

„O veselost není u něho zle. Než doufám, že máš pravdu. Neboť aby po tom, co se událo ve Vratislavi, a jak včera o tom mluvil, aby rázem všecko slevil — —"

V základ pouštění trvalo dlouho a bavilo krále i jeho dvořany velmi. Vrátilit se až pozdě odpoledne s hlukem ještě větším, nežli když vyjížděli, ale také v pořádku pozměněném. Smečky psů nešly již napřed, nýbrž v zadu všeho průvodu a jen pět chrtů vítězů — z nich bylo vyňato. Ty vedl sám dlouhý, suchý psář na svoře zrovna před králem. Před těmi pěti vítěznými chrty jel onen zeman v bělavé sukni na hnědáku veda na šňůře vítěze nejpřednějšího — škotského chrta srstnatého, jenž se dnešního dne nade všechny vyznamenal a svému cvičiteli velikou čest a králi radost způsobil.

Jakmile se průvod k mohutné bráně blížil, zavzněla nad ní na otevřeném podsebití hlučná fanfara. Královští trubači tam troubili, až zčervenali a až se jim oči obracely. Hlučná, jásavá fanfara zvučela

---

*) Náprsní řemení.

jasným vzduchem, zaléhajíc do hlubokých lesů, kdež ozvěnou dále se nesla. —

To byl zase jednou veselý den na starém Hrádku Křivoklátu!

Král seděl s mladým arcibiskupem a milci svými dlouho u tabule, a zůstal u ní ještě i pak, kdy mísy a okřiny s ní sneseny. Za to poháry a číše zůstaly. Bok veliké, stříbrné lodi se otevíral, a zlaté, jiskrné i tmavorudé, jako granát zářící víno proudilo z něho skoro bez ustání. —

Podvečer již nastal, když se mladý králův kancléř a zpovědník navrátil do svých komnat s licem zardělým a s očima zářícíma. Nezavolal si ani kaplana ani kněze Pavla. Jen komorník, onen, který s ním byl v Šípově hájovně, u něho zůstal. Kněz Pavel byl jako na trni. Čekal, že si ho arcibiskup zavolá, že se doví, jak u krále pořídil. Než dlouhá chvíle minula, a komorník nepřicházel ho zavolat. Když pak konečně od arcibiskupa vyšel a kráčel mimo zpovědníka sedícího s kaplanem, nic neoznamuje, kněz Pavel sám ho zastavil, tázaje se, co dělá Jeho Milost.

„Hoví si —“

Přísný kněz vstal a šel ke komnatě svého pána. Mladý kaplan se lekl. Chtěl zpovědníka zadržeti, ale ten, jako by neslyšel, vážně a klidně rozhrnul těžké záslony, vešel do ložnice a tou do komnaty, ve které právě Jan z Jenšteina meškal. Kaplan chvíli stál jako by nerozhodnut. Po té bezděky postoupil až ke dveřím a rozhrnuv záslonu naslouchal. Pak už dále postoupil. Slyšel, že hovor z počátku klidný stával se prudkým. Více bylo slyšeti hlas arcibiskupův. Kaplan poznal, že je pán rozhněván — Ale teď, slyš, totě kněze Pavla hlas!

„Jdi tedy po své žádosti ve hříších dále," volá, „a miluj svět nade všecko, i nad Boha samého. Smrtelnou nemocí tebe již jednou napomenul, ale ty nedbaje zapomněls a čekáš snad ještě na jiné znamení. A ono přijde! Ale až přijde —"

Dále mladý kaplan nerozuměl. Prudký arcibiskupův hlas přerušil řeč zpovědníkovu. Kaplan leknuv se, rychle se navrátil do své jizby. Za chvilku se tam vrátil kněz Pavel. Vážná, výrazná jeho tvář byla bledší a smutná.

„Pro Bůh, co se stalo?" ptal se kaplan.

„Čeho bych se byl nenadál. Arcibiskup ve všem králi polevil a nechá vše, jak rozsoudil."

„A proč se tak rozhněval?"

„Že jsem ho nechtěl pustiti do propasti. Jsem mu obtížným —"

Vida tázavý pohled mladého druha, dodal:

„Příteli milý, byli jsme tu spolu nejdéle —"

„Jak že!"

„Vím, že mne arcibiskup propustí —"

„Není možná! Má tebe rád." —

„Propustí" — opakoval zpovědník — „za to mám svědomí klidné. Ale my se tu opět sejdeme" — dodal jistě, ne však u veselé naději, nýbrž chmurně, ano zarmouceně.

IX.

Stará pověst vypravuje o české královně, jež ráda sídlíc na Hrádku Křivoklátě často sobě vycházela projít se údolím Rakovnického potoka. Chodívala proti šumnému jeho toku lučinou svěže zelenou mezi lesnatými chlumy a stráněmi. Z jara, kdy lesy kol omladly, kdy lučina oděla se květnatým rouchem, kdy s olší při potoku i z blízkých lesů zvučel švehol

ptactva, nebylo utěšenější cesty nad tuto tím lesnatým, tichým údolím.

Nebylo divu, že milá královna česká pouštěla se tou cestičkou dosti daleko, až obyčejně došla na hodinu na půlnoc od královského Hrádku, na místo, kde Rakovnický potok přibírá jiný, Ryšavu, hrnoucí se z chlumův a lesův odtud na sever.

Tam, kde tyto vody se sbíhají, údolí se mezi chlumy a vrchy poněkud rozšiřuje, královna končívala svou procházku, usedajíc, aby si odpočinula, aby nerušeně užila klidu a půvabův osamělého zákoutí, nežli se opět vrátí do hradu plného hluku a lesku. Lesnaté to zákoutí bylo královnino zalíbené „místečko", a jinak ho ani nepojmenovala, a nepojmenovali ho jinak ani pak, kdy královna už dávno měla své „místečko" na Hradčanech ve královské hrobce, kdy ve klidném tom zákoutí pak osada založena. — Říkali jí také „místecko" a pak „Městečko". Měla prostý kostelík, několik jen větších usedlostí a něco chalup dole při potoku i nad ním kolem na chlumích, u samého lesa.

Největší z těch statků byl „ohnivý dvůr", majetek královský, v němž do nedávna hospodařil starý Carda, královský ohnivec, muž podivný, o němž v sousedství i v okolí sobě vypravovali, že měl divné spolky, že spustil-li kuši, střela její ničeho se neminula, že sám byl neranitelný, za to však že míval za bouřlivých nocí divné návštěvy. —

Ten Carda starý zemřel neženat, bez potomků, bez příbuzných. Několik dnů byl dvorec jeho bez vlády. Jen šedivý pacholek ho opatroval a hlídal, co v něm zůstalo, zvláště dobytek, jelikož jmění královské, příslušné ke Hrádku Křivoklátu, aby ho nerozchvátili. Pak sem přišel hospodář z nenadání.

Bylo pozdě odpoledne, když stanul před samou vsí Městečkem starý Šíp, maje s sebou synka svého a příbuzného Jana, studenta a dva ohaře. Hajný se stěhoval. Na sobě měl loveckou brašnu plničkou drobností ze své hájovny, u pasu visely mu tesák a šmyčky, přes plece pak toul z jezevčí kože chlupy na vrch, s příklopcem. Synek jeho nesl kuši a k ní bák a oštěp, student pak kromě své mošny a kabelky druhou kuši a druhý strýcův oštěp. Toto lovecké náčiní bylo Šípovo, a proto ho nenechal v hájovně jako tenata, rukávníky a jiné.

Jak stanuli, Šíp dosud vážně zamyšlený ukáza před se a pravil:

„Tamhle!"

Zrakové mladých se upřeli na starý dvorec. Hrubá lávka vedla k němu za potok. Stál o samotě na úpatí chlumu, jehož lesnatá stráň zrovna nade dvorcem se zdvihala. Část stavení byla z kamene, nenahozená, nebílená, jakož i brána před nim. Ostatek stavení a dvě vedlejší byla ode dřeva, jakož i všecka ohrada kolem dvorce, sroubená z mohutných klad. U samé brány vypínala se stará lípa, jejíž rozložitá koruna pjala se vysoko nad doškové střechy „ohnivého dvorce".

Nevypadal vábně, a student Jan i Šípův hoch si pomyslili, že je v hájovně veseleji, třeba že stála o samotě.

Když přešli přes lávku a vstupovali otevřenou branou na dvůr, starý Šíp se pokřižoval a po něm oba průvodči. Na nádvoří bylo pusto. Nikde člověka. Drůbež hrabala po dvoře a na hnojišti, tam také opodál černé kaluže povalovali se dva vepři. Z chléva, kolem jehož otevřených dveří hemžilo se na slunci nesčetných much, ozval se řev krávy. Před stodolou stál prázdný vozík. Šíp rozhlédnuv se nádvořím, za

chvilku čekal. Když se nikdo neukázal, vešel na kamennou zásep a mladí za nim.

Nevstoupil však ihned do síně, ačkoliv byly dvéře otevřeny. Stanuv u prahu, pokřižoval dvéře a pak vážně mluvil, hledě do šeré síně, jako by tam někoho oslovoval:

„Zaklínám tě, duchu nečistý, ve jménu Boha Otce, Boha Syna, Boha Ducha svatého.

Zaklínám tě, zatracený duchu, skrze jméno věčného Boha a Spasitele, a potupuji tebe i tvé lsti a úklady, abys s třesením a se strachem z tohoto domu vystoupil beze škody, abys žádného obecenství neměl v tomto domě celém; protož dej místo Duchu svatému, který s vysokého nebe pochází, tak aby ten dům očištěn byl od toho času až na věky. Toho mi dopomáhej Bůh Otec, Syn, i Duch svatý, vše jeden Bůh. Amen."

Pokřižoval se a s nim Jan student i malý chlapec.

Pak otevřev Šíp svou brašnu, vyňal z ní nebozez a navrtal do veřejí hlubokou díru. Ať ještě vrtal, vyňal student ze své kabelky dva lístky již připravené, na něž už v hájovně napsal toto říkání, jež strýc byl právě promluvil. Jeden z lístků těch strčil Šíp do navrtané díry a pak ji opět ucpal, s druhým zašel přímo do chléva, kdež jej do žlabu uschoval stejným způsobem. Pak teprve vkročili do síně a odtud do světnice. Byla veliká s mocným krbem a ohništěm.

Nábytku však měla málo; stůl, podél zdi hrubé lavice, dvě truhly, dvě hrubě pracované stolice bez lenochu a jednu s vysokým lenochem. Opoďál krbu stálo lože pod nebesy s drsnou záslonou, u samého pak krbu špalek na sekání dříví a značně široká lavice mající na každé straně lenoch, tvrdá to patrně pohovka, jež i ložem mohla býti.

Sotva že usedli a se rozhlédli, ozvaly se venku hlasy. Oknem spatřili, an vůz plný obilí tažený dvěma koňmi vjížděl zadní branou na nadvoří. Hned po té vešel do světnice starý onen čeledín, zástupce hospodářův. Šípa znal a věděl už, že ho na Hrádku za ohnivce a tudíž také sem za hospodáře ustanovili.

Uvítal ho svým prostým způsobem a sáhnuv na příčný trám dřevěného, učazeného stropu, vytáhl odtud klíč.

„Ten je od komory," pravil. „Jiných klíčů není."

Šíp ho vzal a hned zamířil do komory, do níž vedly dvéře ze síně. Byla klenutá a jediným, nevelikým oknem jen slabě osvětlena. Ještě nejjasněji bylo viděti velikou starou truhlu z dubového dřeva, stojící zrovna proti oknu. Truhla ta byla prosta, nenatřena, nápadna však tím, že na ní byl namalován červený kříž.

Nežli se starý Šíp jak náleží rozhlédl a truhlu otevřel, ozvaly se venku známé hlasy, které ho vyvábily. Zavřev komoru vyšel ven na nádvoří, kam právě vcházela jeho mladá žena, nesouc na zádech veliký uzel a v rukou dva menší. Byla všecka zardělá. Za ní vjížděla kára o jednom koni vezouc ostatní nábytek z hájovny, a za károu vedl muž jakýsi dvě krávy a kozy.

Tak se přistěhovali Šípovi do „ohnivého dvora". Netrvalo dlouho, a přinesené a přivezené věci byly rozestaveny a urovnany. Šíp pověsiv brašnu a loveckou zbraň všecku i tesák na stěnu, mezi okna proti dveřím i mocné parohy, které mu na kárce přivezli, odešel s Janem a se synkem za dvorec, na pole se podívat, všechno ostatní urovnání ženě ponechav.

Ta, když osaměla, bezděky ustala v práci, tak jak stála uprostřed světnice. Venku byly stromy v plné záři zapadajícího slunce. Z jizby však už světlo prchlo,

a jako by od zčernalého stropu se šero po ní linulo. Mladá žena majíc svislé ruce volně sepjaty, hleděla před se zamyšleně. Byla teď hospodyní tohoto dvorce a ne již chudou hajnou. A přece se nějak málo radovala. Jako by s šerem kolem houstnoucím tesknota na ni padala. Také jí na mysl připadla osamělá hájovna v plném světle, veselá, světlá její světnice, a jak ji tam ten krásný pán, ten, jak jí řekl, že v té lesní poušti nesmí uvadnouti, že by si tu ustýskala. A pak ještě řekl tak hezky, co by svět měl z takového kvítka. — Ano, tak to řekl. Měla to na mysl ustavičně.

Jak bude tady? Je to blíže Hrádku. Sem spíše přijdou páni ode dvora; přijde-li také on? — — A mladá žena stála a snila, majíc pěkné své oči do šíra otevřeny, hledíc před se, do šerého prázdna. —

Tak se stal starý Šíp hospodářem.

Jiný by se velice radoval a radost svou na jevo dal, kejdy objednal i pištce, a sousedy na veselou zavdanou a do obce na uvítanou sezval; ale starý Šíp nic. Jistěť měl také potěšení, a tvář jeho byla také vybranější a byl hovornější, ale veselí žádného nepřipravil. To raději se dal hned do díla, přehlížeje všecko ve dvorci i na poli, aby se tu jak náleží obeznámil. Žena mladá mu arci připomenula, že by měl něco dáti na uvítanou, a mysli se jí kmitlo, jak by si pod lipou zakřepčila. Odbyl ji však zkrátka, ne snad z lakoty, nýbrž proto, že světských hluků nemiloval. Ohnivý dvorec ovšem stál za to nějaké veselíčko. Byltě zadarmo, bez úroků*) a břemen, s jedinou toliko povinností. Ta arci, jakmile ji bylo konati, stala se dosti obtížnou.

*) Plat určený v jmenovitý den.

Kdyby hospodář ‚ohnivého dvorce' nevím co dělal, a kdo ví jak byl zaměstnán, jakmile z Hrádku vzkázali: „Pojď, oblec se, bílý kůň čeká —" musil všeho, všeho nechati, obléci se a jíti, aby před králem pálil jsa jeho ohnivcem. Však kdy pak to nastalo? Jen za války. A nyní byl už tak dlouho svatý pokoj a Bůh dá, že i zůstane za mladého krále, vždyť všechno řídí a vede, jako bylo za jeho otce, za nebožtíka císaře starého, blahé paměti.

Šíp arci nejednou si vzpomněl na hájovnu, nicméně se mu ve dvorci tak tuze nezastesklo. Hůře by bývalo, kdyby dvorec stál někde v širém kraji daleko od lesa: ale tak zůstal ve Hrádeckých hvozdech, maje les zrovna nade statkem. Hospodářství pak těšilo bývalého hajného, a což bylo nejlepšího, že se mu teď jistěji mohlo vyplniti, čeho si tak vroucně přál: Aby synek jeho mohl do Prahy do škol, aby byl jako bratrovec Jan, aby se latině naučil, aby ho jednou spatřil v misterském taláru, se zlatým řetězem na hrdle, jak o tom slýchal, že bývá.

O tom nejednou snil, když ještě byl hajným. Za takových chvil se jeho chmurné líce nejvíce vyjasnilo, a zákmit úsměvu bylo znáti na jeho rtech. To hledě do budoucnosti viděl svého Jana ve kněžském rouše u oltáře, an jemu samému, vlastnímu otci svému, radostí div slze neronícímu, podává svátost oltářní, viděl ho na kazatelně, an hájí pravdy Boží a pravého zákona, a potírá všechny nepravosti a marnosti světské, an s velikou výmluvností káže a hlásá, co on, neumělý otec jeho, jen v srdci cítil a v mysli tuší, slov pro to nemaje.

Prve, dokud ještě byl na hájovně, vyptával se bratrovce svého, Jana studenta, jen tak povšechně na Prahu a na život žákovský, nemaje skoro žádné naděje, že by to vytkl, aby se hoch jeho v Praze mohl

udržeti. Nyní s Janem chodě, a student byl skoro ustavičně po jeho boku, poněvadž ho cesty polem a práce polní patrně těšily, zevrubně se na Prahu vyptával, co a jak, ujednávaje již na jisto, aby Jan hocha s sebou vzal, co nutného mu opatřil a ve všem jemu radou byl.

A přece se ve starém Šípovi mocně ozvala myslivecká krev, a to hned třetího dne, co meškal v ohnivém dvorci. Zahlédlť toho dne ráno, bylo překrásně, ana tlupa honců, hajných s myslivcem v čele táhla kolem s obušky, se soškami*), tenaty i oštěpy, vesele pokřikujíc i pozpěvujíc. Volali na něj, aby také šel, a žertovně mu vytýkali, že je zradiv opustil.

Už zacházeli, a ještě hleděl za nimi, až zanikli ve stínu modrozelené lesní stráně, ranním stínem ještě zahalené, orosené, svěží a hleděl, až umlkly jejich hlasy i lovecký popěvek.

„Dnes veliký, královský hon!“ oznámili. Král a s ním arcibiskup a všechen dvůr vyjeli na honici. To bude lov! Přece by rád byl s nimi. Tak uvažoval, vraceje se zpod lípy, kde dosud stál, do dvorce, z něhož právě pasák vyháněl zadní branou stádce ovcí do lesa na pastvu, jak pastevci „ohnivého dvorce“ bylo dovoleno.

Ten den minul v Městečku tiše, jako obyčejně. K večeru však odlehlá dědina malá oživla velice.

Slunce již zapadlo za lesy, a jen temena vrchův a chlumů stkvěla se ještě jeho poslední září. Údolí při potoku a ves byly ve stínu. V tu chvíli zazvučely opodál z lesů zvuky rohů, ne z jednoho místa, nýbrž tu onde, jako by si odpovídaly. Pak už se také lidské hlasy ozvaly a štěkot psi, a již také vyjela z lesa

*) Tyč dvojrohatá ku rozepínání tenat.

družina z lovu se vracejíc. Nebyli všichni z dnešního velikého honu, a přece co lidí a koní!

Vesničané vybíhali z chatek a dvorcův, aby užili té pěkné podívané.

„Král! Král!“ rozneslo se vískou ihned. a každý zrakem jen krále hledal a na něj se doptával, ač nebyl tu neznámým, ač ho všichni znali protože od mládeneckých, ano chlapeckých let často na Hrádku pobýval a všecko lesnaté okolí pilně lovecky procházel. Ale že ho rádi měli, pokaždé ho rádi viděli. Škoda, že nyní již nastávalo šero, že si ho a družinu jeho nemohli jak náleží prohlédnouti. Hned ho však poznali v čele jízdné družiny, na vraném koni, v točence s vlajícím pérem. A vedle po jeho levé straně pana lovčího také poznali. A kdyby i ne, domysliti si toho mohli, že to on, protože král tu na Hrádku do lesa bez milého pana Jíry ani kroku neučinil.

Také z „ohnivého dvorce“ vyšli ven, kde kdo byl, napřed hospodář, starý Šíp, s hochem a Janem studentem a za nimi hned mladá hospodyně, kteréž by zajisté byl nikdo doma neudržel. Vyšli nejprve pod lípu, pak dále až na lávku nad potokem, a stáli skoro u samé cesty, kterou přijížděl král s družinou.

Bylo slyšeti dusot a frkání koňů, hlasný hovor i psí zaštěkání; však to starý Šíp rád slyšel, jako by povědomou, milou písničku. S Janem studentem si ukazoval průvod, an ještě nedojel. Mladá žena chtěla především krále spatřiti. Jan jí ho poznamenal a hned dodal, že arcibiskupa nevidí. —

„A já také ne,“ děl Šíp. „Kde by byl? Vždyť přece mně ráno řekli, že tu bude také. Snad v tom šeru — Ale Máři!“ zvolal jako by si vzpomněl. „Dívej se, poznáš li toho, jenž onehdy u nás byl, když jsem meškal na Hrádku —“

Mladá žena se na ta slova zarděla. Beztoho nevyhlížela jiného nežli toho, na kterého tak často teď mysli; mužova připomenutí nebylo ani potřebí. Než nespatřila ho, ani pak, když průvod skoro až k nim dojel a pojednou stanul. Netušila, že čekají právě na toho, kterého vyhlížela.

Tu se měli sjeti a bude-li třeba, chvíli na se čekati. Král i pan Jíra a všichni se tomu divili, kde že se arcibiskup omeškal. Aby zbloudil, totě nemožno. Šera však přibývá, lesy kolem i na stráních se černají, a jen tam na západě dohořívá za temným hvozdem rudý pruh po zapadlém slunci. Bylo vlažno, teplo. —

Tu tam holotové opěšalí k potoku se nahýbají a pijí, a jeden z myslivcův hle, chvátá zrovna k lávce, byv vyslán panem Jirou. A již běží mladá žena i student Jan do dvorce, kdežto starý Šip maje smeknuto, s myslivcem pokorně se blíží k panu lovčímu, jenž na něj králi ukazuje. A král vesele a milostivě sám ho oslovil, maje starého hajného v dobré paměti.

„Dáš-li mi za to vody, že jsme tě tu usadili?“ zažertoval.

„Račiž Tvá Velebnost poroučeti, všechno,“ odpověděl Šip.

„Nebude li se ti po lovu stýskati, šedý vlku?“

„Královská Milosti, už dnes ráno — a někdy ono to na mne sedne — Ale buď Pán Bůh pochválen.“

„Tak budeš rád ohnivcem.“

„Budu, Milosti královská.“

Tu pan Jíra králi řekl něco po latinsku, čemuž se Jeho Milost zasmála, pak lovči řekl Šípovi, aby se jim ukázal jako ohnivec. Páliti že nemusí, ale poněvadž se stmívá, aby jim posvítil.

„Ale brůna*) je na Hrádku," dodal žertovně.

„Vezmu svou, ráčiš-li poroučeti — Mám také," odvětil Šíp ochotně.

„Tím lépe! Ale chvátej! Však počkej — máš-li smolnice —"

„V truhle po nebožtíku Cardovi mám, Milosti!"

Šíp se ubíral kvapně do statku.

V tu chvíli přicházeli Jan s mladou tetkou nesouce vodu. Šípová nalivši ze džbánu do dřevěné vyřezávané číše přistoupila s ní až ke královu koni. Z Janova džbánu pili dvořané, jimž pojednou přišla žízeň. Král bera číši upřel pohled na statnou, urostlou ženu pěkného líce. A v tom opět pan Jíra něco po latinsku promluvil.

Když se páni napili, poodstoupila a s ní student; zůstali však dosti blízko. „Nikde není," pomyslila si mladá žena a zrak její těkal družinou.

V zadu, v průvodu na pokyn lovčího poznovu zatroubili, dávajíce znamení. Černé však lesy mlčely a neozvaly se odpovědí.

„Pojedeme," pravil král. „Jel zajisté jinudy."

V tom rudě zasvitlo šerem letního večera. Ve bráně „ohnivého dvorce" mihla se planoucí pochodeň, již vzhůru nesl nějaký muž Pacholek vedl za ním bílého koně na kvap osedlaného. Zraky všech upřely se na světlonoše.

Měl rudou kuklu, rudou sukni, rudé nohavice, rudé škorně a po boku tesák.

Zář jeho pochodně mihla se po kmeni staré lípy i pod rozložitou její korunou; teď už odlesk její zachvěl se u lávky ve vlnách potoka, již padla na krále a všecku jeho družinu, jak „ohnivec" se před králem

---

*) Bělouš, kteréhož ohnivec, jsa ve službě, dostával na Křivoklátě.

zastavil. Starý Šíp se všechen v tom obleku změnil. Jindy vypadal vážně; nyní byl zjev jeho až chmurný. Osmahlá tvář jeho, šedé, husté barvy, v červené kukle ozářená mihavým světlem pochodně vypadala přísně. —

„Ten už očima bude vypalovati," minil král, směje se, obrácen jsa k lovčímu, a dodal:

„Čekati už nebudeme."

„Dám znamení, Milosti — však hle —" a tichým hlasem promluvil několik slov ke králi. Ten upřel dlouhý pohled na studenta Jana, jenž ozářen strýcovou pochodní stál opodál s malým bratránkem svým.

Hned po té pan Jíra dal znamení, a starý Šíp, vyšvihnuv se zatím do sedla svého bělouše, vyjel v čelo všech, drže vzhůru planoucí pochodeň. Za ním se pustil král a všecka družina. Vesničané, kteří dále čekali, plni úžasu hleděli na průvod a teď nejvíce upírali své zraky na bradatého jezdce, červeného jako rak, na bílém koni, nesoucího planoucí pochodeň. To byl královský ohnivec. Dnes poprvé ho spatřili v jeho oděvu. Léta letouci se v něm starý Carda nebožtík neukázal. Nebylo toho potřeba. Nyní z kratochvíle Šípovi poručil, aby se v červeném šatě ukázal. Jen aby nebylo zlým znamením mladému králi a veškeré zemi!

Rudá zář pochodně zanikala mezi lesnatými chlumy a za ní hlučný lovecký průvod. Již zmizel, a ještě jen hluk a ohlas jeho bylo za chvíli slyšeti. I ten pak umlkl, a lesnatým úvalem zavládlo hluboké ticho letního večera.

X.

Měsíc vycházel, když se starý Šíp, maje vyhaslou pochodeň u sedla viseti, v rudém obleku královského

ohnivce domů vracel. Mohl se na Hrádku zdržet a notně se poveseliti, neboť všecka družina jala se loveckou lopotu dnešní statně zapijeti: na hoře v panských komnatách vínem, dole ve velikém čeledníku pivem; ale Šip vypiv korbel ven se vytratil. Nemilovaltě vůbec takových hlučných spolkův, a dnes zvláště mu nebylo mezi královskou čeledí volno v tom rudém obleku. Vyhoupnuv se na svého bělouše, vyrazil branou ven.

Ale pak jel zvolna. Koně si ani nevšiml a nedbal, že bělouš jde volným krokem, s hlavou pochýlenou. Sámtě také hlavu klonil. Kolem bylo ticho a svit měsíce počínal plašiti šero večerní. Nikde ani hlásku kromě temného šumotu potoka, jenž hrčel opodál ve hlubokém stínu lesní stráně.

Jak bělouš nyní klopýtl, až podkova cvakla a jiskra zpod ní odletěla, probral se starý Šip z myšlének; trhl uzdou, aby koně podchytil, a trhl tak, že se kůň zastavil. Pán jeho se tu bezděky ohlédl. Bylo to na místě, odkud bylo ještě Hrádek Křivoklát poněkud viděti. Mohutná kulatá věž a s ní hranatá Huderka a jiné výstavné části královského hradu trčely malebně jako obrovské stíny k večerním nebesům, stojíce proti záři měsíce nesoucího se dosud nevysoko nad lesy.

Prokleté hnízdo! Sídlo moci a lesku, ale také závisti a zlé vůle! Kéž by ho tam dnes nebyli zvali! Jakého červa mu tam nasadili! Je li to pravda, nebo jen ze závisti a zlé vůle? Obrátil se, nechal královského hradu a pobídl koně. Zaslechltě koňský dusot. Cvalem se blíží. A hle, proti němu jezdec, jeden, dva, čtyři. Zahlédli ho, zdržují koně. Zastavili a jeden z jezdců volá, kdo že je a byl-li na Hrádku. Pověděl a přisvědčil.

Ah totě ten — ano, arcibiskupův komorník a ten druhý arcibiskup sám! Zrovna on! Směje se hlasno, v jakém to mumreji starý hajný. —

„Strach by z tebe dostal," dodal komorník a ptal se dále na krále, je-li už na Hrádku. Pak, obdrževše odpověď, pobídli koně a uháněli ke Křivoklátu. Starý Šip ještě zaslechl, že se hlasitě smáli.

„Strach by z tebe dostal!" pravil ten polivečník dvořácký. „O byste měli strach z Pána Boha!"

Jel dále a staré myšlénky mu přišly zase a usilovněji na mysl doléhaly. Byly o arcibiskupovi. Tam na Hrádku, když se Šip ubíral ke svému koni, aby odejel, přibočil se k němu jakýsi mužský.

Neznal ho. Byl však jistě buď nový z královské čeledi, nebo z čeledi arcibiskupovy. Ale jeho, Šipa znal a pěkně ho potěšil. Jak se k ohnivci přibočil, řekl mu směle, že se starý chlap může snadno státi ohnivcem jen když má mladou ženu, jako ohňovou. —

Šip jako ohromen se zastavil a zkřikl:

„Jak to myslíš, nectná hubo! —"

„Zeptej se arcibiskupa, když byl onehdy u tebe — za té bouřky, víš-li —"

A v tom, jak se Šip po něm rozehnal, aby ho svalnatou svou rukou chytil, sehnul hřbet ten dvořák ničemný, a vymknuv se jako úhoř, uskočil a ztratil se ve směsi čeládky, holotů honcův a myslivců, kteří tu venku popíjeli a se posilovali. Bývalý hajný vrazil mezi ně, stíhaje toho zlolajníka; nebylo však po něm ani památky. — Nezbylo, než na kůň vsednout a domů jeti.

Jel a to žahadlo v mysli sobě odnášel. Snad by ani tak nebodalo, snad by je měl za střelu závisti a mstou vystřelenou, ale toto ji neujmalo jedu. Když totiž prve s planoucí pochodní jel před pány, přibočil se k němu z nenadání pan lovčí a ptal se ho, byl-li

on, Šíp, s prosbou u arcibiskupa, ten že se za něj také přimluvil. A když Šíp pln úžasu odvětil, že ho Jeho Milost, kněz arcibiskup, jen asi málo zná, protože teprve ode dvou let ráčí na Hrádek a do lesů přijížděti, řekl pan lovčí:

„To se asi mýlíš. Zná tě zajisté lépe, nežli sobě myslíš. Však nejlépe já tebe znám, a protos obdržel dvorec, že si toho zasluhuješ —“

Otočil koně a zase ke králi. Kéž by Šíp byl mohl za ním a zeptati se! Ale jak on, sprostný člověk! Byl tou otázkou lovčího nemálo překvapen a vzpomněl na ni hned, jak ten štír tam na Hrádku ho bodl a do rány mu jedu pustil.

Ano, ano, jistěť něco na tom I sám pan Jíra se divil, že se arcibiskup za něj přimlouval. Arci, jak by se jinak přimlouval — A měl, jak všichni říkali, svého; za toho se chtěl přimluviti, a ten už jako by byl ohnivcem. — Tak alespoň všichni mínili. A pojednou ho nechal a přimluvil se za něj, za starého Šípa! To po té bouři, za které se u něho ukryl, v hájovně, když on byl s hochem na Hrádku a žena sama doma! Oh! Nevěda, zaťal zuby. A tu mu napadlo: A jak ten ničemník, jenž prve s ním šel, jak by ten o tom věděl? Snad a jistěť je to arcibiskupova komorníka bratrovec nebo co, jenž sám chtěl seděti na ohnivém dvorci. Ale jak by zvěděl? Však co se utají při dvoře! Čeládka víry nezná a zradí, poví vše. —

Starý Šíp nepřestal uvažovat a se mučiti. Slyšel o arcibiskupovi leccos, jak o turnajích, po klání a jinde dvoři se krásným paním, jak rád s nimi tancuje, jak jest u nich oblíben a jak se po Praze leccos vypravuje. A ona! Máti! O tať je toho pravého ženského obyčeje, marností žádostivá, která by se ustavičně strojila jen ke skokům a tancům! Jen po světu

by stála. — Byla-li k němu ochotna! Jestli že neodolala, když čert ji tu chvíli samoty sladil!

Cítil, jak mu jde krev do tváře a oheň do očí. Trhl uzdou, bodl bělouše, až ubohé zvíře nenadálou, bolestnou pobídkou uleknuté, prudko skočilo a pak se hnalo velikými skoky rovnýma nohama cválajíc. Zarazil je až v samé vsi, nad niž od měsíce prosvítalo. Tam pod tou starou lipou ve hlubokém stínu je ohnivý dvorec. — Jak se na něj těšil, a teď! — Nebude-li mu opravdu ohnivým, opravdu horoucím peklem?

Zvolna k němu dojížděl. Všude ticho. Stranou, tam někde před chalupou ozval se ohlas lidských hlasův. Sedí tam asi ze sousedstva, a rokují a hoví sobě za toho krásného, vlažného večera. Šip nedbal, ani se tam neohlédl. V nadvoří čekal na něj starý pacholek, poklimuje na záspi. Vzal bělouše a zavedl ho do stáje. Šip všechen zachmuřen, mrzut, hněviv vstoupil do síně. Po stavení bylo ticho. — Až tu zaslechl hlas. Přicházel ze světnice, jejíž dvéře byly otevřeny, jakož i okno. Jím proudila temnou, neosvětlenou jizbou libá, těžká vůně staré kvetouci lípy před dvorcem.

Šip shrnuv červenou kuklu do týla nachýlil se a naslouchal. To není ona! Přistoupil blíže, ale tichým krokem. Na lavici blíže okna seděl Jan student, poodstrojený, a na špalku jemu u nohou malý Jeník Poslouchal. Starý Šip pohledem tím na okamžik zapomenuv, také naslouchal.

„Josef tedy pojal matku s děťátkem a vyšel v noci ze židovské země," vypravoval upřímně, s patrným zalíbením kandidát bakalářství malému bratranci svému, jenž se ani nehnul a sotva dýchal. „Šli do Egypta, Josef měl s sebou tři panoše a se svatou matkou jedna dívka byla Maria seděla na osliku držíc své dítě

na lůně. A když už na poušti Egyptské byli a již druhý den u velikém parnu se brali, přišli ke krásné palmě. Tu Maria počala prositi, kdo by jí dobyl s toho stromu ovoce. Ale ani Josef, aniž kdo jiný věděl, jak by se dostali na vysokou a štíhlou palmu. Ten strom nemá žádných haluzí a suků," dodal Jan student chlapci na vysvětlenou.

„A jak tedy?" ptal se chlapec z hluboka pozdechnuv vroucím účastenstvím, nepouštěje svých rozšířených zraků z úst vypravovatelových.

„Tu Jezus pohleděl na palmu i vece: ‚Palmo, káži tobě, abys se naklonila!' Matka to uzřevši, slz radosti unořila —"

V tom se mihl na záspi stín, a již stanula ve dveřích sině sama hospodyně.

Šip sebou trhl. Obrátil se proti ní a nad obyčej přísně se jí tázal, kde byla.

„Kde bych byla. Na besedě —"

„Viděla-lis mne, že se vracím."

„Viděla —"

„A cože jsi hned nešla domů!"

Žena překvapením se zamlčela, pak také ostřeji odvětila:

„Proč bych utíkala uprostřed rozprávky —"

„Tak — Ale — Pojď se mnou," a dodal:

„Neptej se a pojď — těch tam nech —" a ukázal do světnice. Tam Jan, ač si dobře povšiml, že se strýc navrátil, dále vypravoval o Ježíšovu mládí svému bratránku, jehož živá mysl bloudila, na všecko zapomenuvši, daleko odtud, ve svaté zemi a v egyptské poušti.

Šíp vešel do komory. Žena jeho váhajíc za nim. Bylo tu hustější šero nežli ve světnici. Jen okénkem padal světlý pruh; v něm bylo jasně viděti velikou, dubovou truhlu. Víko její, rudým křížem označené,

dubovou truhlu. Víko její, rudým křížem označené, bylo vyzdviženo, jak prve je Šip otevřel, vybíraje na chvat oděv obnivcův, v truble stále chovaný. Žena plna nejistoty a úžasu hleděla na zamračeného muže, jenž zvolna si odepínal tesák, jako by se rozmýšlel.

Pojednou se ozval:

„Kdo tu byl teď ve dvorci, když jsem odjel?“

„Nikdo,“ odvětila žena zkrátka.

„Ani se tu nikdo nestavil?“

Otázka ta ji zarazila. „Ví už —“ pomyslila si, „— potkal je, nebo jak,“ a na hlas řekla:

„Zastavili se tu čtyři. Jeli z honu, opozdili se —“

„Byli tu ve stavení?“

Žena se usmála opakujíc:

„Tu ve stavení! Na cestě, jako tam ti prve, dala jsem jim vody, když chtěli —“

„A kdo to byl?“

„Nač se ptáš? Což já vím; bylo šero —“

„A což Jan, neviděl-li jich —“

Na toho zapomněla! Zapírati nemožno.

„Viděl a povídal, že ten jeden — byl — kancléř —“

„Arcibiskup! Nikdys ho neviděla?“

„Kde bych ho viděla!“ zapírala směle.

„A nebyl-li to ten, co u nás byl, ten —“ a hlas Šipův stával se temnějším. Zachvěla se nad těmi slovy i nad pohledem svého muže, jenž blíže k ní přistupoval.

„Kdy?“ ptala se, jako by se nemohla rozpomenouti, mdle a nejistě, a sklopila na okamžik oči.

„Však ty víš! — Za té bouřky, když jsem nebyl doma! Mluv, byl-li to on! —“ Umlkl, a na okamžik nastalo v komoře ticho.

„Mluv!“ vzkřikl obnivec. „Co chtěl! Co —“ a chopil ženu za rameno. Vymkla se mu, vyděšená ustupujíc. On za ní, všechen podrážděn, od sebe.

Ve veliké světnici ještě nic určitého neslyšeli. Věděli, že se Šip navrátil, a slyšeli také na síni hlasy. Student Jan se zamlčel; naslouchal a v duchu se divil, že strýc nejde dál, ale chlapec naléhal, aby jen vypravoval. I pokračoval, poněkud však roztržitěji, pozoruje, kam šel strýc, a mysle, proč se nevrací a oč běží, neboť z komory ozval se pojednou jeho hlas, a prudce.

„Povídej! Povídej!“ žadonil chlapec, nemoha se dočekati.

„A když se palmového ovoce najedli, velel Jezus, aby se palma zase narovnala, vzpřimila, aby jí do soudného dne nic neškodilo, aby v zimě v létě bylo na ní ovoce. Ale tu se počal Josef pro vodu rmoutiti, neboť byli v poušti a nikde ani krůpěje vody. A již druhý den šli tím vedrem a horkým piskem. A tu Jezus —“

Student umlkl. Také hoch se obrátil, neboť z komory zavzněly prudké hlasy a teď výkřik!

Šípův hoch vyskočil ze špalku, a student Jan pospíchal ke dveřím. Jen k nim došel, a již se kolem nich mihla mladá tetka. Letěla síní a ven na dvorec. Jan šel ke komoře. Otevřenými dveřmi zahlédl strýce uprostřed stojícího, strnule ven hlediciho. Zdálo se, že studenta nevidí. A teď strhnuv s hlavy kuklu, hodil ji do otevřené truhly a zaklel; a klel, když i červenou sukni prudko se sebe stahoval a ji na zemi hodil.

„Strýče!“

Ohnivec se zarazil a jako by se vzpamatoval; na okamžik hleděl upřeně na studenta, pak mu kynul, aby vstoupil. Vzal ho za ruku a pravil temným, dosud chvějícím se hlasem:

„Poslouchej, Jene, povíš mně —“

Ale již se odmlčel. Ve dveřích zahlédl svého synka. Jako by se náhle rozhodl, pravil, aby šli do

světnice. Chlapec žasl, nevěda, co by bylo. Pozoroval, srozuměl toliko, že se stalo něco zlého, co otce velmi rozhněvalo. A to matka učinila. Student pak počal tušiti. Viděl, jak se strýc přemáhá, a proto poslechl, když ho požádal, aby jen dále vypravoval.

Mladí usedli na svá místa, starý opodál. Svěsil hlavu, jako by naslouchal dalším příhodám svaté rodiny v egyptském vyhnanství. Z hluboka však několikráte povzdechl, pak vstal a přešed sem tam světnicí, pojednou se obrátil a pravil:

„Tak už dnes dost. Jdi, Jeníku, spat. Je pozdě."

Chlapec poslechl. Ulehl uvažuje, co že se stalo, kam macecha zaběhla, a proč se nevrací. Zahlédl také, že otec pokynuv Janovi odešel ven a Jan s ním. Čekal na ně, čekal, až usnul. Ve snu na to, co se u nich před chvílí stalo, nadobro zapomněl. Živá jeho mysl vypravováním studentovým zaujatá snila o dalekých končinách, o divném stromu palmě, jenž v létě v zimě má ovoce, o široširé, horké poušti a zase o domácím životě a chlapeckých letech Ježíšových, jak už židovčata v tom věku ho všelijak hněvala i příkoří mu činila, viděl ptáka, kterého si Ježíšek z hlíny učinil a kterého dechem svým oživil, tak že ptáče nabylo krásného peří a ještě krásněji zpívalo. Vše mu oživlo v divné směsi, o čem bratranec student, seznav v knihách, jemu byl vypravoval.

Ten nyní byl u výslechu. Šip zavedl studenta zase do komory a jal se ho vyptávati.

„Jsi mlád, a já starý mám ti povídati o takových ohavnostech," začal. „Ale víš také, jak to dnešního dne ve světě chodí, že ďábel panuje —"

Zamlčel se, až se pak dotazoval, jak bylo onoho dne, kdy přišel z Prahy do hájovny, zastal-li tam koho a jak co shledal. —

„Abys rozuměl, přiznala se mi žena, že toho mladého pána prve poznala, že to byl arcibiskup — ten, co za té bouřky —“

Šip byl neklidný i v řeči i v myšlení. Tu jal se bratrovce vyptávati, tu opět nadhodil, jak ho tam na Hrádku bodli, pak se opět dotazoval na arcibiskupa, jak prve bylo, když se přede dvorcem stavil, co chtěl a jak žena, co ta —

Student Jan neselhal, nebyl by toho dovedl, než pověděl jenom tolik, co na jisto věděl; o svých domněnkách pomlčel. Byl rozvážný a připomenul si, že by jediné nepravé, neopatrné slovo bylo olejem do plamene. Tak pomlčel o tom, že to, jak mladou tetku v hájovně zastal, jak byla na rozpacích a roztržita, bylo mu nápadno a pak i podezřelé, když zvěděl, že tu byl nějaký pán ode dvora.

Také se mu dnes nelibilo, že jak královský průvod odejel a za chvilku se čtyři jezdci u dvorce zastavili a vody sobě vyžádali, že jeden z nich, a to byl právě arcibiskup, s tetkou vody mu podávající chvíli s koně rozmlouval, ale tak, že tomu nikdo nerozuměl. Mluviltě stlumeně a průvod jeho, jemuž Jan džbán s vodou podával, stál kus za ním, neboť kancléř schválně kousek popojel. Také mu to bylo podivno, že tetka, když se jí pak ptal, co s ní ten pán rozprávěl, odvětila nějak vyhýbavě a pospíchala do sousedstva. Snad aby mu nemusila odpovídati. A byla nějak neklidna. —

To vše strýci svému zamlčel a pověděl mu jen tolik, že arcibiskup bera od ní nádobu, s ní rozmlouval.

Student už dávno odešel, a starý Šip v košili s volnými rukávy a v rudých nohavicích seděl v komoře na špalku. Svit měsíce ozařoval otevřenou truhlu i rudou sukni na zemi.

„Prokletý šatel“ volal prve Šíp, když jí s těla trhal. „Dostal jsem tě přímluvou toho — — ale zač! Zač!“

Teď už byl klidnější. To jest, tělo jeho bylo klidnější; v mysli však bouřilo. Vše přišlo tak náhle, jako když z čista jasna uhodí. Jak živ by se toho byl nenadál. Věděl ovšem, že jeho žena je do světa, ale nikdy nic zlého se nedomýšlel. A nyní to! Snad se mýlí, snad tomu tak není. Ale ne, jistota skoro jistá. Sama její řeč ho utvrzovala v tom domnění.

Nejprve nechtěla nikoho ani znáti, pak vyznala, že ten cizí pán v hájovně byl ten, kterému prve vody podala — sám arcibiskup ten, jenž se za něj přimlouval! Za něj, za Šípa! Aby mu snad nahradil, že mu — Oči starého hajného se zajiskřily. — Kdyby věděl! Ale také to: nechtěla říci, co s ní mluvil. Nechtěla. Nemohla! A pak se mátla s tím sluhou. Řekla, že byl s pánem ve světnici, když se jí on, Šíp ptal, byla-li sama s pánem. A za chvilku se podřekla, že ten sluha přiběhl pro pána, že na něj zavolal! Ano, ano, zavolal, znamení dal, protože venku hlídal!

A jak prve s tímto se mladá žena podřekla stojíc u zdi naproti rozzuřenému muži, jenž ji vyslýchal jako na mučení, rozkřikl se na ni takovým slovem škaredým a hrozným, div že ji při tom mezi oči neplivl. Ale jak to slovo ve vzteku vykřikl, také ji uhodil. Tu se mu všecka vyděšená a popuzená vymkla a skokem byla u dveří a na síni a ven.

Prchla. Nyní tu seděl sám v mučivé nejistotě. Byl by rád pochyboval, byl by rád, aby on se mýlil, že by takový pán! — Ale takoví páni pro kratochvíli snadno se zapomenou. A Maří je podobná. Mluvili o ní za svobodna po všem okolí, a kdyby nebyla tak chudá, chudička, byl by se nejeden jonák a snad i zeman přihlásil. A že by ona — Ó čert snadno

ženskou omámi, zvláště pošle-li takového okasalého, mladého. Hned zapomene na muže, třeba že ji z nouze vytrhl, třeba že ji měl rád jako on Maří. Pro nějakého helmbrechtníka sladké slovo zapomene na muže, na svědomí i na peklo. — —

A dál se pouštěl královský ohnivec v bludiště mučivých myšlének. Darmo však prsty oral ve své šedé bradě, darmo zase vyskočil a zatínaje pěst komorou přecházel, zmítán vztekem, hanbou a všemi plameny pekla žárlivosti.

Žena jeho mladá vyběhla na nádvoří a zadní brankou ven, a zastavila se za statkem na úpatí lesního svahu, kdež sklesla na starý bukový pařez, kolem něhož bujilo mlází.

Byla dosud strachem všecka od sebe. Muž její ji bil a byl tak rozzuřen! Tesák ležel vedle. Kdyby ho byl zhlédl, on by se byl nerozmýšlel. Naslouchala, upřeně pohlížela ke dvorci. Branka se však nehnula; ticho, ani kroku. Nejde, nebude ji honiti. Strach před násilím ji přecházel, a počala uvažovati, co dále, co z toho bude. Věděla, že je vinna, a přece nepojala ji lítost nad tím, co učinila sobě i svému muži. Rozmýšlela se, kdo mu asi co řekl, kdo ho popichl. Potkal je i jeho, vraceje se z Hrádku. Ale on mu jistě nic neřekl. Původ toho je hájovna, a to mu jistě něco pověděl ten student. Co nyní? Co u toho starého, bručivého muže! Jaké živobytí, jak všechen věk má zkažený! Jak je nešťastna!

Kdyby on věděl! On! Jak mu to na koni slušelo, jak bylo milo se mu podívati do tváře, jak se na ni usmíval, jak na ni hleděl! Takový vznešený, krásný pán! A jak zněla krásně jeho řeč, ta tichá slova, že nemůže tam na hájovnu zapomenouti, a škoda, že ji tak málo vidí. A pohladil ji po tváři, jen jako letmo, ač už bylo šero, ale aby si toho nikdo nepovšiml.

Cítila pak dlouho tu jeho hlaďounkou, hebkou ruku, bílou jako by nějaké dvořky vznešené.

A ten! Tou tvrdou, mozolovitou, jako medvědí tlapou ji sevřel rameno, že je má jistě všecko zmodralé, a pak ji uhodil! A jak se mu oči blýštěly jako rysu a drsné vousy div že se nezježily.

Nic nerušilo mladou ženu v jejích myšlénkách. Les nad ní jako by tvrdě spal a potok tekoucí opodál šumotem svým spíše ve snění ukolébával. Na vlnách jeho jiskřilo se od paprsků jasného měsíce, jež pronikaly olšemi. V myšlénkách opět šla mladá žena kolem kvetoucí lípy za potok na cestu ke krásnému jezdci, nebo zaletěla pojednou dál do lesů, do osamělé hájovny; než jako by rázem stržena pohledem na „ohnivý“, posupný dvůr s odporem v myšlénkách vcházela do něho, uvažujíc, jak tam bude těžký, odporný život, jak ji bude muž nyní hlídati, stíhati, vyčítati a snad opět týrati. Kdyby tam nemusila.

Odvrátila se od tichého dvorce. Zrak její utkvěl v zamyšlení na lesnatých výšinách. Stezka, hle, k východu se tudy vine a zaniká v lese. „Pražská“ jí říkají; „Pražská“, protože vede do Prahy. Žena ohnivcova na ni v zamyšlení dlouho hleděla. —

Bylo již pozdě, když Šip konečně ulehl na lože. Ale nespal, nemohl. Drahnou chvíli se tak mučil dále rozvažuje a naslouchaje. Kamže utekla! A nejde! — Půlnoc minula, když na síni klapla závora. Bystrý, cvičený jeho sluch rozeznal tiché, kvapné kroky na udupané hlíně na síni; pak na dřevěných schodech se zlehka ozvaly. Jde na půdu. Ó, ještě by vzdorovala! —

Noc byla trudná v „ohnivém dvoře“ a jitro neveselo. Mladá hospodyně sotva se v jizbě ukázala, hledíc sobě práce venku, v kamenici; hospodář pak

vstal jako mračno a tváře nevyjasnil. Studentu Janovi se uvolnilo, když vyšel ze dvorce a malému Jeníkovi také. Pospíchali do kostelíka na tichou mši plebanovu; z kostelíka však brali se volným krokem a raději se venku pozdrželi. Odpoledne pak s učením (neboť Jan učil malého bratrance) raději do lesa si zašli. Ve světnici bylo dusno, nevolno, zvláště kandidátu bakalářství, na nějž mladá tetka nějak mračně vzhlížela. Kdyby nebylo Jeníka malého, byl by sebral svou mošnu a šel dále. Zmínil se již strýci, že by si na nějaký den vyšel do světa a že by se vrátil, až by byl čas, do Prahy.

Strýc schmuřil husté své obočí a pravil:

„Nechoď, prosím tebe, neopouštěj mne. Snad by se stalo neštěstí. — Tebou se ještě zdržuji a bráním —“

Sludent se až ulekaně na strýce podíval.

„Ano, ano,“ pravil Šíp, „peklo je to — peklo — Z čertova bejlí nic pěkného nevykvete. — A ona — ani podívat se na mne nemůže, nebo nechce — Chrání se mne jako zlého ducha — Ta —“ a sevřel pevně rty. —

Jan byl zaražen. Znal strýce, jak je počestný, jak Maří z pouhé příchylnosti za ženu pojal a z nouze vytrhl, jak s ní dobře jednal a smýšlel, třeba že měl někdy drsný způsob. Umínil si, že ji domluví, že jí připomene, aby se pamatovala, a že jí poví, jaká je milost a přízeň panská. Chtěl tak druhého dne učiniti. Hodilo se mu tak dobře, neboť po obědě vzal strýc Jeníka s sebou na pole. Mladá tetka je doma, bude lze s ní promluviti. Proto pospíchal z fary od plebana, kam se byl za záminkou odebral. Aby si nadešel, šel zadem. Ustrnul však, když vešed do síně, zaslechl strýcův hlas. A co mluvil: Jak dorážel na mladou svou ženu, aby se přiznala!

Jan porozuměl. Strýc mučen nejistotou tak jedná. Schválně vzal Jeníka na pole a pak sám přiběhl domů, aby vynutil na ženě přiznání. Jak je rozlícen! Přísahu chce, o přísahu volá, aby skrze Boha živého odpřisáhla, že je nevinna. A ona se jen brání, aby ji nechal s pokojem. Neprosí, nepláče; je popuzena. Student Jan se zachvěl. Co činiti? Raději odejít — či — Však slyš, jak tetka vykřikla:

„Pusť mne — Jsi jako kat —“ A teď opět: „Byl by to div, kdybych po jiném oči obrátila, nežli po tobě, ty —“

Vykřiknutí, temný pád — Tyto hlasy nedaly déle uvažovati. Jan skočil ze síně, kdež stál, do světnice. V koutě stála mladá teta jeho bledá, rozechvěná, s očima planoucíma, s nozdrami rozšířenými, s vlasy pocuchanými, v ten okamžik jako bez sebe, nebo muž ji do kouta tak prudko strčil, až dřevěná stěna, o kterou hlavou uhodila, zaduněla. A on! K nepoznání! Hleděl na svou ženu tak, jako by ji chtěl uškrtit. Již se nepamatoval a neznal. Bylo by se v ten okamžik zajisté něco hrozného událo, kdyby byl Jan k němu nepřiskočil. Chytil ho za ruku a zvolal:

„Strýče, prosím tebe, pamatuj se! Co chceš! Co děláš?

Zkalené, krví podlité oči Šípovy obrátily se po studentovi.

„Pro své duše spasení!“ domlouval nastávající bakalář. „A pamatuj na Jeníka —“

Ohnivec neodpověděl. Pohleděl na svého příbuzného jako u vidění, pak se obrátil po své ženě a řekl zkrátka, hlasem drsným, chraptivým:

„Jdi si —“

Zamířil k oknu. Jan za ním. Ale jak se ohlédl, byl kout prázdný. Mladé tetky tam nebylo, ani ve světnici. Odešla, a kvapně odešla. — —

Malý Jeník nerad šel s otcem na pole. Byl by raději s Janem zůstal. Oblíbilť si ho tak, že by nejraději se byl od něho ani nehnul. Přilnul k němu jako ku vlastnímu bratru. Nebylo také divu. Chlapec od malíčka byl na samotě ve společnosti vážného, přísného otce a pak mladé macechy, která sice mu nijak neubližila, ale také upřímněji svou myslí se k němu nepřivinula. A Jan choval se k němu tak laskavě a ochotně, rád mu ve všem vyhověl, bylo při něm tak veselo a milo, a to nejvíce pro jeho krásná vypravování. Věděl mnohem více nežli otec, jenž chlapci také někdy, zvláště v zimě povídal, a takové různé, podivné věci! To všecko měl bratranec z knížek, a proto byl Jeník do čtení zrovna žhavý, když ho vzal Jan na učení, jen aby také brzo mohl sám čísti. A jak se zaradoval, když už pomalu sice, pomalu, ale přece přeslabikoval řádky v té neb oné ze dvou knížek, které si student v mošně přinesl.

A s jednou z nich se právě teď Jeník těšil. Když s otcem na pole musil, tajně ji z mošny vytáhl a pod sukni ukryl. Na poli se nemohl dočekati té chvíle, až by ji mohl vytáhnout. A tu pojednou otec odešel poručiv mu, aby zůstal a na dělníky dohlédl! Jen otec zmizel, zmizel jeho synek také z meze a z plného žáru slunečního uskočil pod travnatý, vysoký břeh, do dolíku, pod husté křoví šípkové. Nikdo ho neviděl, a on také nikoho, jen travnatý kolem svah, keře a nad sebou širošírá nebesa. Z polí zněl temný ohlas pracovníků, ve výši jásavý zpěv skřivanů. Tráva kolem plná kopretin, zvonků, zarůžovělého rdesna, kyselce a jasněžlutého pryskyřníku; svahy břehu v plné záři slunečné silně voněly mateří douškou.

A chlapec ve stínu pode křovím ve trávě, ukrytý jako myška, s knížkou na koleně. Říkal si zvolna, namáhavě, ale neunavně, vytrvale, se zanícením. Zapo-

mněl na všechno kolem, na dělníky, na čas, na otce. Až pojednou umlkl; to jak stranu obrátil. Obrázek ho tam upoutal. Viděl ho již několikráte, než pokaždé s velikou zálibou na něj hleděl. Nyní v té samotě, kdy měl mysl čtením povzbuzenu, prohlížel si ho s účastenstvím tím větším.

Viděl Krista v šarlatovém plášti, zmučeného. — Jindy se více díval na žoldnéře kolem něho a na židovské kluky malé v kuklách a ve špičatých čapkách, i na staré židy škaredé, bradaté ve žlutých kloboucích divně špičatých a v pláštích se žlutým kolem na rameni. Hněv ho vždy pojímal a ve svém dětinném rozhorlení byl by nejraději jim obličeje rozmazal nebo protrhal, kdyby se byl nebál bratrance.

Nyní však tkvěly zraky chlapcovy na bědné postavě Kristově v šarlatovém plášti, zmučené, zkrvavené. Viděl ho na smrt odsouzeného, ode všech opuštěného. Lítost pojala chlapce, hluboký soucit zachvěl jeho mladou duší, a jasné slzy zatřpytily se mu v očích.

Když se pak probral ze svého citupiného zamyšlení, byl dolik ve stínu. Po polích výše ještě proudila zář slunce, k lesům níž a níže se klonicího. Chlapec rychle vstav uschoval opět knížku pod svou sukničku a vyběhl břehem nahoru. Viděl pracující dělníky, otce však nikoliv. Vydechl si.

Teprve za chvíli přišel Šip, vážný, ano zasmušilý. Chlapec čekal, že se ho zeptá, co dělal. Ale on mu jen řekl:

„Chceš-li, jdi si domů. Jan už je také doma.“

A pak nedbaje dělníkův hleděl za chlapcem rychle ubíhajícím, rozveseleným, že se mu tak podařilo.

Doma se však zarazil vida, že je Jan nadobyčej vážný. Matku sotva jednou uviděl, a to na síni. Do světnice ani nepřišla. Ani si ho nevšimla, ani slova na něj nepromluvila. „To je od včerejška,“ pomyslil

Jeník. Co se událo! Večer minul nějak trudně. Otec nepromluvil, a čeládka tím zaražená také mlčela. Mladá hospodyně se ani neukázala. Seděla ve tmavém přístěnku vedle komory. Šip jako by si toho ani nevšímal. Jeník měl dnes radost zkaženu. Nebylo žádného vypravování. Poručilť mu otec, aby si šel lehnout. A když ráno se probudil, snídali zase bez matky. Pak i obědvali bez ní. A když večer nastal, také nepřišla. Dopoledne se Šip po ní ani nezeptal, ani neohlédl. Když se pak po obědě na ni ptal, nikdo o ní nevěděl. Hledali ji, ale nenašli. Nebyla ve stavení, ani u sousedů, ba nikde ve vsi.

Šip tajně poslal do Bělče, odkud pocházela a kde měla starou, chudou tetu. Nikdo tam Šipové nespatřil. Zmizela na dobro. Šat svůj sváteční vzala s sebou i novou rouchu na hlavu i skleněné korále.

XI.

Dies caniculares seu vacationes, t. j. vakaci neboli prázdniny, trvavši od zejtří po sv. Markétě až do zejtři po sv. Bartoloměji, minuly, a všichni studenti intitulovaní, t. j. k učení přijati a zapsaní, kteří na tu dobu z Prahy zmizeli, vrátili se jako včely do úlu ku své „alma mater“, posilněni, přemnohý s lícem ruměnějším a ducatějším i s měšcem plnějším, nežli jaký měl, když chvátal do otcovského domu nebo ku příznivcům synův obce akademické.

Kolleje, po ten čas tiché jako vymřelé, oživly, mistři, doktoři a licenciati zasednuvše za kathedry a na stolice misterské jali se vykládati a čísti. — Lektoře se plnily a — krčmy také.

Ta „u bílého jelena“ měla teď více a stálejších hostů, nežli leckterý mistr posluchačů. Stála v nedlouhé, neširoké ulici vedoucí z Nového uhelného

trhu*) do ulice sv. Martina**) Okolí „bílého jelena“ nebylo ovšem skvělé: ulička sama nevalná, nedlážděná a v sousedství skoro samá „zadka“, zadní to části domů z uhelného trhu a ze sousedních ulic.

Smetiště ano i hnojiště nebyla toho času i ve větších ulicích Pražských velikou vzácností; proto si jich tu, v této malé uličce, nikdo ani nevšiml. Zvykli si na ně, jakož i na vepře a vepříky, jež ze dvorů vyběhnuvše, chutě se tu povalovali nebo na smetištích prohrabávali, třeba že nedávno biřiči velikým hlasem všude provolali, aby každý svá prasata choval ve svém domě, aby po ulicích neběhala. Volno se tu nedýchalo a zvláště za letních, dusných večerů čpěl tu těžký vzduch. Tma se v této úzké prostoře brzo ukládala a zůstávala nerušena, až zase Pánbůh dal den, neboť v zadních částech domů nesvítili, a kde světlo rozžehli, brzo je zhasili; a tak jen osvětlené okno a osvětlená síň „bílého jelena“ zářily do šera nebo do tmy jako maják, zvouce vábně všechny žiznivé a bratři z mokré čtvrti.

Tak i dnes na večer koncem měsíce srpna.

Krčemné stavení, přízemní, šindelové, vysoké střechy stojící na pravo jdoucímu z uhelného trhu, bylo ve hlubokém stínu. Oknem širším nežli vyšším, plným skleněných tabulek olovem spojených, padala rudá zář na tmavou okenici, na niž byl hrubým štětcem namalován bílý jelen, a do špinavé uličky i na protější stavení šeré s pavlačemi. V klenuté otevřené síni, do níž se po třech schodech sestupovalo, bylo dosti hlučno. Seděliť tam a popíjeli většinou samí umounění pacholci uhlířského rychtáře, kteří po celý den měřivše v nedaleké uhelné huti***) uhlí a je roz-

*) Uhelný trh.
**) Nynější Perštejn.
***) Byla bouda a v ní sklad dřevěného uhlí na Uhelném trhu.

váževše, pochutnávali sobě na patokách nebo na bílém pivě.

Mezi nimi se otáčela krčmářka, ne mladá, ne stará, a přes tu chvíli mihla se tudy čiperná, černooká dívka nosíc plné korbely a džbánky do vedlejší místnosti na levo, odkud hlučely otevřenými dveřmi hlasný hovor, pustá směs hlasů, smíchu, výkřikův a chechtu, až je v ten okamžik přehlušil zpěv několika hlasův:

„Famem, sitim saepe passi
propili jsme kukly s pasy
pre grandi penuria:
Dominante nobis siti
takměř nejsme nikdy syti,
patimur crudelia — —."

Studentská píseň zalehla do pusté ulice, do ticha tmavého, dusného večera. Pak ozvalo se vnitř hlučné klepání, jak ťukali korbelem o stůl a ve cvakání cínových vík spustil hluboký hlas, jenž za sborem se opozdil:

patimur crudelia —"

Hlučný smích byl odměnou opozdivšímu se zpěváku, starému studentu vysmoleného hrdla, jenž seděl s ostatními nahoře v rohu. Tam byli sami studenti; žákové Hippokratovi, většinou však milovnici sedmera dcer věhlasnosti, ježto slovou gramatika, dialektika, retoryka, arithmetika, geometrie, muzika i astronomie. Mezi studentův mladými hlavami, vlasatými a kadeřavými, blýštěla se jedna jako proroku Elizeu znamenitou lysinou.

Seděl tam muž nemladý, hladký, plné tváře, s dolíčkem na bradě, zatuplého nosu, tmavohnědých, veselých, šelmovských očí. Akademičtí občané si ho pořádně zasedli a on jim znamenitě notoval, v piti

i ve veselosti. Kdo by byl, nevěděli, a také se již valně nestarali. Společnost nekazil, anobrž ji rozveseloval svými nápady, žerty i korbely, jež na jeho rozkázání dívka pilně nosila a jež studenti beze všeho rozkázání pilně prázdnili.

Přišel z večera, ocitl se mezi nimi, ani nevěděli jak, a než chvíle minula, poznali, že to povedená kopa. Bezpochyby zámožný soused, bílá vrána mezi měšťany, jenž se krčmy a veselé společnosti neštítí, jenž neučiní studentům šant a nechodí na ně žalovat, aby je skrotili, že jsou tuze rozpuštěni.

Dole v krčemné světnici v pravo zrovna u dveří seděli u malého, hrubého stolku dva tiši pijáci, hlavami těsně proti sobě jako dva berani, jeden ježatý, švec, druhý, ve světlé sukni, pekař. A ten přes tu chvíli rýpl souseda, ukazuje palcem ke studentskému stolu na plnoliciho lysohlavce, a přimhuřuje levé oko tajůplně šeptal, ukazovákem potřepávaje:

„Kdybys kmoše, věděl!“

A švec, jenž ustavičně, bezděky potřásal nádobou, v níž byly kostky, všechen už zarudlý, pokaždé horlivě se dotazoval, ano dorážel:

„Nu tak, kdo je to? Kdo —“

„Inu, inu — kdybych já směl. — Ale kdybys věděl —“

Jednou se však pekař zapomínal a k této své ustavičné odpovědi již dodával:

„To ti je — inu — Takového —“

V tom se však ozvalo, toho večera již asi po třeti od studentského stolu výstražné volání lysohlavce, arci vesele a dobrotivě:

„Pavlíčku! to ti povídám —“

A „Pavlíček“ ve světlé sukni, jemuž se již oči nějak podezřele počaly blýskati, sebou trhl, a milý druh jeho věděl zase tolik jako prve a marně upíral

svá očka jako jehly na tajemného pijana, jenž prve jda kolem jejich stolku, tomu pekaři položil levou ruku na rameno, pravou udělal znamení přes rty své, aby mlčel, při čemž také významně mrkl.

Výše nad řemeslníky ve druhém rohu na pravo od hlučného stolu studentského seděl s nějakým známým kollegou Martin řečený Tkanička. Byl nějak zaražen a nedbal ani veselé společnosti, ba ani čiperné, boubelaté dívky, pivo roznášející, kterouž studenti do plného ramene poštipovali i za kulatou bradu vzíti se pokoušeli. Martin měl před sebou korbel a knihu v bílé kůži vázanou a smlouval se o ni s druhem —

„Je dobré volumen de sanctis na čtení celý rok, mám je sám za čtyřicet grošův, a mám ještě dvě, rovněž psaná a tať bych také prodal —"

„A nač to prodáváš?"

„Mám dluh, víš-li, a pak bych rád nové křídlo, a ještě více nové nohavice, neboť tyto zde —" a natáhnuv suchou nohu z podstoli ven, ukázal na nohavice cihlové barvy, valně již sešlé a na koleně zašívané. „Takhle se přece nemohu ukázati — achich" a již opět z hluboka vzdychal. —

„A nic sobě jsi z vakaci nepřinesl?" ptal se druh.

„Strýc dal málo, a na farách, nu, to ještě, a dobře jsem se měl, ale když jsem se vracel, už poslední den cesty, bylo takové horko, a šel jsem kolem vody; tu jsem se šel vykoupat. — Bylo před Berounem — schovám šaty do křoví — koupu se, bylo horko a ve vodě milo — a když vylezu a chci se strojiti — křidlo to tam a měšec také —"

„Haha, ten chlap byl z Berouna," zvolal druh směje se z plna hrdla. „A jistěť hodný, že ti ještě nevzal nohavice a všechno. — A což Adlička?"

Martin opět zavzdychal.

„Ach, pro ni trpím mnoho, na každou hodinu," žaloval. „A právě pro ni bych rád tu knihu prodal. — Jak pak mám tak choditi, v těchto nohavicích a sešlapaných střevících. — A křídla nemám, nač zahráti není. Jaký zpěv beze strun. — A ona má tak ráda zpěv a hraní. — Prokletý ten panský jurista —"

„Jaký jurista?"

„Pro nějž Adlička na mne zapomněla — ach, achich —" Pozdvihnuv sklopenou hlavu pravil:

„Tak jak, koupíš-li to volumen — Kup, milý příteli, vždyť vidíš —"

Ale v tom umlkl a ohlédl se po hlučném stole Strhlť se tam pekelný chechtot, jenž přerušil dosavadní hlučný hovor a popěvování.

„Ještě jednou!" volaly hlasy a jeden pronikavý všechny překřikl:

„Čertova lysina! Latinsky umí a dělá, jako by nic!" —

„Neumím, drazí bratři a přátelé, neumím," bránil se tlustý lysohlavec. „To zpívají v našem domě studenti, a tak jsem se od nich naučil —"

„Ještě jednou! Zpívej!"

„Jak to bylo!"

Tak na něj doráželi, až milý druh jejich, čtverácky se usmívaje a očima šelmovsky mrkaje, vyzdvihl korbel a hlubokým, trochu chraptivým hlasem zanotoval:

„Bibit ille, bibit illa,
bibit servus cum ancilla —"

Nový chechtot a smích, a ten nejmladší ze studentů, ten s pronikavým hlasem volal:

„Dále! Lysino, dále! Pleši stará, spusť!"

Pekař dole u dveří šťouchl souseda ševce dvakráte po sobě a obraceje se nahoru ke stolu, smál se a spokojeně, s jakousi sebelibostí opakoval:

„To je — to máme — já řku — to je, co?“

„Ale co?“

„Víš — inu, abych ti řekl, ale psst — poslouchej!“

Strhlť se nahoře u stolu šum jako by váda, a ze zmatených hlasů bylo rozuměti, že tu běží o pleš onoho neznámého, kterou mu ten holobrádek ustavičně vytýkal a pro kterou se mu mnozí smáli a ve své zbujnosti o ní předivně vtipkovali. Tu ten starý student s vysmoleným hrdlem zastal se hosta, a tak se strhla bouřlivá slovná, veselá potyčka. Pojednou však uprostřed ní vyskočil onen starý student v modrých nohavicích a ve střevících s dlouhými zobci, zardělý, rozjařený na lavici, zrovna za lysohlavce, a vztáhnuv nad nim ruce jako na ochranu, jal se jako kazatel vážně rozkládati a mluviti, háje pleš svého příznivce, ovšem za hlučného smíchu všech rozjařených druhů, kteří se shlukli kolem řečníka i jeho chráněnce. Ten, šeima stará, skroušeně se tváře tu seděl a pobožně poslouchal.

„Vy jste všichni vlasati, máte vlasů dost!“ hřímal student s lavice s komickým pathosem. „Máte-li však také dosti moudrosti? Nevíte-liž, že největší filosofové malují se s hlavami lysými, sicut Socrates, Plato et Silenus?“

Smích nad Silenem „filosofem“ byl hlučný, a také sám lysohlavec prskl, jako by rozuměje, smíchu se nemohl ubrániti.

„Risum teneatis, amici,“ pokračoval řečník, napiv se z korbele, „vite-liž, že u zvěři a hovad, jako exempli gratia u oslů je vlasů nejvíce?“

Posluchači tleskali.

„Víte-liž, že všechny planety a hvězdy nebeské jsou kulaté a čím dokonalejší tím bledší jako slunce samo a měsíc v úplňku? Za to však cometae, ty vlasaté hvězdy, nač jsou, nežli aby ohlašovaly věci nejhorší —“

Nový, hlučný souhlas s chechtotem. — Chráněnec, nad nímž student řečník pořád ruce měl vztaženy, nemoha se již udržeti, rozchechtal se také, až všechen zrudl a oči se mu slzami zalévaly. A jak řečník nyní s lavice seskočiv vedle něho za hlučné všech pochvaly usedl, objal ho a hladě ho korbel mu podával, div že ho nezalil, ale pak sám hnuv se ze svého místa, vystoupil ne bez namáhání na lavici, kdež prve jeho řečník stál.

Všichni byli překvapeni.

„Bude mluviti!“

„To bude oratio!“ volali.

„Silentium!“

Zraky všech se upřely na nevelikého mužíka ve tmavé, dlouhé sukni přepásané, v černých, úzkých nohavicích a ve střevicích, holohlavého, zardělého, an blýsknavýma, čtveráckýma očima všechny změřiv, vztáhl buclaté, bílé ruce, rozkročil se na krátkých, tlustých nohou a spustil:

„Carissimi, dilectissimi, doctissimi domini —“ Dalších slov řečníkových nebylo slyšeti pro strašlivý hluk a křik. Byl výrazem překvapení a úžasu nad pijanovou latinou. Nikdo se jí nenadál. On sám dělal zesebe člověka sprostného a zapíral, když se prve za pomenuv, latině si zanotoval. Ošidil je všechny. Než nehněvali se na něj, anobrž tiskli se k němu, ruce podávali, zakřikovali se jeden druhého, silentium žádajíce. —

V ten okamžik vstal pekař, a švec byl skokem vedle něho. Oba se dívali na hlučné skupení a ne-

všimli sobě, že za nimi stanul jakýsi bradatý venkovan s chlapcem. Byl to starý Šip se svým synkem. Udiveně a mračně hleděl na ten Babylon, jak to v duchu nazval. Ten tam starý že se nestydí mezi tím mladým lidem takového šaška tropiti, a ti všichni! — Podnapilí, ano i opilí! To-li jsou studenti!

Co ten lysák žvavý tam povídá? Latině mluví a zase slovo po česku. —

„Nu, kmochu — poviš-li —" řekl před Šípem švec, nevšimnuv si přišedšího venkovana.

„Inu — abych se ti pochlubil, však on se již sám prozradil tou svou učeností. — Víš-li, odkud jsem?"

„Z osady sv. Petra —"

„Už jsi řekl. Ale nač —"

„Víš-li, že tam máme kostel —" pokračoval pekař nedada se másti a nějak podezřele ku předu se chýle —

„Vím, vím —"

„A u toho kostela faru —"

„Že ti ošiji líce!" hrozil švec škubaje sebou.

„A v té faře faráře —"

Mistr vyvalil oči. —

„Bohuňka jménem," pokračoval pekař, bezděky do druha strčiv. „A já jsem Pavel Šant, víš-li, a rozumím tomu. — Takového Bohuňka mají málo kde — Nikde! Rozumiš-li, to není —"

„Že se vám do řeči pletu —" ozvalo se za řemeslníky. Oba překvapeně hleděli na šedého venkovana, jenž je takto osloviv se ptal, je-li tam ten opravdu farář.

„A proč by nebyl?!" divil se Šant, pekař.

„Řku, že se tohle na kněze nesluší —" Šip nedomluvil. Šant se mu dal do smíchu a volal:

„To jsi z daleka, brachu. Tohle se ti něco zdá? Tohle? Že se trochu napije? — Tos asi právě teď

přišel do Prahy a poprvé. Však až tu budeš nějaký den, však uvidiš —"

„Anebo si zajdi hned do Podskalí ke sv. Janu, a ptej se na faráře Kojatu, rozumíš-li, Kojatu —" dodal švec.

„Ba, ani tam nemusíš, všude ti povědí —" doplňoval Šant, pekař, zakládající sobě patrně na svém faráři. —

Šip byl jako u vidění. Věděl, a doma slyšel, že jsou všelijaké zlořády, zvláště tu v Praze, nicméně zbožná a přísná jeho mysl se zarazila velmi nad tím, co tu spatřil, a co nebylo dle svědectví tu těch lidí nejhorší. —

Když se s nimi dal do hovoru, hlučelo a bouřilo nahoře u stolu, kde studenti přes tu chvíli přerušovali řeč Bohuňkovu pokřiky, tleskáním, smíchem a chechtotem. Zatím malý Jenik Šipův stoje jako omámen za tatíkem přemohl svou ostýchavost a usedl na lavici, stojící zrovna vedle dveří a stolu, od něhož švec a pekař byli povstali. Byl po celý den na nohou, chodil posléze Pražskými ulicemi bloudě s otcem. Nohy ho velmi bolely, byl umdlen a neobyčejnými dojmy také na mysli znaven. Co toho přechodili, co toho přehlédli! Tolik hluku a křiku, takový všude shon lidí! Byl tak zemdlen, že nyní, jak dopadl na lavici, počal za nedlouho oči zavírati. Hlučelo to kolem, křičeli, smáli se, ale spánek byl mocnější. Oči chlapcovy neodolatelnou silou se zavíraly, otevírajíce se jen na okamžik, když tam někdo ve hlučné společnosti příliš vykřikl nebo příliš se zachechtal. Ale pak už takové hlasy nic nezmohly. Chlapec opřev se o zeď a pochýliv hlavu usnul.

Zatím byl už Bohuněk, farář, řeč svou dokonal, a tu studenti, jak chtěl usednouti, chopili se jeho nohou a vyzdvihnuvše ho na svá ramena, vztyčili ho

vysoko jako u vítězoslávě. V tom bujném veselí a jásání byl už také Martin Tkanička. Nechal už hodnou chvíli melancholie, byv přitažen starým studentem, dobrým svým známým, do hlučného kruhu. Nyní rozmnožoval oslavu příznivce nu ramenou kolegů povznešeného tím, že zvučným svým hlasem spustil fanfaru, napodobuje mistrně universitní trubače, troubící o promocích a slavných událostech universitních.

XII.

Šip rozmrzen, uražen tím, co přehlédl a co se zrakům jeho dále jevilo, byl by ihned odešel. Než musil zůstati, rady sobě nevěda. Svého průvodce, Jana studenta, cestou ztratil, byv od něho odtržen sám pak už drahnou dobu bloudil, až přiváben světlem a hlasy sem vstoupil; a kdyby teď odešel, bloudil by na novo, po celou noc a zašel by Bůh ví kam s hochem, jenž bez toho unavením už dále nemohl, a nyní zmožen jsa usnul.

A ti tu, jak od těch sousedů zvěděl, jsou sami studenti. Z nich snad někdo zná Jana a poví mu, kde by se s ním shledal. Chtěl už mezi ně, požádat jich, ale ti dva měšťané ho zdrželi, aby jich nerušil. A pak sám viděl, že by v tom nevázaném veselí a hluku sotva došel sluchu. Počká, až se trochu usadí a zkrotnou. Všaktě jej samého nohy brní citelně.

Usedl vedle chlapce svého, napil se z korbele, který mu dívka přinesla, a čekal hledě do země. Byloť mu nějak hořko na tam ty se dívat a zvláště na toho rozpuštěného faráře. Zamyslil se. Jaký to prostopášný svět! Co obžerství tu a jiných hříchův! A sem snad, kam by jinam, utekla žena! Až se mu nitro trpkostí a hněvem sevřelo: Sem ji vlákali, aby ji zhu-

bili a její duši. To-li jsou pastýřové! Tam ten také jeden z nich!

Starý Šip upřel svůj mračný pohled na Bohuňka, kteréhož smíchem slzícího a sebou házejícího usadili zase na bývalé místo. K němu se teď také blížil pekař Šant, zmožený, krokem nejistým, táhna za rukáv ježatého ševce a volaje: „Vždyť už je po všem — tajemství — Vždyť už — Však je náš pan — haha Ale ještě pozor! Smím-li, pane —“

Nedomluvil, neboť v tom právě krčmář oznámil, že po třetí již odzvonili rychtářovým zvoncem, aby páni ráčili na to pamatovati. Ale páni jako by ani neslyšeli. Mistr švec a pekař se také nelekli, sedíce ovšem mezi studenty, jako by se odjakživa s nimi znali. Martin Tkanička došel místa zrovna po pravici Bohuňka faráře. Milosrdenství jeho a lásce byl doporučen veselým výkladem starého studenta o tom, jak Martin prokoupal křídlo i váček, jenž mu sebral nějaký „od Berouna“, a dále o tom, jaký že to znamenitý zpěvák. —

Tím rozpustilá veselost na okamžik se stišivši, možno-li toho slova tu užiti, vrátila se k tomu, čím začala: ke zpěvu. Vůdcem byl vytáhlý, suchý Martin. Tu však postřehl jeden z jeho druhů starého sedláka u dveří, a již zanotoval začátek známé písně:

„Chcete-li poslouchati,
co vám budu zpívati —“

Ostatní se noty chytili a hlasno vpadli:

„Ctnou družinu chváliti.
ježtoť slovou sedláci —“

Zasmáli se a student rozmarně pokračoval:

„Sedlák jest divné stvoření,
tomu v světě rovně není,

syrovátka, syřeni,
toť jest jejich vařeni —"

A sbor hlučně opakoval, upíraje zraky na zamračeného Šípa:

„Syrovátka, syřeni,
toť jest jejich vařeni —"

Student začal na novo:

„K tomuť mají kyselici,
anať se vije na lžici —"

Nedozpíval však; neboť Šíp prve již rozmrzen, popudil se nyní tou nezbednosti studentskou tak, že vyskočil a všechen zarudlý vykřikl:

„Abyste oněměli! To-li jste —"

Hněvivá jeho slova zanikla ve vřavě, jež nastala, jakmile se ozval. Odpověděli mu chechtotem, výsměchem, jiní prudko vyskočivše chtěli na cháma vyraziti, ale tu si vzpomněl pekař Šant a jal se volati, aby ho nechali, že ten sprosťáček hledá studenta, že je to tatík nějakého pana studenta od Křivoklátu. — A jak to jméno vyslovil, už tu byl Tkanička, a jal se Šípa dotazovati. Dohodli se ihned. Rozveselený zpěvák dal se do smíchu. Šípa chlácholil a obrátiv se ke společnosti provolával, to že je strýc Jana, kolegy, kterého všichni dobře znali. Chtěl něco o Křivoklátě dodati i o Jivně, ale v tom vrazily do světnice dívka a za ní krčmářka, nachvat ohlašujíce, že se blíží hlídka s biřici.

To účinkovalo a nejvíce na Bohuňka faráře. Nestál nejpevněji, a proto žádal podpory u obhájce své pleše a také Martina, kterého si za večer tak oblíbil, vyzval ho, aby ho doprovodil. Ten ochotně přislíbil, latině však dodal, co tu s tím sedlákem, že noclehu nemá —

„A tak ho vezmi s sebou —“ Bohuněk rozhodl.

V krčmě se rojilo, hemžilo. — Každý hledal plášťík svůj, točenku nebo klobouk, a vše se pak valilo hlučíc na síň a tou na ulici; pustá směs těch hlasů ozývala se tichem nočním tím jadrněji. Nejposléze vyvalil se Bohuněk farář, jenž se zdržel tím, že chtěl si rozžehnouti světlo ve svítilně, a nemohl, a pak že se tahal o svítilnu se Šantem pekařem, jenž chtěl pánu pomoci, ale také do lucerny se světlem nemohl trefiti. A beze svítilny Bohuněk ven nechtěl, věda, že by se mohl ocitnouti na nemilém místě, kdyby ho stihla noční hlídka beze světla jako nějakého tuláka a zloděje.

Šíp se té společnosti valně netěšil. Musil jít zrovna s tím, který dával největší pohoršení. Ale byl to Janův dobrý známý a ze všech jediný projevil ochotu, že ho s ním svede.

Malý Jeník před chvílí se probudiv mnul si rozespale oči a rozhlížel se kolem. Nežli se jak náleží vzpamatoval, pobídl ho otec, aby šel. Vzal ho za ruku a vedl ho ven. Ocitli se ve tmě na ulici. Viděl před sebou tři postavy, které se vedly, pod paždí (byli to Bohuněk, starý student a Šant pekař), čtvrtá, dlouhých, tenkých nohou v zarudlých nohavicích nesla svítilnu, svítíc na cestu těm třem nejistě kráčejícím, hlučně hovořícím a smějícím se. Pátá osoba klátila se stranou (to byl mistr švec) pořád před sebe do prázdna pravicí bodajíc, jako by někoho šťouchala. Ta však za nedlouho zmizela; někde ji ztratili.

Starý Šíp kráčel vedle synka svého mlčky uvažuje, jaký to má hošek hned na poprvé pěkný příklad a bude-li Jeník dorosta sám takový. Šíp byl by nejraději zůstal v oné krčmě; věděl však, že v krčmách noclehu nedávají. Proto se ptal po hospodě,

a tu že mu ukáže a do ní ho zavede, slíbil tam ten s lucernou.

Mdlá její záře míhala se černou uličkou, po zdech stavení do cesty nerovně stavěných, nemohouc proniknouti pode zděné oblouky, přepínající se tu tam ve výši mezi domy. Konečně minuli na rohu bečvárnu a na levo kovárnu, pod jejímž přístřeškem stál vůz a opřená kola, a ocitli se na nejzadnějším konci Nového tržiště,*) na novém uhelném trhu. Minuli jeho huť, velikou to tmavou boudu, a před nimi v šeru nočním rozkládalo se veliké prostranství. Noc byla vlažná, a na tmavém nebi mrkaly hvězdy, ač jen po řídku.

Drželi se více v pravo. V podloubích domů byla tma a většinou i v jejich oknech i v arkýřích a výstupcích, jež černaly se v nárožích i v průčelích domů vysokých, špičatých štítův.

Malý Jenik rozespalý a unavený se již tak nerozhlížel jako za dne. Byl by se nejraději v nějakém koutku, třeba na kamení, skrčil, aby se mohl vyspati. Za to jeho otec vše kolem pozoroval, čekaje ustavičně, zastaví-li se již ti tam rozpuštěnci, a řeknou-li, tu že je hospoda, nebo tu že jsou doma. Ale oni nic. Hlučně hovoříce kráčeli před se, jako by o něm nevěděli nebo na něj zapomněli. Již minuli jednu ulici na pravo, a Šíp sobě všiml jejího nárožního domu s věží a na konci věžaté brány.**)

Nyní však utkvěly jeho zraky na starém kostele, stojícím před nimi na volném prostranství. Špičaté střechy jeho dvou věží tratily se v šeru nočním; v kulatých oknech jeho apsid mrkala zář věčných světel.***)

---

*) Nové tržiště zaujímalo toho času celý nynější Ovocný trh, Rytířskou ulici, Tandléřský, Zelený a Uhelný trh, vše v souvislosti.

**) Brána sv. Havla, nyní Mostek.

***) Kostel sv. Havla, tehdy ještě románský.

Kolem kostela rozkládal se hřbitov zdí obehnaný. Stavba chrámová a místo kolem ní, smutně tiché a opuštěné, poslední všeho byt a konec, dojímaly vážně, zvláště této pozdní chvíle.

Šip se pokřižoval. Veselá však společnost nedbala a také sobě nevšímala velikého domu zrovna proti kostelu v ulici vybíhající do Nového tržiště. Byl velmi rozlehlý, maje přemnohá okna. V několika z nich planula té chvíle jasná zář, jakož i v rohovém, velikém arkýři gotickém, plném podivných ozdob z kamene tesaných.

Za tím arkýřem na volné prostoře se Bohuněk a jeho průvodci zastavili. Učinili tak bezděky zabráni jsouce v hovor. Martin Tkanička stál s nimi v kupce, drže v pravici hořící lucernu. Třásla se, kolísala, jak student sebou pochyloval, dávaje na jevo souhlas s řečí farářovou.

„Víš-li co, Tkaničko — Tkanička jsi —“ vykládal Bohuněk — „Ale ty se mně líbíš — a nic neprodávej — žádných traktatův a volumin — a nic — víš-li — však já ti pomohu —“

„Tak poslouchej — mluvil jsem o tobě,“ doložil starý student hlubokým hlasem. Do toho Pavel Šant, pekař, něco bručel; nebylo mu však rozuměti a také si ho nikdo nevšímal.

„Já ti pomohu,“ opakoval Bohuněk farář, „já se o tebe postarám. Mám místo, zrovna pro tebe — ty skřivane, hehe — Budeš kantorem na mé škole, víš-li —“

Tkanička se nebránil, ale přijímal ochotně.

„Budeš u mne jísti — a já nejím chlupatou kyselici — víš — jak jste zpívali — hehe,“ pokračoval Bohuněk. To již opět vykročili, ale pojednou, sotva že několik kroků popošli, zachechtal se Bohuněk na novo a stanuv náhle zvolal:

„A já tě také ožením —“

Dali se do smíchu a v tom smíchu Tkanička zvolal:

„Jen máš-li nevěstu, pane —“

„Bodejť neměl! Třeba tři! A má je doma!“ vzkřikl Šant, pekař, rozchechtal se a starý student s ním. Tak hlučíce a smějíce se kráčeli dále, až minuli uličku v pravo, na jejímž konci bylo viděti nevalné stavení s chlévem a stodolou doškové střechy, u příkopu proti Novému městu. Tu se pojednou Martin Tkanička rozpomněl na své chráněnce. Pořád slyšel toho sedláka opodál za nimi — Teď mu připadlo, jako by se jeho kroky neozývaly. Ohlédl se; věru — není ho viděti, ani chlapce. Zmizeli oba. Kam? Proč? Že by zase zbloudili? Nemožno. — Volal na ně, a také společnici mu pomohli. — Nikdo se však neozval. Čekali, volali ještě jednou. V tom však se objevilo u nároží onoho velikého domu několik mužů. Dva z nich měli píky.

Byli to patrně buď rychtář sám, nebo nějaký konšel s některým přisežným sousedem a biřici, jejich sluhové branní, tedy noční hlídka. —

A s tou se farář a žádný ze společnosti nechtěli setkati. Proto nechavše Křivoklátského sedláka přidali do kroku, jak jen mohli, a snažili se uniknouti v šeru nočním. Nejjasněji v něm bylo viděti pavoučí, dlouhé nohy Tkaničkovy v cihlových nohavicích, jak na ně padala zář svítilny, any pelujíce u velikých krocích se jen míhaly. —

Šíp dobře slyšel, jak ho volali, ale neozval se, neposlechl, aniž vystoupil ze hlubokého stínu ze zákoutí, do něhož se byl ukryl. S těmi pijany se nerad vydal na cestu a s nechutí šel s nimi. Protivilo se mu, co byl v krčmě přehlédl, a protivil se mu i nyní ten jejich hluk a pustý smích. Pak uvažoval, kdož ví, kam ho zavedou, a nejvíce to, že ještě asi drahnou dobu se budou potulovati ulicemi, a posléze, kdož ví,

kam ještě zapadnou a kam ho zavedou i s hochem. A ten už ani dále nemohl. Starý Šíp byl by se ihned jim vytrhl, jen kdyby bylo kam. — Všude domy zavřeny, a jistě by se nadarmo noclehu někde domáhal. Tu není, jako u nich na vsi —

Až tu pojednou, hle, namitlo se něco příhodného jeho zrakům. Zrovna u hřbitovní zdi kostela sv.-Havelského stálo o samotě samo jediné stavení, pěkně bílé pod šindelovou střechou. V oknech jeho byla také tma, i dvéře byly zamčeny. Ale ty dvéře byly dosti vysoko, a k nim vedly kamenné schody, a nad těmi schody byla stříška na sloupcích spočívající.

To přístřeší Šípa vábilo. Noc je vlažná, přespí ji tu dobře — a ráno — však Jana najdou. Půjde ke škole, kde se studenti scházejí, a na tu se snadno doptá, a tam na něj také. Ve dne bude jinak, nežli prve na večer a nyní v noci. A již se rozhodl. Nikdo si toho nevšiml, že odešel stranou, a zanikl v černém stínu pod přístřeškem. Povystoupil několik schodů nahoru, ne však až ku samým dveřím, a upraviv uzel, který nesl, dal jej synkovi za podušku.

Jeník byl rád, že se mohl natáhnouti, a kámen ho nic netlačil. Otec mu připomenul, aby se pomodlil. Sám se také pokřižoval. Chlapec odříkával polo nahlas večerní modlitbu. Zraky jeho tkvěly při tom upřené na velikém, osvětleném domu s arkýřem, jejž odtud z části mohl přehlédnouti. Ale ještě modlitbu nedoříkal a již se mu oči zavřely. Usnul tvrdě, a nic mu nevadilo, že spí u samé zdi břbitovní na zápraží cizího domu. — Sen chlapcův byl živý a rozmanitý. Také se mu do něho připletl velký, ozářený dům naproti.*)

---

*) Dům Johla Rotleva, o něco později v kollej přeměněný, nynější Karolinum.

Starý Šíp seděl, maje ruce sepjaty a modlil se. Když chlapec usnul, sestoupil opět se schodů ven a rozhlížel se kolem. Nemohl spáti.

Hleděl a hleděl, málo však pozoroval. Přemýšlel, uvažoval. Lépe je věru v nejhlubší hlubině Křivoklátského hvozdu. Tam může člověk zbloudit a snad k úrazu přijít, o duši však neběží. Ale kdo tu zbloudí, ten je ztracen, toho duše zmařena. Na mysli se mu mihla uprchlá jeho žena. Je li tu, a kde — kde —

Kroky se ozvaly, a blíží se. Ustoupil opět pod přístřešek. Usedl u chlapce tvrdě a pokojně spícího a opět se modlil. Modlil se za něj, aby ho Pán Bůh chránil tu v tom Babyloně, aby nezbloudil a duše drahé nezmařil, aby z něho byl pravý sluha Páně, a ne takový, jako tam ten opilec a mnozí jiní a ještě horší. —

V ten okamžik ustal se modliti; ďábel zatvrzoval jeho srdce. —

Jak sobě vždycky přával, když ještě byl hajným, aby hošek jeho se dostal do škol do Prahy! Nyní se mu přání to splnilo. Byl v Praze, přivedl sem Jeníka, aby ho dal na učení, a nebyl spokojen a šťasten. Nejednou teď, co meškal na ohnivém dvorci, vzpomněl na osamělou hájovnu hluboko v lesích, kde strávil všechen svůj věk spokojeně a klidně. Ohnivý dvorec stal se mu opravdu ohnivým. Pálilo ho tu od té chvíle, co uhodil na podezřelou stopu, a pak, když mu žena uprchla.

Byl by nejraději všeho nechal a rázem opět se navrátil do osamělé hájovny. Ve dvorci ho všecko zle připomínalo a mysl mu bodalo, proč že tu je, zač a na čí přímluvu všecko to dostal. Byly chvilky, kdy arci jasněji viděl, kdy si připomínal, co mu pan lovčí řekl, že si toho místa zasloužil sám. Než spokojenost byla ta tam a byl by přes tyto úvahy na

Hrádku poprosil, aby ho ohnivého dvorce zbavili a dovolili mu navrátiti se zase do hájovny. Že tu zůstal, stalo se jediné k vůli synkovi, aby se mohl lépe o něj postarati, aby hoch mohl na učení, do kterého tolik chuti měl a po němž opravdu zrovna žíznil!

Proto se starý přemohl a zůstal, proto snášel divné pohledy, šepty, dotazy a domluvy sousedů, jimž se vyhýbal a před nimiž by nejraději se uklidil do nejdalšího zákoutí Křivoklátských lesův.

Uvolnilo se mu pak alespoň na chvíli, když vyvážel z ohnivého dvorce na voziku svého synka a Jana, po jehož radě všecko činil a na Pražskou cestu vše přichystal. Bylo pozdě odpoledne, když dojeli do Prahy. Nechavše v hospodě koně i vůz, vydali se ihned do města. Šip už jednou byl v Praze, nicméně byl tu jako slepý. Spoléhaje ve všem na svého příbuzného, jenž je vedl, na cestu se neohlížel. Jen na hocha se přes tu chvíli podíval a na ženu si vzpomněl. Již cestou a nyní zase mu připadlo: „Kdybys ji tak pojednou potkal!“

Byltě přesvědčen, že je tu, že uprchla sem za tím, jenž ji ke hříchu ponoukal a svedl. Ale nepotkal jí. Skoro se již smrákalo, když se dostali do nároží neširoké ulice. Tu Jan stanuv pravil, aby chvíli počkali, že zaskočí tam do toho domu na něco se přeptat, a ukázal na protější staveni se zubatým štítem, plným oken a okének. Jen zaběhl a již se namitla venkovanům podívaná.

V hloubi ulice zamihla se šerem světla a také zvonců pronikavý hlas se ozval. Lidé se zastavovali, ohlíželi se, pak klekali křížem se žehnajíce a v prsa se bijíce. Blížil se malý průvod: Dva žáci v komžích nesoucí planoucí svíce, dva zvoníce a za nimi kněz nesa svátosti nemocnému. Houfec žen a mužů kráčel za nim a cestou ho přibývalo. Šip i Jeník padli na

kolena a žehnali se. Ale při tom nastala v úzké ulici tlačenice, a Šip maje strach, aby Jeníka neztratil, nevšiml si dobře, že byl z místa zatlačen, na zároží, odkudž z druhé ulice přišla tlupa mladých lidí, bezpochyby studentův.

Když se pak po tom proudění, jemuž nemohli odolati, poněkud uvolnilo, zpozoroval Šip, že byl stržen ze svého místa. Marně pak hledal onen dům, kam si byl Jan zašel. Zatím také šero zhoustlo a tak se stalo, že jak Šip horlivě stanoviště své hledal, ještě více zabloudil. A zeptati se nemohl. Jana neznali, a on zase nevěděl o domu, do kterého Jan zašel.

Věda, že se s ním dnes už neshledá, sháněl se jen po hospodě. Tu tam mu pověděli, ukázali směr, ale přišel pokaždé na nějaké rozcestí, kdež sobě rady nevěděl, nebo do nové, neudané uličky. Zatím nastala tma, lidí z ulic ubylo, a Jenika to bloudění zmáhalo. Měli hlad i žízeň a tak je přivábil „bílý jelen". Odtud se pak šťastně dostali až sem, na tento nocleh, na schody u samého hřbitova svatohavelského. —

XIII.

Malý Jenik Šipův probudil se záhy, ještě za šera, ze tvrdého spánku. Zachvěl se ranním chladem, a pravé ruky, jak si ji přeležel, ani necítil. Procitnutí chlapcovo nebylo veselé. Neprobudil se v teplém lůžku suché otcovy světnice, ozářené plným proudem zlatých paprskův, ale v cizině na studeném kameni, za smutného šera mezi velikými, šerými staveními. Neuslyšel hrčení potoka, neviděl lesní modravé stráně v ranní záři, neslyšel veselého troubení pastevcova.

Kolem všude ticho, nikde ani hnutí, a nad to pozoroval vše myslí dojatou, živým, nepěkným snem o krčmě, o rozpuštěných tam lidech, zpívajících jim

na potupu, i o nočním, trudném bloudění. Tak se vyspal v Praze, po které tolik toužil. Ovšem, když se včera s domovem rozloučil, často se ohlédl po rodné krajině, po známých lesích, ve kterých vyrostl. Ale čím dále ujížděli, tím více upíral zraky před se, tam, kde jak myslil, je Praha, ta Praha, o kteréž tolik slyšel, to veliké a krásné město, kde mají tolik škol a knih, kde tak krásné obrazy malují, kde je tolik kněží a velikých, krásných kostelův i panských, čistých domův. —

Čím více se tomu báječnému městu blížili, tím byl v mysli své pohnutější. Až pak Prahu uhlídal a do ní vjel. Bylo pozdě odpoledne. Bylo mu, jako by vjel do brodu prudké vody. Kolem to šumělo, hučelo, hřmotilo a proudilo mezi velikými domy, jakých si ani neuměl pomysliti. Byl jako omámen. Nemohl ani promluviti. Jenom se díval a díval, nejsa s to, aby pojal vše, co se mladému zraku jeho namítalo.

Zastavili se v nádvoří veliké hospody, kdež konírny byly plny vozníkův i koní jízdeckých. Když tu slezl s vozu, třásly se mu nohy. Držel se ustavičně Jana, jenž tak jistě všude se rozhlížel a kráčel, napřed udávaje, kam přijdou, co uvidí, ba i o některých osobách udával, kdo jsou. Až pak byli od něho tak nenadále odtrženi A to jim připravilo tento bezděčný nocleh zde na schodech cizího domu u hřbitovní zdi. Kde asi je? Jistě je hledal dlouho do noci. Najdou-li ho? Podíval se na otce, ale ten, poněvadž pozdě usnul, dosud tvrdě spal.

Jeník sestoupil tiše se schodů ven z podstřeší, aby se poněkud rozešel a rozhlédl. Ranním šerem zahlédl na volném prostranství před sebou několik lidí přenosné krámce stavících. Pak utkvěl jeho zrak na velikém protějším domě, který včera večer svými světly jej upoutal. Hleděl na jeho krásnou věžičku nebo kapličku v rohu, plnou podivných řezeb, a pak do jeho klenuté

podsíně*) ostrých oblouků, pod niž dosud nevnikla ranní zář. Jaké tam mají krásné dvéře vyřezávané, jaké klepadlo kované na nich! Kdyby tak zaklepal, a dvéře se otevřely, a on vešel, co by tam spatřil! Jistě to tam tak mají jako v královských domech, o kterých mu Jan vypravoval.

V tom zavznél ve výši zvon, jinde druhý, třetí — Na ten hlas Jeník uskočil zase pod přístřešek. Otec ještě spal. Snad aby ho vzbudil. Čekal však přece, ale ne dlouho, neboť Šip se za chvíli sám probudil. Vida, že je časně, zašel ke kostelu. Byl už otevřen. U postranního oltáře začínal kněz sloužiti mši. Lidí bylo v kostele málo. Šíp tam vešel.

V prostoře chrámové nebylo nadbytek světla. Zvláště postranní lodi za sloupovími halily se ještě v šero, jímž tu tam jasněji pronikal rudý plamínek věčného světla nad oltářem. Usedli v lavici. Jak se Šíp modlil, těkal synek jeho zrakem prostorou chrámovou. Nejvíce ho poutal hlavní oltář nad kryptou, k němuž schody vedly ze dvou stran. Za oltářem ve hloubi apsidy vábily chlapce malby živých barev na zlaté půdě, šerem však ještě obestřené.

Když kněz mši sv. dosluhoval, otevřely se dvéře, a jimi vešlo několik žen. Dvanácte jich bylo. Jeník podobných ještě nikdy neviděl. Měly na sobě šeré, dlouhé pláště, jedna jako druhá, na hlavách roušky na ramena až splývající a tak zatočené, že jim ani dobře nebylo viděti do obličeje. Šly po dvou, s hlavou sklopenou, starší již, ale několik mladších bylo také mezi nimi, tváře vážné, držíce v rukou růžence. Zastavily se v poboční lodi. Tam poklekly na zemi před oltářem Zvěstování Panny Marie poblíže náhrob-

*) Měltě tehdy dům Rotlevův (pozdější Karolinum) gothicky sklenuté podloubí.

ních kamenů v dlažbě a dvou jiných do zdi zapuštěných, na nichž bylo viděti obrysy tesaných postav a erbův.

Šip vstával, poněvadž bylo po mši; v tom přicházel jiný kněz s žákem v komži sloužit mši sv. těm vážným paním, jež tu klečely jako sochy zbožně a pokorně, všecky oddané horlivému modlení.

Už v síňce u hlavních dveří ptal se Jeník otce, kdo že jsou ty tam, snad že jeptišky, o kterých slýchal, kterých však neznal.

„To nejsou jeptišky, ale bekyně —“ odvětil starý — a vida tázavý pohled synův doložil:

„Jsou skoro jako jeptišky, ale nežijí v klášteřích, nýbrž ve svých domech. Pobožní lidé jim je dali a také živobytí —“

„A co dělají? —“

„Modlí se doma a chodí na modlení —“ Neřekl však, že jest o nich také jiné věci slýchati.

Zatím prostranství kolem kostela bylo valně oživlo. Kotce už byly otevřeny a krámců všude kolem přibylo. Na všech bylo viděti váhy a kusy masa, jež prodávali nejen řeznici, ale kdožkoli je měl, jak bylo na ten den dovoleno. Lidu, mužských i ženských, sešlo se valně. Mezi městskými probělávali se sedláci v šerkových suknich, bosi nebo v dřevácích, jež ostatně hřmotily o dlažbu také na nejedněch nohou služebných lidí městských.

Na nepokrytých hlavách děvčat venkovských zardívaly se nebo promodrávaly se pentlíky, kdežto zpod čepic nebo hrubých klobouků splývaly starším sedlákům přes spánky vlasy v rulíky spletené. Křiku a hluku bylo dost a dost, a přibývalo ho, jak lidu přibývalo s jitrem. Na chvilku zapomněli Šip i Jeník, co jim

nastává. Neobyčejné to divadlo je tak zabavilo. Proplétali se mezi krámci a různým tím lidem, tu proudícím, tu se kupícím. Jeník se držel otcovy sukně a chutě okusoval kus chleba, který tatík u hokynáře poblíže kotců koupil. Ulicí na levo, kterou tolik lidí přecházelo, až u vchodu do ní nastávala tlačenice, se starému nechtělo.

Bál se těch ulic, aby ještě hůře nezabloudil. Tak se pustil tržištěm dále, až minuv řeznické krámce, dostal se na volnější místo, ač jinak také dosti plné. Kupilit se tam sedláci i lidé městští kolem beček a sudů plných slanečků, jež báby kupcům rukou vybíraly a prodávaly.

Tam se Šípovi něco přihodilo, co ho dosti překvapilo. Zahlédlť nějakého měšťana, an maje pěknou hůl pod páždí zvolna před se kráčel v černé čepici lemované, v pěkné, modré sukni, s níž se mu bílý pás s kabelkou smekl dosti hluboko pod vypasený, znamenitý teřich.

Starý hajný ho pozdraviv uctivě prosil, aby pán té lásky býti ráčil a pověděl mu — Ale ještě nedomluvil, a již ho měšťan s patra na něj hledící zkrátka odbyl. Pověděl to německy, a Šíp tomu nerozuměl. Udiven hleděl za měšťanem dál vážně kráčejícím s nosem a lalokem pod bradou do výše pozdviženým.

Že by nerozuměl tu v Praze česky? A kdyby ne, jak pansky se naň utrhl, jako na nějakého otroka! Však tu šel nějaký řemeslníček hbitý, nesa pár červených škorní a střevíce s mosaznými zobci dlouhými, jako pozlatitými, že se na slunci jen svítily. A ten Šípovi nejen rozuměl, ale také dobře poradil. Nejprve se ptal, do kterých to škol jeho příbuzný chodí; že však Šíp sám nevěděl, ukázal mu, aby z tržiště se dal na levo ulicí kousek dolů, tam že mu ukážou kollej

juristů,*) a nenajde-li svého příbuzného tam, aby se ptal po kolleji Karlově,**) ta že není odtud daleko, a kdyby tam příbuzného nenašel, to ať raději hledá tu hospodu, kde měl vůz a koně, o kterého měl Šip beztoho nemalou starost.

A tak se stalo. Zatím už nastalo jasné jitro, jak bylo pozorovati po zářících nebesích. Než i mezi domy v ulicích se vyjasnilo, a ruch, který venkovany včera tak omamoval, čile se nanovo rozproudil. Jak vešli do ulice, nevídané věci se Jeníkovi objevily.

Dva, tři krámy a více jich za sebou a všecky plny koláčů, calet podob nejrozmanitějších, a perníku světlého, tmavého, malovaného v kusích i podivných figurách! Líbezně jako drahé koření vonělo z těch krámců, na něž už podívaná byla vábivá. Kdo to tak asi jí, kdo asi může si takové drahé věci kupovati!

Ale na dlouho zastavovati se a prohlížeti sobě nebylo možná. Jednak otec pobízel, jednak nedali lidé, kteří kráčeli kolem nich, proti nim i opodál, na obou stranách. Tu se mihl mnich v černé, za nim dva ve hnědé hazuce, tam přes ulici kráčel jiný v bílé, všichni plného, zdravého líce, na němž nebylo znáti ani nouze ani odříkání. Vzhůru, dolů přecházeli páni v otáhlých, kratičkých kabátcích veselých, ano křiklavých barev, v nohavicích úzkých, z nichž každá byla jiné barvy nebo dvoubarevná, ti v klobouckách, oni v točenkách a ve třpytivých pasích, ti s mečem, oni bez meče, sami to šviháci a po francouzsku okasali hejskové, česky i německy hovořící, mezi nimiž se patrně lišili starší a jistě také méně zámožní sousedé ve volných, dlouhých suknich přepásaných českého kroje.

---

*) Bývala v Celetné ulici, jsouc od roku 1372. zvláštní universitou.

**) Toho času byla v domě někdy Lazara Žida vedle brány židovské za sv. Mikulášem, v nynější Zlaté uličce.

Starý Šip už nehleděl na nic, maje namířeno k juristské kolleji. Poznal ji dle popisu ševcova a dle malby nade vraty velikého domu. Byla tam vymalovaná nějaká svatá s vahami v ruce a s očima zavázanýma, kolem níž se kupili andělíčkové a nějací bradati svati v dlouhých, černých sukních s otevřenými velikými knihami. Malba ta pokrývala zeď až mezi okna. —

Šip tam zle pochodil. Bradatý muž ve vratech stojící nějak mrzutě a velkopansky ho vyslechl. Pak změřiv si ho zkrátka odvětil:

„K nám takoví nechodí. Máme tu jinší pány. Leda bys ho našel v Karlově kolleji, tam je té chudiny dost — Vari!“ dodal pojednou prudce a smekl na rychlo svou točenici. Náhle zkřehnuv hluboko se počal ukláněti dvěma pánům v doktorských biretech a ve tmavých, řásných tabardech.*) Oba slušně otylí, s velikým prstenem doktorským na pravici, kráčeli zvolna a důstojně, za nimi pak nějaký vyschlý, přibledlý student s řídkými vousky na bradě, nesa mocnou knihu pod paždí, snad famulus nebo pronuntiator**) některého z těch dvou doktorův.

Jen zašli nedbajíce poklon bedellových, a již noví hosté přibyli, kteří Jenikovi připadli ještě vznešenější nežli oni dva černí, vážní pánové. Byli tři, mladí ještě a hezcí. Volně a pěkně sedíce na koních, jeden na vraném, druhý na ryzím a třetí na bílém, vesele se rozhlíželi kolem po oknech. A v nejednom se ukázala pěkná dívčí hlava s vyšívaným nebo perličkami zdobeným pentlíkem, vyhlížejíc mladé pány juristy v ka-

*) Svrchní oděv plášti podobný, mající podobu zvonu s otvory pro hlavu a ramena, nebo podoby škapulířové, po stranách otevřený.

**) Někdy ustanovil mistr některého studenta, jenž za něj diktoval, a ten slul pronuntiator.

bátcích s prsoma vycpanýma, v půli tenoučké jako chrti, v pasích stříbrných, se záponami u věncích perlových.

Ti pak hbitě seskočivše, volně přehodili uzdy, jichž se sluhové za nimi jedoucí uchopili, aby koně odvedli. Mladí pánové hlasno, hlučno hovořice, vešli do průjezdu a dotazovali se na něco bedella, jenž je vítal rovněž uctivě, ač ne již tak pokorně, ale spíše s jakousi důvěrností služebnickou.

Šip s chlapcem stranou zatlačen, hleděl na vše to zrakem zachmuřeným. Tak ho tam ten odbyl! V té druhé škole že je dost té chudiny, tady že mají jiní pány. Viděl je a slyšel, jak na sluhu a vespolek mluvili německy, jakož i také tím jazykem pozdravil sluha ony dva černé pány s lesklými prsteny.

Samí cizinci! A tam ten na trhu byl také Němec a jak pyšně na něj shlédl a si ho změřil. Ach, Babylone! Babylone! Toho se nenadál! Nevšímaje sobě ani studentův opěšalých i několika jízdných, kteří ke kolleji mířili, bral se mrzut dále ulicí dolů, promykaje se proudem lidu, až se dostal na volnou prostoru.

Stanul na Staroměstském rynku. Pospíchal dosti, neboť byl by se rád také dostal na hospodu, kde měl koně, o nějž-li se někdo postaral, nevěděl, ale nerozhlédnouti se nebylo možná. Tu před nimi radnice s věží a s krásnou kaplí plnou kamenných řezeb, ozdob a erbů pestrých,*) tu v pravo vznešený chrám ještě nehotový, s věžemi nedostavěnými, stavba veliká v lese trámův a břeven i trámců, plná vysokých, závratných lešení.**) A tam hle!

Jeník tam rukou ukázal, v severní stranu náměstí,

---

*) Kaple ta byla právě toho roku (1381) počátkem téhož měsíce (srpna) vysvěcena.

**) Stavěli Týnský chrám.

kde u volné prostoře nad nevysokým lešením vyčníval hrubý sloup s příčným břevnem na vrchu.

Byl to pranéř. Šíp udav to chlapci, bral se kvapněji dále přes náměstí ke kostelu, za nimž, jak řekli, stála ta druhá škola. Jeník se však několikráte ohlédl po tom hanebném sloupu, jenž v tu chvíli byl prázdný, i po neblahém místě popravném. Také Šíp na pranéř myslil. Připadlo mu, kdyby tak na něm stála ona — Máří — Patřiť tam. A on! Ó, takového pána nestaví na pranéř! — —

Do kolleje Karlovy, k domu někdy Lazara Žida, neměli odtud daleko a došli k němu snadno bez velkého se doptávání. Studenti sami je tam bezděky vedli, berouce se do kolleje. Šíp je znal po suknich a kabátcích i pláštících, po kabelkách i kalamářích u pasu. Za nedlouho stanul v ulici před velikým domem se dvěma vysokými štíty a velikými vraty, do polovice otevřenými. Shon tu byl nemalý. Studentů před kollejí plno; stáli v skupinách, pozdravovali se, živě rokovali. Hloučky jejich i jednotlivci zanikali ve vratech a v nádvoří. Jen tu ti stanuli před půli vrat zavřenou a krky natahujíce, četli co psáno na listech na vratech přibitých. Byly to i thése učené k veřejnému hádání tu ohlášené i vyhlášky rektorovy a děkanovy.

Šíp se odvážil opět až ke vratům a nahlédl jimi do dvora. Byl stavenimi a pavlačemi obklopen. Všude se studenty hemžilo a nahoře přes pavlače mihli se také tu tam nějaký mistr nebo bakalář ve svých volných, řásnatých tabardech, kráčejíce důstojně na lektoř.

Ze všad ozývala se směs hlasů, hlasité hovory, a Šíp dobře si povšiml směsi jazyků. Slyšelť tu nejen česky a německy, ale také jinak, a nevěděl ani, jakým jazykem to hovořeno. Velikého počtu těch studentů se zalekl. Jak by bylo možno mezi nimi Jana spatřiti, a kdož ví, je-li tu! Toť aby tu u vrat zůstal a čekal,

až půjdou všichni domů; než i tu, jak se vyvalí, mohl by ho snadno přehlédnouti. Nejlépe bude, půjde-li na hospodu a tam ho vyčká.

Nicméně rozhodl se, že hned neodejde. Usednuv na kamennou lávku, stojící u dveří tmavého domu zrovna proti kolleji, odkudž dobře viděl na její vrata, uvažoval, že by se tam mohl na Jana poptati. Ovšem hned mu připadlo, jak ho tam v té škole ten pyšný sluha odbyl. Ale trochu pravdy měl. Třeba že do této školy naproti šlo mnoho studentův čistě ošacených jako páni, přece bylo také mnoho těch, na kterých nebylo žádného bohatství znáti. A žádný na koni sem nepřijel, a žádný nebyl tak bohatě oděn jako tam ti, kteří byli jistě šlechtici. Do této zde bude také Jenik jednou choditi jako Jan, až doroste v té menší škole.

A Šíp maje zraky své ke vchodu kollejnímu upřeny dále uvažoval, jak s hochem bude. Cítil jako by úzko. Kdyby ho nechal u sebe, vyrostl by jím veden. Bude z něho sprostný člověk, ale dobrého života a ctnostného obcování. Tady však — Přijde do té Sodomy a zkazí-li ho —

A tu se bezděky po chlapci obrátil. Seděl tiše vedle něho, zraků s budovy kollejní nespouštěje. Jak se který student ukázal, stopoval ho zrakem a pak opět prohlížel si štíty kolleje, její kamenné ozdoby a figurky, jež pod pěknými, tesanými stříškami a na takových podstavcích plnily volné prostory štítové.

Nyní ho vytrhl z pozorování otcův hlas. Ptal se ho, líbí-li se mu v Praze —

Hoch kývl hlavou.

„Ale líp by ti bylo doma. Zde se jen člověk kazí a cestu do pekel si chystá —“

Chlapec pohlédl překvapen a nejistě do zamračené tváře otcovy.

„Tak jsem si to v Praze nemyslil," pokračoval Šíp, „mínil jsem, žé to tu jinak. Bylo by opravdu líp, kdybychom se domů vrátili."

Jeník se lekl.

„Já také?" ptal se za okamžik, vzpamatovav se. „Ba že."

Synek neřekl nic, ale jak na otce hleděl ustrašen, nemoha ani slova promluviti, jednak leknutím jednak bázní před otcem, zakalily se mu pojednou oči tak náhle a prudce, že veliké jasné slzy vyhrknuvše, řinuly se mu po tvářích. Odvrátil se a sklopil hlavu.

„Zrovna hoří po učení!" pomyslil Šíp. Chlapci však ani slova neřekl, nechávaje ho v trapné nejistotě, poněvadž sám v tu chvíli opravdu váhal.

Dost lidí kolem chodilo; mnohý z nich pohlédl na šedého venkovana i jeho hocha, většina však si jich ani nepovšimla. Jen stařeček jeden jda kolem, zastavil se u nich. Byl to nějaký Staročech už podle volné sukně domácí a sprostných střevíců bez dlouhých nosů vycpaných a lesklých. Tvář jeho bílých vousů hleděla vlídně tak, že i zamračený Šíp se rozhovořil, když stařeček ho oslovil, ptaje se ochotně, čekají-li na někoho nebo nevědí-li kudy kam.

Šíp mu pověděl, koho hledá, jak bloudí, jak se již doptával a jak pěkně u těch Němců pochodil.

Stařeček za řeči hlavou pokyvoval, polonahlas jako sobě říkaje: „Vidíš-li, vidíš —" a pak Šípovi řekl:

„Ano, ano, kmocháčku, velmi ti Němci pejchají, ti domácí i cizozemci — Ano, ano, jako bychom my byli v podruží — Ve všem se přirozeným Čechům protiví — Ty však, brachu, se toho strýce svého sotva tu dočkáš —"

„Půjdu tedy na něj čekat na hospodu —"

„A kde jsi hospodou?"

„U tří kol —"

„Vidíš-li, vidíš, to půjdu kousek s tebou. Jdu také v tu stranu —“

Šip jsa rád, že tak maně našel vůdce, neboť do hospody své by sám byl netrefil, ihned vstal a vydal se se starým měšťanem na cestu. Ani sobě nepovšiml Jeníka, jakým pohledem se na kollej podíval. Byloť chlapci, jako by se s ni na vždycky loučil.

Za drahnou chvíli po té bral se ke kolleji Martin Tkanička. Šel zvolna, ne plíživě jako jindy, ale spokojeně a jaksi sebevědomě se natřásaje, třeba že ještě měl staré své nohavice cihlové barvy. Onoho volumen de sanctis, které včera u bílého jelena z nouze prodával, neměl. Tvář studentova vyhublá byla po té noci nějak nevyspalá, nicméně spokojená, ano veselejší, nežli včera z večera, kdy pln disperace prodával volumen a toužil na nevěrnou svou Adličku, jež k vůli nějakému okasalému, panskému juristovi na něj zapomněla.

Nyní v samých vratech kollejních vrazil do Jana, synovce Šípova, s nímž strávil tu divnou noc na hradě Jivně hluboko v Křivoklátských lesích. Jan nějak chvátal a ve chvatu tom byl by druha minul, ani si ho nevšimnuv. Ale Tkanička ho zastavil volaje:

„Vítej, Jene! Kam tak chvátáš? Jistěť hledáš svého strýce!“

Slova ta Jana překvapila. Martin mu všecko vysvětlil, jak se včera večer s jeho strýcem sešel „u bílého jelena“, jak se strýce ujal a s sebou vzal, ale jak cestou se jim ztratil.

„Nebo jsme ho my ztratili,“ dodal směje se. „Já nevím, a žádný jsme ráno nevěděli. Ctný farář se na sedláka ani nepamatoval —“

Byl by dále vykládal o včerejším veselí, ale Jan mu vpadl do řeči, jaké má o strýce a hocha starosti, že včera jen zaskočil do domu ke svému známému,

že se tam dlouho neobmeškal, ale jak se pak vrátil, že nebylo po strýci ani památky.

„Hledal jsem je do tmy v okoli toho místa; pak jsem zašel do naši hospody, kde má strýc koně. Čekal jsem tam skoro až do té chvíle. Zaskočil jsem sem, mysle, že strýc snad na mne tu čeká, nebo se po mně ptal —“

„A kam jdeš nyní?“

„Zase ke ‚třem kolům‘; tam snad najisto přijde, vždyť ví, jak tam říkají —“

„Štěstí, že je den — sice kdyby zase padl do takového hnízda jako včera — Ale počkej —“

„Chvátám —“

„Tak jen na slovíčko — abys věděl, že se jdu loučit s alma mater —“

„Ej! —“

„Ten tam na Jivně marně mne napomínal, abych se držel veteris artis, priorum, posteriorum, haha — Nechám všeho — Nač nouzi třiti, examin se lekati, když možná s pokojem živu býti —“

„Co začneš?“

„Víš, ten farář, jak jsem povídal, Bohuněk, budu na jeho škole*) —“

„Jen vydržíš-li —“

„Haha, když mne bude držeti —“

„A jak?“

„Ožení mne, zrovna mne ožení — Má tři — víš —“ Tkanička mrkaje chytře očima, usmál se, „má tři nevěsty — Mám na vybranou —

„A již jsi sobě vybral?“

„Pane, jsem na vahách ještě —“

„A co tomu řekne Adlička?“

---

*) Ustanovení správce školního při škole farní náleželo faráři.

„Adlička? Ať se zlobí, ať vidí, že si také mohu vybírati —“

„Budeš-li spokojen?“

„Proč bych nebyl? Děvčata jako lusk —“

„A škola? Také bude teprve examen —“

„Ah, však on scholastikus*) také všechno neví. A kluky budu učit a hřebelcovati. — Zpívati je jistě naučím —“

„A studia?“

„Kam vedou? Však víš; abych hlady při nich umřel. — Však hle, co jsem se chtěl zeptati. — Co dělá Bernášek? Ani okem jsem ho nespatřil —“

„Nevím, také jsem ho neviděl.“

„Zapadl jako do vody. Haha, jak se musil na Jivně postit a v noci modlit! Až to dnes při obědě povím faráři a jeho — nu — Ale o sobě a o té Jivenské Adličce nepovím. — Počkej ještě —“

„Již jdu, chvátám —“

„Zastavíš-li se u mne na škole — až budu školmistrem?“

„Zastavím, zastavím,“ odpovídal Jan, patrně jsa už netrpěliv.

„A na svatby tě pozvu —“

„Přijdu, přijdu — jen dobře vol —“

„Tak myslíš, abych si jednu vzal?“

„Já neříkám nic, jen to si myslím, abys pro své pohodlí se neprodával, abys pak nelitoval.“

Martin Tkanička chtěl ještě něco říci o tom, že bude bez starosti, že farář Bohuněk má dost peněz, a děvčata že jsou veselá, ale Jan nevyčkav tohoto výkladu, dal mu zkrátka s Pánem Bohem a chvátal ke „třem kolům“, kdež snad už strýc na něj čekal.

---

*) Kdo chtěl býti školmistrem, musil podstoupiti zkoušku u scholastika, kanovníka kapitoly Pražské, jenž byl také škol nejvyšším představeným.

Martin Tkanička za ním chvilku hleděl a myslil si:

„Každý to tak nevydrží jako ty, knihomole, třeba o vodě a o chlebě, bez veselé společnosti a zpěvu louskati Aristotela a summulae.*) Však až budeš bakalářem a nebudeš míti, kam bys se vrtl, ještě rád půjdeš na školu —“

A natřásaje se vstoupil do vrat, aby se rozžehnal s „alma mater“, jež ho mlékem své učenosti dosud tak živila, že při něm zhubl a ztenčil se jako tkanička. —

XIV.

Mladá dívka seděla na lávce pod starou, vysokou hruši, jejíž rozložitá koruna zastiňovala na šíř skoro celou zahrádku. Dívka opřevši hezkou hlavu o drsný kmen a spustivši ruce i s vyšíváním volně do klína, zahleděla se do koruny, jejíž mocné haluze v tu stranu sahaly až přes zeď, dělící zahrádku od sousední.

Prška slunečného světla pronikala v tu chvíli stranou haluzemi, zachvívajíc se na tmavém kmeni, a zamihla se také po dívčině hlavě. V ten okamžik se její světlé vlasy zaleskly jako zlato a pentlík v nich živěji se promodrával.

Mladá ta dívka ve tmavých, přiléhavých šatech v celku, bez pasu a ozdob, úzkých rukávů, nedbala v zamyšlení svém valně ani hlasův, ozývajících se z besídky opodál v koutku, chmelem hustě zarostlé. Do besídky nebylo viděti. Vypadala jako hnízdečko v neveliké té zahrádce stromy porostlé, rozkládající se za nevelikým domem, mezi kamennými zdmi, kře-

*) Petri Hispani: Summulae logicales.

vinami hustě zakrytými. Stínu tu bylo všude dost, nejvíce však v oné besídce, odkudž pro stromy a křoviny sotva bylo zadní části domu a jeho pavlače viděti. —

V tu chvíli, za parného, srpnového odpoledne sedělo se na zahrádce pěkně. Kol kolem bylo ticho, hluk z ulic sem nedorážel. Jen pták někdy ve stromě zanotoval, a zajatý jeho druh kdesi v kleci v sousedství mu hlasitě odpovídal. Také na chvíli zalehl sem z daleka ohlas zvonů. Nikdo ho však nedbal, ani dívka, ani ti tam v besídce.

„Je-li to možná?“ ozval se tam svěží hlas. —

„Proč by nebylo?“ odpovídal druhý hrubší. — „Všaktě to mám od nebožtíka komorníka pana Buška z Vilhartic, jenž pak byl mistrem komory královské. Také již je na pravdě Boží. To ještě nebožtík císař starý, slavné paměti, byl mladý pán, když měl ty roztržky se svým otcem, když mu otec odňal všecky hrady a vladařství v Čechách i na Moravě. Tak on tenkráte přijel jednou z Hrádku do Prahy, bylo v zimě a sněhu naváto. Bylo již pozdě, za tmy, když dojel s družinou na hrad. A hned do starého domu purkrabského —“

„Tam?!“ divil se mladý hlas.

„Tam už přebýval několik let, než hrad byl opraven a než síň veliká byla udělána. A tam v tom starém purkrabském domě měl to divné vidění —“

„Vidění? Císař? —“

„To ještě jím nebyl, jak jsem řekl. — To byl ještě králevicem.“

„Viděl-li ducha, nějakého zlého ducha, či co? —“

„Slyš, jak to mám od nebožtíka komorníka páně Buškova. — Králevic byl jízdou unaven, a hrubě promrzl. Hned po večeři šel do komory, kde stála dvě lože, jedno pro něj a druhé pro pana Buška. — Ale

vína si dal ještě donésti. Dlouho však při něm neseděli. — Ani ho nevypili. Položili se na lože a brzo usnuli. Světel neshasili, a několik svící hořelo, a také plápolal v krbu oheň. Okénce byla zavřena a dvéře také. Sám pan Bušek je zavíral. Venku vál vítr a byl tuhý mráz.

Pojednou se pan Bušek vytrhl ze spaní. Zdálo se mu, že někdo chodí komorou. Pozvedl hlavy, aby se přesvědčil. Myslilť, že to králevic, že snad nemůže spáti. Ale ten se v tom také na loži pozvedl a ptal se pana Buška, proč nespí.

„Zdáloť se mi, že někdo chodí komorou," povídal pan Bušek.

„A mně také. Nějaké kroky mne probudily —" řekl králevic; i poručil panu Buškovi, aby vstal a ohledal, co by bylo. Ten opravdu vstal, chodil po komoře, ale nespatřil nic aniž mohl co najíti. Proto přiložil na oheň, aby vzplanul, rozsvítil ještě více svící, hledal a přišel také k číším. Stály plny vína na lavicích.

Byli by se tomu zasmáli, než to jim bylo divno, že oba najednou slyšeli ty kroky. Ale když pan Bušek nic neshledal, myslili si, že měli stejný, živý sen. Pan Bušek se tomu pak opravdu zasmál a vzav jednu z těch číší, napil se, postavil ji pak blíž jedné veliké svíce hořící a šel si lehnout —"

„Usnul-li?"

„Nebyl strašlivý, ale hned neusnul. Nemohl —"

„A co králevic —"

„Nemohl také spáti. Vzal plášť a oděv se jím, seděl na loži a s panem Buškem naslouchal — neboť ty kroky se ozvaly zas —"

„Ej!" —

Ten s hrubším hlasem dále vypravoval:

„Někdo přecházel komorou sem tam, ale nebylo žádného viděti. Poslouchali, pozorovali a jak na hořící svíce hleděli, spatřili najednou, že ta číše, kterou pan Bušek u veliké svíce hořící postavil, se hnula a v tom už, jako by ji někdo mrštil, letěla zrovna na pana Buška, tak že se sotva uhnul. Letěla od toho kouta od stolu, přes jeho lože, a tu, jak se pan Bušek uhnul, vletěla do stěny, odrazila se a padla do prostřed komory —"

„A co pak?" ptal se dychtivě druhý hlas v besídce. —

„Králevic i Bušek žasli velmi. Žádnému z nich se nechtělo z lože ven, a tak seděli a naslouchali."

„Kroky neutichly?!"

„Neutichly. — Pořád slyšeli někoho komorou přecházeti, ale žádného neviděli. Pak rázem, jako by uťal, všecko utichlo; kroky přestaly. Byla právě půlnoc. Povídal nebožtík komorník, jak jeho pána hrůza obešla, a že pak ještě dlouho nemohli usnouti, až posléze pomodlivše se za duše v očistci a poznamenavše se svatým křížem ve jméno Jesu Kristovo, že konečně usnuli a spali až do jitra."

„A co v pravdě —"

„Abych dopověděl, počkej. — Ráno, jak se probudili, připadalo jim všecko jako sen. Číše je však jak náleží upamatovala. Leželať prostřed komory, jakžto byla v noci vržena. Králevic v té komoře pak už nikdy nespal, a myslím, že také žádný jiný."

„A co tam bylo?"

„Kdož by mohl říci. Starý purkrabský dům mnoho pamatuje, mnoho se tam událo. Byla to nějaká duše ubohá, jež pokoje nemajíc v komoře té, kdež snad zhřešila, musila přecházeti —"

„Ale ta číše —"

„Kdož ví —"

Dívka pod hruší seděla za toho vypravování nehnutě, jako by pozorně naslouchala. Než na tváři i zraku bylo jí znáti, že jest jinde svou myslí. Nyní sebou však trhla a ohlédla se po besídce. Volali ji.

„Eličko, jsi-li tu?“

Přihlásila se.

„Co že Chval nejde?“ — tázal se hrubší hlas a ven z chmelovi vyhlédla šedivá výrazná hlava.

„Snad nad prací zapomněl. Zavolám ho —“ odvětila dívka ochotně, a vstala.

Hlava mužova zmizela opět v šeru besídky, a Elička brala se lehkým, kvapným krokem do domu. Světlá hlava její s modrým pentlíkem mihla se několikráte mezi tmavým křovím a naposled zasvítila zlatem svých pěkných vlasů v brance zahradní, dělící malý dvorek od zahrady. Eliška chvátala šerou chodbou, přišla na klenutou síň a odtud po schodech volněji stoupala nahoru na mazhauz,*) kolem něhož bylo několik dosti nízkých dveří, vedoucích do různých světnic a komor, zrovna nebo po schůdkách anebo krátkou chodbičkou, jak vůbec nesouměrně byly ve starém tom domě rozděleny.

Příjemný chlad tu panoval. Nikde se nic ani nehnulo, jako by vše vymřelo; jen odlesk zlatého paprsku chvěl se na cihlové půdě. Elička se pojednou zastavila u dveří, kterými již chtěla vstoupiti. Zaznělť hlubokým tichem hlas, a to tam za těmi druhými, nízkými dveřmi, k nimž vedly čtyři schody a chodbička. Někdo tam zazpíval, a to ne příliš nahlas, ale přece dosti zřetelně. A příjemně zněl ten zpěv vážné, ano žalobné noty.

---

*) Mazhauz, neboli „palác“, jakási předsíň, světnice, již užívali společně všichni v domě bydlící.

„Labuť divný pták,
zpívá umíraje.
Také já smutný žák
umru v touhách, zpívaje,
pro svou milou žádanou,
když se neráčí smilovati nade mnou.“ —

Dívka byla patrně překvapena a stála tu ještě, zapomenuvši na svůj úkol, i když zpěv dozněl, jako by čekala, neozve-li se zpěv nanovo. Ale smutné zvuky již tichem nezazvučely; za to dole na síni těžké kroky. Eliška kvapně otevřela a vstoupila do světnice. Kroky zdola zavzněly teď na schodech, za těmi jiné, a již se objevila štíhlá postava Jana studenta, za ním ramenatá starého Šípa v klobouce a v bělavé šerkové, přepásané sukni, ve škornich a o holi; za nimi malý Jeník stoupal.

Když byl Šip synovce svého marně u škol hledal, u nichž se zastavil nejprve, poněvadž, jak mu onen ochotný švec byl pověděl, měl je na cestě do hospody, dočekal se ho konečně „u tří kol“. Tam už došel bez nesnazí, poněvadž měl na kus cesty dobrého průvodčího, onoho starého měšťana. Že se s ním potkal a smluvil, to Šípa dosti těšilo. Vyrozuměl ze starcova hovoru, že zde v Praze je dost a dost lidí, kteří jako on na to nekřesťanské živobytí a nepořádky zle žehrají a těžce to nesou. Stařeček ten způsobil i radost malému Jeníkovi, když otci jeho jen schválil, že chce dáti chlapce do škol.

„Ať se učí, ať se jen učí, ať je z něho řádný kněz. Ti mladší budou lepší, jsouť na mnoze z učení Miličova, svaté paměti. My staří už nic nesvedeme, ale ti mladí, vidíš-li, vidíš, na ty to čeká, ti s pomocí Boží všechen neřád obrátí v řád a bude zase podle písma, jako bývalo za starodávna — A s Němce také budou —

Však se již jim, vidíš-li, vidíš, ozývají, když ti cizinci tak pejchají a domácího ve všem odstrkují a nad to ponižují — Ale bez velikých roztržek a bojů to nebude — Uvykliť všichni na panství, příliš uvykli. —"

Na tuto a pak na Janovu domluvu nechal Šíp všeho se rozmýšlení a rozhodl se, že synka dá do škol. Nyní vedl Jan strýce svého, aby se tu smluvil Jeníkovi o byt. Na radu studentovu totiž ujednáno, aby Jenik nepřišel na byt a stravu do školy ke školmistru; nebyltě tak chud, aby o tu milost hubenou musil žádati, a za plat bude mu přece jen jinde lépe, nežli mezi nezbednými školníky.*) Pak také Šípovi o to běželo, aby chlapec zůstal při Janovi. Ten včera, jak do toho domu zaběhl, u něhož pak Šíp se synem byli tlačenicí strženi, zastal tam přítele dobrého známého, mladého vladyku Ctibora ze Sovojevic, jenž byl v Praze na studiích a měl vlastni komoru najatu.**) A do té pozval si včera Jana za společníka. Závadou byl jen malý Jenik. Než mladý vladyka vida, že Jan se nechce od svého příbuzného odtrhnouti, pozval ho i s chlapcem, s tou ovšem výhradou, aby u domácího si vymohli nějaké lůže; neměltě na tři ve své komůrce místa.

Proto jak se Šíp a Jan „u tří kol" shledali, byla první jejich cesta sem ke klášteru sv.-Anenskému, v jehož sousedství mladý vladyka bydlil. Jan tu u něho loni někdy býval a proto se ve starém domě dobře vyznal. Zamířil ihned k hospodáři samému, do světnice, do které před chvilkou také Eliška odešla vyřídit,

---

*) Žák.

**) Studenti většinou bydlívali společně v „bursách" u mistra nějakého nebo bakaláře, kdež se i stravovali. Jiní „v podruží byli a jedenkaždý od ledajakés komůrky zlatý na měsíc míval".

aby bratr, hospodář domu, odešel do zahrady, že tam na něj čekají.

Křivoklátští zastali dívku ještě ve světnici. Poděkovala Janovi na pozdravení jako známému a vyslechnuvši, oč přišli, vyšla ven do zahrádky povědět, že bratr nyní nepřijde, a proč. Na mazhauze se však zastavila a upřevši zrak na chodbičku ke dveřím, za nimiž prve zpívání se ozvalo, za chvilku tiše stála, jako by naslouchajíc. Pohled její byl vážný, zamyšlený. Zpěv se však neozval. Sestupovala zvolna se schodů na síň a do zahrádky.

Trudný zpěv z komory mladého vladyky zněl jí ještě, a nemohla se zbaviti v mysli slov:

„Labuť divný pták,
zpívá umíraje —“

Jakkoliv Jan svému strýci řekl, že malíř Chval je trochu podivín a aby slov jeho nevážil, přece se starý hajný zarazil, když uslyšel jeho řeč. A ještě více Jeník. Ve světnici dřevěného, malovaného stropu, mající výhled ven na ulici, Chval seděl u stolu pokrytého pergameny a papíry, hrnečky, mískami a štětci. Byl statné, zdravé postavy a ještě mlád. Mnoho přes třicet mu neminulo. Světlehnědé vlasy padaly mu v hustých kučerách do nízkého čela.

Zkrátka uvítal Jana podav mu pravici a na jeho průvod pohlédl šedým svým zrakem zpytavě. Přikývl jen hlavou, když mu Jan oznámil, že bude bydliti s vladykou. Zamračil se však, jak uslyšel o žádosti Šipově, aby chlapci nějaký kout na noclehy nechal, ostatně že bude u pána v komoře. Myslil tím vladyku.

„A co chceš s chlapcem?“ ptal se zkrátka.

Šip pověděl, že by rád, aby byl knězem.

„A proč?“ tázal se malíř, a nečekaje odpovědi, sám odpověděl: „Aby se měl dobře a ty s nim. A za

to si dá palec podmazati, za to bude koledy vymáhati a sbírati a svátostmi kupčiti. Desátků neodpustí, podymné vybíraje bude lid šacovati, a ani podruhů nepomine — Aby mu každá bába z kužele platila nebo základ dala, aby mu v kříž kladli vosk, vejce, peníze a bude li co světiti, hrsti ovsa bude usýpati, soli ujímati a hromnice uřezovati. Všecko ve svůj měšec požene a bude při tom veselý rozpuštěnec a snad i na tebe —"

„To ne — ať mne Bůh tresce!" zvolal Šip prudce, a čelo se mu zardělo. „To ať raději pase vepře. Takového kněze bych nechtěl, takových tu chodí dost —"

Líce malířovo se poněkud vyjasnilo. Očima, jež na okamžik na bradatého sedláka upíral, svitlo cosi jako překvapení.

Jan stoje v pozadí se usmíval. Jeník však znovu zastrašen, úzkostně hleděl na malíře a nyní na otce. Úzkost jeho byla tím větší, poněvadž se mu tu rázem zalíbilo. Postřehlť na stole několik malovaných obrázkův a opodál na stojaně dřevěnou desku skoro všecku pomalovanou pěknými figurami, jež ho na první pohled zrovna oslnily a mocně k sobě vábily.

„Máš pravdu," řekl malíř Šipovi, ale mírněji. „A kdož ví, je-li ten chlapec pro to — Nenutíš-li ho —"

Tu však Jan se rozhodně ozval. Vyložil o Jeníkovi, jak po učení hoří a touží, a že by s hříchem bylo, kdyby hřívna jeho zůstala zakopána.

„A což ty — mluv sám!" malíř na chlapce zvolal. „Chceš-li jíti domů a býti myslivcem, nebo tu v Praze zůstati —"

„Tu — u tebe —" První slovo řekl Jeník hned a rozhodně, druhé však váhavě poněkud a tišeji.

„Ej, toho chlapíka! Zastrašiti se nedá. A co se ti tu tak líbí?" ptal se malíř, oči s čiperného chlapce

nespouštěje. Jenik cítil, že mu svítá naděje, a proto osmělen odvětil:

„Ty obrazy —“ a pohled jeho utkvěl na desce na stojanu. Jenik se zasmál, starý Šip povyjasnil líce, malíř však mlčel a jen na chlapce hleděl, jako by se mu chtěl do duše podívati. Pak pojednou se obrátiv k Šípovi řekl:

„Tak si ho tu nechám —“

A teď teprve se mu zakmitl slabý úsměv na rtech, jak viděl hnutí chlapcovo a živou jeho radost, jež zazářila mu v líci i ve tmavých, výrazných očích.

XV.

Ti tam v besídce nemohouce se ani Chvala ani Elšky dočekati, měli se také k odchodu. Napřed vyšel ten svěžího hlasu, neboť ten starší jemu vycházejícímu žertovně ohlašoval, že ještě nemůže, že je korbelem ukován, že by bylo s hříchem nechati Boží dar jen tak vyčichnouti a zkysnouti, ale že přijde hned —

Mladík z besídky chmelové vyšedši asi osmnáctiletý byl štíhlý, kadeřavých vlasů, jež mu splývaly k ramenům z pod brunátné čapky temeno sotva kryjící. Ve tváři jeho dosud hladké, veselé a bezstarostné i v jiskrných očích jako by se tlumil a tajil čtverácký úsměv a vtipný posměšek. Pravici měl zavázanou a na šátku. Porouchal si ji nahoře v huti u sv. Víta,*) kdež pět let už pracoval, jsa nyní jedním z nejobratnějších a nejvtipnějších pracovníků. Sám mistr**) ho nejednou pochválil a svěřoval mu čím dále tím umělejší práce,

---

*) Dílna kamenická.

**) „Magister operis“; stavitel a technický správce veškerých prací při stavbě kostela sv. Víta, t. č. Petr Parléř.

a nebožtík Ondřej Kotlík, ředitel,*) nejednou se u něho zastavil a dílo jeho přehlédnuv, pohladil ho po hlavě a řikal:

„Bene, bene, Vácslave. Ty rosteš, chlapče, rosteš a vyrosteš v mistra.“

Tu se vždycky mladý umělec, po tehdejším byl tovaryšem v cechu kamenickém, radostí až začervenal, že takový znamenitý a zkušený pán ho pochválil a povzbudil ho nevěda o jeho nejtajnějším přání a nejvroucnější tužbě. Proto také nepřijal dosud žádného úkolu od mistra Petra s takovou chutí, jako když mu svěřil vytesati poprsí kanovníkovo, aby bylo postaveno na triforiu kostela k poprsím tří již zemřelých ředitelů stavby.

Vyšed z chmelové besídky stanul opodál pod stromem, naslouchaje zpěvu, jenž se od někud ze sousedství z klece libě ozýval. Pojednou však sebou hnul, zamrkal černýma očima, usmál se, a již se přitiskl ke kmeni, hledě čihavě ke zdi, směrem ke staré hrušce. Něco se mu tam mihlo; teď také tam něco zachrastilo, a hle, již se vyhoupla nad zeď hlava mladého, hezkého muže světlých knírků v pěkném, sametovém biritku. Rozhlíží se po zahrádce, oči k besídce obrací.

Mladý kamennik se jen usmíval a pozoroval zvědavce ze sousedství. Pojednou zaplácal si po stehnech a zavolal: „vš — všš —“ jako by na slepice. Hlava nade zdí zmizela. Vácslav se tiše smál a obrátil se po besídce, odkudž vycházel strýc, vyprázdniv korbel a tak se okovů zbaviv. Vácslav mu dal kvapně znamení, aby zůstal a byl tiše. Strýc, statečný mnich dominikánský, s pěkným lalouškem, výrazné, usmívající

*) „Director fabrice“ byl vždy duchovní, kanovník, jenž vedl peněžné záležitosti při stavbě. Na výpomoc měl „notaria“, účetního, jenž také v huti vyplácel. Kamenníci neměli platu na den, ale dle díla svého přesně změřeného.

se tváře, hezkého, zahnutého nosu, poslechl na slovo a hleděl také, polozakryt hustým chmelovím, ke zdi, jak mu synovec naznačil.

Dlouho nečekali. Sametový biritek se za chvilku zase začernal nade zdí, a již se nad ní také zaleskly světlé kadeře a knírky onoho mladého, hezkého muže. Pomalu, opatrně se tak vynořiv, bedlivě se zahrádkou rozhlížel. Nikde nic; toť prve ten hlas byl asi ze druhého sousedství nebo ze dvorka. Najednou se však mladý pán zarděl až po uši a překvapen upřel modré, jasné oči tam, kde proti němu vystoupil Vácslav.

Ten smekl hbitě brunátnou čapku, klonil se posměšně a rovněž tak pronesl několik zkomolených slov po německu na pozdravení, dodávaje po česku, aby pán jen ráčil dále, aby se neměl za kohouta, to že on, Vácslav, prve plašil opravdového kohouta ze sousedství, jenž se k nim už na zeď dral.

Další už onen mladý muž neslyšel; hlava jeho zmizela rázem. Veselý však smích Vácslavův a hrubší mnichův ho jistě na kus provázely, dal-li se snad na útěk. —

„Ten se začepejřil, ten Němeček!“ pravil Vácslav směje se.

„Kdo je to?“ ptal se mnich.

„Němec z říše, bohatý, snad nějakého možného kupce syn. Je připsán k učení, ale je on takový helmbrecht nějaký —“

„A jistě discola,“*) doplnil mnich.

Pak kráčeli spolu cestičkou mezi křovinami ke brance a do domu.

Dnes přišel strýc mnich hlavně k vůli Vácslavovi, aby mu přehlédl zraněnou ruku, kterou mu léčil. Vlastně on přišel pokaždé hlavně k vůli Vácslavovi.

---

*) Student, jenž do kolleje nechodil, slul discola.

Libilť se mu ten mladík, že je ve všem hbitý jako srnec. v dílu, v hovoru, žertu a veselosti, kdežto starší jeho bratr malíř byl na slovo skoupý a smích u něho převzácný. Také se Vácslav valně o jiné věci nestaral nežli o své dílo a nezaváděl takových přísných hovorů jako Chval, kterých strýc mnich také nikterak nemiloval.

„Mám toho modlení a rozjímání dost v klášteře, nač si vycházím, nežli abych ducha povyrazil," říkal a jednou se také tak vyslovil před Chvalem. A ten mu pak nějak peprně odpověděl a ne bez úsměšku. jaké to v klášteřích těžké živobytí, co modlení a postův!

Strýc Dominikán byl znamenitě pověrčivý, měl mnohá vědma, a věřil pevně, že čáry a kouzla pomáhají, což všecko zamračený malíř zavrhoval jako ohavné dílo ďáblovo. O takové věci se Vácslav nestaral a rád poslouchal strýce, když vypravoval všelijaké divné příhody, nebo vykládal o divném kořeni pod šibenicí rostoucím, o prstu viselci uříznutém, anebo jakou má moc lev, nebo rak, nebo telce anebo cos buď z těch dvanácti znamení ze zodiaku na zlatě nebo na mosazi vyražené, když by je kdo na hrdle nosil, nebo jako nedávno o myších, pošlých ze zkaženého povětří.

Mladý umělec míval z toho slušnou zábavu, když se bratr malíř se strýcem Dominikánem dostali do hádání. Obyčejně to se strýcem zle dopadalo, a když všechen pošramocen důvody setlého malíře, jenž za takové půtky se rozohňoval a výmluvným se stával, nevěděl kudy kam, končíval mnich v ten rozum:

„Tak, tak, vy laici, vy to rozhodnete! Svět se obrací na ruby! — Lidé světští by chtěli spravovati kostel — Najednou všechno kněžstvo — — Ale, ale, však to víme, že to je símě Miličovo. Ten ustavičně mluvil o antikristu, a on tu už je, jen že on ho sám

zavolal, antikrista nevážnosti a zlé vůle k nám, řádu kněžskému, rozumíš-li, k nám, kteříž máme velikou moc duchovni, kteříž můžeme od věčných muk rozvázati, ale také i zatratiti —"

V takovýchto půtkách strýc mnich, jenž neměl doma v cele skoro žádných knih, aniž si je vypůjčoval z klášterního libráře, nemaje v nich záliby, s Miličem ještě jinou sobě velice nemilou osobu do jednoho pytle házel a zle soudil.

„Však já vím — To je Miličovo símě," říkal, „a z toho vykličilo také to zemanské rozumenství. Haha, nyní již vladykové a sedláci píší knížky jako mistři a doktoři písma; jako ten ze Štítného —" A tu všechen zardělý dal se nanovo do potupného smíchu.

Když synovec malíř tím podrážděn se ho ptal, četl-li něco z těch knížek Tůmových, trhal sebou strýc Dominikán, že ne, že ani nechce, aby ho nechal s pokojem, jak že by cos moudrého to mohlo býti, když je to psáno po česku o věcech, o kterých toliko latině psáti možná a se sluší, a nad to od člověka, jenž nemá ani bakalářských examin!

Za chvíli po té se již opět usmíval a spokojeně hladil cínové víko velikého korbele, a hladil je často — činíval to vždycky. kdykoliv si chtěl přihnouti, a smál se s Václavem nebo škádlil Elišku, jež stranou sedíc, přes tu chvíli pohlédla účastně do přístěnku, odděleného jen obloukem od světnice, kamž se Chval po půtkách obyčejně odebral a ke knize nebo k dílu zasedl. Někdy také ven odešel, a tu dobře věděli, že jde ke svému nájemníkovi, šlechtickému studentovi, Ctiborovi ze Sovojevic.

Teď směje se dosud tomu, jak Václav splašil německého kohouta, stanul kněz Dominikán u branky zahradní. Eliška je tam potkala. Jakmile oznámila, kdo že k bratrovi přišel, pobídl Václav strýce, aby se na-

hoře stavil. Sám dosti chvátal, a to k vůli Janovi studentovi, s nimž se od loňska dobře znal, když Jan k nim chodil do domu, k mladému vladykovi ze Sovojevic.

Dominikán poslechl, prve však ještě žertem napomenul Elišku, aby se staré hrušky chránila, že tam za zdí někdo číhá.

„A třeba by ti," dodal, konče veršíkem známé písně a hroze prstem, „třeba by ti, má milá zmileličko, zbledělo tvoje ličko!"

Ono však nezbledělo, než zaruměnilo se živě a náhle. Usmála se rozpačitě a již byla brankou ven, mezi stromy na zahradě. Strýc si jejího ruměnce povšiml, bratr však nic neviděl, neboť chvátaje za Janem, byl už v chodbě na síň vedoucí.

Když přišli nahoru na světnici, Chvala tam nezastali, aniž Jana a jeho krajany.

„Jsou jistě u pana Ctibora. Stavme se tam," mínil Václav.

„Tam nepůjdu, nikoliv, mezi ty muže v rozumenství věhlasné. Mám učenosti Chvalovy dost a dost a nyní, když by byl on a ten pan Ctibor — Také takový! — Jistěť by mne svým Štítným uctívali, a já bych jim nerozuměl. Jak pak! To víš, my jsme se z traktátů misterských a doktorských ničemu nenaučili, třeba jsme celé noci nad nimi probděli —"

Mnich červenal a z lehka prsknuv dodal:

„Na ně jsme čekali, na sedláky a na takové štětkáře —"

Toto poslední slovo jen z temna, mumlavě vyslovil. Za té prudké řeči se Václavovy oči jen smály. A také úsměvu na rtech neutajil. Věděltě dobře, jak strýc Dominikán hluboko bývá v traktátech misterských a doktorských zahrabán a co noci nad nimi strávil a tráví! Hned se mu při tom hlavou mihlo:

„Milý strýče, kdybys měl tolik korbelů jako těch traktátův a nocí nad nimi probdělých, byl bys jako kapr na písku. Zle bys pochodil se svou žízní!“

Mnich odbyv si toto malé kázání, jež často míval, aby si zachoval vážnost mladšího synovce, odešel. Václav, jenž ho nadarmo zdržoval, odebral se do komory vladyckého studenta, doufaje, že tam zastane Jana, od loňska svého dobrého přítele.

Zatím sestra jeho proběhnuvši brankou a na zahradě osaměvši, zmírnila své kroky, zraky ke staré hruši a ještě více ke zdi upírajíc. Slova strýcova patrně účinkovala. Váhala, ano i dala se na pobočnou stezičku. Stanula, pozorovala. Nikde ani hnutí. I ptáček v sousedství umlkl. Paprsky slunečné unikaly ze zahrady. Zářily ještě ve výši, v korunách stromův a v oknech domů, jak je bylo mezi stromy viděti; na chodníku však a mezi křovinami stín se již ukládal.

Eliška bezděky se blížila zacházkou ke starému stromu, kde prve v zamyšlení seděla. Chtěla si odnésti vyšívání, jež nechala na lávce. Za zdí ticho, ani hnutí. Měla tam ještě jen několik krokův. Ale nedošla jich a bezděky se ukryla za strom jako prve její bratr. Mihlať se jako prve nade zdí hlava onoho mladého muže, nyní bez birítku, plavovlasá, pěkných kadeří, jež silně se přes zeď nahnuvši, bedlivě se rozhlížela. Pak utkvěly zraky mladíkovy na lávce pod hruší opodál něho, a již mávl pravicí, jako by něco hodil. Eliška stojíc tiše, nehnutě, pozarděla se a lekla. Co to tam hodil? Se svého stanoviště dobře viděla a postoupiti nechtěla, aby se neprozradila.

Mladík chvíli ještě zůstal nade zdí, pak pojednou zmizel. A Eliška ještě stála na svém místě. Napadlo jí, aby utekla, než zase ji vábilo pod starý strom. Pro strach však nešla. Což kdyby on se pojednou zase

nade zdi objevil, až by si brala vyšívání a dívala se na to, co hodil?

Co by jen bylo? Chvíle minula — drahná chvíle — a hle — on se opět objevil nade zdí. Zajisté se přišel přesvědčit, je-li to tam, co hodil. Tušila, věděla, že ji to hodil — A jak nyní zase zmizel, za okamžik ještě váhala, pak jako srnka hbitě a lehkým krokem skočila pod hruši a již sebrala vyšívání a s ním kytici a uskočila zpět na své stanoviště.

Vyšívání vzala, kytici neodhodila. Byla ze samých modrých květův. A tu, mezi nimi lísteček psaný pěkným červeným písmem, s ozdobnou, rozmilou iniciálkou!

Eliška uměla čísti, její nebožtík otec illuminator sám ji naučil.

Na lístečku stálo:

„Modrý květ ustavičnost zvěstuje.
Blaze tomu, komuž ona přeje.“

Eliška byla velice překvapena. Chvíli hleděla na lísteček a bezděky četla jej opět a opět. Jí ho poslal, i tu kytici. A jak že — vždyť ona ho sotva několikráte viděla! Bydlilť v jejich sousedstvu nedávno. A on ji asi také často nespatřil.

Než dobře si toho pokaždé všimla, a prve sedíc sama pod hruši na to myslila, jak na ni vždycky pohlédl, kdykoliv ji potkal, ať u kláštera nebo u domu, a jak pěkně jako dvořák nějaký ji pokaždé pozdravil. Líbil se jí. Pozdravení jeho ji těšilo, a nyní tím více kytice i lístek.

Ale je Němec! — Po česku to však napsal. — Co s kyticí a lístkem? Má-li si je nechati, či aby zase je na lávku položila, nebo do konce přes zeď hodila? Než nápad tento ihned v duchu zamítla. Byloť by přece divné, aby kvítí, jež tak dvorně — Ale Chval by to jistě učinil. Zarazila se poněkud, jak jí na mysl

připadl starší bratr. Co by říkal! Nemá Němců rád jako pan Ctibor. —

Hleděla zamyšleně na kytici a četla na novo veršíky, vybrané patrně z nějaké písně o barvách a jejich významu, tehdá obecně oblíbené.

„Blaze tomu, komuž ona přeje —“

Šeptem čtla. Slova ta jí lahodila. Nevědouc šla zahrádkou dále, až stanula u branky. Tam se však probrala a pohlédla kvapem na pavlač nade dvorkem. Nikoho však nespatřila. Vyšla, kvapila chodbou nahoru, do své komůrky nesouc kytici i lístek.

Na zahradě se ukládaly hustší stíny. Jas světla zářil ještě jenom ve výši. Bylo po slunce západu. V tu chvíli zahlaholily opodál na věži kláštera svaté Anny, pak na kostele sv. Jana na Zábradlí, a s těmi se ozvaly jiné blíž i dále, s kostelů, s klášterův, a tichým vzduchem hlaholilo vážné vyzváněni, svatvečer ohlašující.

Když ty kovové hlasy umlkaly, a na zahrádce mezi stromy a ve křovinách šero se ukládalo, vyhoupla se na zeď u staré hruše opět hlava sličného Němce. Poznav, že kytka na lávce je ta tam, usmál se, až se mu zdravé zuby zabělaly, a zpět, do své zahrádky se nahýbaje, kvapně, tlumeným hlasem volal po německu:

„Je pryč. Vzala ji. Cesta je volna —“

Na ta slova se někdo za zdí vesele zasmál, a v tom už také zmizel student za zdí.

XVI.

Šíp měl po hlavní své starosti. Synka dostal pod dobrou střechu a těšilo ho obzvláště, že Jenik zůstane s Janem. Hospodář domu Chval se starému

hajnému zalíbil; to, co pověděl o kněžích, ukázalo, jakého je smýšlení, a proto Šip rázem zapomněl na divnou přivítanou, jaké se mu od malíře nejprve dostalo. —

A ten vladyka mladý, který přijal Jana do své komory a dovolil, aby také Jenik tu s nimi pobýval, jaký to vlídný, hodný muž! Chval je k němu zavedl a pan Ctibor ze Sovojevic přivítal je ne jako šlechtic, ale jako nějaký dobrý známý. Janovi tiskl ruku a na něj, starého bradatého sedláka a synka jeho promluvil mírně a vlídně. Jenik div že oči nenechal na mladém pánovi ve hnědé sukni, v popelavých přiléhavých nohavicích a v prostých, černých střevicích. Však toho všeho si nevšímal a jenom mu hleděl do přibledlé tváře vážného, mírného výrazu, vroubené hebkými mladými ještě vousy, do tmavých, zapadlých očí, jež tak zvláštní, ale milý pohled měly.

To nebyl vladyka, o jakých Jeník slýchal a jaké i vídal, ve krásných sukních a pasích, nebo v drahých županech a šubách kožešinou lemovaných, v čepicích ze drahých koží se vzácným peřím, bujné, hlučné a hrdé, na koních i opěšalé, zbraní zvonící. V tom se jim pan Ctibor nevyrovnal; přece však připadal chlapci vznešenější a hleděl na něj se zbožnou úctou. —

Šip se u vladyky dlouho nezdržel. Viděl po světle v komoře, že se slunce nachyluje, a proto mrkl na Jana; ten věda o jeho úmyslu, měl se k odchodu, udávaje, že půjdou se strýcem něco ještě koupit. Šli však sami dva.

Jenik zůstal v předsíňce na truhle, kdežto Chval a pan Ctibor zasedli v komoře u okna ke stolu a do hovoru se dali.

Šip však nic nekupoval. Bral se neveselou cestou a Jan ho vedl, jak sobě strýc přál. Šli dlouhým ka-

menným mostem, po němž kráčelo lidí sem a tam zrovna proudem, do Menšího města. Vltava leskla se v posledních paprscích. Jan se bezděky na okamžik zastavil a hleděl na královský hrad před se, a pak vzhůru po řece tam, kde nad ní na skále vypínaly se hradby, bašty, kostely a cimbuří četných věží i královské sídlo na velebném Vyšehradě.

Šíp hleděl na všecko to zachmuřeně. Opodál za mostem zahnul Jan pojednou do poboční ulice*) a zastaviv se tu ukázal na velikou budovu. Byla od kamene, skládajíc se z několika stavení. Nade branou vypínala se mohutná věž z tesaných kamenů, plná pěkných ozdob kamenných s několika erby živě pomalovanými a pozlatitými. A jinou věž bylo viděti z pozadí této veliké, rozlehlé budovy, jež vypadala jako hrad a sahala zadní svou částí až k mostu a k Vltavě.

„To je arcibiskupův dvůr," pravil Jan svému strýci.

Ten stál jako socha a zasmušile hleděl na stavení, o němž se domníval, že ukrylo jeho nevěrnou ženu. —

Pojednou se vytrhl z myšlení a pravil:

„Je-li doma?"

„Arcibiskup? Není-li u krále, je jistě tu nebo v zahradě. Na modlení však sotva —"

„Zeptám se —"

Jan se zarazil. Chytnuv strýce za ruku, zdržel ho a domlouval mu, aby rozvážil, co činí.

„Nepustí tebe v tuto dobu," pravil také a ukázal na zbrojence ve bráně stojící. „Je pozdě — a kdyby tebe pustili, rozvaž, co bys pořídil? Víš li na jisto, že je tu, že prchla k němu? A kdyby i, zdaliž ji nezaprou? A ty rozjitřen se zapomeneš, a vsadí tě do

*) Nyní Josefské.

věže; nebo ještě hůře s tebou bude. — Nezapomeň, že je to první po králi pán v zemi a že má velikou moc. Počkej, až něco určitého zvíme."

Šíp poslouchal tyto domluvy s nechutí. S počátku chtěl se vytrhnouti, přímo se hnáti do brány a volati, aby ho pustili, aby mu vydali nevěrnou ženu. Pojednou však jako by úmysl svůj změnil. Neřekl sice ani slova, ale pohlédnuv dlouhým pátravým pohledem po paláci, jehož okna, zvláště ona malovaná bohatě ozdobeného arkýře, leskla se v zapadajícím slunci, obrátil se a šel dále, zase k mostu.

Celou cestu ani slova nepromluvil. Na mostě se však zastaviv, zpět hleděl na pravo, po arcibiskupově dvoře, znatelném po věžích, po košatých korunách vysokých stromů v rozlehlé zahradě při něm, sahající až po samou řeku.

Než se odebral ke „třem kolům", zastavil se ještě v domě Chvalově a vzal si Jeníka s sebou na hospodu, aby s ním byl poslední noc. Příštího dne chtěl odjeti domů. do ohnivého dvorce. Leželi spolu na slámě v konírně a dlouho neusnuli. Starý Šíp se synkem rozmlouval ustavičně ho napomínaje, aby byl hodný, aby poslouchal a se učil a hodně se modlil. Také nebožku matku mu připomenul, aby na ni v modlitbách nezapomínal, že byla hodná žena — —

Záhy z rána přišel pro ně Jan, jenž je zavedl do domu Chvala malíře. Tam se rozžehnali. Jakkoliv se Jeník Prahy nemohl dočekati, v tento okamžik si přece zaplakal. A starý hajný nebyl také jako jindy: husté obočí více stahoval a nějak mračněji hleděl. Jan chtěl ho s Jeníkem doprovoditi, čehož on však nepřijal. Odešel touže cestou, kudy dnes ráno přišli; sotva že však Chvalův dům a jeho okolí měl kus za sebou, přeptal se, kudy by se dostal na most.

Ukázali mu, a on se pustil rovnou cestou ke dvoru arcibiskupovu. V ranní záři pyšně se pjal nad okolními domy, a nad košaté stromy v zahradě vysoko trčely dvě jeho věže červených, kurkových střech.

Šíp ničeho si nevšímal, ani ruchu na mostě ani loděk a kocábek na řece a u ostrovů, nezastavil se, aby pohleděl na krásu Hradčan a Vyšehradu, na pás bujně zelených vinic, jež se naproti na stráních rozkládaly; jen na pyšné sídlo arcibiskupovo upíral zraky.

Tentokráte nezůstal opodál před ním, jako včera s Janem, nýbrž bral se přímou cestou do brány ve krásné věži. Dva ozbrojenci tam stáli a ti se na něj osopili, co že chce; a když pověděl, že by rád mluvil s Jeho Milostí, nepustili ho, řkouce zkrátka, že Jeho Milost nikoho v tu chvíli k sobě nepustí, aby si přišel až jindy. Šíp odešel od průjezdu, v ulici však zůstal. Přecházel, palác si prohlížeje a pátraje, nenášel-li by nějakého vedlejšího vchodu. Nenašel. Čas zvolna ubíhal. Šíp však vydržel. Usedl na patník a pozoroval průjezd dvora arcibiskupova. Co tam lidí přešlo jako na tržišti! Měšťané, sluhové, kněží i zemané v pěkných kabátcích. Jistěť všechno jeho dvořanstvo! A v tom všem snad také o n a! Snad! Ó, jistě! Kam by byla prchla a ke komu!

Šípovi se kmitla na mysli tichá, osamělá hájovna v Křivoklátských lesích. Tam si Máři přivedl a myslil, kdo ví jak tu chudou dívku oblažil. A ono se jí zatím brzo tam zastesklo. Proto ona tolik po Hrádku toužila, proto by tak ráda byla viděla krále, královnu a jejich dvůr. Srdceť jí lnulo k těm lesklým marnostem. Nyní má snad všeho do syta, nyní je ve slávě a hluku. — Ona sprostná žena! Ale mladá, sličná, hezkého těla, krásných očí a zdravého, pěkného lice a k věcem světským vtipná!

Kdeže asi tu přebývá, ve kterých oknech. — A chmurný pohled královského ohnivce přešel všechno průčeli arcibiskupova dvora. Tuť jistě není. Má ji někde ukrytu, snad v komnatce ve věži nebo v zadním stavení. Prochází se tam snad v pěkném rouše, může se nyní chechtati, šeptati, na okenci všecka vystrojená sedati, aby se líbila, jsouc ve všem, ve všem povolná — Oh!

Proč ho to stihlo! Neni-li to trest Boží snad za to, že on vdovec dosti již letný, vlasův i brady prokvetlých zatoužil po ženě mladé, že se dal oslepiti žádostí po ní. Než on jednal poctivě, vzal si ji u svaté manželství a ona viděla a věděla, koho si béře. Slíbila a přísahala před knězem na místě Božím u oltáře a přece se zpronevěřila. ač ji dobře choval, ač se o ni staral a měl ji rád. — Křivopřísežnice bídná! —

Pozvedl náhle sklopenou zamyšlenou hlavu. Hluk se ozval od průjezdu. Několik služebníků z něho vyšlo, lidé opodál se zastavuji, jako by někoho čekali. — Ze dvora se ozval řehtot koní, a hle, již vyjeli dva ozbrojenci ze brány. Šip přistoupil chvatně k houfci zevlujících a jezdce sobě prohlížejících. — Za těmi dvěma vyjeli čtyři jiní v pěkných, otáhlých sukních, dvořané arcibiskupovi, za těmi na pěkném ryzáku statný pán krátké brady.

„Hofmistr, hofmistr!“ volaly hlasy v houfu a hned jiné:

„Maršálek! Maršálek!“ a ukazovali na jezdce v krásném kabátci s drahým pasem jedoucího na vraném koni. A za svým hofmistrem a maršálkem vyjel on, arcibiskup, na vysokém bělouši grošovatém, dlouhohřivém, ozdobeném pochvami, jež se leskly kovovými ozdobami vzadu od nádherného sedla až k hustému ohonu bujného, ušlechtilého komoně.

Prsosiny jeho rovněž z barevné kůže ještě více se třpytily, a jak bělouš krásnou hlavou bujně pohazoval, zvonila jeho uzda zproložená zlatými cetkami a gemmami.

A na krásném koni krásný, mladý jezdec, arcibiskup usmívavé, vlídné tváře, zlehka a milostivě hlavou kyna lidu na jeho pozdravy. Všichni zraky své upírali na mladého arcipastýře, šviháckého, veselého. Mnohý tu arci vzpomněl na krále nebeského, jenž se bral chud do Jerusaléma sedě na oslátku; většina však měla na mysli arcibiskupovu štědrou ruku, kterou chudým rozdával nepočítaje.

Mračně a přísně hleděl za ním jediný, sivý sedlák v hrubé sukni a v zaprášených škorních. Arcibiskup se svým průvodem, jejž doplňovalo několik jízdných sluhů vzadu, bral se ulicí, pak zahnul směrem ke dvoru královskému na Hradčany. Dusot koní na dlažbě již zanikl, hlasy kolem také, houfec se rozešel; jen Šíp zůstal poblíže dvora arcibiskupova. Obcházel ho sem i tam, zašel až i k řece ku zahradní zdi, hledaje nějakou branku, kterou by se tam dostal a zahradou pak do dvora. Než marně se namáhal, marně všecka okna i okénka pozoroval, nepostřehl-li by někde její tvář.

Zanevřel na ni, zavrhl ji, ale chtěl míti jistotu, chtěl věděti, je-li tu a k vůli komu se tak zapomněla, opravdu-li k vůli tomuto —

Pak zašel do blízké krčmy, v tu dobu prázdné, nebo byl čas Božích služeb. Na zardělého krčmáře šel on, starý lovec, zchytra, zpolehounka, vyptávaje se zpozdaleka a oklikou na dvůr arcibiskupův. Když zavedl řeč také na to, že je ve dvoře mnoho služebnictva, ale asi samých mužských, dal se krčmář tomu kmochu starému, jenž pořád tak přihlouple mluvil, do smíchu.

„Tak by to přece snad bylo pravda —“ Šíp zase začal. — „Onehdy u nás povídali o jakési mladici, že se sem dostala. Ale já tomu nechtěl věřiti, a dokonce, jak oni to povídali, že se tu má nějak velmi dobře —“

Krčmářka míchajíc v okřínu nějaké těsto, obrátila se po muži. Pohledy obou se setkaly, a krčmář hned se ptal, byla-li ta mladice hezká —

„Oh, hezká, krev a mléko, a urostlá, statná.“

Tu se krčmářka hledíc na muže podivně usmála, a když Šíp na otázku krčmářovu, jak dávno je ta mladice v Praze, udal čas, kterého mu žena zmizela, bezděky zvolala:

„Že to je ta, jak Jiřík o ní povídal!“

Ale již umlkla a slova více nepromluvila, neboť muž na ni zamrkal. Kmoch ze vsi, jenž tak přihlouple mluvil, si však všeho dobře všiml, a v duchu litoval, že manželé krčmářovi nic více již neřekli. Zkoušel však nanovo vypravuje, jak se mu dvůr arcibiskupův velice líbí, jistě že je tam vnitř ještě krásněji, že by se tam rád podíval, zvláště na arcibiskupa hodně z blízka, že si toho již dávno přeje. Nebožtíka arcibiskupa že z blízka viděl na Hrádku, když tam byl s nebožtíkem císařem starým. A tu se mu jal krčmář raditi, dnes že to není možno, ale zítra aby přišel zase, až přijdou také jiní, prosit, jak už bývá, chudý lid a studenti, a s těmi že by se tam dostal.

„Dostanu-li se jen k Jeho Milosti —“

„Přicházívá někdy sám, anebo popros, aby tě k němu pustili — Však co bys jen řekl, co u něho chceš —“

„Co bych řekl, třeba bych se zeptal na tu svou krajanku —“

Tu se krčmářka nezdržela a dala se do smíchu. I muž její hladil hlavu rychle po temeni a usmívaje se opakoval: „Nu třeba, třeba!“

Šíp si z hluboka oddechl, když vyšel z nízké, začazené jizby ven na ulici. Ještě dveří jak náleží nezavřel, a již se ozval v krčmě hlasitý smích, na posměch jemu, kmochovi od Křivoklátu. Ale on toho nedbal. Uvažoval o tom, co tam slyšel a zpozoroval. Bylo na jevě, že v krčmě se doslechli o nějaké mladici v biskupově dvoře. „Že to je ta," řekla krčmářka, když on, Šíp, udal dobu, kterou mu žena zmizela. Zamyšlen vrátil se na svou hospodu; odpoledne pak strávil v kostele na nešporách a na modlení. Zůstal tam skoro až do soumraku. Bylť mu tam nejvolněji a pak se také nechtěl ulicemi příliš potloukati obávaje se, že by snad Jana s Jeníkem potkal. A toho si nyní nepřál.

XVII.

Jan z Jenšteina bubnoval lepotvárnými bílými prsty svými na stole, pokrytém krásným kobercem, sedě na hebounkém polštáři pohodlné lenošky, když zástupce nemocného officiála Borše, bohatý Pražský a Olomoucký kanovník Mikuláš Puchník z Černic, ve právích licenciát, přednášel úřední zprávy některé.

Mladý kníže kněžský neposlouchal valně pozorně; hleděl roztržitě ke stropu pracovny zdělanému z uhlazených prken vazových a okrášlenému bohatou řezbou i pozlatitými škudlami. Pak spočinul jeho zrak níže na stěně, zdobené drahým malováním erbů, divných ptákův a různých postav, jež držely tak jako pestří ptákové v zobanech, v rukou dlouhé, bělavé pruhy a proužky, popsané namnoze verši básníků klassických, arcibiskupovi velice milých.

Kanovník, muž statné postavy, zdravého líce, hlubokých, ale jiskrných očí neměl valného potěšení z toho, že zpráva jeho s malým patrně účastenstvím je sly-

šána. a mračně pohlédl na nevelikou knihu hřbetem vzhůru obrácenou, když arcibiskup teď po ni sáhnuv zpod palce list za listem zvolna pouštěl, jako by se jí, pro kanovníkův úřední výklad odložené, nemohl už dočekati.

Pojednou však arcibiskup ustal a obrátil se. Nastaloť ticho. Kanovník domluvil a vstával.

„Dobře, dobře," pravil arcibiskup spokojeně, více však ani slovem nepodotkl na to, co byl slyšel, nýbrž aby jen něco řekl, se otázal, což jinak nového.

„O novém bratrstvu ráčila Tvá Milost slyšeti," odvětil kanovník, jemuž ta otázka zajisté byla vhod.

„O bratrstvu ‚obruče', miníš-li."

„Ano, obruče, cum malleo in medio circuli pendente." *)

„Daří-li se, přistupuji-li do něho?" ptal se arcibiskup.

„Velmi. Daří se mu," odvětil kanovník. Ve hlase jeho však nebylo znáti žádného nad tím potěšení. „Členů přibývá. Právě jsem se doslechl, že se jich nanovo několik přihlásilo, a sami šlechtici. Však kdož by také jiný mohl, když se v ‚obruči' platí tak veliké památné: pět kop!"

Arcibiskup znaje přílišnou k penězům lásku bohatého obročníka, usmál se a otázal, kteří se přihlásili.

„Petr z Dubnice, Ješek ze Sulislavi, Zdimir ze Sedlce."

„Ty-li také přistoupíš?" vpadl mu arcibiskup do řeči, a jemný ironický úsměv mihl se na jeho rtech.

„Já?! Račiž Tvá Milost uvážiti, že tito jmenovaní a všichni ostatní, a zvláště ti gratiani**) královí, z těch Čúch ze Zásady a pan Pluh především, a také pan

*) Bratrstvo se znamením obruče s kladivem uprostřed visícím.

**) Milci.

Jíra nejsou velkými našimi přátely. Tito všichni lajci rádi by sv. církev od základu zvrátili a dle svého vystavěli, a nejraději nás kněží spravovali. Kdož by pomyslil! Za jedno jsou s nezralými žáky a studenty a povášněnými mladými kněžími, kteří všichni jako posedlí opisují a čtou kázání a výklady Miličovy. Z něho, z jeho antikristského učení mají všechen svůj rozum a jejich Tomášem Aquinským je Tomáš Štítný, ze manský filosof, jenž píše o učených věcech obecným jazykem!"

Z hlasu i ze všeho výrazu kanovníkovy tváře bylo znáti úsměšek i pohrdání.

Mladý arcibiskup se však neusmál. Tvář jeho prve lhostejná zvážněla za řeči Puchníkovy a když tento domluvil, obrátil se k němu a řekl:

„Nerechni na toho muže. Znám ho, mluvil jsem s ním. Je to muž divného rozumu, hluboké mysli a opravdový. Co z jeho péra vychází, od toho se skutky neuchyluje. Pro nás poněkud přísný, ovšem —"

A kanovník nad touto řečí užaslý dodal:

„A nebezpečný, protože podněcuje mysl lidu a podrývá naši vážnost Žel, že také z našeho prostředku má pomocníky. ‚Mistr Pařížský'*) káže tak, že by jen nebožtík Milič ho pochválil, a pak —"

„Nuže?"

„Skládá dílo ‚De regulis veteris et novi testamenti'."

„Nu, ten píše latině —"

„Ale jak! Pro posměch a ponížení ukazuje a zveličuje všechny neřesti, vady —"

„Jsme-li bez nich?"

Kanovník pokrčil rameny, jako by chtěl říci: Je-li ti to jedno — a nahlas dodal:

---

*) Matěj z Janova, jenž po několik let v Paříži studoval.

„I proti papeži píše a biskupům —“

„A kanovníky nechává s pokojem?“

„Jak by nechal! Bodajiť ho jejich beneficia a prebendy, poněvadž žadné nedosáhl!“

„Myslíš-li, milý pane, že kdyby byl na tvém místě, že by nepsal?“

„Myslím, že ne,“ odvětil kanovník rozhodně, nepojav ironie v otázce stajené. Vykládalť si všecko ziskem, nevěře v nezištnost a obětivost. —

„A což Milič, neopustil-li prebendy, aby se stal chudým kázatelem?“

Puchník pokrčil opět rameny, v duchu odpovídaje, to že byl pošetilý člověk. Zároveň však žasl nad řečí arcibiskupovou. Jak dnes mluví! Jako by jeden z nich! Než něco nahlas odpověděl, vstoupil almužník arcibiskupův oznámit, že dole je mnoho prosebníků. Jan z Jenšteina ihned vstav, bral se ke skřince krásně vykládané a malované, stojící v rohu na malém stolku. Jak do ní sáhl, zachrastily peníze. Je vybíraje plnou hrsti, ptal se na toho i onoho studenta, je li také dole, na toho i onoho chuďasa.

Kanovník Puchník trnul, vida takové sumy mizeti ve vaku almužníkově. A mladý arcipastýř nepočítaje, jako by peří vybíral, ještě přidával, tak že kanovník div se netřesa, přemoci se nemoha, s úžasem zvolal, že příliš dává, že dole mezi prosebníky je mnoho nehodných.

Arcibiskup na okamžik ustal, pak přidav ještě hrst penizův obrátil se ke kanovníkovi a usmívaje se odpověděl mu veršem:

„Non eloys bursam minuit, nec missa diaetam —“

Kynul, a oba, Puchník i almužník, hluboko se uklonivše, odešli. Kanovník rozmrzen. Rozmrzen tou

---

*) Litanije neztenčila měšce, ani mše stravy.

nerozumnou štědrostí, jak ji nazval, i odpovědmi arcibiskupovými. „Lehká mysl!“ v duchu si opakoval. „Vše bere na lehkou váhu, i věci tak vážné. Směje se jim, ze všeho má šašky, všecko mu jen pro kratochvíli. Ale až mu ti krtkové podryjí půdu, až sáhnou opravdu na něj, na jeho berlu, pak uvidí, pak bude jinak mluviti.“

Jan z Jenšteina vrátiv se ke stolu, sáhl po svém zalíbeném Valeriu Maximovi, ale nečetl. Nezůstaltě hovor s kanovníkem bez účinku; uvedl jeho mysl u vážnější náladu. Hovor kanovníkův o těch horlivcích připomenul mu zase živěji, co sám často pociťoval a v duchu uznával, připomenul mu jeho povinnost, kterou ustavičně odkládal, nemaje dosti síly, aby sám u sebe začal, v duchu si vymlouvaje, že ti horliví mravokárcové příliš přísně hledí na život, příliš mnoho vyžadují! Byltě život mladému, jarému knížeti tak krásný a svůdný!

V tuto chvíli vážného zamyšlení připadl mu také na mysl zapuzený zpovědník a jeho hrozba. Vzpomenul na ně od té doby, co se na Křivoklátě s ním tak ostře utkal, častěji, nebo byl bezděky připomenut, ač se tomu bránil. A vždycky s tou vzpomínkou a připomínkou přišla mu na mysl ona těžká nemoc, kterou přestál, a ve které ho kněz Pavel samojediný neopustil a věrně ho opatroval, přišly mu na mysl i všecky sliby, které tenkráte Bohu učinil a zase porušil, a jak mnoho, mnoho slevil z toho, co si tenkráte předsevzal. Zhřešil mnohokráte od té doby a těžce, a přece zas —

A již se před ním kmitla luzná postava krásné paní v přiléhavých, úzkých šatech růžové barvy, hluboko vystřižených, s rukávy úzkými a s druhými od ramene dolů až k lemu skoro splývavými, drahou kožešinou lemovanými. A již se na něj smály krásné

oči mladé příbuzné paní maršálkové a vábně se probělávala svěží, krásná šíje, jež ho pokaždé oslnila a krev mu pobouřila.

Tu tam bylo všechno vážné myšlení.

Jen na ni myslil a počítal, že ji dnes uvidí, že s ní dnes promluví, že bude k tomu pěkná příležitost dnes v jelením příkopě, kdež levmistr bude před veškerým dvorem ukazovati a krmiti nové dva lvy.

V tom vstoupil důvěrný sluha Vlášek, onen, jenž s ním byl v osamělé hájovně v Křivoklátských lesích, onen, jenž s kočím arcibiskupovým chystal po starém Cardovi za ohnivce svého příbuzného.

„Je-li již čas!“ ptal se arcibiskup, míně, že služebník přichází mu ohlásit, že všecko je na žádoucí vycházku připraveno.

„Ještě je záhy, Milosti. Ale je tu dole, mezi lidem, on, ten sedlák z ohnivého dvora. Zahlédl jsem ho —“

„Mýlíš se!“ zvolal pán jsa nemálo překvapen „Co chce?“

„Nevím — stojí mezi posledními, čeká —“

„Ví-li něco? —“

„Neví, ale zajisté se domnívá.“

„Jak by mohl!“ Arcibiskup nechtěl věřiti, nemohl pochopiti, nevěda, co kočí arcibiskupův starému Šipovi na Křivoklátě jedovatě řekl onoho večera, když Šíp poprvé jako ohnivec v šatu svém krále se světlem na hrad vyprovodil. Jan z Jenšteina se na první zprávu Vláškovu zarazil. Bylo mu velice nemilo, jakož vůbec na poslední pobyt na Křivoklátě nerad vzpomínal. Poleviltě tam králi příliš stran těch Vratislavských kněží, jak to pak uznal, rozešel se tam s knězem Pavlem, a což nejvíce ho hnětlo, zapomněl se tak, že se dal náhlým žárem tak zanítiti pro venkovskou krasavici, že nedbal nebezpečenství. Ovšem žena ta byla sličná.

Již pak na ni zapomínal, tu přichvátala sama, za ním, do Prahy, vyžebrala si k němu přístup, pověděla, co se stalo, co učinila. — Nemohl jí odehnati, nemohl jí tak bez pomoci nechati, neboť domů nechtěla, nemohla, a jinam, kam by se obrátila? Dost mu bylo obtížno, nemilo, a ona chvilka rozkošná způsobila mu mnoho nesnází. A působí zase. Že ji hned, jak přišla, neposlal někam, že i tu ho ďábel přemohl mocným pokušením! Nyní přichází její muž. Co chce, co hodlá? Netrpělivě čekal, s jakou se vrátí Vlášek, jenž opět dolů odběhl. Zchytralý sluha se také valně netěšil. Hned mu připadlo, že by mu nebylo volno, kdyby pán sedláka k sobě pustil a s ním se dal do hovoru, kdyby Šíp pověděl, co mu na Hrádku bylo o ženě řečeno a jak uveden na stopu jejího zločinu. Jistěť by musil pán na něj, na Vláška, ukázati, že on to kočímu řekl, neboť kromě něho nikdo nevěděl, co se událo v hájovně, an ten student tenkráte přišel do hájovny, když oni odtud zadem do lesa ušli.

Jan z Jenšteina v tu chvíli zapomněl na lvy, na veselou schůzku u dvora, na spanilou příbuznou paní maršálkové, a čekal, čekal. Také již dvéře otevřel, na chodbu vyhlédl, naslouchal. Hluk jakýsi z dola až k němu nahoru zalehl. Prudké, bouřlivé hlasy, jako by dole byla krutá váda a potyčka. Nyní jde ten hluk dále; na chodbě mdlí, zaniká, ticho.

Za chvilku přichvátal Vlášek všechen zardělý a rozrušen a vypravoval, že ten chám almužnu nabídnutou zamítl, že chtěl jenom s Jeho Milostí mluviti.

„Řekl jsem mu, že neráčí býti doma. Tu se na mne tak podíval a dav mně lhářů prudko mne odbyl, že on dobře ví, že od rána dvůr střehl. A když jsem mu řekl, že to nejde, že Tvá Milost nemá kdy, tu se rozkatil a jal se zle mluvili.“

„A co?“ ptal se kvapně Jan z Jenšteina.

„Chtěl ženu svou, že ví, že je zde ukryta.“

„Jak by mohl věděti!“

„Neví nic,“ hbitě Vlášek vpadl, „leda jestliže ona nějak se prozradila.“

„A jak dále?“ ptal se arcibiskup chmuře čelo —

„Chlap starý jal se tak vyvolávati a tak divně mluviti, že všechen dvůr se sbíhal; kynul jsem stráži; nebylo zbytí. Zavřeli ho do věže.“

Arcibiskup mávnuv mrzutě rukou ptal se:

„Bránil se?“

„Jako šelma. Div že nehryzal, a sílu má. Však nyní ať zuří —“

Šíp však už nezuřil. Seděl na hrubém špalku sehnut do země zrak upíraje. Lokte vzepřel o kolena a drsné dlaně tiskly spánky dosud rozpálené. Šedé vlasy, v zápase s čeládkou arcibiskupovou pocuchané, padaly mu do zachmuřeného čela. Hůl mu v boji vykroutili a odňali, klobouk hodili za ním do vězení, když jim samým násilně tam smýkli, že až na černou, hliněnou půdu sklesl. A v tom už za ním bouchly těžké, okované dvéře. Rozhlédl se okem dosud zlostí planoucím. Viděl zděnou, klenutou jizbu kulatou s malinkým, zamřežovaným okénkem. Byl ve věži, ve vězení. To za to, že mu vzali ženu, že mu zničili domácí pokřid a spokojenost. A ještě ho bili, týrali, smáli se mu.

Hněv ho nanovo popadal. Vyskočil, běžel ke dveřím, chytil je za těžký zámek, chtěl jim zalomcovati — než ani se nehnuly. Pak k okénku chvátal. Bylo výše nežli on, a v zakmitu světla spatřil venku před ním zelené haluze. Kolébaly se volně u lahodném vánku —

Chtěl volati, křičeti, že jest králův ohnivec, ale vyrazil jen chraptivý hlas. Než tu sebou trhl. Jak se chtěl ohraditi proti násilí dovolávaje se, že je králův ohnivec a poddaný, kmitlo se mu hlavou, že zaslechl

prve v tu chvíli, kdy ho násilně sem vrazili, jak někdo potupně zvolal:

„Zdrávi poseděli, královský ohnivče!“

Hlas ten a smích zavzněly tak povědomě. A nyní, jak sedě na špalku o všem uvažoval, doznal si, že to byl zajisté onen hlas, jenž tenkráte mu na Hrádku potupně a zrovna s takovým smíchem pověděl, proč se stal královským ohnivcem.

Bídnice bídná! Ona si tu někde hoví v nádheře a hojnosti — a on — Vzpomněl, jak včera viděl arcibiskupa jeti ve vší slávě na koni, jak se dnes zarazil, když vstoupiv do jeho dvora, spatřil všecku tu nádheru krásného malování na chodbách, nádheru krásných koberců na schodech a hojného dvořanstva a služebnictva bohatě oděného zrovna jako by při dvoře králově. V tom vešel sluha a přinesl dvě mísy jídla. Kouřilo se z nich a libá, kořenná vůně vycházela z nich. K misám džbánek vína postavil a kus bílého chleba. Byla to večeře ne pro vězně, ale spíše pro hosta. Sám arcibiskup nařídil, aby takovou dali.

Starý Šip však sotva se po jídle ohlédl, a již, ani se ho nedotknuv, od něho se odvrátil a sklopiv opět hlavu zabral se ve trudné a hněvuplné myšlení. Tak seděl nevšímaje sobě, že v koutech vězení šero houstne, že tmavé stíny se kolem ukládají. Již ani zákmit světla okénkem sem linoucí jich nepřemohl. Nastalo šero, tu posupné a smutné, venku, v arcibiskupově zahradě příjemné.

Bylo vlažno a větřík, jenž za dne vál, utišil se. Na stromech a v hustých křovinách ani lísteček se nehnul. Pro košaté stromy a houštiny nebylo okolí viděti. Jen místem vynikaly nade vše dvorské hudovy, zvláště zadní, vysoké věže. Nebe bylo pod mrakem a jen tu tam na vybraných, tmavomodrých místech

mrkaly hvězdy. Do ticha rozkošného arcibiskupova útulku žaléhala šumění Vltavského jezu.

Stezky i besídky rozlehlé zahrady byly opuštěny. Země jen sama sobě dýchala líbeznou vůni. Stranou, v tu stranu k řece stálo neveliké, dřevěné stavení košatými stromy zastíněné. V zadu, směrem k paláci mělo rozmilý přístavek, útulný jako hnízdečko. K němu vedla od paláce cestička neširoká, v pravo v levo hustými křovinami vroubená a tajená. V oknech toho zahradního domku byla tma, ale s okna přístavku linula zář ven na husté kolem křoviny a na kmeny nejbližších stromův.

Na schodech, vedoucích ke dveřím přístavku, seděla té chvíle Šípova mladá žena, majíc hlavu nezahalenou, ovinutou toliko hustými pletenci pěkných svých vlasů. Kroj měla venkovský, sváteční, a ten její urostlé, plné postavě slušel výborně. Na bělostné košili nad ladným poprsím lesklo se jí několik zlatých penízů na pentličce zavěšených.

Ruce majíc na klíně volně složeny hleděla mladá žena upřeně před se, stezníčkem v hlubokém stínu skrytým, ku paláci. Zář s okna jen z části padala na její pěknou postavu. Seděla tu jako socha, zamyšlená, ano smutná. Nevědouc, chvílemi pozdvihla hlavu a bezděky sebou pokaždé trhla, když se jí zdálo, jako by šelest zaslechla. Ale nebylo nic. Jen ona si ho přála, jen ona toužila, aby houšti u stezníku zaharašilo, aby se v písku ozvaly kroky, známé kroky, jak je dvakráte pro svou rozkoš a své blaho tu zaslechla.

To bylo po tom, když z domova, od muže uprchla. Vše jí sem pudilo a vábilo a dle toho, jak s ní ten krásný pán v domově jednal, těšila se, že ji rád uvidí. Ale když si k němů přístup vymohla, když ji zahlédl, zachmuřil se, žasl a vytkl jí, že se tohoto kroku odvážila, i mluvil hned o nápravě. Teprve když ona

rozlítostněna nad takovým přijetím, jehož se nenadála, dala se do pláče, jal se jinak mluviti, ji chlácholiti; a když ona, všecka rozechvěná, o návratu nechtěla ani slyšeti, že by raději zemřela, nežli aby práh mužova stavení překročila, rozhodl se jinak a svolil, aby zůstala.

Z paláce však odešla, musila Odebrala se přes most do Starého města, kdež u jakéhosi kostela blíže vody, jak ji navedli, čekala až do večera. Pak, když se setmělo, přišli pro ni dva mužové; z nich jeden byl ten, jenž byl s arcibiskupem ve Křivoklátské hájovně. Zavedše ji k loďce, plavili se s ní přes řeku a přirazili u malé branky ve vysoké zdi. Tou přišli do zahrady, sem do tohoto pěkného stavení, kdež zůstala pod ochranou staré zahradnice. Sem také přišel on příštího večera, a pak ještě jednou. Od té chvíle ho nespatřila.

A to ji kormoutilo. Bylo jí tu dobře, vším byla opatřena, měla všeho a pohodlí, jakého jakživa neužila. A přece ji pojímalo teskno. Nebylo to pro samotu a odloučenost od veškerého světa, že kromě staré zahradnice a sluhy nikoho nespatřila, že nikam nesměla, že tu byla jako u vězení — nýbrž že jeho již nespatřila, že on sem už nikdy nepřicházel, že na ni zapomněl. Od oné chvíle, kdy se s ním v osamělé hájovně setkala, z mysli ho nespustila. Myslila ustavičně na toho krásného, mladého pána, na jeho slova, pohledy, na každé jeho hnutí, a nebylo snad noci, aby ho nespatřila také ve snách. Jakživo jí tak nebylo. Nyní teprve zvěděla, co je milost, toužebná milost, o které doma slýchávala hovořiti i zpívati, o které i sama zpívala volně, bez hnutí jako pták. A nyní je ji do pláče . . . On nejde, nepřijde. —

Netěšilo ho, že přišla, že všecko k vůli němu opustila; zpět ji posýlal. Nechal ji tu pak, ale asi

jen z lítosti nad ní, nebo přicházel by. Hněvá se, nebo ho omrzela. To pomyšlení ji soužilo, mořilo. Ještě někdy si je vymlouvala, že nemůže třeba, že není doma, že má lidi kolem sebe — ale den za dnem ubíhal, a o něm ani vidu ani slechu.

Sedala nyní každého večera tu na schodech majíc oči upřeny k panskému sídlu, po cestičce, kterou dvakráte přišel. Vyseděla tu, čekajíc, chvějíc se nadějí, strachem i žalem dlouho do noci, plná toužebnosti a zase schvácena beznadějností. Odcházela obyčejně, když už všechna světla v arcibiskupském dvoře pohasla, ač i tu ještě chvíli čekávala, říkajíc si v duchu: „Kdyby snad přišel, kdyby snad čekal na tuto chvíli —“ Vracela se do své jizbičky někdy všecka skličena, někdy naději se těšíc, že snad zítra, že zítra —

I dnes čekala. Vlažný večer mijel, noc nastala. Po zahradě ticho. Líbezná, těžká vůně kolem z květin i z kvetoucích křovin.

Máří neodvracela svých očí od paláce ze tmy stromův a houšti se probělávajícího a od stezky. — Napjatě naslouchala. Jen Vltava z temna hučela; kolem se ani lístek nehnul, ani krůček se neozval. — Světla již ve dvoře shasla jedno po druhém všecka, až na jedno. A to nikdy ještě nespatřila, v tom okénku nebylo nikdy záře. Je to ve věži. Okénko malé, pevně zamřežované jako u vězení. Je-li to a je-li tam vězeň, oh, snad mu je lépe, nežli jí!

Trhla sebou, naslouchala. Kroky! Ano, kroky, na chodníčku. Počala se třásti a srdce jí radostí živěji tlouklo. Chtěla vyskočiti, ale radostným leknutím ani hned nemohla.

Již viděti postavu. — Ah — to není jeho vysoká, štíhlá postava, to není jeho krok! Totě ten sluha jeho, Vlášek!

Sklopila bezděky hlavu. Div že se nedala do pláče. Přicházel jí oznámit, že se má připraviti na cestu, ale hned, že jeho Milost tak poroučí! Jako by před ní hrom udeřil. Jak nejprvnější omráčení přešlo, vykřikla, že nepůjde, že nemůže, že Jeho Milost musí ještě viděti a s nim mluviti. Nebylo však odvolání.

„On tak poroučí —“ řekl Vlášek přísně, „chceš-li mu nesnáze působiti a ho rozhněvati?“

Zarazila se. Toho nechtěla.

„A proč mne posílá pryč?“ ptala se malomyslně. —

„Protože přišel pro tebe tvůj muž. Šíp je tu.“

Nechtěla věřiti. Vlášek však ukázal na světlo v okénku ve věži rdící se nad černou spoustou křovin a řekl:

„Tam sedí. Zvěděl o tobě, proto musíš odtud. A nyní se rychle chystej!“

Byla jako zmatená. Za chvilku vyšla s uzlíkem ze stavení a kráčela za Vláškem, jak ji vedl. Bral se zvolna stezkami nejužšími mezi vysokými stromy. — Chvilkou se zastavil a naslouchal. Mladá žena všecka ještě od sebe, kráčela za ním mlčky, až pak se pojednou otázala, kam ji vede.

„Neptej se a pojď!“ odvětil drsně. Tak s ní nikdy nemluvival. Vždycky byl přívětivý a ochotný. — A nyní tak pojednou! Co se stalo? Ó, to se on na ni rozhněval! Ale proč? Proč? — Že tu je Šíp! A tu se opět zastavila a hlasem rozhodnějším promluvila:

„Kam mne vedeš?“ A nečekajíc na odpověď doložila:

„K němu-li, k Šípovi, to raději skočím do řeky, nebo —“

Vlášek se zasmál.

„Máš-li strach?“ pravil a zase chtěl vykročiti. Ona však stála nehnutě pod stromem, jako by odtud nechtěla ani na krok.

„Půjdeš-li pak, bláznivá! — Máš-li nás za tak hloupé, abychom tě tomu chámu vydali, aby nás světem roznášel, že krademe ženy. Právě proto, aby tě nespatřil, půjdeš odtud —“

„A kam?“

„To nevím. Já tě mám jen odtud odvésti. Jen se neboj —“

„Vrátím-li se opět sem?“

„Mlč!“ poručil Vlášek, neboť opodál se ozval temný hluk; chopiv Máři za ruku, vedl ji kvapně stranou ke zdi. Stanuli tu pod vysokou lipou v černém stínu. Kroky a hlasy se blížily; přicházeli čtyři muži, z nichž tři kráčeli vedle sebe. Prostřední byl spoután. Jak docházeli k lípě, dostali se na volnější poněkud místo a stali se zřetelnějšími v zákmitu hvězd. A tu Máří vykřikla, bezděky, úžasem, leknutím, nemohouc se opanovati. Poznalať toho spoutaného. Byl to Šíp. Myslilať, že je tam ve věži, tu se ho nenadála. Jak vykřikla, chytil ji Vlášek prudce za rameno a zaklev poručil jí, aby mlčela.

V ten okamžik také sebou Šíp trhl a vyraziv ze sebe výkřik chtěl skočiti pod lípu, odkud hlas zavzněl a kde bystré jeho oko postřehlo ženskou postavu. Ale již se ho chopili jeho průvodčí a strhnuvše ho vedli ho násilím dále, k nedaleké brance ve zdi. Tu otevřeli a v té s ním zmizeli.

Máří ještě se třesouc nedbala drsných výčitek Vláškových, že nemlčela. Zhruba se zasmál, když se ho otázala, kam muže vedou?

„Utopit jistě ne, té radosti se nedočkáš,“ odvětil „a nyní pojďme!“

Zavedl ji také ke brance. Stanuv v ní hleděl po schůdkách dolů k řece. Za řekou na Starém městě jen tu tam světélko se rdělo. Bylo temno a ticho. Jen Vltava z temna hučela. Dole pode schody k brance vedoucími odrážel právě člun, v němž bylo viděti několik mužů. Máří stojíc na schodu pod brankou, nad niž a pod níž ven rozkládala košatá lípa rozložitou korunu, hleděla za člunem. Kam ho vezou? On sem za ní přišel! Pro ni? Odpustil, aneb přišel se pomstit? Kam ji povezou! Za ním, aby mu ji vydali? Nikdy, ne, ne — raději by — A opět se mysli vracela zpět, do zahrady, do toho pěkného domku, do jeho jizbičky, kde se s nim shledala. On ji propouští, vyhání, chce se jí zbaviti, ani ji již nechce viděti!

Hořkost a zármutek jí sklíčily srdce.

Ten tam byl z mysli její starý muž. Slzím se neubránila, zaplakala, když Vlášek, stojící vedle zpozorovav, že člun se Šípem již se blíží protějšímu břehu, jí poručil, aby šla. Ohlédla se po brance, kterou tenkráte vcházejíc tolik se těšila, jako by po rajské bráně. Pode schody u břehu čekal člun a v něm dva plavci. Měla vstoupiti. Všecka vzrušená, váhala. Musila. —

Vlášek vstoupil za ní. Usedla na sedadlo, tváří do zadu obrácena. Zraky její utkvěly upřeně na vysoké zdi nad vodou, na stromech nad zeď k nočním nebesům se pnoucích, na stavení arcibiskupského dvora, zvláště na zadní věži nad zahradou vynikající. Zář v tom okénku pohasla. Nikde ani zákmitu.

Spí-li on, či ví-li, jak s ní nakládají? Oh, ví, ví, jak by si tento zde troufal! — On ji vypuzuje, vyhání! —

Zrak se jí zaléval slzami a skrze ně hleděla pořád na dřímající, ztemnělou zahradu arcibiskupovu, i na jeho tichý, rozlehlý palác s vysokými věžemi.

XVIII.

Chvalův dům, ve kterémž Jan a Šipův Jeník přebývali, stál na Starém městě sice nedaleko hlučné ulice ke kamennému mostu vedoucí, ale sám měl okolí nehlučné. V nejbližším sousedství, v němž ostávalo několik studentů, bývalo arci časem dosti živo, ale jinak tu kolem klid panoval i za dne. Bydlelyť výše za studentským sousedstvím ve dvou domech bekyně, a proti nim přes ulici rozkládal se klášter jeptišek řádu dominikánského, někdy dvůr Templářů, s kostelem sv. Anny.

Na rozlehlou tu výstavnou gotickou budovu i na plácek před ní bylo dobře viděti z malířových oken, jakož i přes plácek naproti na vysoké štíty Rosenberského velikého domu; na pravo pak níže k řece viděli starobylý romanský kostel sv. Jana na zábradlí a hned vedle něho při úzké uličce, vedoucí ke bráně u řeky, vysoké stavení se zubatým štítem a s vížkou, do něhož málo lidí přicházelo a jehož dvéře zůstávaly skoro napořád zavřeny. Komu se pak otevřely, kdo jimi musil, byv vyzván, aby přišel, tomu nebylo žádnému volno.

Vstupovalť každý přes práh, nevěda, kdy a jak ho zase překročí, lekaje se, jak usoudí inkvisitor kacířství v domě tom přebývající.

Ticho vládnoucí prostranstvím u kláštera sv. Anny rušíváno ob čas hlučnějším boucháním kladiv v kovárně za domy bekyňskými na rohu zrovna proti budově klášterní. Častěji však ještě bývalo tu slýchati pobožný zpěv ženských hlasův, a to z domů bekyň, ještě více však z kláštera, jehož varhany zvučněji zněly, nežli ony ve starém kostele sv.-Janském.

Nevelikým prostranstvím u sv. Anny nikdy se nebrali lidé proudem. Nejčastěji tu bylo vídati něja-

kého kvapícího studenta, bekyně v šedých prostých šatech, anebo jeptišku některou nebo mnichy, hlavně dominikánské, beroucí se buďto do domu inkvisitora nebo častěji ještě do kláštera sv. Anny.

Klidněji a tišeji ještě bývalo ve Chvalově domě. Vážný malíř málomluvný, často zamyšlený, slova zbytečného nepromluvil. Seděl buď u desky nebo nad pergamenovým listem maluje, a to s takovou oddaností, ano vroucností, že na vše kolem zapomínal, a že se velmi zachmuřil nebo i rozhněval, jestliže zbytečně z nejmilejšího sobě zaměstnání byl vyrušen. — Však se to zřídka stávalo, nebo pozorná sestra Elška, obstarávajíc domácnost chránila klid a ticho domu i dvéře, vedoucí do jizby, v níž bratr maloval. Ano i sám strýc Dominikán, přišel-li v takovou chvíli, nešel dále, nýbrž zůstal s Elškou na mazhauze nebo třeba i v kuchyňce, kdež zavedl obyčejně vážný a znalecký rozhovor o láku na masa neb o různých jíchách, jsa jich nemalým milovníkem.

Ostatní obyvatelé domu se také málo nahlučeli. Mladý vladyka s Janem meškali valnou část dne v kolleji nebo sedali doma u knih, anebo nad nimi vážně rokovali. Jeník pak byl ve škole, a doma si práci sám vyhledával, jsa učení opravdu dychtiv. Největší jeho radosti bylo, mohl-li zůstati ve veliké jizbě u Chvala a dívati se, jak maluje.

Láska k jeho umění, kteráž u chlapce byla tak nelíčena a patrna, dobyla Jeníkovi přízně malířovy i přístupu do jizby i když maloval. Jeník Chvala nic nerušil. Stával stranou nebo seděl sotva dýchaje a mrkaje. Každé hnutí Chvalovo postřehl, každý tah štětcem pozoroval, z každého stínu, z každého barevného tónu, jenž dílo oživil a zdokonalil, v duchu se zaradoval.

A tu se také stávalo, že Chval odkládaje štětec i barvy a dílo své přehlížeje, dal se s chlapcem o malbě do hovoru, t. j. že se ho na to i ono pozeptal a že se mu v duchu nejednou podivil i jeho úsudku. Až o tom i vladykovi ze Sovojevic se zmínil, řka:

„Kluk ničemu nerozumí, ale cit má a bystré oko!“ —

Tichý ten dům, v němž věda i umění měly své stánky a vroucí milovníky, oživl hlavně z večera, když se mladý sochař z huti vrátil. Přicházívalť Vácslav obyčejně s hlukem, s veselou, s nějakým popěvkem nebo šprýmovnou událostí a rozesmál začasté všechny, i přísného bratra staršího. Chval měl Vácslava velice rád a vážil si jeho značného na jeho mladý věk pokroku v umění; měl ho za sebe znamenitějšího, dovednějšího, sám jsa málokdy se svým dílem spokojen. Za dne také Elška někdy si zazpívala. Poslední dobou však málo.

Obyvatelé Chvalova domu shledávali se při obědě a večeři. Začasté také navštívil mladý vladyka Chvala, někdy přišel také malíř k němu. Tu Jan se dobře hodil do jejich společnosti, nebo jako oni rád hovořival o knihách, o tom, jak je na školách, ve městě, ve společnosti a v církvi. Mladí mužové ti často toužili vespolek a často s rozhořčením na to, jaké útisky dějí se domácím od cizích na vysokém učení i jinde, jaké neplechy staly se tu tam, v té neb oné farnosti, v tom neb onom klášteře, mluvili nadšeně o kazateli, který jako někdy Milič, jich ideál, odvážil se veřejně zla se doteknouti, též o spisích, kteréž nesly se takovou ušlechtilou snahou, i o profesořích některých, kteří ji s katedry dávali na jevo, zvláště o mistru z českého národa, Mikuláši z Litomyšle, přednášejícím od nedávna teprve ve svobodných uměních, muži

to úmluvném, řečném, učeném a obzvláštní jasnosti rozumu.

Mladí ti mužové, v hovory zabráni, ani sobě nepovšimli, jakého mívají pozorného posluchače, a to žáčka černookého, jenž jim jindy přisluhoval, šaty i střevíce čistil a jenž byl jejich posličkem. Jeník sedal někde v koutku nebo v přední komůrce otevřené a naslouchal bedlivě, pozorně, jako by všemu rozuměl. Po takových hovorech překvapil někdy Jana, když s ním osamotněl, nějakou otázkou, nesoucí se k jejich hovorům; aby se vladyky otázal, toho si netroufal, ačkoliv mladý šlechtic se k němu měl velmi laskavě. —

O tom však žádný nezvěděl, že když Jeník byl sám, vytáhl z úkrytu kusy a úřezky papíru, jež si byl u studentův i u Chvala nasbíral, a že se jal na nich pérem kresliti a pak i malovati barvičkami, jež mu Chval daroval. Tu býval nejšťastnější a všechen se až zardívaje maloval a maloval i na svět zapomínal.

Jan pilně, přepilně studuje dokončoval svou přípravu ke zkoušce bakalářské. Zlaťáky na taksy měl dobře uschovány a těšil se nemálo na tu chvíli, až vyjde z kolleje jako skutečný bakalář, v birytu a v tabardu bakalářském, až tak půjde ulicí, až tak přijde domů a poprvé ve své nové hodnosti se ukáže.

Arciť že pokaždé při tom vzpomněl na onoho tajemného příznivce svého, jenž mu na Jivně dal peníze a jenž si vyžádal, aby se mu v tabardě bakalářském ukázal. Ale jak ho nalézti, jak se na něj doptati?

Také na druhy onoho dobrodružství si při tom pokaždé vzpomněl. O Martinu Tkaničkovi věděl, že se školy uchytil; od oné však chvíle, kdy se s ním u Karlovy kolleje setkal, ho neviděl. O Berňáškovi pak nebylo ani památky. Také se Jan, jenž s ním neměl žádného tuhého přátelství, po něm snažně ne-

sháněl. Jen tolik se doslechl, že Bernášek vstoupil někam do kláštera, do kterého, to nevěděli. A bylo to pravdě podobno. Toužilté druh, na Jivně tak vytrestaný po blahobytu a bezstarostném živobytí. — A kde toho mohl spíše té doby dosíci, nežli v klášteře? —

Pojednou se však Jan shledal s Martinem. Vytáhlý, hubený student bývalý a nyní kandidát školmisterství, zatím služby kantorské konající, přišel z nenadání do bytu Janova pozvat druha svého na svatby, na své svatby, které mu farář sv.-Petrský Bohuněk vypravoval. Jan se tomu pozvání nikterak netěšil, neboť nemiloval takových hlučných a rozpustilých veselostí.

A že o Tkaničkových svatbách bude hlučno a rozpustile veselo, toho bylo lze se s jistotou nadíti, poněvadž je vypravoval farář Bohuněk. O něm už Jan leccos slyšel a leccos také sám nastávající manžel pověděl, nebera ovšem skutků farářových na zlaté vážky. Jan chystaje se na tu kollegovu veselku ne bez starosti pomýšlel na svatební společnost a zvláště na ženské. Nebyl sice jejich nepřítelem, než společnost jejich neposkytovala mu žádného potěšení. Nezvykl jí, protože do ní skoro nikdy nepřišel, maje jako chudý student povždy dosti lopoty, aby svého živobytí uhájil. A pak, i když se mu uvolnilo, na kratochvíle a rozkoše nikdy nepomyslil. Jeho jedinou rozkoší bylo sedati u knih, probírati se učenými traktáty, za volných chvil si je opisovati nebo utěšovati se verši římských básníků, zvláště Virgiliovými. Poslední však dobou, kdy sám leccos zakusiv a kdy, maje bystré oči a bystrý vtip, pozoroval, jak se křivdí jeho národu na vysokém učení, ve školách, na radnici i v kostelích, kdy tužby na tyto křivdy již často a dosti nahlas počaly se kolem ozývati, přilnul vrou-

cně ke svému jazyku mateřskému, a proto také počal sobě pilněji všímati českých spisův i veršovaných skládání.

Librář panice ze Sovojevic poskytla mu nejednu českou knížku, z nichž Janovi nejmilejšími ovšem se staly, jakýmiž také byly i panu Ctiborovi, ony Tomáše ze Štítného. Více však nežli této dobré příležitosti vážil sobě Jan, že bydlil s mladým vladykou. Vážilť si ho a byl mu z té duše oddán. Rozdíl stavu oběma snaživým a horlivým studentům v ničem nepřekážel. Stejné studium, stejná v něm záliba i horlivost, stejné snahy a smýšlení i horlení byly půdou, z níž vyklíčilo pevné jejich přátelství.

Co o sobě Jan tenkráte, když s Bernáškem a s Martinem Tkaničkou zbloudil v Křivoklátských lesích, řekl u ohně pod Zajícovým dubem, že proto se dal připsati k Pražskému učení, aby poznal pravdu, ji miloval a činil a zlého se uměl varovati, to mohl říci i o svém šlechtickém druhovi. Ovšem že neměl Jan té zvůle, aby jenom a toliko studiu se mohl oddati. Byloť se mu o živobytí starati a proto i na budoucí stav pomýšlel. V hlubinách jeho duše ozývaly se vroucí přání a tužba, aby mohl jiné učiti, aby mohl zasednouti kdysi na stolici misterskou nebo stanouti na kazatelně. Nepřál si toho z pohodlí, aby byl dobře opatřeným kollegiatem nebo aby jsa knězem byl bohat a měl dobré bydlo, aby mohl jísti a píti, co by duše ráčila, aby mohl choditi v čisté šubě a sháněti rozkoše, radovánky a kratochvile různé a namnoze neřádné, jak to většina činila, nýbrž aby proti takovým a podobným slovem vystupoval, aby myšlénky své lidu přednášel, jej poučoval a k nápravě vedl.

Proto nerad povoloval naléhání Tkaničkovu; než povolil přece, aby se nezdálo, že druhem povrhuje. Když na jeho svatby odcházel, nebylo vladyky ze

Sovojevic doma. Jeník meškal ve škole a Vácslav, jemuž se ruka již zahojila, odešel už za časného rána nahoru na Hradčany do Svatovítské huti. Když Jan Chvalovi s Bohem dával, malíř od práce se ani neobrátil a zkrátka řekl:

„Všaktě dlouho nebudeš —"

Na mazhauze potkal Jan Elišku. Připadlo mu v tu chvíli, že mu nějak roztržitě odvětila a že jí asi něco je, neboť by mu jindy zajisté řekla něco veselého o jeho svatební cestě. Než jak vyšel přes práh, na dívku zapomněl.

To, čeho nyní Jan si na Elšce povšiml, té změny mohl na ní již po delší čas pozorovati. Ale on pro dívky neměl očí. Však ani Chval nic neviděl, a veselý Vácslav, jenž málo pobýval doma, tím méně. Jen strýc Dominikán bezděky na to uhodil, že Elšce něco asi je, protože se tak nesměje jeho žertům a vypravování a že se bezděky zamyšluje.

Ovšem jindy se panenka také ob čas zamyslila, nebyla však při tom v sobě teskna, majíc mladou svou mysl plnou krásných příběhů, jež bratr Chval nebo někdy také i panic ze Sovojevic nahlas předčítal. —

Bývalo to za pěkných odpolední nedělních, kdy venku ze zamračených nebes řinul déšť, nebo kdy mrzlo a sníh padal; oni seděli všichni ve vytopené jizbě, Chval s panicem u stolu a Elška obyčejně stranou buď u krbu nebo s mladším bratrem na lavici poblíže výklenku ve zdi, zastřeného koltrou, a těšili se tím krásným čtením.

Chval rád bral traktáty Miličovy, raději však knížky Tómy ze Štítného, jež také panic chválil nad jiné říkaje, že při nich si vždycky odpočine od rozbroje mysli a od tesknosti, a že jsou každému k utěšení. Také Elška ta libezná rozjímání ráda poslouchala,

živěji se však v duchu zaradovala, když vzali ob čas rýmované skládání o životě svatých a světic. Bylot v tom čtení tolik věcí podivných a neslýchaných o dalekých končinách, o nádherných palácích a městech, o králích a dcerkách královských, o statečných rytířích, o poušti a jejích hrůzách, o divných zjeveních v nebeském světle a tolik podivných příhod a utrpení zbožných panen, jako sv. Kateřiny nebo sv. Doroty, že Elška na vše kolem zapominala a seděla jako ve snu, jsouc myslí v cizích, dalekých končinách nebo jata zbožným pohnutím, pro něž slov nebylo a o němž svědčily jen slzy v jejích očích, jimž se někdy neubránila.

I pak, když bratr nebo panic přestali čísti a tiché nedělní odpoledne minulo, nezmizelo dojetí Elščino. Ano, jsouc o samotě, v poklidné čisté své komůrce, nerušená, zabírala se hloub do takových myšlének a snův a nejednou připadlo jí tu na mysl odloučené, tiché živobytí klášterní, plné zbožnosti a vrouciho, slastného rozjímání jako něco vábného, žádouciho. Útulek klášterní, neznajíc ho, viděla ozářený čarovným leskem čisté, vroucí zbožnosti a obětivého sebezapření a věřila, tam že je konec všeho trudu, tam že je snadno světa se zříci, tam že je místo pro srdce pokorné a čilé, toužící sloužiti matce Boží a jejímu Synu.

To bývalo v dojmech vzbuzených čtením o svaté Kateřině, jež hledíc na krásný obrázek panny Marie, ana nese syna svého, nic nelitovala svých rukou a jimi se ku srdci tepala a svýma jasnýma očima hořce plačíc živě panny svaté prosila, aby jí ukázati ráčila svého synáčka milého, a jež mnoho plakavši u vroucí roztouženosti, posléze z těžkého toho trudu usnula klečíc na podlaze a pak viděni divné a krásné měla.

Když takto Elška za těch nedělních odpolední

zbožně a vroucně všecka jsouc zaujata, čtení naslouchala, nepovšimla sobě ani, jak panic ze Sovojevic přes tu chvíli upřel své hluboké zraky na její tvář v tu chvíli zvláště pěknou, jelikož ozářenou dojmem ušlechtilých citův.

Nevšimla si toho té chvíle, a kdyby snad i povšimla, nijak by zajisté si toho nevykládala. Vážilať si panice velmi, hleděla naň s upřímnou úctou jako na šlechtice ctného, učeného a při tom mírného a v pravdě ušlechtilého. Nikdy by se nebyla odvážila v pohledech jeho něco čísti, nejméně pak to, co v nich skutečně v těch odpoledních chvílích zářilo; radost nad její vroucností, s jakou poslouchala, a nad její horlivou zálibou v tom čtení, i tichý obdiv jejího milého zjevu.

Než to ji vždycky těšilo, kdykoliv on sám sáhl po knize. Četltě lépe nežli Chval, přednášeje to, co v knížce bylo, živěji a vroucněji, a to hlasem, jenž lahodněji zněl nežli bratrův. Také ji to těšilo, že ji za její pozornost a vytrvalost někdy pochválil, a o čteném s ní se rozhovořil. Netušila, jak rád to činil, jak ho těšilo, že s ní mohl rozmlouvati o těch sobě milých věcech, jak ho mile dojímaly její odpovědi, prosté sice u výrazu, ale tím rozmilejší, svědčící o její jasné, živé mysli i o vroucím srdci. Poslední dobou se však mnoho s ní měnilo.

Upadala častěji v zamyšlení, ale řidčeji a řidčeji zabíhala v něm do končin svých dřevnějších snův; a kdykoliv přece myslila na milé postavy zalíbených svých legend anebo kdykoliv o nich slyšela, jedna z nich nabyla vždy určité, jasné podoby. Rytíře statečného, udatného viděla vždy s tváří mladou, plavých knírkův a vlasů, s takovou, jak se jí v sousedství zjevovala. — A když nyní, bylo září měsíce, poprvé zasedli za nedělního odpoledne ve Chvalově

jizbě, aby si je pěkným a zbožným čtením ukrátili, Elška již tak napjatě neposlouchala jako jindy. Stalo se tak první neděle, i druhé. Této změny nikdo nepostřehl vyjma oči panicovy. Ten pozoroval dívku nejen za těchto chvil, ale také jindy. Mlčel však.

Elška pak, jež ho chtěla nejprvé sama pozorovati, na své předsevzetí teď zapomínala. Tenkráte totiž po vakacích, když jdouc mazhauzem zaslechla panice zpívati milostnou píseň, v duchu nad tím užasla. Byloť to neslýcháno! Nikdy podobných písní nezpíval. Proč zpíval, a to tak upřímně, dojímavě? Dívčí mysl arciť ihned hledala příčinu. Kmitloť se Elšce, že přijel panic po vakacích, z venkova, z rodné tvrze, tam že spatřil snad nějakou slečnu, pro kterou „mřel v touhách zpívaje“. Bylo by to neobyčejno! A proto si Elška tenkráte umínila, jdouc do zahrady, že dá pozor, bude-li panic zase a tak zpívati, uvažujíc, nevzpomíná-li na někoho, netouží-li po některé. A také hned zatoužila poznati onu dívku, která hnula jeho vážnou myslí. —

Za chvíli po tom našla pode starou hruší onu kytici modrých květův a lístek krásně napsaný — a pak už zapomněla pozorovati, pak už nedbala o touhy panicovy, vzpomíná-li na některou, pak už byla sama pozorována, a to ne zvědavýma, ale starostnýma očima, jež se v samotě pro ni zhusta zamyšleně do země upřely a zasmušily. — —

Když Jan odešel na svatby Tkaničkovy, odebrala se Elška do zahrady. Bratr její Chval byl v malování zabrán, jinak nebylo nikoho doma.

Se schodů pospichala; těšilať se do zahrady na tuto chvíli. Jak na síň sestoupivši do chodbičky kvapně vešla, zahlédl ji pan Ctibor, jenž mimo nadání dříve se vrátiv právě do domu vstupoval. Mihly se mu jen její šaty, její postava, ale hned ji poznal. Stanuv

u samých schodů, jako by se rozmýšlel, pojednou se rozhodl. Nešel nahoru, jak hodlal, ale zaměřil do zahrady. Nekvetla již, zeleň její tu tam, také již se měnila a nejeden žlutý list už spadl se stromů na stezky. Než bylo tam přece pěkně za toho slunečného, podzimního dne. —

Panic ze Sovojevic vyšed ze šera chodbičky do plného jasu světelného, stanul u houštiny u branky, jako by váhal. Zrak jeho nejistě těkal zahrádkou, až utkvěl tam pode starou hruší, jejíž koruna žloutla a řídla a stkvěla se v plné záři paprskův. A tam už panicův zrak utkvěl, pevně, jako strnule, a neodvrátil se od Elšky. Stála opodál starého stromu poblíže zdi, a hleděla na mladého sličného muže plavovlasého, jenž stoje za zdí k dívce se chýlil, horlivě ji domlouvaje, jako by o něco prosil. A nyní pozdvihla Elška pravici, a ten Němeček chvatně ji uchopiv, horlivě ji líbal.

Panic zbledl.

Drahnou chvíli po té odložil Chval pojednou štětec a přestal malovati. Pak po sestře se sháněje vyšel ven na mazhauz a volal ji jménem, a jen maně, jako na zkoušku, sáhl po dveřích vedoucích do bytu mladého vladyky. Nemyslil, že by již byl doma — A hle, dvéře se otevřely.

Udiven stanul malíř na prahu. Panic u stolu seděl, čelo do dlaně opíraje, zamyšlen — a ej, což by bylo, bled, zasmušilý! Malíř se ho ptal, co se stalo.

Pan Ctibor se pousmál a pravil, že mu nic není. Nepověděl, co v zahrádce spatřil, čeho by se byl nikdy nenadál, nepověděl, že šel za jeho sestrou a že ji zastal, ana milovně rozmlouvá s Němcem ze sousedství a dovoluje, aby jí ruku celoval.

Přemohl se, pomlčel o tom a hned zavedl jiný hovor.

„Nechtěl jsem tě vytrhovati, ač tobě nesu novinu," pravil klidně, ale poněkud mdle.

„Jakou?"

„Mluvil jsem s panem Pluhem. Máš k němu přijít. Dá ti čisté dílo. Abys nám vymaloval znamení a což přísluší do knihy bratrstva."

„Obruče-li s kladivem?"

Šlechtic přisvědčiv dodal:

„Všecko již ujednáno. Také purkrabí Křivoklátský dal se zapsati."

„Pan Jíra?!"

„Pan Jíra. — A slyším, že také král bratrstvu přeje —"

„Ej, ej!" divě se a patrně se těše, vpadl málomluvný Chval do řeči.

„Ano," dotvrzoval panic, „to nám valně prospěje. Všaktě již na čase, aby se s prací začalo. Dosti nás dlouho odstrkovali i z kostelů, ale v tom novém budeme sami, bez cizí milosti."

„By již jen byl!"

„A několik českých kolleji k tomu!" dodal panic. Lice jeho prve tak zasmušilé, jako by unavené, oživlo v ten okamžik, a v očích mu zasvitlo.

Prve nežli soumrak nastal, byl už svatebčan Jan doma. Chval dobře prorokoval, že tam dlouho nevydrží. Nemohl Jan vypravoval panici a malíři, co se tam dálo a proč se on sám ze svatby ztratil.

Očekával dost, ale toho, co tam všecko přehlédl, toho se přece nenadál, a to od faráře Bohuňka a některých jeho hostí Sotva že se z kostela vrátili, zasedlo se ke stolu a nyní se jedlo a ještě více pilo, až se hory zelenaly. Jan dotekl se nejednoho rozpustilého kousku Bohuňkova a jeho dvou hostí kollegů. Panic nad tím, co slyšel, své ošklivosti neutajil, a

Chval mrače se, nevoli své nejedním jadrným slovem sobě uvolnil.

„A co ženich?“ ptal se pan Ctibor. „Přece je civis academicus.“

„Ten se již se vším smířil,“ odvětil Jan a usmívaje se dodal: „I s nevěstou.“

„Jak to?! Vždyť ji sobě sám volil!“

„Volil, ale nedostal,“ Jan vysvětloval a také se přiznal, že jemu samému také jednu z těch tří sester na faře namlouvali, a to sám farář Bohuněk, nabízeje mu nepřímo tu nejmladší, jelikož nejhezčí.

„Martin Tkanička to zpozoroval,“ pokračoval Jan, „a jak se mu přihodilo, přistoupil ke mně v zakoutí a domlouval mně, abych bral, abychom byli švakři — „Ale to ti povídám,“ napomínal mne, byl už schmelen, „drž se té nejmladší. Drž se — vlastně byla má, ale já ti ji přeji. Víš on starý mně ji slíbil, svatosvatě slíbil, ale když přišlo co k čemu, tak abych si vzal tu nejstarší, ať to prý jde pořadem. — Nu arciť jsem oči vyvaloval, ale co bylo naplat! Chtěl jsem alespoň tu prostřední, ta je také hezká, a mladší, ale ne, ať to prý jde pořadem, co že by nejstarší prý nejdéle čekala. A tak, rozumíš-li, viš jako přítel tobě radím, vymiň si to lépe, nežli já, vezmi tu nejmladší, tu mou, tobě, víš li, tobě ji přeji.“ Tak Martin blábolil, až pro něj farář přišel, co že nechává nevěstu samotnu seděti. Ubohý Martin!“

Úsměvu se žádný nad tím neubránil.

„Proto jsem tam nevydržel,“ pokračoval Jan. „Pálilo mne pod nohami, a jen jsem hleděl, kudy bych tajně ven vyrazil. Jinak by mne byli nepustili. Nešlo, až když teprve spustily píšťaly a hudení, a když hosté jali se tancovati, a to na faře, a v tanci nekázané písně zpívali. Tak se při tom rozveselili,

jaky by běs v ně vstoupil. Tu si mne pak nikdo nevšiml a já uprchl.

Když tito tři horlivci tak rokovali a Janovu vypravování naslouchali, meškala Elška ve své komůrce.

Seděla na stoličce u dubové truhly pěkně kované, majíc o ni ruku opřenu. Hleděla zamyšleně před se do země, jsouc ještě v mysli své pod starou hruší na zahrádce, slyšíc tam milý, zvučný hlas a milejší ještě slova sličného studenta, cítíc dosud polibky jeho na své pravici. Bylo to tak krásné, tak líbezné, všecko jako sen; nevěděla ani, že se tak stalo, jak že se tak s nim mohla seznámiti! Jako samo vše přišlo. Pozdravovával ji, pěkně na ni hleděl, usmíval se, kytici jí dal a lísteček, pak opět kytici a po té zas jinou, jednu krásnější nežli druhou, a to vždy tak šetrně, dvorně.

Pak se nade zdí objevil, promluvil pěkně a lahodně, měl radost, že mu bylo přáno s ní promluviti, a zároveň si z té duše potoužil, kdyby se štěstí takto na něj zase co nejdříve usmálo! Prosil ji, aby přišla, aby mu této zlaté chvilky, těch několik slov milého s ní promluvení popřála. Neslíbila, ale přišla, a on, jako by již tušil nebo čekal, hned nade zdí se objevil, kdykoliv přišla. Jak každá ta chvilka uplynula! Doma si vždy vyčítala, co že si o ní pomyslí, že by neměla tam choditi; ale když odpoledne nastalo, žádného stání neměla, vše ji doma mrzelo. —

Dnes už jí ruku zulíbal a prosil, aby mu dovolila přes zeď k ní na jejich zahrádku. Té žádosti se lekla. Tolik prosil, žadonil, ale ona třesouc se ubránila se. Nesvolila, ač jí ho bylo líto, ač by ji samu těšilo, kdyby stál proti ní. Než strachovala se toho, kdyby někdo z domu pojednou z nenadání přišel do zahrádky. Chval nebo Jan anebo panic!

Jak po té hlavu pozvednuvši maně pohlédla naproti na bílou stěnu, zarazila se. Nad malým stolkem visela tam destička, na níž na zlaté půdě byla namalována krásná panna Maria se svým synáčkem. Bylo to dílo bratrovo, Chvalovo. Zlatá půda jeho i živé barvy stkvěly se na jasném světle, proudícím na ně otevřeným okénkem.

Kolikráte se Elška modlila před tím obrázkem, a zvláště za oněch chvil vnitřního pohnutí, vzbuzeného čtením a uvažování o něm! Jak si to umiňovala, že pro milost Boží zůstane svobodnou!

Nyní se jí svědomí probouzelo. Není-li helmbrechtná panna světská, jež dráže váží veselí tohoto světa chtíc míti chválu v kráse, aby se jemu líbila?

A on? Němec, cizinec, jeden z oněch, na něž Chval a panic i Václav tak často touží! Což by řekli, což by řekl Chval? Toho se nejvíce bála. A jak by na ni pan Ctibor pohleděl?

Ale Frovin není zajisté takový zpupný Němec, o jakých doma slýchala. Než, kdyby byl, kdyby nesmýšlel opravdově a poctivě? Tu se Elška nejvíce lekla. Však nikoliv, není takový lichometník, jednáť zajisté upřímně. Tolik prosil, aby směl dolů, k ní. Jiný by třeba ani neposlechl, a on, ač nerad, učinil jí přece po vůli a vyhověl jí, když žádala, aby jí nepůsobil nesnází. Je šetrný, dobrý.

Bude li však, až se opět sejdou, žádati, prositi, co učiní? Cítila již v ten okamžik, jak bude nesnadno mu odříci

Tu již nyní nehleděla na obrázek na zlaté, zářící půdě, zapomenuvši, co se před ním v jejím nitru jindy dálo, jaká měla předsevzetí, jaká přání a sny Hleděla před se, do země, jsouc opět v mysli na zahrádce, pode starým, ozářeným stromem.

XIX.

Jan z Jenšteina nešel už toho dne, kterého byl královský ohnivec ve věži návodem hlavně Vlaškovým zavřen, nahoru na Hradčany, aby se podíval s královým dvorem na nové lvy a jak je bude levmistr králův krmiti, nýbrž zůstal ve svých komnatách, maje za drahnou chvíli u sebe důvěrného sluhu Vláška. Mladý kníže také bděl dlouho do noci, sám, nedada sobě ani předčítati kaplanem, jak v obyčeji míval. Sám si četl, ještě více však pokojem přecházel s hlavou pochýlenou, zamyšlenou. Nežli se odebral na lože, dlouho kleče se modlil.

Ráno nemohl se Vláška ani dočekati a když ho pak, dlouho s ním rozmlouvav, propustil, odebral se do kaple, kdež nad obyčéj dlouho pobyl. Vykonav takto pobožnost procházel se, bylať pěkné, jasné jitro, zahradou a prošel ji veškeru, všemi cestičkami, čehož už dávno neučinil. Podobalať se poslední dobou, jako by některé strany své utěšené zahrady schválně míjel.

Teprve druhého dne odebral se do králova dvora: nevrátil se však odtud jak obyčejně dobré míry, jaré, veselé mysli. Byl vážný jako poslední dva dny. Stala se však věc ještě podivnější. Za krátko po té chystal se král nanovo na Křivoklát, ač se odtud před nedávnem vrátil, a pozval arcibiskupa s sebou na tu veselou cestu. A Jeho Milost se králi omluvila! Čas prvního podzimu byl tak krásný, k honům vábivý, že král touze po lesích a po lovu neodolal. Touha ta i vášeň lovecká nebývala ani u Jana z Jenšteina mírnější, a přece se omluvil! Nechtělo se mu do nádherných, bohatých jeho hvozdů!

Meškal skoro napořád doma, čítal anebo si dával předčítati, nejvíce ze spisů vážných a zbožných, a pil-

něji také naslouchal úředním zprávám kanovníků. Té doby se dal také přeptati, tajně však, na svého bývalého zpovědníka kněze Pavla. Uslyšel o něm, že je na sebe přísnější, nežli býval, že si postu přidává a těla svého nijak nešetří a bičuje se důtkami uzlovatými. —

Arcibiskup uslyšev to zavzdychal, zamyslil se.

Za nějaký den však sáhl opět po svém Valeriu Maximovi i po Virgiliovi, střídaje jimi církevní autory, kterými se poslední dobou výhradně zabýval. Pak nechal pojednou knih a vyjížděl ven u hojném průvodu a náhle se rozhodl, že se podívá na venkov. U dvora i v družině arcibiskupově se tomu nenadálému rozhodnutí dosti divili, ano se proslýchalo, že se nikam nehodlá tou dobou podívati. S tím divením byl i nejeden úsměšek tajný slyšeti o krásné, bílé lani, která se pojednou vyskytla v sousedství zboží Roudnického arcibiskupova, na zboží švakra páně maršálkova.

Mnozí nepokrytě si povídali, že krásná příbuzná paní maršálkové, odjevši nedávno z Prahy a meškající nyní poblíže Roudnice, je bezděčnou příčinou náhlého odjezdu mladého arcibiskupa. Vážnější a zbožnější dvořané přísně soudili, vytýkajíce, jak že má pak dole jasno býti, když s temene nesvítí světlo dobrých příkadův.

To bylo okolo sv. Havla. Tou dobou Jan dokonav všecku přípravu zaplatil všeliké taxy, a vykázav se, že pilně obcoval disputacím, a že při řádných jak ve kvestiích, tak i v sofismatech, nejen třikráte, ale ještě vícekráte jak náleží odpověděl, podstoupil zkoušku bakalářskou a vykonal ji znamenitě. Mohlť arci ku bakalářské promoci ve vypůjčeném tabardu a vždycky si myslíval, že v takovém půjde a jíti musí, a na to se vždycky chystal, že bude třeba děkana fakulty

krásně prositi, aby mu lhůtu prodloužil.*) — A hle, on si mohl opatřiti sám pěkný, nový tabard! Když mu ho krejčí přinesl na večer přede dnem promočním, byl Jan náhodou sám doma. Když krejčí, jemuž na halíř zaplatil, odešel, bezděky se zamyslil nade tmavým habitem přes stolici přeloženým. Co se napracoval, nežli sem dospěl! Jak bude dále? Bylo mu veselo, volno, neboť vykonal první rozhodný krok k vytčenému cíli. Než tesknost jakási ho zároveň pojala. S pohnutím vzpomínal na mrtvé rodiče své.

Kdyby se byli alespoň této chvíle dočekali! V tom radostném okamžiku bude sám a sám, nemaje žádného tu příbuzného. Než měl přátele a jmenovitě jak na pana Ctibora pomyslil, v mysli se mu vyjasnilo jako od paprsku.

V ten okamžik nemohl se také jakési marnivosti ubrániti. Vzav bakalářský, tmavý a řásný habit, roztáhl ho proti světlu, prohlížel jej jako dívka nové šaty své, a již ohlédnuv se stáhl ho přes hlavu na sebe, aby jej zkusil, a postavil se za těžký stůl s dubovými trnoži.

V mysli se vpravil, jak bude, až stane za kathedrou, až budou před ním ve škamnách seděti studenti, ve předních, vyhrazených šlechticové,**) až bude jim horlivě vykládati.

Když druhého dne vycházel z kolleje Karlovy, již jako skutečný bakalář, provázen jsa panicem ze Sovojevic, čekal na něj u samých vrat kollejních nepatrný žáček v přepásané suknici dosti umlené. Byl to Jeník, Šipův syn. Nemohlť se doma svého příbuzného již dočekati, a když už nesměl do auly, čekal alespoň

*) Chudší byli povinni alespoň v půl létě po promoci opatřiti sobě bakalářský habit.

**) Za vyhrazené lavice (scamna nobilium) platili šlechtici zvláštní poplatek 10 grošův.

venku a vítal nyní mladého, hezkého bakaláře jdoucího v novém, čistém tabardu, se zářícím pohledem svých velikých, tmavých a moudrých očí i úsměvem, jenž zářil z nich i na svěžích jeho rtech.

Že si Jeník, hrd jsa na to, že může kráčeti vedle bakaláře, v duchu pomyslil: „Až ty také tak jednou půjdeš!“ toho arciť nevyjevil. Doma uvítal nového bakaláře Chval upřímným stisknutím ruky. Ostatní pověděly oči i všecka tvář, ne však malomluvná ústa. Oběd byl dnes hojnější, a mužští se při něm nějak rozveselili jednak k vůli Janovi, jednak přičiněním mladého kamennika Václava, jenž pověděl několik kratochvilných příběhů ze svatovítské huti i z města, a jenž posléze způsobil, že se Elška zarděla. Bylo to, když byli po jídle, a Elška talíře i okřiny odnášela. Zmínil se maně a jen jako mimochodem něco o Němcích, jak kdesi v nějaké krčmě ztropili velikou bouřku a svádu s několika Čechy, a úsměšně dodal, jako by pro sebe;

„Byl-li pak tam také náš ctný soused Němček a dal-li se tak zaplašiti, jako já jsem mu učinil.“

Tu to bylo, že se Elška zarděla a že se všecka zmátla, když v ten okamžik plachý její pohled setkal se s vážným pohledem panicovým, jenž tkvěl na její líci. Rychle od stolu odcházela, ven do kuchyně chvátajíc. Že Václav tak z nenadání o něm promluvil! A toho pohledu panicova! Jako by ji káral nebo zkoumal. Jistě si ji a jejího zmatku povšiml. Vydechla si pak, když vstoupila zase do jizby a nikdo se ji na nic neptal, aniž se zmínil o jejím náhlém ruměnci. Panicovi však se neodvážila do očí se podívati.

Po promoci popřál si Jan asi tři dny oddechu, a to tím spíše, poněvadž bylo o sv. Havle, a v ten čas se v kollejích uvolnilo. Měliť mnozí mistři dosti starosti se stěhováním svých burs, a studenti s nimi, neboť pomáhali svým představeným a stravovatelům

učeným. Bylo to nějakého ruchu, hemžení a hluku v domech i na ulicích, když sluhové i studenti přenášeli nábytky, knihy a své statky i statečky, někdy velice skrovné i směšné.

U Chvala malíře se ovšem žádná změna nepřihodila. Jan měl v úmyslu nehledati sobě chleba někde ve škole, jak nyní mohl, nýbrž vytrvati na vysokém učení ještě dvě léta, jak bylo předepsáno, a tu čísti, jak se s jeho důstojností snášelo, zároveň pak dle statut poslouchati čtení z knih k misterskému gradu potřebných a choditi do deputací řádných i mimořádných.

Živobytí neměl na všechnu tu dobu zabezpečeno. Než něco mu zůstalo z peněz oním neznámým darovaných, něco málo mu strýc poskytl, a ostatek doufal, že si nějak vydělá. Také panic ze Sovojevic, jenž ho choval bez platu ve svém bytě, ruky své mu kromě toho nezavíral.

Od onoho nočního dobrodružství na Jivně Jan, kdykoliv uvažoval o své budoucnosti, vzpomněl po každé na toho pána štědrého, arciť vždycky s tajnou nadějí, ten že by mohl i na dále pomoci. Ale od oné noci o něm nebylo ani památky, tak že se mu nemohl, jak měl nařízeno, ukázati v rouše bakalářském. Až tu pojednou přišla Janovi podivná zvěst. Doba stěhování se studentům a burs minula. Jan už kolikátý den po sv. Havle chodil zase do kolleje; tu jednoho odpoledne přišel k němu po bytu nějaký muž, patrně po rouše panský sluha, a požádal ho, aby šel s ním.

Když viděl, že mladý bakalář žasne a chce se tázati kam a ke komu, sluha dodal:

„Pán z Jivny tebe zve."

Jak to řekl, Jan překvapením se zarděl a vyskočil od knihy, u které seděl, a chvatně sáhl po tabardu, visícím vedle na hřebíku. Byl ustrojen za chvilenku.

Cestou, když se poněkud vzpamatoval ze svého překvapení, ptal se provázejícího jej sluhy, jak že ho našel.

„Pán mi tak udal. Šel jsem, jak pověděl —"

„A kdo je tvůj pán?"

„Záhy ho sám uvidíš," odvětil sluha a více nic.

Šli od domu Chvalova kolem domu inkvisitorova, přišli k řece a ku bráně sv. Jana na Zábradlí a tou na kamenný most do Menšího města. Jan tušil, že ho vede na hrad.

A hle, průvodce bral se nahoru krokevnou ulicí*) a zabočil do hradu. Přešli svoditý most vedoucí přes hluboký a velice široký příkop, prošli branou ve vysoké věži nad nim se pnoucí, a sotva že něco málo popošlí, bylo jim přes druhý most jíti a přes druhý ale užší příkop a branou ve druhé věži. Minuvše několik staveni v pravo, v levo mezi oběma příkopy, vešli po třetím mostě přes třetí a opět hrubě široký příkop ku třetí bráně. Nad tou vypínala se nejvyšší, hranatá, bílá věž, která trčíc vysoko nad budovy hradní třpytila se a svítila do daleka svou olověnou střechou silně pozlacenou, tak jako její mohutná družka na protější straně, věž purkrabská nad východní branou nad opyšem královského hradu.

Ve bráně stálo několik strážných pestře oděných a ozbrojených tesáky i oštěpy bohatě zdobenými. Za branou na nádvoří obklopeném krásnými, nedávno dostavěnými budovami hemžilo se jen služebníky, dvořany i ozbrojenci. Stáli ve skupinách, nebo jednotliví za svými úkoly tam neb onam chvátali; také v otevřených arkýřích a na pavlači řemeslně a bohatě dílem kamennickým, vše po francouzském způsobu ozdobených bylo viděti pány dvorské v otáhlých

*) Nyní Ostrnhová.

kabátcích živých barev, rozmlouvajíce vespolek nebo s dvořankami krásně oděnými. Všude šum, všude život a ruch a nejvíce u předních vrat do paláce králova, jež byly vcházejícímu třetí branou přes nádvoří zrovna naproti. To byla ona známá a chudým lidem žehnaná vrata, v nichž nebožtík císař Karel tak často veřejně sedal, vyslýchaje tu stesky a žaloby svého lidu.

Jan ohlížeje se, pln jsa dychtivosti bral se za svým průvodcem. Ten vešel do dotčených vrat. Odtud brali se po schodech chodbou čistě ozdobenou dílem malířským, až stanuli v komnatě jakési. Tu měl mladý bakalář čekati; průvodce odhrnuv těžkou záslonu, vstoupil do druhé. Nežli však se Jan jak náleží ohlédl, vůdce se vrátil a pokynul mu, aby vešel. Janovi bylo skoro tak jako tenkráte na Jivně. Dálať se věci úžasné.

Bylo nyní již nepochybno, že onen neznámý byl ode dvora králova. Kdyby tak Martin Tkanička věděl nebo Bernášek! Jan, ač byl značně vzrušen, nic se nelekal, ba spíše se v duchu zaradoval. Tenkráte mu onen pán tak přál, byl k němu tak milostiv!

A již mu stál tváři v tvář v nádherné komnatě. Mladý bakalář se hluboko před ním poklonil a jak nyní hlavu vztyčiv lépe se mu mohl podívati do obličeje, zarazil se. On! Strýc dobře tušil. Nejvyšší lovčí Jeho Milosti královské a purkrabí na Hrádku Křivoklátě pan Jíra z Roztok!

Statný a ještě mladý pan nejvyšší lovčí hleděl bystře vstříc přicházejícímu. Spatřiv ho v tabardu bakalářském usmál se a pravil:

„Vítej — ale nepoznávám tě v tom habitu," a dodal: „Mne-li znáš?"

Bakalář přisvědčil, načež lovčí se otázal:

„Tenkráte-li jsi mne také znal, na Jivně totiž?"

„Neznal, nepoznal — vždyť jsem Tvou Milost málokdy v Praze viděl, jen asi třikráte, a nikdy jsem

neslyšel tvého hlasu — A pak ráčil jsi býti tak zakuklen —"

„Jako nyní ty," vpadl vesele pan Jíra do řeči. „Však sluší ti ten učený háv!"

„Tys mi ho ráčil dobrotivě opatřiti a všechno, abych mohl býti tím, čím nyní jsem. Byl bych dříve se přišel poděkovat a oznámit —"

Pan lovčí kynul vlídně rukou a nedav mladému učenci domluviti, sám vpadl:

„Nenadál jsem se, že tak brzo skončíš examina. Tím lépe. Ale neposlal jsem pro tebe, abych tě viděl, jak jsi slibu a slovu dostál. Pro něco jiného. Ty máš strýce u nás —"

„Je nyní ohnivcem Jeho Milosti královské — ráčil jsi mu k té službě a výsluze za ni pomoci!"

„Nechce tam však zůstati!" pravil lovčí.

Jan byl velice tou zprávou překvapen. Bylo mu to znáti na obličeji; aby se otázal, toho se neodvážil. Lovčí sám pokračoval:

„Byl u mne nedávno, jak se vrátil odtud, z Prahy a prosil mne, abych ho nechal zase do staré hájovny — Víš-li o tom?"

„Nic nevím, nic, Milosti, slyším to poprvé a žasnu!"

„Proč tak chtěl, proč tak blázni, víš-li asi?" a pan Jíra hleděl pátravě do bakalářovy tváře. Jan se neuměl přetvařovati ani lháti.

„Myslím, že to bylo všechno a je k vůli tetce, k vůli jeho ženě!"

„Ano, tak jest — Staroch ten jest nemoudrý!"

„Má-li však pravdu, Milosti —"

„Řekl jsem mu, že ohnivý dvorec byl by tak jako tak dostal. Myslil jsem na něj hned, jak nebožtík Carda skonal. A to druhé — Že je to nějaká darebnice, toť asi také pravda — Ale to, co si Šíp myslí — Mluv,

víš-li ty něco. A mluv upřímně, tak jako jsi mluvil na Jivně. Myslím dobře s tvým strýcem. Věř mi —" Slova zněla přímě, opravdově; také o panu lovčím, jenž mu prokázal tak znamenité dobrodiní, slýchal jen chválu. I vypravoval Jan o strýci a mladé tetce, častěji jsa vyrušován otázkami páně Jírovými. Pověděl, co mu strýc řekl, co sám viděl, také to, jak přišel po oné noci na Jivně do hájovny a jak tetku zastal. Na to byl hlavně otázkami pana Jiry doveden, jakož i na to, jak se po onom lovu arcibiskup zastavil před ohnivým dvorcem a jak se Šípovou ženou rozmlouval. Pan nejvyšší lovčí byl velice vážný.

Ačkoliv Jan častěji slýchal, že pan Jíra jakož i ostatní milci královi kněžím nepřejí, to jest vlastně jich zlořádům všude tak obecným, a že je také horlivě s těmi, kteří chtějí, aby se všecko zjinačilo a napravilo, a že proto od duchovních valně náviděn není, přece ani slovem se jich nedotekl a jmenovitě o arcibiskupovi, kdykoliv se o něm zmíniti musil, mluvil s veškerou opatrností. Nicméně ze všeho bylo patrno, že mu především běží o to, aby se zjistilo, je-li tomu tak, jak Šíp tvrdil, je-li arcibiskup všeho příčinou. —

Dlouho se Jana vyptával, až posléze vstal ze křesla. A tu se také vyjasnilo jeho pěkné mužné líce a vesele se tázal na Bernáška a na Martina Tkaničku, zdaliž se pochlubili, jakého oni došli pohostěni a odměny na Jivně. Zasmál se bezděky, když si připomenul, jak se Bernášek modlil a jak ten suchý zapomenuv na svou Adličku dostal za to výplatu.

„Zdaliž pak poslechl mé rady a učí-li se, jak jsem mu řekl?" Pan nejvyšší lovčí užasl, když uslyšel, že Martin Tkanička je již ženat.

„Snad s Adličkou?" tázal se patrně pochybuje a nahlas se zasmál, když mu Jan pověděl, že se ženil

s nejmladší ze tří sester, ale že si pak pořadem odvedl nejstarší.

„I ta šelma milovná, jako chrt je a ženiti se musí! A což ten probošt mlsný, dává-li pytlákům a zlodějům rozhřešení?“

Pan nejvyšší lovčí byl za tohoto hovoru zcela proměněn. Patrně mu ty zprávy působily milou kratochvíli. Pak pojednou nechav Tkaníčku i Bernáška na mladého bakaláře se obrátil, co že on, a jal se ho na jeho nynější poměry vyptávati, jmenovitě, nemá-li již kolleji dosti a mini-li tak dosud, jak u ohně pod Zajícovým dubem i na Jivně vykládal, chce-li zůstati na učení, nebo zdaliž by snad raději skyvu nějakého jistého chleba. Když Jan laskavostí páně povzbuzen vyložil své úmysly, že by rád zůstal na učení a že by, bude-li možná, někdy rád zasedl tam na stolici misterskou, pokýval pan lovčí hlavou upíraje zkoumavě zraky své na tvář mladíkovu, ale neřekl nic. Jen to dodal, že se samo sebou rozumí, že o dnešním hovoru třeba zachovati mlčení.

Jan vida, že jest propuštěn, uklánělse. Pan lovčí mu podal ruku a při tom vtiskl mu do dlaně několik zlaťákův a mínil žertem, to že je na habit misterský a prsten.

„Přijdiž se v nich opět ukázat. Nyní již víš, kam. Přijdeš-li však do Městečka ke strýci, zastav se u mne na Hrádku a uslyšíš-li, že jsem odtud ke dvoru přijel, přijdiž sem, na hrad, byť jsi ještě mistrem nebyl.“

Jan tolikerou laskavostí zahrnut nevěděl ani, jak by jak náleží poděkoval. Radost jeho však bylo na něm znáti. Z předsíně na chodbu skoro vyběhl a odtud chvátal kvapným krokem nádvořím a nikoho si nevšimnuv ven ze královského hradu. Teprve když už kus ulicemi ušel, začal klidněji uvažovati, a leccos mu napadlo, nač prve nevzpomněl. Tak jmenovitě,

že by se byl přece, když pan lovčí byl tak laskav, mohl ho zeptati, kdo že byl onen druhý zakuklenec na Jivně, a o strýci ještě ledacos.

Co asi strýce tak popudilo, že chtěl z ohnivého dvorce? Vždyť se již s ním smířil a tu v Praze ani slovem se o tom nezmínil. Nyní také pochopil, jak že jej, Jana, sluha pana Jiry našel. Strýc všechno pověděl, i to, co on mu řekl, a tak také jistě pan lovčí o jeho bytu zvěděl.

Neblahý strýc! Nešťastná ta helmbrechtnice! Onať všeho příčinou. Jak mohli býti spokojeni! A zase na sebe myslil těše se dobrou nadějí do budoucnosti a tím nejvíce, že má tak vznešeného a mocného příznivce. —

XX.

Druhého dne byl Jan, bakalář, nanovo překvapen.

Když se pozdě odpoledne vracel domů z kolleje, zastoupil mu cestu u kláštera sv. Anny — strýc Šíp, králův ohnivec. Čekal tu patrně na svého příbuzného, věda, že tudy kolem půjde na jisto. Mladý bakalář hleděl na něj jako na spadlého s nebe. Strýc se ani neusmál. Podav Janovi tvrdou svou pravici, zasmušile řekl:

„Divíš se, není-li pravda?“

Když Jan chtěl, aby šel k nim, do Chvalova domu, zadržel ho bradatý ohnivec a řekl:

„Počkej chvíli, pobuď se mnou, pak s tebou půjdu. Nebo chvátáš-li, jdi, pořiď svou, a já počkám.“

Jan zůstal. Obrátivše se dali se zpět ulicí. Jan naslouchal a strýc vypravoval; ani jednou se při tom neohlédl, na nikoho se nepodíval, ničeho si nevšiml, zabrán jsa toliko svou záležitostí.

„Doma mně nedalo. Stýskalo se mi," hovořil starý Šíp, „chtěl jsem chlapce viděti, s tebou promluviti. Ne, také jsem chtěl, kdybych mohl mluviti s panem lovčím. Je tu, v Praze, odjel s králem a pobude tu za několik dnův."

„A což bys od něho chtěl?" ptal se mladý bakalář. „Proč se ho nemůžeš dočekati, až by se navrátil?"

„Nemohu, nelze. Rozběhl jsem se sem, třeba že ho ani neuvidím. Neměl jsem stání. Ale slyš. — Ty nic nevíš, co se stalo, jakým šlakem jsem šel. Viděl jsem ji — tetku — viš-li tu — Je tu —"

A nyní jal se Šíp vypravovati, jak tenkráte, když sem Jeníka přivezl, se tu v Praze omeškal, jak vnikl do arcibiskupova dvora a co se tam s ním událo, jak neměl žádného dovolání, že ho nejen k arcibiskupovi nepustili, ale že ho ještě věznili.

Jan žasl nad tou odvážlivosti strýcovou. Často ho u vypravováni velmi neklidném přerušoval otázkami, jichž bylo mu nutno na vysvětlenou.

A dále strýc vypravoval, jak ho za noci vyvedli z vězení do veliké zahrady za dvorem, jak tam poblíže fortny zaslechl její, Mařin hlas, a uviděl její postavu. Bakalář svému sluchu nevěřil a pochybnosti své také neutajil. To Šípa starého až popudilo. Prudčeji opakoval, že se nemýlil, že ji dobře poznal, byť i šero bylo, její hlas že by rozeznal mezi tisíci.

„Když doma tak jednala," dodal, „když se tak zapomněla a uprchla. — Proč by byla utíkala a ke komu? Však oni to měli dobře umluveno! Nevěříš-li dosud? Pan lovčí také žasl, ale —"

„Tys mu všechno pověděl?!"

„Všechno, hned jak jsem se domů vrátil —"

„Však pověz, jak bylo v té zahradě a pak —"

A Šíp vypravoval, jak mu Maří pojednou zmizela, jak ho strhli, když chtěl po ní skočiti, a jak po té vyvedše jej fortnou ven posadili ho na člun a přes řeku převezli. Po té ho městem vodili ulicemi sem tam, až mu pak ruce rozvázali a zmizeli, když mu byli pohrozili, aby byl po druhé prozřetelnější a nechodil opilý k pánům, že by s ním tak vždycky nebylo jako dnes. —

„Měli mne za opilého," opakoval Šíp prudce. „Však oni tomu sami nevěřili, ale ohradu v tom hledali. Byl jsem jako zuřivý. Poznal jsem, že jsem bez moci a že jich nezmohu. Stala se mně křivda, potupa, a za to mne ještě věznili, stupili a opilce ze mne udělali. A dovolání žádného! To-li nejvyšší kněz! Toho Bůh nenechá bez trestu Nemůže!"

Ohnivec se rozpaloval. Jan snažil se, aby ho od toho předmětu odvrátil, zapřádaje další hovor.

Ale Šíp nedada se zmásti pokračoval:

„Celou noc jsem tak prochodil. Kudy jsem bloudil, nevím, ale to vím, že jsem přišel také ke kostelu, bylo již na úsvitě, a že jsem tam na schodech u dveří klekl a se modlil, aby Pán Bůh takových ohavnosti nedopouštěl —"

„Pak jsi se na hospodu doptal?" tázal se Jan mírně.

„Odjel jsem. Bránil jsem se tomu. Chtěl jsem přese všechno zůstati, abych si arcibiskupa vyčíhal. Do dvora že bych se nedostal, to jsem věděl. Ale tak na ulici, zakročiti mu cestu. — Než rozvážil jsem vše. Poznal jsem, jakou má moc a jaký jsem já ničemný červ, sprostý chuďas, že by mne vydali za blázna neb opilce. — Umínil jsem si, že jinak mu posvítím —"

„Byl's u lovčího. Co říkal?"

„Divil se, ovšem, a domníval se, že se mýlím. Ale když všechno vyslechl, zakroutil hlavou a pak mně

uhodil na rameno a řekl, abych odešel s pokojem a mlčel prozatím, když nemám důkazův. On že pojede nyní s králem do Prahy a že pokud možná vyzví a pak že mně poví, kde je Maří. Věřil jsem mu, protože vím, že je spravedliv, jako Jeho Milost královská i k chudému a že křivdy nestrpí. Z Hrádku odjeli sem. Já pak neměl stání. Toho proklatého, ohnivého dvora! Úzko mi v něm. — Stýskalo se mi. Chtěl jsem Jenika uviděti, s tebou mluviti. A pak mi připadlo, že by snad šťastná náhoda zavedla mne k panu lovčímu, a ten že by mně snad jistotu pověděl už tu. Abych měl jistotu. — Abych věděl, kdo mně všechen pokoj zničil —"

Umlkl a stanul. Zrak jeho utkvěl maně na budově s vysokým štítem a věži, chmurné za soumraku, jenž byl za tím nastal. Byl to dům inkvisitorův, u něhož se zastavili.

Šíp ho poznal a pamatoval si ho od té chvíle, když mu jej Jan ukázal, když tu byl poprvé s Jenikem.

„Tam zavírají a vězní, kdo pobloudí u svaté víře," pravil zamračený Šíp. „Není-li však největší škůdce její on, ten helmbrechtník, jenž zlými příklady vše kazí, i kněžstvo i lid? Ten by tu měl seděti, toho by tu měli souditi! — A on sám je nejvyšším soudcem!"

Jan strýce chlácholil a připomenul mu malého Jeníka. To vydalo. Šíp bez toho také k vůli němu přišel. Vypověděv nyní všecko svému mladému důvěrníkovi, jejž pro jeho učenost měl v úctě a vážnosti, odebral se za ním ochotně do domu Chvala malíře. Zamířili zrovna do bytu mladého vládyky ze Sovojevic. Panice nebylo doma, ale toho, k vůli němuž tam šli, tam zastali. V předsíňce na stoličce u mohutné truhly klečel Jeník maje spánky v dlaně opřeny a četl polonahlas při světle nevalného kahanu.

Tak byl zabrán do svého přeřikávání, že neslyšel ani, jak se dvéře otevřely, že nepozoroval příchozích. Z vráskovitého líce bradatého ohnivce zmizela v ten okamžik chmura a v zapadlých očích pod hustým obočím veseleji zasvitlo. Byla to radost nad zdárným a pilným synkem.

„Zemiu váma ostavuju,
jazyk váš váma poručiuju,
abysta jej vzdy plodila,
v zemiu Němcóv nepustila.
Když německý jazyk v Čechách vstane,
našeho rodu vše česť stane.
Němciť sě najprvé krotie,
ale jakž se rozplodie — —“

Jeník dalších slov umírajícího knížete Soběslava II. k synům nedočetl. Z mazhauzu prudčeji zavanulo polootevřenými dveřmi, až kahan vzplanul; Jeník se obrátil a již také vyskočil, nechav Dalimilovu kroniku, vstříc svému otci. Chlapec byl velmi překvapen.

„Kde's vzal knihu?“ tázal se s líčenou přísností Jan, bakalář.

„Panic mně ji půjčil. Dovolil, abych si vzal z libráře, kdybych chtěl —“.

„Kam odešel?“

„Není daleko, Snad u Chvala —“

Usedl na truhlu vedle otce. Tam spolu dlouhou chvíli rozmlouvali. Šíp vypravoval o domově, o hospodářství, o známých, ale ani slovem se o maceše nezmínil.

Chlapec si na ni vzpomněl, byl by se rád zeptal, vrátila li se, a také se o ni posléze zmínil. Ale až se lekl, jak se otec zamračil.

Jan šel přes mazhauz do jizby Chvalovy ohlásit hosta a vyhledat panice. Ale toho ani tu nezastal.

„Je asi na zahrádce," mínil malíř.

„Co že si ji tak oblíbil?" prohodil mladý bakalář, nemaje ovšem nijakého domnění. A tak se již poslední dobou také Elška častěji v duchu tázala, nikoli však tak klidně a lhostejně jako Jan. V tu chvíli také na to myslila, stojíc za sloupem na pavlači a odtud do zahrádky nazírajíc. Byl už soumrak, ale mezi stromy prořídlých valně korun viděla postavu. Byl to panic ze Sovojevic. Přecházel volně, s hlavou pochýlenou, zajisté jsa hluboko zamyšlen. Ó, že si na zahrádku vzpomněl! Že sem chodí! v duchu Elška toužila. Kolikrát už jí zmařil chvilku milého shledání s Frovinem! Či by snad to bylo z úmyslu? Není možná! Jak by věděl — —

Přestala uvažovati. Živě sebou hnula a zapomenuvši vstoupila ze zásloupí až k samému zábradlí. To všecko zpěv učinil. Mužný zvučný hlas se ozval ze sousedství. Elška ho znala a věděla, že jí pěje tu píseň. Nerozuměla jí, ale těšila ji, pělť ji on, Frovin, a ji, když s ní nemohl promluviti. Zapomněla také na panice, jenž jakmile první zvuky ze sousedství se ozvaly, stanul a nyní ji samu tak vroucně naslouchající pozoroval.

Ticho bylo kolem a prvním soumrakem pěkně se rozléhaly zpívané verše:

„Sûezer, rôsenvarwer munt,
chum unt mache mich gesunt;
chum unt mache mich gesunt,
sûezer, rôsenvarwer — — —"

Ale tu rázem v ladné ty zvuky kohout pronikavě zakokrhal, a hned po tomto nemilém zpěvu porušení ozvalo se hlasité: „Vš, všš," zaplácání na stehna a pak hlasitý, bujný smích. Elška se lekla, zmizela od zábradlí a hned po té i ve dveřích z pavlače na maz-

hauz vedoucích, když Frovinův zpěv náhle umlkl. Neodvážila se do světnice až za chvíli. Z kuchyňky slyšela smích bratra Václava, jenž vyšed pro panice na zahrádku, bezděky tak zaslechl zpěv roztouženého Němce. Nyní se mu smál a vtipkoval o něm, jak mu zakokrhal a jak ho po druhé splašil. To všechno z kuchyňky zaslechla, jak se brali mazhauzem do Chvalovy světnice. Panic však se ani slovem neozval.

Přes to, že již se za tu chvilku vzpamatovala, přece dosti nejistě vešla pak do světnice; a když utkvěl na ní panicův pohled vážný tak, káravý a jako by smutný zároveň, nebyla s to, aby se ubránila: sklopila oči. Když po tvé v komůrce své osaměla, nemohla dlouho usnouti. Nejvíce na Frovina myslila, kdy že ho zase uvidí, kdy že s ním opět promluví. Dojímalo ji a blažilo, že tak toužebně zpíval. Toho šaška Václava! Že ho přerušil! Ale hůře ještě bylo s panicem. Bude-li ten v ty odpolední chvíle, dokud ještě je sluníčko, na zahradě meškati, nepromluví ona s Frovinem, leda snad někdy na jaře — A když by na zahádce nebylo možná s ním mluviti což, aby —

Ale tu se již lekla a pokřižovavši se znovu, pokračovala v modlení, jež myšlénkami na milého jí Němce přerušila. —

Jan bakalář svého strýce opatrně střehl a druhého dne téměř každý jeho krok sledoval. Obávalť se, aby zase něco nepodnikl, jako tenkráte, když ho pak do věže sadili. Proto ho neopustil po celý den. Jemu k vůli šel s ním na hrad, ač věděl, že pana nejvyššího lovčí neuvidí. Šíp sice na to pomyslil, že by se k němu přihlásil, ale to mu Jan vymluvil hlavně tím, že by pan Jíra tou nedočkavostí valně se pohoršil. Než nadarmo přece na hrad nešli. Dověděli se alespoň, že král s některými dvořany mešká toho odpůldne ve dvoře mladého arcibiskupa, jenž se byl předevčírem

z Roudnice navrátil, a že pan nejvyšší lovčí zítra asi odjede na Hrádek Křivoklát.

Obě tyto zprávy králův ohnivec slyšel rád.

„Mezi těmi dvořany je s králem pan lovčí najisto. A tam ve dvoře, u něho, u arcibiskupa! Snad sobě vzpomene! Až se pak vrátí, dovím se brzo bohdá jistoty. On mi neselže! Pan lovčí je spravedliv a jistě by o tom králi nesmlčel."

„Nač by to králi povídal?" divil se Jan.

„Nač? Ej, nerozumíš-li? Neslyšel-lis, že je králi to popské hospodářství jako sůl v očích? A dokročuje-li na faráře, zdaliž by měl to strpěti jejich představenému?"

Jan měl na jazyku, že moc králova není taková, ale vida rozjitření strýcovo, smlčel to a jen pravil:

„Ale pak by ani tetka trestu neušla."

Šíp prudce odvětil:

„A kdo ti řekl, že ji chci uchrániti před trestem? Chci, aby byla trestána, jak náleží, byť o hrdlo běželo. Ne ze msty, ale ať každý trpí za vinu. Nebudeť dotud lépe, dokavad nebudou smrtelné hříchy trestati, ale ne na někom, ale na všech, rozumíš-li na všech pro strach všem ostatním."

Ohnivcovy oči se jen jiskřily. Tak když rozmlouvali, kráčeli kamenným mostem berouce se s hradu na Staré město. Vltava se leskla v záři slunečného, podzimního dne. V čistém vzduchu určitě se rýsovaly prořidlé, zlatě i rudě zbarvené koruny arcibiskupovy zahrady. Na ní utkvěly ohnivcovy oči. Stanuv ukázal Šíp ku fortně ve zdi nad řekou a pravil:

„Tudy mne vyvedli a odtud převedli. Poblíže té fortny vykřikla. Přece má špetku svědomí; neboť se mne lekla, že si pro ni jdu." A usmáv se trpce dodal:

„A mlčeti mám, musím."

„Prozatím, prozatím," napomínal chlácholivě Jan a zatáhnuv strýce za rukáv koženého jeho kabátce, pobízel do kroku.

Šíp poslechl, ale jak vykročil pravil:

„Vzpomene-li si pak —"

Myslil pana nejvyššího lovčí, Jíru z Roztok. A ten si vzpomněl opravdu. Myslil na to již hned, jak s králem a s několika milci vyjeli do dvora arcibiskupova. Nyní meškali právě v jeho rozlehlé zahradě i v tento podzimní čas v plném jasu slunečním velmi sličné.

Král sem do dvora nepřijel poprvé, než to mladého jeho kancléře překvapilo, že sotva se v komnatě ohlédl, přál si projíti se zahradou. Den byl ovšem překrásný a na ten podzimní čas nad obyčej teplý. Oba vznešení mladí mužové, král ve světlých, přiléhavých nohavicích a v krásném kabátci z aksamítových pruhů bílé a černé barvy, lemovaném lehounkou, vzácnou kožešinou, a arcibiskup šli napřed. Za nimi opodál dvořané obou dvorů, z nichž nejživěji a nejveseleji rozmlouvali a se smáli maršálek dvoru královského pan Jan Čúch ze Zásady a nejvyšší lovčí pan Jíra z Roztok. Bělostný písek chrupal pod zobatými střevíci mladých pánův a dlouhé jejich stíny míhaly se stezkou i po zlatolistých nebo zarudlých křovinách.

Kousek dále za touto skupinou kráčeli sami dva pan Pluh z Rabštejna a kanovník Puchník. Ti, jak se podobalo, vážně rozprávěli. Ale kdo dobře pana Pluha znal, ten dobře pozoroval na jeho tváři divnou vážnost. Také neutajil docela svého obyčejně kousavého vtipu, i když nyní rozmlouval o věci nežertovné — o pokladech královských. Znaje povahu svého společníka sám o nich řeč zavedl. A tím upoutal pozornost bohatého obročníka, ač jinak kanovník pana Pluha

u valné lásce neměl maje ho skoro za nejhoršího z těch, kteří neměli kněží u valné vážnosti.

Kanovník hlavou pokrucoval, jak dvořan líčil ohromné sklady zlata a stříbra i drahého kamení, jež král panu Pluhovi a některým ještě nedávno byl ukázal. Časem žasna nebo nechtě ani věřiti Puchník se zastavil, aby se podíval panu Pluhovi do oči, nežertuje-li. Ale vtipný dvořan hleděl tak vážně a opravdově a div nad nímž kanovník žasl, novým a ještě větším doličoval. Jen někdy se mu mihl úsměšek kolem rtů, když společník jeho bezděky si žádostivě povzdechl, když viděl, jak mu auri fames oči rozžehuje.

Ale pak se již zjevně usmál, když Puchník hlasitě si povzdechl: „Jen okem spatřiti! Jen jednou se na tu krásu podívati!“ Dvořanovi při těch toužebných slovech zajiskřilo se v očích od náhlého dobrého nápadu a hned uchytiv se jich, projevil ochotu, že by snad to nebylo nemožno, ač jinak je velmi nesnadno k pokladům těm se dostati, a že by on, Pluh, se již vynasnažil, aby důstojnému knězi pomohl vyplniti jeho přání.

„Budiž té lásky!“ kanovník ihned a hbitě požádal a chopil se při tom dvořanovy ruky. A ten slíbil, že se přičiní. V ten okamžik pana Jiry již před nimi ve společnosti nebylo. Omluviv se tam, odešel za záminkou a slíbil, že se ihned navrátí.

Mladý král v čele veškeré společnosti byl také dobré míry a pozorně naslouchal hovoru svého kancléře. Ten vypravoval, že se mu na Roudnici nějak zastesklo a proto že se tak záhy do Prahy navrátil. Nevyznal se však, proč se mu tam znelibilo, že nesetkal se totiž s příbuznou paní maršálkové, s libeznou Peltratou, po které nyní tolik dychtil, že odjela dříve, nežli se nadál. Za to před králem upřímně litoval, že

se s ním nevydal na Křivoklát, tam že by ho tesknice zajisté nepojala.

„Ale mne by tam málem bylo stihlo neštěstí," zvolal žertovně král.

Kancléř se divil, že nic neslyšel.

„Ej, ty-li nic nevíš?!" O mém ohnivci, o starém Šípovi?" rovněž vesele se král otázal a bystře na společníka pohlédl.

Jan z Jenštejna se na okamžik zarazil, a lehounký ruměnec kmitl se mu po tváři. Ale již se usmál a pravil rovněž žertovně:

„Toť asi nějak hrozné neštěstí! Chtěl-li páliti — ?"

Král nedada mu domluviti pravil:

„Málem. Chlap starý zbláznil se." Usmál se, vida, jak tato slova kancléřem trhla. „Není-li blázen, když chtěl nechati dvůr dvorem, utéci z něho?"

Arcibiskup bezděky si oddechnuv, nejistě se otázal proč.

„Žena mu utekla — za nějakým mladým" — pokračoval král pořád veselým tónem, ale bystře kancléře pozoruje, zvláště při těchto slovech. Ale ten se v ten okamžik shýbnul pro rukavici, jež mu z ruky vypadla; když se vzpřímil, jsa ve tváři zardělý, pravil ne dosti jistě:

„Tyť se ráčíš velice o něj starati," a ohlédl se po dvořanech.

„Ano, protože to poctivý chlap."

Kancléř se zastavil a opět se po družině ohlédl. Vida však, že jest ještě kus za nimi, obrátil se po králi, a jako by na nepatrného ohnivce již zapomněl, začal o cestě do Němec, na kterou se král chystal.

Václav se usmál a nic na to neodpověděv upřel zraky své na osamělý, zahradní ladný domek, k němuž docházeli, stojící mezi starými stromy, nejvíce javory

a břízami. Žluté jejich listí padalo tiše k zemi zářícím vzduchem.

„Čisté hnízdečko, i nyní, v tento čas pěkné," mínil král. „Sem asi často přicházíš?"

„Zřídka kdy."

„Zde by se tak krásně četlo, ale ne traktáty svatých otců, nýbrž poetae, Virgilius, Ovidius. Toho mám rád, zvláště ty rozkošné rytmy o věrné lásce manželské —"

„Philemon a Baucis."

Král se hlasitě zasmál.

„Ó nikoliv, to byli staří, ale o těch mladých manželech, jak Alcyone se v lednáčka proměnila. Proto mám toho ptáčka tak rád. Hle," a ukázal na štít, „tuť místa dost, tu by ho malíř krásně namaloval. Tobě-li se nelíbí modrý lednáček u věnci? Krásné symbolum manželské lásky a věrnosti."

Arcibiskup s takovým nadšením a s takovou upřímností nenaslouchal, aniž přisvědčoval, s jakými král hovořil. Mladý kníže, v duchu již pobouřen, se ptal, co že to je, mluví-li král náhodou nebo z úmyslu, ví-li něco a dle všeho ví. Ten bláznivý hajný, divoký.

Byl rád, že v tom jejich družina k nim došla a poblíže stanuvši hovor jejich přerušila. Pak se král obrátil cestičkou dále a dvořané za nim. Aksamitové kabátce živých barev s pozlatitými, hojnými knoflíky nebo zlatým vyšíváním mihaly se a leskly mezi křovinami a v mírném větříku čepejřila se pánům péra na krásných biretech.

Jak družina zašla, vystoupil ze hradního domku nejvyšší lovčí pan Jíra z Roztok a ohlédnuv se po okně, v němž mihla se hlava staré, ovdovělé zahradnice, pospíchal za pány.

Když po té král se vracel do svého dvoru, pan Jíra jel mu po boku. Král, jakmile ze brány arcibiskupova paláce vyjeli, otázal se ho:

„Nuže jak? Našel-lís něco? Zdá se, že ten ohnivec pravdu mluvil. Arcibiskup nerad o něm slyšel, a volno mu nebylo."

„Hnízdo jsem našel, Milosti, ale prázdné," odpověděl Křivoklátský purkrabí.

„Ej tedy tu přece byla!"

„Byla. Vím najisto."

„A kde je nyní?"

„Zmizela, ale kam, nevím. Ta baba dimudnice také nevěděla. A byla by jistě řekla, kdyby věděla, jeť po zlatě zrovna divá."

„Snad ji ten ohnivec vyplašil a pana kancléře přestrašil," mínil král usmívaje se.

„Snad, anebo ho má krajanka Křivoklátská již netěšila," žertoval pan Jíra. „Slečně Peltratě se ovšem nevyrovná. Pro tu také nechal u nás honice a pospíchal na Roudnici."

„Toť by byla kratochvíle tak pro panice, ale kancléř, a arcibiskup! Co mně pak řeknou faráři, když je tak plaším a jejich ženiny? Je-li pak možná co napraviti?"

Král mluvě to se usmál, ale slova byla vážně myšlena i pronesena.

Mladý arcibiskup rozloučiv se s hostmi odebral se do své pracovny. Byl mrzut. Návštěva králova ho dnes netěšila. Již to bylo mu divno, že hned, jak přijel, si přál do zahrady. A toho divného hovoru. Pořád jen o tom Křivoklátském medvědu drsnatém. Král něco ví. Jak řeči popichoval! Neblahé té zaslepené chvíle v hájovně!

Pak zavolal Vláška a ptal se ho, jaké jsou zprávy o hajné.

„Nechce tam býti," odpovídal komorník; „pláče prý a chce pryč. Chtěla utéci, ale v čas ji zachytili."

„A kam chtěla?"

„Toho na ní nevyzvěděli. Domů jistě ne."

„Ať ji pilně střehou, ale ať ji nevězní a ji neubližují. To poroučím."

„Vlášek se uklonil a odešel.

„Pláče," pomyslil si mladý kancléř, „chce pryč, sem, k tobě! Jak ta žena milostí zahořela! Kdyby tak raději krásná Peltrata!" —

XXI.

Šíp odešel z Prahy příštího dne potěšen sice svým synkem, ale jinak mysli neukonejšené. Jako do Prahy chvátal neklidem puzen a hnán, tak pospíchal nyní zase do svého dvorce. Pudilo jej, aby již již byl na Hrádku, aby se tam mohl přihlásiti u pana Jíry o slíbenou zprávu. Skoro po všecku cestu na to myslil, co asi uslyší, a sotva že doma nejdůležitější věci v hospodářství zařídil, bral se na Hrádek.

Pan lovčí ho vlídně přijal, ale málo pověděl. Jen tolik, že je jisto, a nepochybno, že Maří není v arcibiskupově dvoře.

„Ale byla!" ozval se ohnivec prudko, když toto uslyšel, zapomenuv se před mocným pánem. Ten však jen opakoval:

„Není tam tvé ženy. To mi věř, je to svatá pravda."

Šíp se pak otázal, neráčí-li pan lovčí věděti, kde je Maří nyní, kam se poděla.

„Byla-li ve dvoře," odvětil pan purkrabí, „tedy zmizela beze stopy. Nevím nic —"

Šíp za okamžik mlčel, pak se ptal, co by měl činiti.

„Buď opatrný. Jsi letný dost a neblázni. Nemáš-li nic jistého, rozumíš, že bys zle pochodil —"

Zvolna, nespokojen vracel se ohnivec do svého dvorce. V prvním dojmu sklamání vzbudila se v něm nedůvěra i k lovčímu.

„Je pán, a vrána vráně oči nevykline. Kdyby o jiného běželo a ne o takového pána, jinak by asi radil —"

Ale potom když poněkud klidněji uvažoval, pana Jíry již neobviňoval, nýbrž sám sebe, proč že jako hrom ve dvoře řádil, křičel a burácel, po nevěrné, zrádné ženě volaje. Byli by bloudi, aby ji tam po té ještě nechali. Snad ji té noci, zrovna za nim pryč odváželi. Ale kam? Jistě do nějakého kouta, aby svět o ní nezvěděl. Máte arcibiskup tolik zboží, tolik hradů, tvrzí a dvorů v různých končinách země! Tam někde by ji našel. Však stojí li ta hanebnice za to, aby se pro ni tak sužoval? Ať žije v hříšné rozkoši, ať v ní zhyne! Bůh ji bez trestu nenechá, ani jeho — Bůh musí ztrestati tu Sodomu a ztrestá, ó ztrestá zajisté!

Ale on trpí zároveň. Trpí, je trestán. Proč? Uvažovoval, přemýšlel o těch věcech, o ženě o sobě, o své vině, chodě po dvoře jako bez ducha, nebo sedaje sám a sám ve veliké jizbě. Lidem v sousedství nešlo až na rozum, že by to vše bylo pro prehnuvší ženu a hledali v tom něco jiného. Již divné věci počali o Šípovi vyprávěti, a šeptalo se, že je pravým nástupcem nebožtíka Cardy, a kdož ví, nezdědil li po něm kouzla a čary. Vypravovali si, jak z ničeho nic se vytrhne z myšlének a zajde si do lesa nedbaje ani mlhy, ani větru, ani noční hodiny. Začasté sedal sám a sám u krbu jako přimrazený a jen ob čas sebou hnul, když sáhl po špalku, po roští nebo po dříví, aby je přiložil na planoucí oheň.

Toť z čeládky a sousedů nikdo netušil, jak víc a více nabývá pevného přesvědčení, že i on velice zhřešil, že se na novo ženil, a že pak tak zlę na ženu dokračoval, že ho Bůh trestá. Také teskně uvažoval, jak všecko kolem je plno hříchů, že přijde veliká od Boha pokuta a že přijíti musí. V takových chvílích uvažoval o smrti, o věčnosti, o věčných trestech a mukách a začasté pak vrhl se na kolena a dlouho se modlil.

Tak jako kolem čas tak i on víc a více se zasmušoval. Někdy ho zase mocně pudilo, aby zvěděl, kde Maří je, aby se po ní sháněl. Zavrhoval ji, ale zapomenouti přece nemohl. A tu pak, aby se obrnil, jal se horlivě se modliti doma i ve veském kostelíku. Časem i jemu svitlo v zachmuřené mysli. To od myšlénky, že Bůh bude míti s ním slitování, že pro syna, pro Jenika, jenž bude knězem a jenž se bude za otce modliti a oběť mše sv. za něj obětovati. Častěji však přicházely chmury, jimž tento svit na dlouho neodolal. Jenik jeho neměl ani potuchy o těchto otcových strastech. Na Prahu již uvykl, líbilo se mu a dobře prospíval za vedení Janova.

Také panic ze Sovojevic si čiperného chlapce oblíbil, a ten jsa mu vděčen za všechnu laskavost, za byt i za papír i ledaskterý peníz, který mu panic uděloval, pohlížel s úctou a oddaností na mladého, vážného šlechtice, jenž mu tak vznešeným připadal.

Dokud slunko svítilo, meškával teď panic, jak jen pokdy měl, v zahrádce. Činil tak schválně od té doby, kdy přistihl Elšku s tím německým studentem. Tenkráte zabolelo ho srdce a nemohl se tak hned vzpamatovati. Než nikdo ani toho nejmenšího nepostřehl a neměl ani tušení, co se v nitru vážného, mladého šlechtice děje.

On sám na Elšku mysliti nepřestal, maje o ni péči nejstarostnější. Kdyby sobě byla oblíbila mladíka zná-

mého a počestného, nic by jí v té známosti nepřekážel, byť i sebe více při tom trpěl. Ale studenta ze sousedství neznal. Proto od onoho okamžiku, kdy ho se zdi hovořícího s Elškou zastal, tajně se po něm vyptával a pátral. Výsledek toho všeho byl, že Elšku z té duše politoval a že sobě umínil ji pokud bude možná před nim chrániti.

Nechtěl a nemohl dopustiti k vůli ní samé i k vůli jejím bratřím, zvláště k vůli Chvalovi, aby lehkovážný ten cizozemec měl s ní jen kratochvíli, aby ji, dívku tak počestnou a milou, klamal helmbrechtským způsobem.

Proto panic ze Sovojevic sobě zahrádku tak oblíbil, proto tam tak často meškal, aby zamezil veškeré schůzky, buď svou přítomností, nebo u Elšku obavou, že by mohl pojednou přijíti. Chvalovi se ani slovem o tom všem nezmínil. Nadál se, že Němec konečně se omrzí a sám přestane. Panic se také v duchu na tom ustanovil, že by nejprve, když by jinak nebylo, Elšku sám upamatoval, ovšem nechtěje se při tom ani slovem sám o sobě zmíniti. O tom už bylo ve hlubinách jeho srdce rozhodnuto. Co se tam dálo, o tom neměl nikdo nikdy zvěděti, ani o bolestném sklamání, ani o zármutku, jenž mu po něm zůstal, a to hluboko v srdci.

Janovi se po nějaký čas arci zdálo, že je panic zamyšlenější a nějak smutný. Jen se však o tom zmínil, a šlechtický přítel se usmál a potřásl vážnou hlavou. Nyní tím usilovněji studoval, maje v knihách svou přední útěchu. Pilně také chodil do kostelů na pobožnosti i sám, když svatyně chrámové byly opuštěny a tichy; horlivě také chodil do bratrstva „obruče“, jehož členové namnoze šlechtici i kněží nebo zámožní měšťané zavazali se podporovati a ošetřovati nemocné a především k tomu pracovati, aby vystavěn byl nový

chrám, jenž by věnován byl pobožným národa českého.

Nebyloť toho času žádného většího chrámu v Praze, jenž by jen Čechům náležel. Všude měli přednost Němci, kteří majíce městskou správu ve svých rukách, nikde nehleděli ku právům obyvatelstva českého.

Tak bylo panicovi ze Sovojevic nejmilejším působištěm: pracovati proti rozmohším se nešvarům v církvi, pracovati k opravám jich a hájiti práv svého přirozeného jazyka, jehož byl milovníkem horlivým. Žil těmto snahám, a nikdo ani netušil, že mladý ten šlechtický horlitel dobojoval v srdci svém těžký boj, že by se byl mohl také rozohniti pro nějakou dívku. Poslední dobou měl alespoň útěchu tu, že Elška skutečně již tak do zahrádky nepilí a že se tam s tím Němcem lehkovážným neschází. Zpěv jeho sice ještě několikráte zaslechl, ale zpěvák sám se ani neukázal. Pak uhodil také nevlídný čas. Listí se stromův i s křovin opadalo, chmelová besídka v rohu zahrádky za starou hruší pozbyla svého hlubokého stínu. Podzimní větry rozvívaly spadlé listí i proudy častého deště. Nastaly nevlídné, sychravé dni.

Panic nepřestal si Elšky bedlivě všímati. Nebyla tak vesela, nezpívala si jako jindy a začasté upadala v zamyšlení. Pokaždé se velmi zasmušil, když ji tak zastal. Ona však toho nepozorovala.

Za nedělních odpolední, když jako obyčejně všichni ve Chvalově jizbě zasedli, aby naslouchali vážnému, nebo pobožnému čtení, nedávala již tak pozor, neposlouchala s takovým účastenstvím jako jindy, ani když mile zvučný, jímavý hlas panicův se ozval. Jen chvílemi se vytrhla, a tu bylo jí ve tváři znáti, že chce pozorně poslouchati; nežli se však nadála, neslyšela již opět zvuk čtených slov, a v duchu byla u Frovina.

S jakou tichou radostí jindy na ni mladý šlechtic hledíval! A jak trudila ho nyní její změna! Již se také s ni tak do hovorův o čteném nepouštěl. Jako by stín mezi nimi byl. Elška, již někdy připadalo, že panic něco ví nebo tuší, bála se ho a skoro se mu vyhýbala. Jednou pak se ho velice lekla. Vyšívajíc něco v jizbici vedle světnice Chvalovy, zaběhla v myšlénkách zase k Frovinovi a nevědouc jala se zticha si popěvovati nápěv té německé písně, kterou jí zpíval, která jí tak dlouho a libě zněla v duši a na kterou nemohla zapomenouti.

Jak si ji tak popěvovala, ozvaly se z nenadání kroky. Zvedla hlavu a v otevřených dveřích stál panic, naslouchaje jejímu popěvku. Pohlédl na ni, pozdravil a řekl:

„Ej, totě ta německá!“

A šel ke stolu, u něhož Chval pracoval. Elška rázem přestala zpívati. Již na píseň nemyslila, ale měla na mysli panice a jeho pohlédnutí. On zajisté něco ví! — —

Tak v domě Chvalově všecko vážně chodilo, až na ty chvíle, kdy přišel strýc dominikán. Ten kromě Václava nejspíše ještě něco k smíchu prohodil. Časem došlo jak obyčejně k nějaké slovní šarvátce s Chvalem, časem si statný mnich zabroukal na ty blázinky mladé, kteří by chtěli všechny kanovníky, opaty, biskupy i všechny doktory písma přemudrovati, a svět a najmě sv. církev po svém obrátiti. Při tom vždy stranou šlehl buď Chvala, nebo panice nebo i Jana, v němž mu přibyl nový protivník, nejčastěji však všechny tři najednou.

Jen s Václavem zachovával pořád dobrou vůli. Její základ byly humor a čtveráctví mladého sochaře kamenníka. Než i ten si strýce pohněval, a to jednou

za chmurného, deštivého odpoledne, kdy přišel z huti od sv. Víta.

Vrazil do dveří s veselou, a zhlédnuv strýce dominikána s Elškou a s Chvalem sedícího, dal se nahlas do smíchu.

„To se zasmějete!“ volal už na prahu. „To vám nesu novinu —“.

Strýc se již napřed počal usmívati a vybízel mladíka, aby sedl a začal. Václav však, to že je taková událost, která stojí za to, a že i panic se zasměje a Janovi že jí musí také popřáti. Tak je sezval, od knihy odtrhl, a když všichni usedli, jal se vypravovati.

Úvodem nejprve, že to, co bude vyprávět, je jistotná pravda, že to má od Ježka, králova malíře, a ten opět od pana Bořivoje ze Svinař, a že bylo tak: Pan Hyncik Pluh z Rabšteina před nějakým časem, když král byl návštěvou ve dvoře arcibiskupově, sešel se tam s Mikulášem Puchníkem, kanovníkem, jenž by, jak známo, nejraději všechna tučná obročí jen sám chtěl míti; tomu pan Pluh o králových pokladech tolik napovídal a tak lákavě, že lakotný kanovník zatoužil velmi dychtivě, aby je mohl alespoň spatřiti, třeba jen jedním okem.

„To byla voda na páně Pluhův mlýn!“ pokračoval Václav. „Slíbil Puchníkovi, že mu vyprosí, aby mu král dovolil na poklady se podívati. A ejhle — za nějaký den, když kanovník se u kostela sv. Víta náhodou s králem setkal, dal si ho král zastaviti a řekl mu, že slyšel o jeho přání. ‚Nejen, že ti je splním,‘ řekl král, ‚ale slibuji, že tobě dám, mnoho-li si z pokladu odneseš, co jen uneseš —‘“

„Jdižiž!“ zvolal strýc Dominikán, jejž to vypravování nějak málo ke smíchu popouzelo, a to tím méně, když viděl, jak Elška, Jan i sám Chval se usmívají.

„Na mou věru," opravdově jistil veselý Vácslav. „Věřiž, strýče, na slovo! —"

„Nu tak, a jak —"

„Toť se ví," pokračoval Vácslav, „že kanovník svým uším nevěřil. Ale Jeho Milost ujistil ho slovem královským, a tak odešel. Kanovník se nemohl ani vzpamatovati. Jak pak! Chtěltě jen to zlato, stříbro a drahé kamení viděti, a nyní měl si z toho vzíti, mnoho-li unese! Čekal jako na trni. Na večer, bylo již tma, přišel pro něj pan Hyncík Pluh a ptal se, je-li již připraven a přichystal-li se i na to, aby si hodně odnesl.

‚Beřiž,' pobízel lakotného, ‚Jeho Milosti to neublíží, co uneseš; a na mne si pak také rač vzpomenouti, když jsem tě tak ku prámeni, třeba že bezděky dovedl. Ale já ti přece u krále to vymohl.'

Kanovník sliboval velmi ochotně a horlivě. A tak šli. Na hradě čekal je mistr komory královské a ten je zavedl ke králi. Král ještě jednou oznámil Puchníkovi před těmi dvořany svou milost a své povolení. Puchník byl jako u viděni. Všecko to bylo pravda! Jen to mu ještě král doložil, že mu nechává času čtvrt hodiny a po té aby od pokladů pospíšil. Co do té doby nabéře, ať si odnese."

„Bláznovství!" prohodil mrzutě strýc dominikán.

„Ale nelhu. Hněváš-li se, přestanu"

„Tak si povídej!" strýc jako mrzutě ho odbyl.

„Mistr královské komory otevřel a vpustil kanovníka do jizbice. Tam nebylo nic. Odtud zotvíral dvéře ke druhým, skříně i truhlice, a řekl Puchníkovi, aby si volně šel, že na tu dobu, jak Jeho Milost určila, je všecko jeho, proto také že samotna ho tam nechají a že na něj v první jizbě počkají, na dané pak znamení aby nemeškal, jinak, nepřijde-li do té doby, že bude po všem veta, že všecko musí vrátiti."

Všichni posluchači, vyjímaje strýce dominikána se již usmívali.

„To bych ho rád viděl!“ prohodil Jan bakalář.

„A jak se na to připravil?“ ptala se Elška.

„Jistěť si vzal velikou brašnu,“ mínil panic.

„Ó, jak náleží se připravil!“ vypravoval Václav. „Na sobě měl volný, řásný plášť. Povídal prý pan Pluh, že se kanovník vymlouval na sychravý čas. Ale pod plášť se mnoho vejde, haha. V jizbicích a komorách nepršelo a nebylo sychravo, a přece ho nesdělal. Šel, jak byl, a jal se poklady přehlížeti a v nich se hrabati. Ze skříní a truhel se jen zlato a stříbro svítilo, v kruzích, v penězích, a což jiných krásných drahých věcí a šperků, turkusů, kalcedonů, amethystů, rubínů, kryzolitů, margaritův i perel a jiných a jiných!

Puchník byl prý jako divý. Nevěděl, kam dříve se podívati, kam dříve skočiti a hrábnouti. Běhal sem a tam, cpal a cpal se jako křeček. Tak se tou mamonou oslepil, že ani nedbal, jak ho pozorují, a nejen pan Pluh a mistr komory, i sám král s několika dvořany. Přišeltě, jak ujednáno, a měl slušnou z toho kratochvíli. Smál se prý, div že se smíchem neohýbal.“

„To věřím“ z ostra zvolal strýc dominikám. „Tohle by nebožtík jeho otec neučinil! Proto těch pokladů nenahromadil, aby jimi syn mátl rozumy. Však byste, myslím, také hrabali.“

„Tak abych, strýčku, dopověděl!“ volal vesele Václav. „Doktor Puchník cpal a nabíral zlato, stříbro, kamení, zlaté, stříbrňáky, nač jen přišel, jako kavka, do pláště, do sukně, do brašny pod pláštěm, do kabelky u pasu i do druhé, kterou měl pod sukní ukrytou. A jak tak tělný pán zuřivě nabíral, až se zpotil, zašel až do nejposlednější komory. Měl už toho

dost, ale tam shlédl teprve krásné a drahocenné šperky a kusy a tak cpal do posledního místečka ještě volného — do škorní."

Posluchači se dali nahlas do smíchu, s nímž zároveň se ozval výkřik dominikánovy nevole. Václav směje se také, dále vypravoval:

„A jaké si vzal škorně! Schválně zimní, širokých holení! Ale v tom, jak už ty naplnil, ozval se pojednou a rázem zvonec. To bylo to znamení. Kanovník sebou trhl a lekl se a chtěl zpět běžeti. Ale nešlo to. Byl jako vycpaný, nehybný. Všeho byl pln, a zlato a všecky ty drahé věci ho tížily, tak že sotva nohama pletl. Nutil se dosti, namáhal, chtěl běžeti. Ale jak to šlo a jak vypadal! Zrudl prý jako krocan. A ke všemu toho smíchu! Slyšel ho již z daleka, a pak uviděl samého krále, maršálka, pana ze Svinař a všechny ostatní, a král už z daleka směje se prý volal:

„Prohrál jsi, kněže kanovníče! Čas minul, smlouva zrušena."

„A jak s ním bylo? Odnesl li aspoň něco?" ptala se Elška.

„Leda toho smíchu. Všecko tam nechal, zahanben, rozzloben, musil, a to dle smlouvy, neboť přišel pozdě, po smluvené době Soptil prý. Arciť, rozloučiti se s takovým bohatstvím, a to on, a pak ještě toho výsměchu. S takovou neodešel od pokladů, s jakou se k nim bral. Nejvíce se prý zlobí na pana Pluha, ten že bez toho všecko tak naschvál ujednal a naléčil."

„Pan Pluh a všichni i král budou míti u kanovníka nový, notný vrub," mínil Jan.

„A nejen u kanovníka, ale u všech kněží," ozval se prudko strýc dominikán. „Má-li to býti mně a všem ostatním jedno, dělaji-li sobě u dvora z vážných lidí, kteří mají svěcení a gradus, dobrý den, mají-li je za

blázny? Řku, je-li to důstojno? Hanba je to, tropiti sobě smích ze sv. církve!"

„Ze sv. církve?" ozval se panic vážně, klidně, ale důrazně. „Tím-li byla sv. církev zneuctěna? Je-li církev proto, aby zakrývala svým čistým, jasným štítem hříchy svých služebníkův?"

„Tak, tak, kanovníka dáti jako na pranýř," hájil se strýc dominikán prudko rudna.

„Ne, na pranýři bylo nesmírné lakomstvo. A zle je, že mu takový muž učený, posvěcený slouží! Lakomýť dá pravdu za peníze, neboť více poslouchá lakomstva nežli Boha. Však račíš věděti, že sv. Pavel dí (tu šťouchl Václav Jana), že kdo chtí bohati býti, upadají v osidla ďábelská, kteráž topí lidi na zatracení. A kdyby nebylo toho lakomstva peněz, úřadův, obročí mnohých, nebylo by pak tolik obmeškání svatých povinností. Proto je pak tolik nepravostí v církvi. Jich ona sama není vinna, ale ti, kteří pro lakomstvo a pro rozkoše jí nedbají —"

Z veselého vypravování Václavova dostali se takto do půtky. Strýc dominikán na panicova slova nemlčel. Chval i Jan se pak také ozvali, a konec byl, že statný mnich všechen zarudlý a pohněván vstal od stolu a kvapně odešel.

Elška ho marně chlácholila, a když Václav ho chtěl zdržeti, utrhl se na něj, že je také jako všichni, a ve dveřích se k nim obrátiv, zvolal:

„Jen tak dále, mládenečkové! Už pěkně zrajete na hranici!"

S takovou odešel, a marně ho pak ve Chvalově domě očekávali. — —

Podzimní deště ustaly, země útuchla a mrazivým vzduchem probělávaly se ob čas pápěrky sněhové. V tu dobu uviděl Jeník Šipův něco nového, což ve-

lice mysl jeho zajalo. Již často o tom slýchal ve škamnách školských, také pak slyšel všelijaká smlouvání a viděl přípravy k tomu veselému dni všech chudých žáků, malých i velikých.

To byl sv. Martina den, den žákovské koledy. Jak oživly Pražské ulice hloučky chudých žáků větších i menších, kteří ve svých čtvrtích pobíhali od domu k domu bohatších sousedů v chatrných pláštíčkách, v umlených šerých sukních přepásaných, majíce na nohou v úzkých nohavicích střevíce všelijaké a často dosti sešlapané. Hlavu chránili proti chladu a ostrému větru kuklicí, z níž vyzíraly jejich namnoze pohublé tváře a nosy od mrazu zarudlé. Oči však hleděly vesele, čtverácky, ústa se smála a na síni, na mazhauze, zpívala:

„Svatého Martina
všeliká dědina
dnes štědrost vzpomíná.
Podle svého statku
vesele s čeládkú
tučnú hus, hus, hus,
tučnú hus jie,
víno pije
beze všeho smutku.“ —

A ti, kteří ve vytopených jizbách, bohatí měšťané, faráři a jiní obročníci podle té písně konali, mohli na slovo věřiti zpěvu, jenž se ozýval:

„Ale my školníci,
nevolní chudníci
malí i velicí,
v škole vždy sedíme,
veselé strašíme;
neb nás dusí chudoba,
toho netajíme —“

A lež také nebylo, zazpíval-li jiný hlouček:

„Cohors nostra nunquam leta
byla by tohoto leta,
nisi vestra gracia.
Jungens carnis, pisumpani
i dali nám jako páni
pia subuentamina“ —

A co bylo pak děkování, když prosba byla vyslyšena a pokladník zpěvného houfce do brašny své ukládal všeliké dary, třeba že to nebyla vždycky Martinská hus, ale někdy jen peníz, dva, jak kde, a co pak smíchu a vtipů všelikých touto vesele žebravou cestou!

Jeník celý den venku se žáky proběhal, ani k obědu nepřišel, ale na hlad nikterak nenaříkal, vesele vypravuje, jak v jednom domě dostal husí stehno a do dlaně zelí i chleba kus, jak ve druhém se piva napili a jak ve třetím je vyhnali.

Bakalář Jan toho dne rozdal, ačkoliv neměl na zbyt, několik grošů chudým žákům, vzpomínaje sobě, po kolik let že on také tak chodil, co se o koledách nazpíval, co listů prosebných, veršovaných s pěknými iniciálkami se napsal bohatým farářům, kanovníkům, co se jich ve jménu jiných naroznášel v Praze i v okolí po farách, tvrzích a dvorech!

Sv. Martin přijel na brůně, a sníh pak zůstal ležeti. Tu zase měl Jeník nové divadlo, kdy ulicemi proháněly se saně truhlíků všelijak ozdobených, malovaných, vyřezávaných, ano i pozlatitých. Nikdy také krásy neviděl! A skoro ještě lépe se mu líbili koně před saněmi ve vidlici běžící, pod strakatou pokryvkou, v krásném řemení, jež zvučelo drkáči, zvonky a rolničkami. A na saních co drahých kožešin různých, rysích, medvědích a divných jiných! A těch krásných

paní a pánů ve vzácných kožiších! Jak se to po celý den zasněženými ulicemi míhalo, co lesku, barev, kožešin, jak všechno zvučelo veselými hlasy lidskými i zvonky i rolničkami.

A ještě pak, kdy soumrak nastal, neztichly ulice, ale ozývaly se zvláště ty, které měly sráz, nebo kde byl nějaký kopeček, smíchem a pokřikem studentův, mladých měšťanů i měšťanek, kteří se na sáňkách a samotížkách omalovaných a rolničkami ověšených vesele vozili, nedbajíce začasté pokřiku nevlídných a kárání. Ozvaly se obyčejně s okna některého sousedního domu, s něhož nějaký mrzout nebo staroch bujnou mládež káral, aby nechala kratochvíle a šla domů se pomodlit a lehnout. —

Nejveseleji bylo ovšem po vánocích o masopustě. Tou dobou meškal král Václav opět v Praze. Pobyltě si před tím za první zimy delší dobu v Němcích, aby tam jako král německý některé různice porovnal, zvláště v Elsasích a ve Švábích. Vraceje se přes Budějovice, zastavil se v Berouně a nemohl ovšem svého milého Hrádku minouti.

Nyní užíval masopustního veselí v Praze, a leccos se o tom vypravovalo, zvláště o chystané veliké kratochvíli taneční na hradě, k níž bylo množství hostů sezváno ze šlechty i nejpřednějšího měšťanstva Pražského.

XXII.

Ten den před tou velikou kratochvílí na královském hradě přišel skoro již na večer Jeník Šípův domů valně s jinou, nežli jak ze školy chodíval. Kuklu měl roztrhanou, také na pláštíku a na kabelce od pasu skoro utržené bylo znáti, že byl v chumelici, ve kteréž ho nikdo nehladil. Ještě zřetelněji o tom svědčilo krví do modra podlité pravé oko. Nenaříkal však, aniž

hleděl následky tuhého patrně zápasu utajiti. Bez pobízení a chutě vypravoval, jak se s Němci semleli. Jeden totiž žák už starší, Němec, posmíval se českému druhu a ten že Němci posměch splatil posměchem, řka:

„Dali Ježíše Pilatu Pontskému
z Furkheyma rodem bavorskému“

a na to Němec jako vosou bodnut že zvolal, co že to pravil, aby to ještě jednou řekl. A tu, aby to ten Němec lépe porozuměl, že mu řekl:

„Forchhemii natus est Pontius ille Pilatus,
Teutonicae gentis, crucifixor Omnipotentis.“ *)

— A tu ten Němček ani konce nedoslechl a již se do nich obořil pěstí. Dva, tři krajané mu přispěli, ale oni, Češi, nezůstali také bez posily a tak se před pannou Marií na Louži strhla notná pranice, kterouž ukončili Němci zaječím během.

Jan sice Jenikovi domlouval, že se nemá do takových rvaček plésti, ale v duchu s nim byl spokojen, a Václav, kamennik, ten se nahlas smál a odvážného žáčka chválil, že se nedal. — Druhého dne však, dopoledne, vzplanula ona žákovská bitka nanovo, a to bezděky, znenadání, a způsobila nemalý povyk a jítření.

Ten německý žák, jenž stydě se za krajanství s Pontiem Pilatem, za veršíky o něm české i latinské, Jenikovi a ostatním pěsti se odplatil a za to pak notných ran utržil, mstu vyhledávaje, udeřil bez příčiny příštího dne nějaké pachole české, právě když se ubíral Ovocným trhem. Nežli se však nadál, přiskočil otec tohoto pacholete, a již ošil Němci líce. A z toho se stala nejprve krutá sváda, pak i bitva,

*) Obecně tehdy mínili, že byl Pontius Pilatus rodem Němec.

neboť jiní Čechové i Nemci přiběhše přidali se k zápasicím jeden každý vedle svého rodu.

Takové potyčky dály se dosti zhusta, ale žádná dosud nebyla tak lítá a tuhá jako tato. Když konečně biřicové nemálo o to usilovavše zápasící roztrhli, bylo jich mnoho do krve a těžce raněných. Z těch bylo mnohem více Čechů nežli Němců, kteří proto velice se pozdvihli a s pochlubou o tom svém vítězství všude mluvili. Čechové pak s velikým roztrpčením.

Tak také o tom panic ze Sovojevic s Chvalem uvažovali, když Jan, bakalář, přišed z města, zevrubně jim o všem vypravoval.

„To není první nevole," pravil Jan, „která se nám od Němců děje. Všecka ta protivenství jsou zúmyslna, Již nemají dosti na rouhání a slovech, ale již i skutky na nás činí potržky. Ale proč?"

„Protože jsou mocni, protože jest rathouz jejich a moc v jejich rukou, třeba počtem se nám nerovnali," odvětil panic a dodal: „Vímť, že ten žák nezbedný, jenž tu bitvu dnes začal, nebyl potrestán."

„Nebyl," dotvrdil Jan. „V kollejich, ve všem vysokém učení, v rathouze, všude, všude tu v hlavním městě našeho království vládnou, oni, většinou cizozemci, a jak! Jak proti nám ve všem všudy!"

„Protože jsme příliš snesitelni," promluvil teď Chval, jenž dosud chmurně mlčel, „protože jsme nesnadni k rozhněvání, krve beránčí," a v očích se mu zajiskřilo.

„Ale proto, aby Němci přece pamatovali a prohlédli!" vážně pravil mladý šlechtic. „Žel, že jsou nyni pýchou slepi! Myslíť, že zůstane tak na věky věkův. Stojí na svém bohatství a na svých privilegiích daných jim nám na úkor, a smějí se všemu a nejvíce našim hlasům po právu. Myslíť, že stojí na přepevné hrázi, že mocnému proudu odolají zrovna

jako ti, kteří vidí, co se děje v církvi před jejich očima, a nechtějí žádné nápravy, ani o ní slyšeti!"

V ten rozum, ač ne všude tak mírně a rozvážně, alebrž prudčeji, ano tu i tam s mnohou pohrůžkou mluveno mezi Pražskými Čechy. Leckdes rozvážnější na následky vzpomněli obávajíce se, že z té ranní půtky ještě dnes a později strhnou se nové a třeba ještě prudší. Proto mínili, že by si dvůr měl toho povšimnouti a nedovolovati, aby se na rathouze nedopouštělo jen jedné, a to menší straně obec spravovati a ponechávati vládu a spravedlnost mysli zkalené záštím a pýchou.

U dvora však měli tentokráte jiné starosti. Král se o krvavé bitce toho dne ani nedověděl, dvořané pak starali se jen o veliké veselí, jež na večer toho dne chystáno.

Také ve dvoře arcibiskupově bylo velmi živo. Nádherné saně již připravili, koně byli již ve svém krásném řemení zvučícím rolničkami a zvonci, již nepokojně pohrabávali nohou a pohazovali hlavou, ozdobenou strakatými chocholy. V tu chvíli dokončoval mladý kníže kněžský svou přípravu v nádherné ložnici své milo prohřáté a voskovicemi ozářené. Již oblékl na se s pomocí komorníkovou a sluhovou nohavice popelavé barvy tak úzké, že byly na štíhlých, plných nohou jako ulity, již oblékli mu krásné zlatem kumplované střevíce z višňového sametu, jejichž táhlé, ostré nosy délkou svou hřešily proti usnesení Angerského koncilia. Pak oděli ho spodním přiléhavým kabátcem ze zeleného hedvábí. Rukávy jeho byly úzké, plné zlatých, zářících knoflíčků, na něž byly zapjaty. Přes tento kabátec vzal na se jiný o něco delší, ač jinak dosti krátký, avšak rukávů poněkud širších, ale kratších, sotva po loket sahajících. Byl barvy višňové látky zlatohlavové a rovněž tak přiléhavý jako

spodní, na tělo jako ulitý. Přes něj kolem kyčlí více pro ozdobu nežli pro potřebu připjali sluhové zlatý, bitý pás vněmž zářilo a blesky metalo drahé kamení a jenž kromě toho zdoben byl drobounkými zlatými řetízky, cetkami a malinkými stříbrnými zvonečky. Jak sebou mladý kněz hnul, vzezvučely kovové visuté cetky u pasu a zvonky ozvaly se tichými, ale čistými, jasnými hlásky nádhernou komnatou.

Jan z Jenšteina dával se nejen trpělivě strojiti, ale s velikou pozorností všelikou posluhu a přípravu sledoval, sám opravoval, vše si zkušeně ustanovoval, dbaje každé maličkosti jako nějaká dívka nebo paní, jež se chce někomu zvláště zalíbiti. A to také chtěl. Byl všechen pohnut, ano rozechvěn milým očekáváním a touhou. Vnitřní žár bylo znáti i na líci pozardělém i na zářících očích. Co sluhové připravovali volný, hebounký veliký kožich a teplou obuv, ještě jednou prohlédl si krásné své bílé ruce, pak vzav křišťálové zrcátko se stříbrným lemováním a držadlem, prohlížel se v něm naposled, až pak obléknuv rukavice dal se zahaliti vzácnou kožešinou, aby se odebral k saním, jež čekaly v podjezdu u samých dveří. —

Krásná byla na něj podívaná i tak, jak se halil do kožichu přes ramena mu visícího a zvuk zvonivého pasu mu tlumicího. Pružným, lehkým krokem bral se se schodů podoben nějakémi králevici, nikoliv však vážnému arcibiskupovi.

Do saní vsedl se svým maršálkem, ostatní pak dvořané jeho usedli do saní za jeho čekajících. Tělesní strážcové seděli na koních, nesouce planoucí pochodně, aby jimi svítili na cestu imním podvečerem. —

Před palácem stál houf lidu čekající, aby uviděl stkvostné, nádherné divadlo. A stálo věru za to,

chvíli čekati ve chladu a lehké chumelce. Jak družina a saně z průjezdu volně vyjížděly, zář pochodní mihala se po průčeli paláce, po nádherných saních pozlatitých a malovaných, řezbami ozdobených, po krásných koních chocholatých a po jezdcích i dvořanstvu v saních zahaleném mnohými a různými kožešinami. Nejvíce tu ženských čekalo.

Líbilť se jim všem mladý arcibiskup jako muž a proto si ho přály viděti nyní v tuto chvíli jedoucího ke královskému veselí Z těch žen jedna v řásné plachetce ze všech nejvíce ku předu se tlačila. Ona také s největší netrpělivostí tu čekala a byla by do samého průjezdu před odjezdem vnikla, kdyby ji stráže zpět nezahnala.

Nikdo si ji nevšiml, jak se třese, jak jí oči planou, jak sebou trhla, když z průjezdu ozval se dusot koní a zvonce, jak prudko vztáhla ruce, když zahlédla arcibiskupovy saně. Ale tu se pak na ni sousedé osopili a zpět jí smýkli, poněvadž nezřízeně ku předu se tlačila, jako by chtěla snad až k samým saním. —

Než ona se nedala; nežli se však znovu do předu protlačila, byl arcibiskup ten tam, a zahlédla již jen poslední saně jeho průvodu. Rozšířeným zrakem dívala se do ulice, jejíž šerem míhala se zář pochodní a unikal panský průvod na sněžné dráze jako krásné vidění za zvuku rolniček a zvonců.

A dále nikdo nedbal, že žena zůstala na tom místě, když průvod míře ku královskému hradu mezi domy zanikl, a že zůstala i pak, když houf zvědavých se rozešel. Nedbala, že chladu přibývá, že se víc a více tmí, že sníh padá hustěji. Přikrčila se do nějakého výklenku vedle samého paláce a stála tu plachtou zahalená, nepohnutě jako nějaká socha. Jen hlava se jí a ramena chvilkou potřásaly. Plakala.

Na královském hradě byly všechny přípravy k tanečnímu veselí skoro již ukončeny. Ve veliké síni, nebožtíkem králem po francouzsku nádherně zařízené, zářily nádherné, zlacené, kulaté lustry visící se dřevěného stropu, řezbou, zlacením i malbou velice ozdobného.

Zář jejich přečetných voskovic i těch na svícnech kol porůznu rozlévala se sálem po jeho pestrých Tournayských kobercích, jimiž byly stěny potaženy, i po královském trůně o dvou nádherných křeslech, stojících pod zlatohlavovými nebesy v čele na výstupku. Poblíže něho řadilo se několik křesel, jakož i podél zdi goticky vyřezávené stolice s lenochy i bez nich. Na sedadlech trůnu lesklo se zlaté vyšívání hebkých polštářů z purpurového hedvábí, a takové též rděly se též v podnoží trůnu.

Sluhové v králových barvách chvatně přecházeli sálem poslední úpravu jeho dokonávajíce, nebo chvátali jím do přilehlých komnat, kdež v té největší připravena byla tabule o několika obrovských stolech vyřezávaných. U těch stály stolice bez lenošků, nejvíce však dlouhé lavice s lenochy, z nichž nejdelší, u stěny, měla dobrých dvacet stop.

V hluk a šum posledních příprav ozvaly se pojednou jiné zvuky: hlasy hudebních nástrojů. Hudebníci naplnili kůrek na pravo ode hlavních dveří, mající krásné zábradlí plné bohatých kružeb. V tu chvíli ještě zkoušeli své nástroje. Hudci přejížděli šmytci violy, housle, bardouny, gigy, nebo brnkali prstem nebo brkem na strunách guiterny, křídla nebo citoly. Také lahodné zvuky ozdobné harfy se ozvaly, ale již přehlušily je drsnější hlasy trouby a saracenského rohu, kdežto opodál zápasila šalmaj s pronikavou píšťalou. Jen flétnisté nic nezkoušeli. Ti pak, kteří v pozadí seděli u bubnů a bubínků, klidně se bavili s dudákem.

Mezi hudebníky pobíhal jako rtuť čilý neveliký, zvadlý mužíček bělovlasý, ředitel jejich, Francouz Gautier. Jej do Čech před lety vyvábil krajan jeho Guillaume de Machaut, tenkráte sekretář českého krále Jana.

De Machaut zůstal po smrti královĕ ve své vlasti, krajan pak jeho, Gautier, u mladého krále Karla a nyní zase sloužil jeho synu. Po všechna ta léta řídil hudbu, skládal motety na dva nebo na tři hlasy, rondeaux a různé kousky do tance a pořád ještě neuměl česky, ačkoliv většinu svého věku strávil mezi Čechy.

Nyní naslouchal ladění, radil, poroučel, sám opravoval, broukal, míchaně po česku a po francouzsku, pro smích hudebníkům, až pojednou shledav vše v pořádku dal znamení. Vše utichlo. Všaktě již první hosté vstupovali do nádherné královské síně. Pak už jich přibývalo valem, a prostora prve tak tichá zvučela nejrůznějšími hlasy.

Oživla jimi i leskem a třpytem i živými barvami krásných oděvů. Síň se naplnila za krátko nejvzácnějšími hostmi, to nejbohatšími a nejváženějšími měšťany Pražskými, dvořany, šlechtou, v níž však nebylo tolik panstva jako jiná léta. Také zástupcové vysokého učení a někteří vynikající kollegiaté a kanovníci přišli po královském pozvání. Však ti stojíce u zdi nebo sedíce nebo meškajíce ve přilehlých komnatách nepouštěli se do třpytného, pestrého, šumného proudu, jenž všechen zvučel nejen šumem a směsí hlasův, ale též divnými zvuky kovových cetek a stříbrných zvonečků, jež měli mnozí za ozdobu místo lemu svých kabátců nebo při lesklých, bitých pasích. Chřestilo to, cinkalo, tu mírněji, tu jasněji, až posléze vše přehlušila hlučná hudba.

Což tu bylo okasalých panicův i ženatých mladších šlechticů, v dlouhých vlasech nebo ve přistřižených, skadeřených nebo i zapletených, v nádherných otáhlých

šatech ze sametu, hedvábí, jemného sukna, barev nejživějších, z kropenin přešlechetných, pruhatin nevídaných i strunkovaných zlatohlavův, a tak otáhle, těsně šitých, že na žádném nic nemraštilo, ani záhybku netvořilo, div že na některých stehy nepraskaly.

Však i slečny i paní měly šaty uzounké, přiléhavé, v celku šité, z drahých látek sametových, brokátových, hedvábných i damaškových, bělostkvoucí, růžové neb i jiných barev, značně na prsou vystřižené, zdobené zlatým vyšíváním a zářícími pasy, u nichž visely míšky s kmentovými tenounkými pasnicemi.

Slečny a panny měšťanské měly vlasy volné skadeřené, po zádech splývající, nebo spuštěné v rulíky s propletenými zlatými nitěmi nebo i šňůrkami drobných perel. Všem svobodným vinuly se nad čelem neb i přes ně pentliky zlatem krumplované, lesknoucí se perlami nebo drahým kamením. A tytéž třpytné ozdoby zářily na umělých síťkách, v nichž shrnuly paní své vlasy prosté nebo rulíky neb i vacúny*), tu tam také pozakryté hebounkým závojíkem uměle stočeným. Bylo tu mnoho krásných lící, zářících očí a bělostkvoucích šijí, ale také nejedno líce, zvláště starších, uměle omladlé, pozarděvši se umělou barvou.

Radost a veselí zářily všem z očí, zvláště mladým, a čilý, rozmarný hovor také o tom svědčil. Jediná jen byla nedočkavost a netrpělivost: až by dvůr se zjevil. A stalo se tak záhy. Příchod jeho ohlásila hlučná fanfára, jež zahlaholila, jakmile se otevřely postranní dvéře. Jimi nejprve vešel J. Mil. král. šašek v červených nosatých střevících, ve strakatém oděvu, jenž všechen, jakož i kukla, zvučel rolničkami. V pravici nesa šaškovské žezlo, pitvorně se vážným tvářil a se směšnou důstojností kráčel ulicí, již utvořili rozestoupivší se

*) Umělý pletenec vlasův.

hosté, všem se vážně ukláněje, jako by jim za poctivé uvítání děkoval.

Za šaškem ubírali se dvořané, pak král sám s královou, s nimi kancléř dvorský, arcibiskup Jan z Jenšteina, také nejvyšší sudí, starý pan Ondřej z Dubé, nejvyšší purkrabí pan Petr z Vartenberka a na Kosti, nejvyšší hofmistr pan Krajíř z Krajkův a na Landšteině a jiní, mezi nimiž nejznámější byli důvěrníci a milci mladého krále pan Jan Čúch ze Zásady, maršálek dvoru, Bořivoj ze Svinař a veselý Hynčík Pluh z Rabšteina. Také pan nejvyšší lovčí a Křivoklátský purkrabí pan Jíra z Roztok přijel schválně na hlučné to a krásné veselí.

Průvod ten, v němž bylo také několik dvorních dam Její Mil. královské, zamířil pod nebesa ke křesłům trůnovým, na něž Jejich Milosti usedly. Poblíže pak paní a slečny králové. Z nich nad jiné vynikala Peltrata, příbuzná paní maršálkové, slušně vysoká, štíhlá, líbezné souměrnosti, ve přiléhavých šatech z růžového hedvábí.

Šaty ty byly po obou stranách dvěma pruhy pokryty zlatě vyšívanými erby slečnina možného rodu. Od ramen šatů jí splývaly rukávy draho lemované skoro až k zemi. Nad jiné jí však slušel drahocenný krátký živůtek bez rukávů ze stříbrohlavu, na prsou i v zádech hluboko vystřižený a po francouzském způsobu zrovna pod ňadry přepásaný. Ve tmavohnědých hustých vlasech mladé té krásné hlavinky probělávaly se perly a třpytily se stkvostné jehlice, spojované drobnými, zlatými řetízky.

Však nade vše krásny byly její tmavé, veliké oči, její mladé, svěží líčko a bělostná, kyprá šije. Zraky všech panicův i pánův utkvěly na ní a ohlížeti se po ní nepřestávaly i pak, když na pokyn králův opět začalo taneční veselí a krásná Peltrata sestoupila mezi tancující.

Jedny oči se ji téměř ani nespustily. Arcibiskupovy. Seděl poblíže krále a s povýšeného místa svého dobře přehlížel taneční rej, jenž sálem vířil. Byla to podívaná nad obyčej zajímavá a pěkná na mladý lid v tanci, na párky za ruce se držící, tu volnějším tu hbitějším krokem proti sobě i kolem si vykračující, any se při tom ladně ukláněly, ohýbaly, u veselém hovoru, šeptáni i laškovném smíchu.

Jan z Jenšteina však toho málo dbal. Zraky jeho těkaly jen zběžně po té směsi jako po strakaté, kvetoucí louce, hledajíce krásnou lilii či růži, libě na výsost urostlou, nade vše to kvítí vynikající. Planul touhou, aby mohl také sestoupiti, a netrpělivě čekal, až by sám král začal. Před ním aby šel, toho nechtěl učiniti. A král, hle, jako by na tanec ani nepomýšlel, rozmlouvá s královou a pozoruje s ní tančící. Jeho modré, veliké oči se vyjasnily upřímným potěšením, mladou bradku si pohlazuje usmívá se, hlavou pokyvuje.

A zatím tam ten okasalec, v duchu arcibiskup pomýšlel, s nepřízní pohlížeje na ušlechtilého panice z Valdšteina, jí ruku tiskne, na ni se usmívá, hladká slova ji mluví.

Kolikráte se on, arcibiskup, od tohoto sličného obrázku již vzdaloval, kolikráte ho již v mysli své zapuzoval! Ale pokaždé se mu vrátil, z nenadání oživl mocně a vroucně, tak že pak srdce tím žádostivěji zahořelo.

By tohoto spanilého zjevení tu nebylo, jistě by tu dnes neseděl s myšlénkami tak hříšnými! Jak si tenkráte, když ďábel mu tou hajného ženou zaslepil oči, když ji pak musil ve svém dvoře utajovati, když si přišel pro ni hajný, když on, arcibiskup, seznav, jaké hříchy má v zápětí jeho provinění, jak si tenkráte usilovně umiňoval, že nechá světa i jeho hříšných roz-

koší, že splní, co byl ve své nemoci slíbil! Ale myšlení na Peltratu zase ho s té cesty svedlo, zase vzbudilo v něm žádosti a milost.

Kolikráte již zápasil, kolikráte se jí zřekl a na mysli uvažoval, že bude zase tak trestán následky jako s tou ženou. Král nějak o ní zvěděl. Jistěť skrze pana Jíru, a ten opět od hajného měl o tom vědomost. Ten to jistě byl! Pan Jíra! Jeť jeden z těch, před nímž kněz Pavel, dokud ho u sebe zpovědníkem měl, varoval říkaje, že pan Jíra i ostatní milci ukládají o jeho, arcibiskupovu, i všeho kněžstva moc. Pan Jíra ho chtěl jistě zahanbiti.

Na toto pomyslil arcibiskup hned tenkráte, když král s družinou svou ze zahrady odešel, na to vzpomněl i dnes ráno, když doslechl, že lovčí přijel z Hrádku na tu dnešní kratochvíli. Bude-li dnes pokoj? Král tenkráte ho, arcibiskupa, v zahradě škádlil a učinil tak po té návštěvě ještě nejednou. Ale zřejmě nikdy nic neřekl, snad že tomu dosti nevěřil, snad že vše jak náleží nevěděl. Či ho více šetřil, nežli bylo po libosti pana Jíry a jeho čistých druhů? Tenkráte se arcibiskup nemálo na lovčího v duchu rozhorlil. Dobře pak bylo, že král se odebral do Němec a že na tu věc zapomenuto. Co se král navrátil, ani slovem se více o hajné nezmínil. Leda že by lovčí. Ví-li snad více, zvěděl-li? Ale jak — Hajná je v bezpečném úkrytu — Hřích však zůstane, než —

To všecko kmitalo se mysli mladého kancléře. Ale rázem, jako když vítr sfoukne mráček dýmu, všecko to zmizelo, všecky kajicné myšlénky zmizely, všecky výčitky umlkly.

Vstaltě vedle král a měl se k tanci.

Mladý arcibiskup také nezůstal seděti. Sestupuje za králem hledal zářícíma očima tu, která byla všeho

příčinou, kterou měl za léčku ďáblovu, po které však nepřestal hořeti a toužiti. —

Veselí, hned s počátku tak jaré, vzmáhalo se vůčihledě, a v ten okamžik, kdy sám mladý král se dal do tance, naskočilo mu znamenitě. Všichni, kde kdo byl v nádherné, veliké síni, oddali se tanečnímu veselí, a každý patře na ten rej, přisvědčil by tomu, co se tenkráte říkalo, že je Řím město největší, Lubek nejhezčí, Norimberk nejbohatší a Praha nejveselejší.

Než i v této jaré, rozkošné společnosti byly oči, jež na všecku tu krásu, nádheru a veselost jinak hleděly. Tak u postranních dveří, vedoucích do vedlejší, přilehlé místnosti, stál s nějakým šlechticem vážný kněz v taláru misterském. Vážně oba hleděli, i vážně rozmlouvali. Šlechtic sám v bohaté sice, ale dlouhé sukni, jež v těchto místech nějak starosvětsky vypadala, s nelibostí mluvil o kroji, o mužském i ženském, jak ho tu pozoroval.

„Hle, jak se naše paní a panny strojí, prsy okazujíce tak jako rytířstvo svůj zadek. To aby byli půvab ke smilstvu jedni druhým —“

„Však on nastane čas,“ odvětil vážný kněz, „kdy Hospodin jim odejme okrasu jich zápon, prstenův, vacúnův, jich věncův — —“

V tom šel kolem pan Hyncik Pluh, veda mladou sličnou slečnu. Nic si nevšiml vážných tváří a vážných pohledův obou mravokárcův, aniž dále přísných ano mračných zraků tří kanovníkův, když kolem nich ve vedlejší komnatě kráčel. Všichni tři sledovali ho zraky, až zašel, pak jeden z nich pravil:

„To je ten, jenž Puchníka bezděky do jeho jizby zavřel —“

„Jak to?“ ptal se druhý.

„Víš, co Puchníkovi s tím pokladem učinil. Jak se mohl potom světu ukázati, aby smíchu nepropadl,

a to tím spíše, když tento polivečník a všichni ti gratiani neměli na té zbujnosti dost, ale ještě všude o tom posměšně vypravovali, jak Puchník přišed domů se vytřepával a škorně obracel i vyklepával, nezůstalo-li tam přece něco z králových pokladův."

„Hanba!" zvolali oba kollegové, a jeden z nich, nejsušší všech tří, dodal:

„A toho král dopouští?! Tak hájí své vážnosti? Nebo budeme-li my zlehčováni, ostojí-li i on i vážnost jeho trůnu? Či míní jinde vyhledávati základ a sílu?"

Mluvil latinsky i česky, více však latině.

„A chtěl by dle všeho všecko v církvi opravovati, jak slyším — On a ti jeho miláčkové zemanští —"

To promluvil suchý kanovník tišším hlasem, a ještě tišším dodal jeho druh s lysou hlavou a plnou, rumnou tváří:

„Nejdivnější však je, že arcibiskup všeho toho nevidí."

„Jak by viděl! Dokavad si všímá jen jednoho —"

Mluvčí umlkl a významně zamrkal očima.

Dále kolem ozýval se převážně hovor německý. Seděliť za stoly plnými pohárův a korbelů sami starší měšťané Pražští i jejich manželky. Byli to nejzámožnější kupci, rodin namnoze starých, odedávna tu v Praze usedlých. Všichni vynikali nádhernými obleky z drahých látek, plnými nejbohatších a nejtřpytnějších ozdob. Byli tu Velflovici, majetnici kromě jiného jedenadvaciti domů Pražských, byli tu po nich nejmožnější Olbramovici, Johlinové, Geunherové, Hopfnerové, Rostové a jiní.

Zraky všech tkvěly na starším nějakém šviháku okasalém, uvadlém, bezbarvém, jehož prořídlé vlasy byly po módě nakadeřeny, jakož i řídká brada zarudlá ve dva prstence uměle zkroucená. Ten šermuje pravicí, v níž žlutou rukavici držel, vypravoval kroužku

těch bohatých měšťanův i několika paní jejich otylejších a usazených, nicméně velice vyšperkovaných. Všichni ho pozorně poslouchali, všichni se usmívali, až na dva vážné sousedy. Ti stáli stranou ve hlubokém výklenku okna, jímž bylo na Prahu viděti.

Schonhenzl, švihák, živě vypravoval o podivné příhodě, o mladé vdově, kterak se nechtěla znovu provdati a kterak se přece provdala.

„Ji miloval jakýsi jinoch neženatý —“ Schonhenzl se významně odmlčel a usmál, a pravil jako mimochodem: „Jméno až jindy — A ten jinoch posýlal vdovičce mnoho darův a vzkazův. Ale vše bylo nadarmo, neboť vdovička slíbila, že se více neprovdá. A tak ten milý jinoch —“

„Známe-li ho?“ ptala se jedna přezvědavá —

„Mhm,“ rozmýšlel se Schonhenzl, „myslím, že ano, ale, abych nezapomněl, tak ten milý jinoch upadl ve smutek a div že hořem neuschl. Až se náhodou smluvil s jednou zkusenou babou, jež rozuměla lékování a zažehnávání —“

„S kterou?“ ptala se jiná.

„Vyučila se u slepé Domky, komorníka Václava ženy, jež tak krásně prorokuje a milostné truňky vaří — Však ji přece znáte?“ švihák šelmovsky dodal a mhouře mdlé oči přehlížel usmívaje se své posluchačky. Z těch však žádná se nehlásila; on pak pokračoval:

„Ta baba dimudnice tedy milého mládence potěšila a slíbila mu, ovšem, že za dobrý koláč, že mu pomůže. I měla malého psa, velmi dvorného; toho za tři dny nekrmila, tak že šelmě notně vytrávilo a byl velmi lačen. Po třech dnech smísila hodně hořčice s chlebem a tím psíka nakrmila.“

„A proč to?“ ozval se opět zvědavý hlásek.

„To byla její chytrost," odvětil Schonhenzl. „S tím psíkem šla ke mladé vdovičce, jež ji, majíc ji za vážnou a nábožnou paní, mile přijala a vedle sebe posadila. Ale jak tak hovořily, všimla si mladá vdova, že psíku ustavičně slzy tekou — až posléze se optala, proč to štěňátko tak pláče?"

Paní se po sobě dívaly nevědouce, mají-li se smáti, nebo vážnými zůstati. Jen muži dali svým myšlénkám několika slovy průchod; smáli se babě i Schonhenzlovi, že je takový mluvka. Ten paními připomenut, dále vypravoval snaže se, aby zůstal vážným.

„Když tedy se vdovička chtěla dověděti, proč ten psík tolik slzí prolévá, tu baba dlouho se vzpírala, až posléze jako veliké tajemství ji svěřila, že měla dceru, a ta že ovdověvši učinila slib, že se více neprovdá, a že proto zamítla lásku spanilého jinocha a ten že pak proto v nemoc upadl až i duše zbyl. A proto pak že dcera její za to byla potrestána a ve psí tvář proměněna, a že tím psem má vezdy býti, a toto zde štěňátko na jejích rukou že jest její vlastní dítě —"

Tu tam se ozval povzdech, jinde se zjevil na rtech úsměv pochybnosti, dva z měšťanů se uplivli, a jeden zvolal:

„Schonhenzle, mluvíš li pravdu?"

„Jako že znám i babu i ty manžely —"

„Jakže manžely?" zvolaly paní skoro jedním hlasem.

„Ovšem. Neboť ta mladá vdovička babě uvěřivši tak se lekla, že se jí se vším svěřila a ji o pomoc prosila. A ta svodnice arci vzala dary od vdovy, vzala od jinocha, a bylo hlučné svatební veselí, při němž už ani to babino štěňátko neplakalo —"

Společnost se dala do hlasitého smíchu i historii i šviháckému vypravovateli, a paní na něj hartusily a naléhavě se dotazovaly, aby pověděl, kdo byla ta

mladá vdovička a kdo ten jinoch. Vdova pak jedna obstárlá, bohatě vystrojená a vyšlechtěná, ta se stranou ptala i na tu obratnou babu, jež se vyučila u proslulé slepé Domky.

Jak se tak za stoly veselili, oni dva z jejich společnosti, stojící ve hlubokém výklenku okna, nevšímali si ani jejich hovoru a smíchu, ani hlasné hudby ze sálu sem zaléhající. Rozmlouvalť příliš vážně, polonahlas, statný, ramenatý Petr Šmelcer rudé, přistřižené brady, konšel Starého města, s rovněž statným, ano tělnatým šedovlasým Bernardem Seidlinem, rovněž konšelem Staroměstským.

„Tak zle ještě není," mínil mladší Šmelcer. „Pehmiše ve slaměném klobouce ještě zmůžeme." A při tom „pehmiše" se pohrdlivě usmál.

„Zmůžeme, arciť, ještě zmůžeme," vážně starý Seidlin odvětil. „Vítr se však znamenitě obrátil. Čechů všude přibývá, a což důležito je, přibývá i mezi zámožným měšťanstvem. Už také kupčí a bohatnou jako my a do škol chodí více nežli my."

„Máme privilegia —"

„Máme — ale pergamen divokého proudu nezdrží. Když musil jim nebožtík císař povoliti! Kdo to jak živ slyšel, aby na Pražské radnici se vydávaly české rozsudky, a aby bylo nařízeno, aby konšelé uměli česky a dávali děti své česky učiti —"

Šmelcer se zasmál a pravil:

„Nejlépe je to viděti na mně a na mých dětech, jak se to nařízení vykonává. Jdižiž s těmi strachy svými!"

„Pamatuj, co jsem ti dnes řekl a co ti řeknu: Ti ‚pehmiše' rostou, až nám přerostou přes hlavu. Již jich všude dost a chytrých i učených, už začínají se dovolávati, že kolleje, školy a kostely jsou vlastně jejich, už také pychají. Není-li dne bez nějaké potyčky?

Vidíš-li? A bude hůř, budou žádati čím dále tím více. To je to jedno —"

„A druhé?"

„To jest ještě horší. Že jim král přeje. Toho mají v hrsti. Podívej se tu, jak to je u jeho dvora. Skoro samý Čech. A jaký! Ti milci jeho, lovčí, maršálek dvorský a všichni, všichni. A sám arcibiskup, kdyby nač došlo, je také Čech." —

„Ale my máme ještě moc —"

„Máme, máme, a proto —"

Nedomluvil, nebo v tom v komnatě u stolu strhl se nad obyčej hlučný smích. Způsobil jej opět švihácký Schonhenzl. Šmelcer nebyl by si toho valně povšiml, ale z výklenku vystoupil přece, neboť zahlédl manželku svou, ana vstavši ode stolu šla vstříc urostlé, pěkné panně bohatě oděné, přicházející sem z taneční síně.

Na dcerušce nebylo znáti, že přichází ze hlučného veselí. Bylať nějak mrzuta. Šmelcer přistoupil k ženě a k dceři.

„Chce už jít domů!" oznamovala muži svému bohatá měšťanka všecka užaslá nad žádostí dceřinou.

„To nejde. A proč?" tázal se konšel.

Děvče sklopilo zrak a mlčelo.

„Proto — protože ji srdce bolí," odvětil za ně Schonhenzl, jenž se, společnost opustiv, k nim přitočil. Usmívaje se sladce a čtverácky zároveň dodal:

„O pomoci bych věděl. Pro raněné srdce panny Berchty má dobrý lék ne nějaký medicus, ale juris studiosus Frovin. Není-li pravda, panno?"

Zamlčev se hleděl pátravě na dívku. Ta se zarděla, a matka vědouc asi o té srdce tesknosti, mrkala na Schonhenzla, na němž utkvěl tázavý pohled německého konšela.

Ve veliké nádherné síni nebylo podobných stínů jako ve přilehlých místnostech Nikde jich alespoň nebylo pozorovati. Oči všech se leskly, všecky tváře zářily a se usmívaly. I mladý král se nad obyčej rozveselil a oddal se tanci, do něhož tak vábila hlučná, veselá hudba. Jen jednou ustal na delší chvíli, a sedě pod nebesy trůnu, odpočíval. Za chvilku rozmlouval tam s královou; pak si pojednou dal zavolati nejvyššího lovčího pana Jiru. Dotazoval se ho na něco velmi důtklivě.

Zatím meškal mladý arcibiskup mezi tančícími, a zůstal mezi nimi i při velikém tanci. Ano drže svou tanečnici, slečnu Peltratu za pravici, postavil se s ní v čelo všech tanečníků, po páru za sebou seřaděných, a vzal tak na se vedení velikého tance, jsa rozjařen a touhou veden, aby krasavici své zůstal po boku, aby líbezným hovorem dobyl jejích rozkošných úsměvův i milostné záře jejích překrásných očí. —

Hudba spustila, arcibiskup se svou tanečnicí vykročil a za ním všecky ty páry jeden za druhým seřaděné, všechen ten pestrý, blýskavý řad mužů, krásných paní i slečen dal se ladnými kroky, jak hudba hrála, sálem, za svým vůdcem. Krásnějšího vůdčího páru jako byl Jan z Jenšteina a slečna Peltrata nemohli míti. A také by sotva kdo půvabněji a obratněji je vedl nežli mladý kníže kněžský. Tak za ruce se vzhůru držíce tančili řadem u krásném průvodu a ladných figurách nádhernou síní, až když došli trůnu králova, tu všichni s gracií se v tanci ukláněli, jak učinil napřed vůdce se svou tanečnicí, královským manželům s trůnu na ně hledícím.

Tanec ten trval dlouho. Žádnému však v něm se to nezdálo, nejméně pak arcibiskupovi. Prve, když v čelo tanečníků se stavěl, maně se mu mihl na mysli

kněz Pavel. „To-li je tvůj slib na smrtelném loži?!“ Tak by ten přísný kazatel řekl.

Jak tato nezvaná, nevítaná, nemilá myšénka přišla, přelétla chmura jasnou, usměvavou tváři mladého arcibiskupa. Ale v tom již hudba spustila, a kněz Pavel a všechen stín byly zažehnány. Nyní, an tanec byl skončen, arcibiskup se opět na okamžik zasmušil a to proto, že král odešel ze svého křesla do vedlejší komnaty. Tak bylo nutno odloučiti se od rozkošné tanečnice, poněvadž Peltrata musila do druhé komnaty, kamž se odebrala králová se svými dámami. Arcibiskup pak odešel za králem. Ten seděl s maršálkem dvoru Čúchem ze Zásady, s panem Pluhem a s Bořivojem ze Svinař za stolem, posiluje se vínem.

Arcibiskup usednuv mezi ně, nedbal s počátku ani vtipův, ani peprných řečí mladých dvořanů, jimž se král srdečně smál. Teprve když vstoupil pan Jíra oznamuje, že dostali neočekávaného hosta, probral se a pozorněji naslouchal. Lovčí vypravoval, že před chvíli přijel rychlý posel Jeho Milosti z Němec, pan Habart, a že jakmile uslyšel, jaké je dnes veselí, ihned uloživ svá písma, vystrojil se a nedbaje unavení po prudké jízdě přišel, aby se poveselil, a že jen čeká na svolení Jeho Milosti.

Na to měl dobrého, vydatného přímluvčího: pana Jíru. A tak nejen že panu Habartovi nebráněno, ale byl i před Jeho Milost předvolán. Zalíbilot se králi, že je mladý Habart tak neúmorný, že by jiný navrátiv se z takové namáhavé jízdy, lehl na lože a spal. Proto se chtěl na něj podívati. A věru, na mladém statném šlechtici, čistě vystrojeném, nebylo znáti, že seděl celý den v sedle, a to ve zbroji. Vypadalť šviháckY, svěže a vykračoval si pružným krokem, jako by byl dlouho odpočíval.

Král ho přijal vlídně, ano vesele, ale hned na něj volal, ať nechá německých novin až na zítřek, dnes že se chtějí veseliti. Pak se ho ptal, kudy jel, jsou-li Němci také v ten čas veselí, nebo tepou-li se a soudí i v masopustě.

Když pan Habart jmenoval také za řečí Míšeň, že tudy jel, tu se obrátil král po arcibiskupovi a usmívaje se řekl:

„Tamtě jsou jistě veselí. Majíť od tebe naučení.“ *)

„Byli by, královská Milosti,“ ozval se po té pan Habart uctivě. „Ale letos se jim pokazilo.“

„Ej, kterak?“ ptal se rychle král, a také arcibiskup upřel tázavý pohled na mladého šlechtice.

„Právě když jsem tam přijel, krmili jsme tam, přišla smutná novina. Bratr pana markrabí Míšeňského —“

„Arcibiskup Magdeburský?“ prohodil pan Jíra.

„Ano, arcibiskup, zemřel.“

„Jakže?“ zvolal Jan z Jenšteina. Byl nadobyčej tou novinou překvapen, ano zaražen. Byltě arcibiskup Magdeburský dobrý jeho známý, o něco málo starší nežli on.

„Zpráva ta přišla náhle,“ pokračoval pan Habart, „právě když se na hradě chystali ku veliké kratochvíli.“

„A co se mu stalo, že tak náhle skonal?“ ptal se král.

„Sešel smrtí neobyčejnou Zrovna o tanečním veselí skonal.“

Arcibiskup sebou trhl.

„Právě když prováděl tanec,“ pokračoval mladý šlechtic. „Divnou nehodou nebo nastrojením ďábelským strhl se pokřik, že hoří. Tu všichni jak seřaděni

*) Jan z Jenšteina byl před tím biskupem Míšeňským.

byli k tanci, dali se na divoký útěk a každý se hnal ke dveřím. I byl strašlivý zmatek. Arcibiskup, jenž vedl tanec, dostal se skoro nejprvnější ven, ale jak byl v těsném oděvu a ve dlouhých střevících, nějak zakopl, sletěl se schodův a zlomil vaz. On a ještě jeden, jenž v zadu tanec řídil. Ostatní se jen trochu odřeli nebo potloukli."

„A nikdo neuhořel?" ptal se král.

„Milosti, ani nehořelo; pokřik se strhl na jalovo."

Všichni se divili a žasli hlasitě. Jen arcibiskup seděl nehnutě, jako přimrazen. Líce mu pobledlo, ruce sklesly a na čele mu vyvstal pot. Hned prve, jak ten mladý šlechtic, posel neblahý, oznámil, že Magdeburský arcibiskup náhle zemřel, kmitl se Janovi z Jenšteina na mysli zase bývalý jeho zpovědník a karatel. A nyní, když uslyšel, jak bídně přítel jeho skončil, zatanula arcibiskupovi slova kněze Pavla, jimiž mu tenkráte na Křivoklátě pohrozil:

„Jdi tedy po své žádosti ve hříších dále a miluj svět nade všecko, i nad Boha samého. Smrtelnou nemocí tebe již jednou napomenul, ale ty nedbaje zapomněls a čekáš snad ještě na jiné znamení. A ono přijde! Ale až přijde!"

Tenkráte zněla mu tato slovo hrozbou přísného kněze; nyní jako by mu v duši zahřměla Božím soudem.

Nebyl s to v ten okamžik, aby se opanoval, aby promluvil; a přece měl jednu otázku na jazyku. Tu sám král maně, jako by za něj, vyslovil:

„Byl-li arcibiskup ihned mrtev?"

„Na ráz. Nemohl ani býti zaopatřen."

Hluboký povzdech vypracoval se z arcibiskupových prsou. Hrůza ho pojala i lítost při těchto slovech. Nezaopatřen, nesmířen, tak jak byl ve hříších musil na věčnost! A on! On!

Král a družina vyslechše tu neobyčejnou novinu, naslouchali stejně pozorně i dalšímu vypravování mladého šlechtice. Jen arcibiskup nepochytil z toho ani slova. Jen toho si pak povšiml, když dvořané odešli s oním neblahým poslem, když i král vstal. Arcibiskupovi se uvolnilo, jak uslyšel, že král se odebéře do svých komnat. Měl se také k odchodu, a byv otázán, proč tak pospíchá, odvětil, že mu není volno. —

Obecně si toho pak povšimli, že poměrně záhy odešel; nikdy tak ještě neučinil. Ještě více však toho, že se ani se sličnou Peltratou nerozloučil. Pan Jíra slyše o tom, tušil toho příčinu, neboť dobře si byl prve povšiml, jak účinkovala na arcibiskupa zvěst Habartova. Také králi to neušlo, jak to také panu Jírovi oka mrknutím na jevo dal.

Král s královnou odešli, ale hosté jejich veselili se dále. Také milci zůstali, i pan Jíra. Než za chvíli, když tanec byl opět v proudu, vymkl se pestrému proudu a vytrativ se z veliké síně, bral se osvětlenou chodbou, na níž sluhové sem tam pobíhali i vystrojená pacholata časem se mihla. ke komnatám královým. —

Zatím arcibiskup dav se v nádherný svůj kožich obléci, pospíchal dolů ke svým saním, provázen jsa toliko svým komorníkem Vláškem Ostatní družina jeho zůstala, neboť, jak Vláškovi poručil, nesměla o tom zvěděti, že odjíždí. Chtěl býti sám a sám.

Veselá hudba zaléhala za ním z veliké síně; dále pak z nějaké jizby, kde asi čekala pacholata a panoškové u pohárů na své pány a paní, ozval se zpěv nějakého rozjařence:

„Já se chci vesele míti. —
Ryčně skočím,
oř okročím
a vesele se zatočím.“

Arcibiskup, jako by všecky ty zvuky byly mu nemily, tím rychleji chvátal, aby se dostal z toho místa hluku, slávy, pýchy, marnosti a hříchův.

Na nádvoří čekalo dosti saní; bylo z nich však vypřaženo. Vozatajové uchýlili se do přízemních jizeb a komor, pochutnávajíce sobě na dobrém pivě. Tak bylo nádvoří před palácem královským opuštěné a tiché. S oken padala zář na zasněžený dvůr a tichem nočním nesl se ohlas veselé hudby.

Brány byly otevřeny a osvětleny. Stráže však většinou ustoupily do vrátnic, aby se ohřály u planoucího krbu. Byltě dosti citlivý mrazík. Na vybraném, tmavomodrém nebi svítil měsíc i hvězdy, a ve světle jejich leskla se zlacená střecha věže nade branou.

Její průjezd zaduněl nyní pod kopyty krásného dvouspřeženi a vzezvučel jeho zvonci a rolničkami. Saně mihly se branou, první, druhou a již zanikly ve bledém zásvitu měsíčné zimní noci mezi řadami tichých, tmavých domů. V saních ve drahocenný svůj kožich zahrabán seděl nehnutě arcibiskup s hlavou nachýlenou. —

XXIII.

Půlnoc už minula. Kolem arcibiskupova dvora panovalo hluboké ticho. Ve všech domech v sousedství pohasla světla i v nedaleké krčmě, odkudž nejdéle proudily rudé pruhy světelné do šera zasněžené ulice.

Také v oknech arcibiskupova dvora byla tma. Jen v okénku nade branou, nyní zavřenou, a ve vrátnici vedle ní svítili. Zář jasného měsíce padala na palácové pěkné průčeli, na jeho vysoké věže, kamenné ozdoby, na četné vížky a fiály, pronikajíc i do šera

mocné brány ku pasům jejím bohatou řezbou figurální ozdobeným.

Proti rozlehlému dvoru, nyní tak zamlklému, tichému, přecházela na druhé straně ve tmavém stínu měšťanských domů samojediná žena. Přecházela nyní volněji, bez bázně, neukrývajíc se, neboť bylo pozdě na noc a kolem paláce nikde ani človíčka. Hlubokým tichem jasné zimní noci ozvaly se hlasy arci přes tu chvíli, ale zvuky ty byly ohlasem masopustního veselí veselé Prahy. Byl to zpěv i křik, halekání i zvuky hudebních nástrojů. Zaléhaly sem z krčem nebo ze sousedních ulic, jak se tudy noční, veselí ptáci z krčem nebo do krčem ubírali.

Osamotnělá žena si jich nevšímala. Halíc se do vlněné plachetky své přecházela s hlavou sklopenou. Chvílemi také upřela zraky své na ozářené průčelí arcibiskupova dvora, do jeho oken, z nichž ona ve výstupku řezbou hojně ozdobeném prosvitala barvami svých živých maleb.

Po chvílích docházela také žena až na konec ulice a vyhlížela pak sousední vzhůru, jako by někoho čekala.

Čekala i střehla.

Čekala arcibiskupa, jejž viděla do králova dvora k veselí odjížděti a po němž nadarmo byla ruce vztáhla; střehla bránu jeho paláce vědouc, že se ji ze své vyjížďky navrátí. Tak čekala tu od samého večera, skrývajíc se před lidmi, aby si jí nepovšimli, a chvějíc se touhou, nejistotou, strachem i také zimou, ač ji vlněná plachta a kožíšek proti ní dosti hájily.

Když nastala půlnoc, pojal ji ještě větší neklid. Počítala, že snad už brzo se vrátí, že snad každé chvíle zasviští jeho sáně, že ho uvidí, že nastane, aby vykonala, co si umínila.

Máří, žena Šipová, to čekala. Poslední čas nic jiného ji nedával, nežli trapné očekávání a touhu. Když uprchla od muže a našla úkrytu tam v zahradě za palácem, což se tu načekala noc jako noc, přijde-li on. A pak jí ani toho nepřáli. Odvedli ji v noci pryč, z toho milého domku, v němž ji přece několikráte navštívil, kdež hleděla do jeho očí, jež ji učarovaly, kdež naslouchala jeho hlasu, jenž jí vládl, kdež užila několik slastných chvil, kdež mohla na ně vzpomínati nejsouc ještě zbavena veškeré naděje. Pryč ji odtud odvedli, přes vodu převezli, na vůz usadili a vezli ji pak daleko velmi. Tenkráte ani nezvěděla kam. Průvodčí, jež Vlášek opatřil, jednali s ní velmi šetrně, ale kam ji vezou, nepověděli.

Opustili ji pak v osamělém, rozlehlém dvoře v krajině kopcovité, neveselé, osamělé, kamž dojeli za pochmurného, podzimního podvečera. Bodlo ji, když uslyšela, tu že nyní musí zůstati, odtud že se nesmí vzdáliti. A jaká tesknota pojala ji teprve pak! Nezavřeli jí, jak se cestou obávala; ze své komory, čisté a slušné, mohla volně vycházeti do nádvoří i do sadu, ale dále nikoliv. Jednali s ní šetrně, obsloužili ji ve všem tak, jak jen se měla ve dvoře arcibiskupově v Praze, práce ji neukládali, a přece se jí tu stýskalo čím dále tím více.

Bylať přece zajatou. Jméno dvora zvěděla, ale ne krajiny; nezvěděla, do kterého města je nejblíže, jak je do Prahy daleko. Tušila jen, že velmi daleko. Jistě chtěltě on, aby mu nečinila nesnází, aby jí Šip zase nenašel. Ten ji z Prahy vypudil. Ten! Jeť všeho příčinou. On, arcibiskup mu ji přece nevydal! Vykládala si to sobě k libosti. Ale již těšivou tu myšlénku zapuzovala. Nechtěltě jen, aby kdo zvěděl, že byla u něho. „Nebo's ho omrzela," časem se jí kmitlo, a pomyšlení

to bylo nejtrapnější. „Omrzela jsi ho, a nyní tě chová z milosrdenství a opatrnosti."

Což se v osamělém tom dvoře o samotě, za noci naplakala! Někdy si ovšem pomyslila, že ji sem jenom na čas poslal, až co by nesnáze minula, a že ji zase zpět zavolá. Ptala-li se správce, zůstane-li tu napořad, odpovídal, že neví, že snad asi nikoliv.

To jí bylo na čas útěchou, ale pak i tato jiskra jí uhasla. Nejraději meškala v tom svém zajetí za dvorem na malém chlumku sedajíc pod dvěma duby, v sežloutlé trávě a ve vřesu, odkudž bylo nejdále do kraje viděti. Tu, majíc pod nohami širošírý rybník, upírala zraky své v onu stranu, kdež byla Praha, jak od staré šafářky zvěděla. Tu sedala za slunných, podzimních dnů hledíc přes ozářenou hladinu vodní k modravým chlumům na obzoru.

Koruny starých dubů hučely jí nad hlavou, husté rákosí na kraji rybníka ohýbalo se hlasno šustíc a šumíc, mladá však žena nedbala, neslyšela. Její myšlénky těkaly v dáli. Neštěstím jí bylo, že neměla tu žádného zaměstnání, že nevykázali jí žádné práce, že celý den patřil jenom jí, jejím myšlénkám, jež ji trápily.

Silná, kvetoucí do nedávna, pohubla, a líce kdys jako z růže květ ubledlo. Ale sličnou zůstala. Snad kdyby ji on, jehož vášeň zanítila v létě svým jarým zjevem, nyní spatřil pod duby u rybníka unilou, trudnou, zamyšleně do dálky hledící, snad a jistě by na ni pohleděl rovněž tak milovně jako tenkráte.

Často tu v tom svém ústraní, za slunných odpolední a za hasnoucího dne, kdy husté rákosí i širá hladina vod zardívaly se ruměncem západu, často tu uvažovala, proč se tak souží, proč tak touží, a čím to je, že s ní se stala taková změna.

Co všecko už pro něj učinila, co zkusila a zkouší, a přece nelze, nelze, aby na něj nemyslila, aby se npokojila, aby se od něho odvrátila, jak i on se snad od ní nadobro odvrátil. Hřešila a velmi hřešila k vůli němu! Jistěť jí učaroval. Nikdy netušila, že milost tak mocná, že je možná k muži tak přilnouti. Ale on!

Přijede-li sem kdy? Jeť to jeho dvůr na jednom z jeho zboží. Tak se v duchu ptávala, bláhově těšívala. Než posléze sama se vzdávala a vzdala veškeré naděje. Listí se stromův opadalo, mlhy ukládaly se na rybník, nastala doba vichrův a dešťů. Pak utuhla země. A Maří zůstávala ve dvoře sama, opuštěná, jako první čas jejího zde pobytu. Žádná zpráva nepřicházela, odnikud. Stýskalo se jí tu víc a více, a nemohla zde uvyknouti.

Pak se o útěk pokusila. Než přesvědčila se hned, jak ji bedlivě střehou. Div že si nezoufala. Nyní měli na ni tím větší pozor. Zima uhodila, všechno zapadlo kol do sněhu a smutná krajina byla ještě smutnější. A nejsmutněji bylo v osamělém dvoře za krátkých, mrazivých dnů beze vši radosti a za dlouhých nocí, jež vášnivé, mladé ženě byly tím trapnější, že ji spánek míjel.

Často se modlila, aby Pánbůh tu vášnivou milost od ní odvrátil, aby na něj mohla zapomenouti, ale začasté i v samém takovém modlení se opět k němu toužebně vracela.

Nejvíce ji tísnila nejistota, zapudil-li ji navždy, chtěl-li se ji zbaviti, zanevřel-li na ni, nechce-li jí již znáti. Kdyby tomu tak bylo, to by se ji, tak často pomýšlela, stýskalo živu býti, toho poznání by nepřečkala. Děsila se často sama sebe, ale hned opět se odevzdávala své vášnivosti usuzujíc v duchu, to že je její sudba, že je očarována, v jeho nepřekonatelné

moci, a zapomínala tak, že to vše hříšno je i na spásu duše. —

Když strhly se pak kruté chumelenice a po nich uhodily tuhé mrazy, oživlo okolí osamělého dvora nevítanými hosty. Vlci se pouštěli až k jeho ohradě a za noci ozývalo se na blízku děsivé jejich vytí. Čím dále tím více návštěv jejich přibývalo, a tak správce s čeládkou dvorskou vydávali se proti nim, plašíce je a honíce. Za takové jedné honby naskytla se Maří příhodná, toužená chvíle. Mužští byli až na starého šafáře všichni ven, a ženské přelstila. Ustrojivši se dobře a přivěsivši k pasu nožnu s dlouhým ostrým nožem, vydala se za pozdního soumraku na útěk, nesouc s sebou nejnutnější potravu.

Vědouc, kterou stranou se dal správce s pacholky, pustila se na zdař Bůh stranou opačnou, kolem zamrzlého rybníku. Její štěstí bylo, že mužští ze dvora se zdrželi na lovu do noci, hledajíce jednoho z pacholků, jenž se jim ztratil; a štěstí také, že té noci spadlo mnoho sněhu. Ten zavál všelikou stopu.

Maří šla, chvátala celou noc, v ustavičném strachu že za sebou uslyší pokřik dvorských pacholků nebo že ji napadnou vlci. Šťastně však dorazila na cestu a tou před se ustavičně kráčejíc dostala se na úsvitě do jedné vesnice. Tam zvěděla, jelikož jméno svého dvora znala, že byla na arcibiskupově zboží Pelhřimovském; v té vesnici jí také ukázali cestu ku Praze.

Tak se dostala za několik dnů do Prahy, cestou zkusivši zimy i mnoho strachu před pronásledovateli. Šťastně jim však unikla. Do Prahy přišla odpoledne a první cesta její byla ke dvoru arcibiskupovu. K němu však až k samému se neodvážila obávajíc se, že by ji snad Vlášek nebo některý z čeledi spatřil a poznal. Vláška se bála nejvíce. Ten ji odtud odvedl, ten s ní tak přísně nakládal, snad sám o své vůli —

Již cestou, když se ku Praze blížila, a nejvíce pak, když se v ní ocitla, přemýšlela Maří, jak by arcibiskupa spatřila, jak by se k němu dostala, aby s ním mohla promluviti rozhodné slovo.

V tom však měla velikou nesnáz. Vyptávala se v hospodě, kdež si odpočívala, ve kterém kostele bývá. Řekli jí, že málokdy se ve kterém ukáže, neboť pobožnost vykonává v kapli ve svém dvoře. A ona toužila, prahla, aby ho alespoň mohla spatřiti!

Tu zaslechla o tom královském veselí. Ihned jí připadlo, že také on tam bude. Šla za soumraku před jeho palác. Bylo tam jisto tou dobou i v tom zástupu lidu. I zahlédla ho, poznala ho ihned v záři pochodní. Mihl se jí tak sličný, líbezný, tak vystrojený, v takovém průvodě panském! — Jako krásný sen se jí mihl před očima. Kolena se jí chvěla, srdce jako by ustalo — Zapomenuvši na vše, vztáhla po něm ruce — Ale ani se neohlédl — Nezpozoroval jí, zmizel. Viděla ho usmívavého, veselého ve vší slávě zajížděti do veselí, kde budou krásné paní, které umějí dvorně mluviti, které budou po něm toužebně hleděti, na kteréž se on bude usmívati a líbezně hleděti. Z nich s některou bude milovně šeptati — bude — vždyť jistě některá z nich jeho mysl od ní odvrátila, k sobě přivábila — Tam bude vesel, blažen, a ona, ona! Opuštěná, nemající, kam by se ukryla, nemající žádného domova, nikoho, zapomenutá, zavržená —

Palčivý jed žárlivosti i žal sklíčily jí srdce — Dala se do pláče. Když se vzpamatovala, byla samojediná tu před arcibiskupovým dvorem ve tmavém zákoutí sousedního domu. A tu jí připadla zoufalá myšlénka. Nyní přecházejíc celou půlnoc poblíže nádherného dvora chystala se, že ji vykoná. Chvěla se před tím okamžikem, neboť jím mělo se jí zjeviti, jak on s ní smýšlí. Čím jistěji čekala, že se již vrátí z královského

dvora, tím byla rozčilenější. Bála se, trnula, než opět si mysli dodávala. Ať se rozhodne! Co již ji? Jeť velikou hříšnicí; domů nesmí, k muži nechce, ne, nikdy! — Cítila vždy veliký odpor při tom pomyšlení — Jak by mohla k němu — Jak by mohla se Šípem znova a dále žíti! — Bez něho! —·

Jak tak nyní před jeho krásným dvorem měsícem ozářeným zvolna přecházela, trhla sebou náhle. Ozvaltě se z daleka zvučný hlas zvonců a rolniček, nesoucí se mile nočním tichem. Maří na ten zvuk chvátala na konec ulice, na roh, a hleděla v tu stranu, kam z večera arcibiskup se svou družinou zajel. A hle! Sáně se blíží. Ale jedny jen! A on měl takového komonstva! Ale dvojspřeží v nich, jako zahlédla z večera, A zahýbají ke dvoru arcibiskupskému. Snad by on sám! — Oh, jaké by to štěstí — Ano — on to! V jasné záři měsíční zahlédla tvář toho, jenž seděl v saních. Poznala ji pohledem. Ji by mezi tisíci poznala!

Výkřik se ozval tichou, pustou ulicí. Arcibiskup pozvedl hlavu. Vozataj nedbaje jel dále, ale pán jeho, vida samojedinou ženu, ana vztáhnuvši ruce za saněmi kvapí, a slyše, jak „Pane!“ úpěnlivě volá, poručil, aby zastavili. Vlášek stoje v zadu na sanicích stáhl obočí. Mrzeloť ho, že v tom chladu měli státi, a to k vůli nějaké snad poběhlici.

Ale již strnul. Žena ta přichvátavši k saním, klesla u nich do sněhu a vztáhla po pánovi ruce. Světlo měsíční padlo jí do tváře. Byla bledá, ale sličná. Oči nevýslovného výrazu, plny bázně, lásky i prosby tkvěly na Janovi z Jenštejna. Bylo zřejmo, že žena ta nemohla pohnutím hned ani promluviti. Za to však se ozval arcibiskupův tlumený výkřik úžasu a hlasitější Vláškův. Teprve nyní poznali Šípovu mladou ženu.

Jan z Jenštejna hleděl na ni vyjevenýma očima jako na nějaký přízrak. Jsa rozechvěn a hluboko dojat Božím znamením a posledním varovným hlasem, jak ho zaslechl před chvíli tam o tom hříšném veselí, uvažoval cestou skroušeně a sklíčeně o všelikém svém provinění — a hle, tu zjevila se pojednou před ním vtělená jeho vina, klečící, ruce po něm vztahující! Pocítil hrůzu i odpor.

Hleděl bez slova na ženu, k vůli níž bylo tolik hříchův, a neodpověděl ani Vláškovi, jenž vzpamatovav se tázal se ho, co má s ní učiniti.

V tom už ona zase promluvila. Nedbajíc Vláška ji odstrkujícího, držela se křečovitě sani a vášnivým hlasem, urvaně, všecka od sebe, nespouštějíc planoucích očí s arcibiskupa, ptala se, co s ní chce učiniti, proč ji zapudil, že nechce od něho, že nemůže bez něho živa býti —

Jak to řekla, mladý kníže sebou trhl a vztáhnuv proti ni prudko ruku zvolal:

„Pryč! Pryč! Z očí! Jdi a kaj se, nešťastná! Nechci tě ani viděti! Odveďte ji! Zavřete! —"

Temný, vášnivý výkřik její mu odpověděl. V tom se také v záři měsíce něco zablesklo, a již vysoko vystřikl proud krve, jenž zbarvil saně i zdupaný sníh. Zvonce i rolničky na koňském řemení, do té chvíle zamlklé, v ten okamžik prudko se ozvaly, neboť koně bičem pobídnuti sebou trhli a dali se do běhu. Vlášek tak kočímu nařídil, sám na saně nevskočiv. Arcibiskup byl jako u viděni. Zoufalým činem vášnivé té ženy byl ohromen.

Nyní ležela ve sněhu zalévajíc se krví, řinoucí se z hluboké rány. Zasadila si ji dlouhým nožem. Vlášek se k ní nachyloval, netrpělivě zraky své k arcibiskupovu dvoru obraceje. Čekal odtud pomoc. Nařídiltě kočímu, aby poslal ze dvora lidi. Tu nemohla

ta šílená zůstati! Ale dříve nežli z paláce, naskytla se mu pomoc odjinud.

Ani on, ani arcibiskup si prve nevšimli, že jak Šípova žena u saní na zemi se vrhla, se něco dále v zadu objevily sáně. Nevšimli si jich tím méně, poněvadž ani na jejich nosci, ani na řemeni jediného koně do jejich vidlí zapřaženého nebylo ani zvonečku ani rolničky. Přijely hustým sněhem zcela ticho jako zjevení. Byly prosty, a v nich seděli dva muži v kuklách a v prostých, těžkých pláštích.

Sáně arcibiskupovy byly před nimi značný kus, ale nyní se jim oba muži značně přiblížili, jak ta žena je zastavila. A tu také ti mužové koně zarazili pozorujíce, co se tam u panských saní bude díti. A pak, jak dvojspřežení ujelo, jak ona žena se do sněhu svalila, vyskočil jeden z těch mužův, odevzdav oprať a bič druhému, ze saní a chvátal k nešťastnici.

Vlášek byl nemálo a nemile překvapen, když cizinec, patrně nějaký soused, se ho ptal, co se stalo.

Nečekaje pak odpovědi, klekl cizinec ku krvácející ženě a opřel jí hlavu o svá kolena. Tak jí bylo za svitu měsíce dobře viděti do tváře na smrt bledé.

„Tak tu nemůže zůstati!“ zvolal cizinec, hledě upřeně na nešťastnou. „Vykrvácí se. Mám tamto sáně, naložím ji a dovezu ji domů.“

„Není třeba. Kdo jsi? A jistě máš daleko domů,“ odpovídal drsně Vlášek. „Našel jsem ji tu. Odnesu ji tamhle. Do dvora je nejblíže. Však už někdo jde. Můžeš jít, děkuji,“ chvatně a drsně Vlášek bezděčného pomocníka odbýval a volal pak na pacholky, ze dvora sem chvátající, aby si pospíšili.

Měšťan však, jenž nešťastnou bez vlády tu ležící podpíral, vyšetřuje, kde je raněna, na pobídky Vláškovy nedbal.

Teprve když pacholci ze dvora přišli a chtěli se Šípovy ženy zmocniti, řekl rozhodně, že si ji sám odveze

„Co ti na ní záleží?“ osopil se na něj Vlášek.

„A co tobě?“ odbyl ho měšťan v zelené kukle.

„Aby nevykrvácela,“ odvětil komorník. Odpověď ta účinkovala. Měšťan už neodporoval přeje si, aby se nešťastnici dostalo brzké pomoci, byla-li jaká možná. Sluhové odnesli Maří, Vlášek pak upřev zraky na neznámého měšťana, ptal se, kdo je. Ten udav jméno i stav, ptal se navzájem, kdo je on, jak sem ta žena přišla a co se s ní stalo.

Vlášek jal se lháti, že ji tu tak našli, že to nějaká poběhlice, jíž se někdo nožem odsloužil.

„Tak, tak,“ pokyvoval soused hlavou. „Jistěť taková, jíž se její milovník špatně odměnil.“ Řekl to nějak s posměchem, tak že až Vlášek na něj oči upřel. Ale soused vážně zas už dodal, co se s ní tam ve dvoře učiní.

„Necháme ji tam do rána, a ráno ji pošleme —“

„Na věčnost. Dobrou noc!“ doplnil cizinec, a zasmáv se šel rychlým krokem k saním, z nichž jeho soudruh na něj už volal. Vlášek hleděl za ním všechen udiven. Viděl, jak usedl, jak převzav oprať a bič, koně uhodil. A již uháněly prosté ty sáně dolů k mostu, mířice patrně ke Starému městu. Uháněly beze zvonku, tiše, až zanikly jako šeré zjevení v temnu němé ulice. —

XXIV.

Téže noci se krčma „u bílého jelena,“ stojící v uličce, vedoucí z Nového uhelného trhu do ulice sv. Martina, měnila nějak v aulu. Do šera a ticha nedlouhé a neširoké té uličky, kamž ani paprslek jasného měsíce nepronikal pro divné štíty, lomenice a výběžky i pavlače, zaléhal temný hluk z nitra, směs hlasů, pak jediný hlas jako by kázající, chvilemi také hlučný smích a fanfáry, jaké troubívaly v aule o pro-

mocích a jiných slavných příležitostech. A jak pokaždé fanfára, patrně jen několikerými ústy troubená, vzezvučela, ozvaly se stoly, na nichž pádné pěstě zabubnovaly v průvod trubačům, a to tak, že až džbány a korbele drčely. Uvnitř pak se probělával na dveřích, vedoucích z první místnosti do druhé, kus špinavého papíru, u něhož se prve hosté hojně zastavovali a na nějž poznovu směje se každý se podíval, ať přicházel nebo vycházel.

Krčmář, všechen zardělý a ve tváři se lesknoucí, vykládal svým sprostším hostům, sedícím v předu, to že mají páni studenti nějaký mumrej, ten papír že je latinský, že to je takový, jaký přibíjejí mistři a doktoři na vrata kollejí a kostelův, a tam uvnitř že mají o tom písmu na tom papíře hádání a pak že bude slavné povýšeni na mistra a kdož ví co ještě.

Pozdní na noc chvíli přišlo zase několik hostí, veselých ctitelů masopusta, z nichž dvěma padl onen papír ihned do očí. A jeden z nich, vysoký, v zelené kukle hbitě četl these v krčmě přibité:

„Non est potus, nisi vinum.
Non est cibus nisi caro.
Non est gaudium, nisi mulier."

V tom někdo dvéře z prudka otevřel, ven vycházeje. Student, ven spěchající, zardělý, rozjařený, vesele zval oba neznámé, aby dále pokročili. A ti se také nedali zváti.

Ten se zelenou kuklou, týž, jenž před chvílí přispěl Šípově krvácející ženě, vstoupil napřed tlače se lokty, jako by svému druhu chtěl cestu proklestiti v hustém davu rozjařených hostí. Jizba, ozářená několika lojovými svíčkami, byla plna hochů z mokré čtvrti, většinou studentů. Tu tam nějaký měšťanský synek mezi nimi seděl a opodál hlavního stolu probělávala se

lysina tlustého faráře Bohuňka, vedle něhož seděl na kraji sousedovy stoličky Martin Tkanička, hubenější nežli před svatbou. Měl na sobě opět staré své nohavice cihlové barvy, ale nějak vyrudlejší.

Před svatbami je přestal nositi, po svatbách však záhy je oblekl, musil, neboť tomu tak chtěla manželka jeho, jejíž vůle za krátko rozhodovala ve všem. Což se natěšil Martin, jak se mu ženitbou uvolní! Než běda! Což tu bylo kromě kantorských svízelů všelikých jiných trampot doma! Což se naposlouchal divných kázání a výčitek, což se Bětky své naobskakoval, jen aby se jí zachoval, by si mohl vyjíti do krčmy mezi kmochy a veselé tovaříše! Že se tenkráte více nebránil, že povolil a nechav nejmladší, dal si říci a pojal nejstarší, takového draka!

Kolikráte již v duchu, v osamělém koutečku zavzdychal: „Adličko! Ach, má Adličko!“ a jak nejednou sobě vyčetl, to že je všecko za trest, za to, že Adličku tak lehkovážně opustil. A kolikráte si také vzpomněl na Jivenskou výplatu, a že by ji strpěl třeba několikráte za sebou, jen kdyby si tím pomohl od své Bětky.

Ta byla věru dcera své matky, kterou zase Bohuněk tak znamenitě poslouchal a které se tak bál. Oba pak hledali a nalézali jednu útěchu, a to ve veselé společnosti, u korbele. A nejraději sem k „bílému jelenu“ zabrousili. Bylo to snad k vůli vzpomínkám, ale hlavně proto, že tu zapadly, že ku sv. Petru, kde i v okolí ustavičně jim mračna ženského hněvu hrozila, bylo tak daleko.

A jak práh „bílého jelena“ překročili, ta tam byla všechna trampota a všeliká mrzutost. Setřásli to se sebe a první pohled na učazenou jizbu, korbel, na některého druha tu sedícího je potěšil, veselí do nich vjelo a s pivem přišla úplná bezstarostnost.

Také nyní se leskly Tkaničkovi oči, na hubeném líci proskočila mu červeň, a spokojeně si soukal řídkou bradu, jak hubené lýtko levé nohy položiv na ostré koleno pravé, díval se ke stolu. A Bohuněk farář, zavalitý jako soudek, zrudlý, přes tu chvíli se rozchechtal a utíral si při tom zapocenou hlavu a chvílemi i oči od smíchu slzící. A všichni kolkolem, sedíce nebo stojíce v hustém půlkruhu, smáli se i chechtali.

Mezi ně, náhodou poblíže faráře a Tkaničky, kantora, vtiskli se také příchozí, ten se zelenou kuklou a jeho druh. Zraky jejich utkvěly především na povýšeném místě, kdež odbylo se právě obhájení první a druhé části these na dveřích přibité, a kdež za trnožovým stolem sedělo několik studentů, představujících universitní hodnostáře.

Rektora dělal onen starý student vysmoleného hrdla. Jak se po rektorsku velebně nadýmal, jak druh jeho, děkan, odkašlával, frkal a očima důstojně kroutil, jak promotor huhňavě volal česká jména, je strašlivě vyslovuje, to a všecky jiné posunky budily jadrný, hlučný smích, jejž chvilkou přerušil hlučnější ještě tleskot.

Poznaltě každý z diváků každou tu směšně přehnanou kopii německých hodnostářův universitních, kteří nebyli nikterak v lásce českého národa na vysokém učení, kteří domácím učeným zabírali všechna nejlepší místa a vládli v kollejích i ve fakultách beze všech ohledův.

Všem se ta fraška líbila, všichni dávali nepokrytě na jevo své potěšení, že se tak znamenitě povedla. Tím také projevovali nelibost svou cizinské vládě na vysokém učení, pro Čechy založeném, a cizincům vůbec. Také oba příchozí, kteří přijevše z Menšího města na saních, nechali je na rohu této malé uličky čekati, pozorovali s účastenstvím rozpustilé divadlo.

I oni se neubránili veselosti nad tou podívanou, ač se tak nahlas nesmáli jako všichni kolem. Když pak byv promotorem zavolán vystoupil třetí řečník, aby poslední části přibité these hájil, oba cizinci chvilku ho poslouchavše jali se pak také po svém okolí pilněji se rozhlížeti. A tu padl také tomu se zelenou kuklou do očí Martin Tkanička zrovna před ním sedící.

Chvíli ho bedlivě pozoroval a nedbaje řečníka mocnost ženské krásy líčícího, všímal si jen hubeného kantora, a nějak sebou hnul, když tlustý farář šťouchl svého zetě pozorně o ženách poslouchajícího a polo nahlas pravil:

„Tkaničko — půjdeme — je čas —“

Tu ten se zelenou kuklou, byl to pan Jíra z Roztok, nejvyšší lovčí, nyní v přestrojení, zatáhl druha svého, Jeho Milost Královskou, za plášť a šeptal mu něco. Pak už oba jen Tkaničku pozorovali a smíchu se neubránili, jak farář přes tu chvíli Martina šťouchl pobízeje ho, aby již šel. Pokaždé připomenutí své jinak přednesl. Jednou mírně, podruhé rozkazem, tu zase prosebně — pak již hrozil a čím dále tím více. — Vrchol veškeré hrozby byl, co doma řeknou ženské.

Tkanička pitím a společností rozjařen, pořáde jen opakoval:

„A já nepůjdu. Já se nebojím —“

„Že přijde Bětka!“ hrozil Bohuněk.

„Ale já nepůjdu. Ať si přijde. Však bez toho — A já se nebojím —“ a jak už byl v nevázané veselosti, vzkřikl na řečníka velebícího líbeznost ženskou:

„Benedictus sermo oris tui — Má Běta je zrovna taková.“

Přísný pohled universitních hodnostářův a smích posluchačů měl za toto přerušení.

„Tak to udělej alespoň k vůli mně,“ domlouval Bohuněk, jenž měl patrně značnější strach z domova. „Víš, co by bylo, co bych dostal —“

„Já mu pomohu,“ zašeptal pan Jíra králi a nahnuv se k Martinovi, jenž si ho v zadu stojícího dosud nevšiml, zašeptal mu do ucha:

„Jdi, sice dostaneš jako na Jivně. Nestůj po rozkoši, ale raději se chytni summulae magistri Hispani, veteris artis —“

Ani nedomluvil. Tkaničku jako by někdo bodl. Škubl sebou, rázem se obrátil, a užaslý hledal vyjeveným zrakem toho tajemného. A již postřehl tu vysokou postavu. — Padla mu rázem do očí mezi těmi, kteří stáli za ním. Ano, ten to je! To je ten neznámý z Jivny, zajisté muž mocný ode dvora králova, jenž mu dal na Jivně tak nasoliti.

Řečník ještě nedokončil obhájení své věty, a Tkanička již vstal. Za chvíli po té ustoupil více do zadu, něco prve Bohuňkovi zašeptav, a pak zmizel. Myslil, že si toho nikdo nevšiml, ale ten neznámý, ten jistě, nebo, jak odcházel, zaslechl jeho smích, zrovna takový, jaký slyšel na Jivně a jenž mu tenkráte dlouho zněl v uších. A věru pan Jíra se smál a hodně nahlas, a také král se zasmál, když lovčím upozorněn sobě povšiml, jak Tkanička rázem pozbyl veškeré své smělosti, jak se ven tratí a jak tlustý Bohuněk rád i nerad, že kantor poslechl, se za ním valí.

Král však a pan Jíra jisti jsouce svým přestrojením, zůstali. Za chvilku, když řečník dokončil, a začal zase jeden z hodnostářův universitních napodobuje německý přízvuk i posunky skutečného hodnostáře, strhl se hned u dveří ryčný hlahol. Jim vítali nějakého studenta vysoké postavy, jenž měl obvázanou pravou ruku. Vítali jej proto tak hlaholně, poněvadž všichni věděli, že dnes ráno se bil s Němci na

Ovocném trhu a tu ránu na ruce že si z té potržky odnesl. Obklopili ho, všichni mu zavdávajíce a jej vítajíce. Tu král i jeho lovčí vyptávali se nejblíže stojících, co by bylo, a nemálo se divili, když zaslechli o té krvavé dnešní bitvě a divném soudě pánů na rathouze. Ale v tom již všechna krčma na okamžik se utišila. Žádaltě příchozí mluviti. Stručně oznámil zvučným hlasem, že kráčeje sem, zaslechl od známého, kterého potkal, že někde „u pekla“*) se bijí —

„Kdo?“ vykřikl hlas.

„Němci s Čechy,“ odvětil student, a bouře hlasů tu odpověď uvítala.

„Vzhůru! Na ně!“

„Na pomoc našim!“

„Splatíme za ráno —“

Tak křičeli mladí muži a již se všichni hnali po pláštích a čepicích, již se nachvat obláčeli do kožišků a nejprudší tasíce již na místě zbraň vyrazili ven. Také rektor, děkan fakulty artistské i promotor a všichni mistři a doktoři „němečtí“ zahazovali své směšné řetězy z pečiva, a nechavše veškeré vážnosti, vyskočili jako jeleni, aby se hnali na Němce. V čele všech starý student, jehož strašlivý basový hlas zaburácel krčmou jako hrom —

Stoly se v tom zmatku chýlily, džbány chřestily, korbele a židle se kácely, dvě svíčky byvše převrženy shasly a čoudily. Za okamžik byla krčemná jizba, jako by ji vymetl. Houfec studentů a mladých měšťanů vyřítiv se ven, nedbaje volání krčmářova, hnal se temnou uličkou dolů do ulice sv. Martina, aby odtud zamířili na pomoc bojujícím bratřím. —

---

*) Takto řečený dům s pivovarem stával v Týnské uličce.

V krčmě zůstali jenom král Václav a pan Jíra z Roztok. Mladý král stoje uprostřed jizby chvilku mlčel a naslouchal vzdalujícímu se ryku. — Posléze pravil:

„O dnešní bitce nic mně neoznámeno," a při tom se valně zamračil. „Pěkné to masopustní veselí," dodal.

„Veselí málo, více však pravdy, Milosti," odtušil pan Jíra vážně.

„Jak to! V těch vraždách a bitkách —"

„Ano, a žel, že budou ještě často a jistě horší. Račiž se upomenouti, co jsme před chvilkou slyšeli. Ráno začali Němci bitvu a Čechové byli trestáni. — Dokud nebude na rathouze jinak —" Zamlčev se na okamžik pojednou dodal:

„A na vysokém učení —"

Král pohlédl na svého milostníka a důvěrníka, jako by čekal, až co více poví. A pan Jíra pověděl.

„V tom mumreji prve," pravil, „bylo mnoho pravdy a spravedlivé žaloby. Cizí všude se mají nejlépe, a každý domácí, třeba že zachovalý a dobře umělý, aby kost ohlodával. Bude-li tak dále, bude z toho obecný křik. — Všaktě již propukává."

V tom vešel krčmář, jenž do té chvíle stál venku ve dveřích hledě do ulice za hostmi, do rvačky se ženoucími jako k nějakému požáru. Teď žasl nad těmi, kteří zůstali. Chtěl něco vykládati a se tázati, ale pan Jíra hodil mu na stůl stříbrňák a nečekaje na drobné vyšel za králem.

Král, jenž vesel, rozjařen vydal se z královského plesu na noční toulku, aby zažil některého dobrodružství a zároveň aby poznal, co se za masopustní noci v sídelním jeho městě děje a kutí, velmi té chvíle zvážněl. Nejprve to způsobilo, co spatřil před arcibiskupovým dvorem. Pak se zase, jak zaslechl

fanfáry od „bílého jelena“, když kolem jel, povyrazil, ale nyní vycházel odtud zamyšlen. Způsobila to hlavně slova páně Jírova.

„Bude-li tak dále, bude z toho obecný křik,“ řekl lovčí, a král bera se mlčky k saním pomýšlel:

„Na koho bude obecný křik než na tě? Na koho Bohu žaloba nežli na tě?“

Všecka nespravedlnost se mu příčila. Proto co dnes přehlédl a uslyšel, nemile ho dojímalo.

„Co tedy učiniti?“ otázal se pojednou, když již k saním docházeli.

„Rozkaž své věrné radě, ať vše ohledají a uvedou z horšího v lepší pro Tvou čest, Milosti, a pro obecné České země dobré. O toť běží nejvíce a nikoliv o několik přistěhovalých cizinců, kteří tu tyji a pýchou pak spláceji.“

Tak odvětil pan nejvyšší lovčí a koně na půl vypřaženého připřáhnuv oprať od kolu odvázal. Král již zatím usedl do saní.

„Kam ráčíš poroučeti?“ ptal se pan Jíra.

V tom zalehl k nim ohlas pustého ryku a křiku. Oba na okamžik naslouchali. Hluk a řev neustávaly.

„K rathouzu!“ zvolal král prudce. V očích se mu pojednou od náhlého hněvu zajiskřilo. Pan Jíra pobídl koně a již uháněl udaným směrem.

XXV.

K ránu, když měsíc zašel, nebe se opět zatáhlo. Ve křivolakých tmavých ulicích Pražských vládlo hlubší ticho nežli v noci. Umlkly i hlasy pozdních masopustních hodovníkův a tulákův.

Tou dobou vracel se král Václav s panem Jírou ze své noční vyjížďy. Oba byli ve pláště zahrabáni pod medvědí přikryvkou na saních. Mlčeli. Pan Jíra

nechal koníka v saních volně jíti. Když se ocitli v Menším Městě a jeli poblíže dvora arcibiskupova, lovčí zastavil a prohlíželi zdupané místo ve sněhu, krví zčernalou zalité. Pak se ohlédli oba, jako by si byli řekli, ke dvoru arcibiskupovu. Vrata byla zamčena, v oknech tma. Jen za malovanými okny dvorské kaple ve krásném výstupku plála živější zář nežli od věčného světla.

„Svíti tam," řekl pan Jíra a ne bez úsměšku dodal:

„Snad je na modlení. V zadu ono hoří asi také světlo."

„Jaké?"

„U hlav teď už té nebožky."

„Myslíš-li, že nevydržela?"

„Snad už zemřela. Kdož ví. Nebylot možná ránu ohledati. Ale kdyby i nebylo tak zle, povolají-li k ní koho? Nebude-li jim milejší, kdyby ten nepohodlný svědek —"

„Arci. Těch konců se asi nenadál," odvětil král mysle na svého mladého kancléře. „Nemýlil-lis se, Víš-li na jisto? A nepoznal-li tě?"

„Na jisto. Milosti. Byla to Šípova žena. Znalť jsem ji příliš dobře. Nejednou jsme se stavili o honici v jeho hájovně. A sluha mne nepoznal."

„Tak je to tu," řekl král před se hledě, jako zamyšleně. „A jak pak ti ostatní. Jaká to zbujnělost všude! Jako dnes ten farář. Jak se jmenoval?"

„Bohuněk. A ten je ještě z hodnějších. Jsou ještě horší."

„Tak. Ale příliš záhy's ho vykouřil. A my mu ještě pomohli. Nařídil's? Nezapomněl's? Jeďme!"

„Nařídil, Milosti," odpovídal lovčí, koně do kroku pobídnuv. „Nyní, záhy z rána bude vykonáno."

Král se zasmál, vážněji však dodal:

„Nutno tak. Jen strach trestu je přežene, jiného nic. Až uvidí, že toho nestrpím, přestane ta ohavnost."

„A jak náleží teprve, až by jim bylo žilou puštěno," mínil pan lovčí.

„A jak?"

„Kdyby neměli tolik zboží, kdyby nebyli tak bohati."

„Ah, ano. Z bohatství jsou příliš mocni. Jediná naděje je v mladých, kteříž půjdou ve šlepějích Miličových."

Nejvyšší pan lovčí jen zlehka pokrčil rameny a pravil: „Budou-li jen míti dost moci. Bez podpory podlehnou. Milič byl svatý muž, a co z něho udělali? Kaciře!" —

Hezky již svítalo, když Bohuněk s Martinem Tkaničkou se vraceli na faru sv.-Petrskou. Byli by tam už dávno byli, již by si drahnou chvíli mohli odpočívati v teplých peřinách, kdyby tam byli zamířili zrovna od „bílého jelena". Ale to Martin, jemuž v krčmě vjel strach do nohou, nabyv na ulici znova ducha, svedl Bohuňka do jiné krčmy, a když z té pak vyšli, svedl Bohuněk, jsa již z míry vesel a na svou Mandalénu zapomenuv, Martina Tkaničku do třetí. A tak se stalo, že až za svítání, a byl už vlastně den, nastoupili cestu k „rodinnému krbu". Čím více se však blížili, tím šli volněji, tím více opouštěla Bohuňka veselost a Martina smělost. Už ani jednou neřekl: „A já se nebojím."

Nejvíce jim o to běželo, budou-li domů puštěni. Staloť se jim už, že nejednou jim nechtěli otevříti. A to nepřišli tak pozdě. Natož dnes za světla! Hleděli k oknům, nestojí li v jednom Mandaléna a ve druhém Bětka.

Ale nic. Zaklepali na dvéře. Ticho. Žádná odpověď. Zaklepali silněji a Tkanička volal jménem lahodné svou Bětku, Bětušku. Týmž tónem pak i Bo-

huněk Mandalénu. Ale nic. Ticho. Zatloukli, zabušili. Nikdo se neozýval. Bohuněk se chytil kliky, aby ji zacvakal, a hle, dvéře povolily. Byly otevřeny. Úžas je pojal. Vstoupili do síně. Nikde ani hlásku. Ve světnici i v komorách prázdno. Postele odestlány, ale Mandaléna i Bětka pryč! A také její dvě sestry zmizely.

Tkanička si oddechl a bezděky se otočil vesele na opatku, když ho Bohuněk poslal pro kluka služebného, jenž kdesi vzadu spal a nyní příchozích nezaslechl. Přivedl ho rozespalého. Ale to se již pak Tkanička na opatku neotočil, když zaslechl, že před chvílí, ještě za šera, přišli na faru biřici a že ve jménu Jeho Milosti krále poručili ženským, aby se ustrojily a s nimi pryč odešly. Ty nechtěly, bránily se, prosily, plakaly, ale nic naplat. Musily.

„Kam?“ ptal se Bohuněk, jenž úplně teď vystřízlivěl. „Mýlíš se, ne snad královým jménem, snad arcibiskupovým,“ dotazoval se hlasem nějak mdlým.

Kluk však znova přisvědčil, že královým. Tkanička už zatím usedl na židli a prudko si soukal bradku. Nohy mu nějak nesloužily. Teď už teprve byla jeho smělost ta tam. O ženské, najmě o Bětku mu nebylo, ale: „Zelená kukla! Zelená kukla!“ v duchu si opakoval. Ten v krčmě!

A živěji nežli kdy jindy viděl komoru na Jivně, ty dva neznámé a toho bradáče, jenž mu tak nekřesťansky prášil tyto jeho nohavice cihlové barvy, tenkráte ještě pěkné, zánovní. — —

Ráno pak se divili všichni Pražané, a to nemálo, když se rozneslo městem, co se té noci událo, jak pro včerejší bitku na Ovocném trhu byly tu tam potržky mezi Čechy a Němci, a největší krvavá „u pekla“, a jak biřicové pojednou přichvátavše, kde koho mohli, ať Čecha ať Němce, chytili a zavedli do vězení. Vypravovalo se také, že rovněž byli k soudu pohnáni i ti

Němci, kteří pro bitku na Ovocném trhu spravedlnosti ušli, a těm že se povede nejhůře, poněvadž oni vlastně tu řež začali, a že jim nic nebude platna přízeň krajanů jejich, vládnoucích na radnici. Král sám všecko nařídil, o všem se přesvědčiv, protože v noci pojížděl Prahou. Nebyla to jeho nejprvnější noční procházka, nicméně se jí všichni divili, a to tím více, že odešel od velikého veselí tanečního na hradě. Té noci se nikdo nenadál, že by král opustil své sídlo a hosti.

Než velebili ho, ale jen Češi, když uslyšeli, jak v noci zajel na rathouz, jak dal zburcovati rychtáře a nejbližší konšely, jak se jich dotazoval po včerejší bitce na Ovocném trhu, a zle jim vyčítal jejich nespravedlnost. Když pak rychtář odvážil se několik slov na omluvenou, rozpálil se král bez toho již rozhněvaný, div že ho pěsti neuhodil.

A ještě o něčem se mnoho po Praze mluvilo. To také Martina Tkaničku zajímalo nejvíce. Jak se domů navrátil, neulehl ani on, ani farář. Čekali do pozdního rána, co bude. Jinak by si to kantor byl dosti liboval; byloť tak ticho a milo bez těch ženských, jmenovitě bez ostré Bětky a její matky. Což by tu křiku a hluku se bylo strhlo, kdyby je byli doma zastali jako jindy! Pověděl si to také s farářem a přiznal se mu, proč že ho u „bílého jelena“ tak pojednou poslechl, že pro tu zelenou kuklu. A také neutajil, že k vůli ní má strach. Jeť ten neznámý ode dvora, a kdyby tak —

Pak se odebral farářem vyslán na výzvědy. Daleko nešel a již zaslechl o králi, jak byl na radnici, a všecko, jak se tam zlobil a co nařídil.

Ale pak nedbal všech bitev a tvaček, když náramným shonem na Staroměstském rynku přiváben, přiblížil se také ku pranýři a na něm shlédl Mandalénu, matku své Bětky, tu Mandalénu, které se Bohuněk,

a on také, tak bálí! Na pranýři, ona! A na prsou má připevněnou tabulku s nápisem. A s jakým!

Na okamžik prohlížel si ostrou vládkyni fary sv.-Petrské s patrnou libostí, neboť zkusil od ní dost a dost, a ona to hlavně byla, která ho donutila, že nechav nejmladší, nejbezčí, vzal si jejího nejstaršího draka. Tak stál, tlače se a jsa tlačen, až se ocitl v předu pod samým pranýřem. Ale tu sebou škubl a neborázně se lekl, jak stará ta saň na lešení sebou prudko hnula a po něm své pichlavé oči otočivši, sípavým hlasem od zlosti se třesoucím na něj vzkřikla:

„Martine! Tkaničko! Ty partéko! Ty hubenče hubená! Jdeš-li se mně také vysmát — Ale počkej —“

Dalších líbezností Martin neslyšel. Nevyčkav rychle se otočil a zmizel v davu řehtajícím a posmívajícím se rozzuřené babě.

Chvátal odtud, ubíhal, jen se mu suché nohy v cihlových nohavicích komíhaly, aby zvěstoval faráři, co viděl a slyšel. Doma pak dověděl se všeho ostatního, že Bětku a sestry, podrževše je s matkou na rathouzu a matku pak na pranýř odvedše, propustili ku příbuzným, když se byly zařekly, že vícekráte na faru nepůjdou, jinak že by je stihly také pranýř a vězení.

Tkanička si louskl vesele prsty.

Tomu, co nařídil král stran té ženiny, těšil se všechen obecný lid, a všude ozývala se stejná poznámka, co že by ještě bylo třeba pranýřů pro takové. — —

Jinde však jinak o tom soudili, zvláště část duchovenstva, ta starší, vyšších hodností požívající.

Tak oba kanovníci, kteří minulé noci o tanečním veselí na dvoře královském v přilehlé komnatě k veliké síni přísně mluvili o králi, že by on i ti jeho milci rádi v církvi opravovali, rozhodně zatratili to,

co se královým nařízením ráno po tom veselí událo na Staroměstském pranýři. Mluvili o tom, když se odpoledne setkali v sakristii, jdouce na hodinky. Smysl jejich řečí byl, že král ruší církevní právo, a že patrně chce ztenčiti moc církve, ano mu nepřísluší takto trestati.

„A což arcibiskup?“ tázal se opět jako včera v noci o plese kanovník lysé hlavy a plných, rumných tváří —

Tu mu však sušší druh jeho neodpověděl jako včera, významně mrkaje: „Jak by co viděl! Dokavad si jen všímá —“ nýbrž blíže přistoupiv ke svému kollegovi, tišším hlasem odvětil:

„Slyším, že se děje ve dvoře arcibiskupově něco divného. Změna veliká! Zůstane-li tak, pak již ani králi ani těm jeho miláčkům tak nepůjde. Pak nehudou hasiti, co jich nepálí.“ —

Jan z Jenšteina všechen rozechvěn se navrátil z veselí do svého dvora, neulehl do nádherného lože v krásné komnatě příjemně prohřáté, nýbrž odebral se hned do kaple, kdež zůstal na modlitbách až do rána. Klečel tu ve chladu před oltáříkem křídlovým, překrásné řezby a umělé malby, na studených dlaždicích, nedbaje měkkého klekadla, maje ruce sepjaty, hlavu na prsa skloněnu.

Jsa do hlubin srdce svého dojat, rozlítostněn, polekán, pobouřen krví, již viděl před chvílí vysoko vytrysknouti, jež postříkala i sáně i jeho oděv, vzdychal, modlil se a zase Pánubohu děkoval, že nedopustil, aby tak bídně skončil ve hříších jako arcibiskup Magdehurský; a opět vzdychal, hlouh hlavu pochyluje a v prsa se bije — —

Šero, jež krásnou kaplici místem obestíralo, mizelo: malovanými okny, bohatou jejich kružbou pronikalo ranní světlo, v němž bledla zář voskovic na

oltáři. V tu dobu vstoupil Vlášek nějak úzkostně a čekal, až se pán obrátil.

„Žije-li?“ otázal se kvapně arcibiskup, jakmile sluhu shlédl.

„Žije, Milosti — Medikus tu již byl —“

„Jistěs ho zavolal?“

„Zavolal, tajně, jak Tvá Milost ráčila poručiti.“

„Ví-li o sobě?“

„Je dosud ve mdlobách —“

Arcibiskup kynul a Vlášek šel. Pán jeho sklesl do vyřezávané stolice. Přes tu chvíli zvedl skloněnou hlavu a po dveřích se ohlížel, jako by někoho očekával; pak opět hlavu svěsil a trudně dál uvažoval. Až pojednou sebou trhl. V předsíni se ozvaly hlasy, dvéře se otevřely.

Před mladým arcibiskupem statné, krásné postavy, dosud v bohaté roucho oděným, stanul kněz v řeholním chudém rouše, asketa hubený, bledý, hluboko zapadlých výrazných očí, vážný a přísný —

Jak vstoupil, stanul u dveří proti oknům. Světlo jimi proudící, malbou jejich zbarvené, ozářilo jej, tak že tu stál jako v gloriole.

Uctivě a mírným hlasem pozdraviv, mlčky pak hleděl na arcibiskupa, jako by očekával, čeho sobě zadá. Mladý kníže probdělou nocí a prudkými dojmy ve tváři ubledlý sklopil na okamžik oči před bývalým svým zpovědníkem a ochráncem, kterého si dal hned zavolati, jakmile vjel do dvora. Chvilku mlčel nemoha hned promluviti, až přemohl cit pokoření. Pokročiv ku knězi blíže, vztáhl k němu ruce a chvějícím se hlasem zvolal:

„Vytrhni mne z těch úzkostí! Pomoz mi! Pro Bůh tebe prosím!“

„Čeho sobě ráčíš přáti?“ ptal se kněz vážně, s místa se nehýbaje.

„Chci pokoj, odpuštění. Chci se káti — Opravdu káti. A vytrvám. Jen ty mně přispěj, prosím tebe. Zůstaň u mne!"

„Pane můj!" odvětil kněz vážně, ale ne tvrdě, „již jednou jsi tak volal a sliboval. Ne mně, ale Bohu samému —"

„Oh, vím, vím," vpadl mu mladý kníže do řeči. „Však nepřipomínej toho — Chci se opravdu káti — Zůstaneš-li? —

„Prosím snažně, pro Bůh, račiž mne propustiti!" kněz prosebně odvětil. Slova jeho zněla opravdově, a nebylo v nich líčeného zdráhání.

„A proč nechceš zůstati?"

„Bojím se těžkého toho úkolu, bojím se — Snad já byl tenkráte vinen, že jsem tě v pokání neudržel — Neměl jsem pokoje proto ve svém svědomí —"

„Ne, já byl vinen — Ty musíš zůstati. Zůstaneš! Neporoučím ti já, ale samo Božské milosrdenství — Tys mne již jednou nad propasti záhuby zachytil, tys mne varoval, tys mně znamením Božského hněvu pohrozil — Dnes stalo se, cos mně předpověděl na Hrádku — Vyplnilo se, cos mluvil z vnuknutí Božího. Slyšíš! Zůstaň! Usedni a vyslechni zpověď kajícného hříšníka —"

A mladý arcibiskup zkroušeně poklekl.

Teprve nyní kněz Pavel, v jehož vážné, přísné tváři nějak zasvitlo, z hluboka povzdechnuv pokročil ze svého místa, aby vyslechl zpověď arcibiskupovu.

XXVI.

Jeho Milost král Václav bezděky posloužil faráři Bohuňkovi a ještě více Martinu Tkaničkovi, toho času kantoru.

Mandalénu ostrou sice na pranýři biřicové nenechali, ale na faru nesměla; a to Bohuňka nemálo těšilo. A její dcery nesměly tam také ani krokem. Nad tím se v duchu zase Tkanička velmi radoval; z toho si vzal také příčinu, že zůstal na faře. Nemohltě Bohuňka nechati o samotě, bez podpory a společnosti. A tak vedle svého úřadu kantorského dal se do hospodářství, ano i do kuchařeni. Na faře zastal všechno výborně, a také mládež jemu svěřená si tu změnu valně libovala, poněvadž každé chvíle odbíhal ze školy do nedaleké fary a za dlouhé chvíle se tam omeškával. Jaké teď nastaly na faře sv. Petrské časy, jak si je farář i kantor chválili! Po obědě mohli při korbeli zůstati, jak dlouho chtěli i se školmistrem, i v kostky si zahráli, a což teprve na večer!

Ah, což jindy se toho naomlouvali a ženských napřipravovali všelijakými oklikami a záminkami, že museji tam neb onam, aby se pak v krčmě setkali! Nyní si tam vyšli, kdy chtěli, a vrátili se, a to beze všech strachů, také kdy se jim zalíbilo, a nikdo jich nečekal ani s pometlem ani se hřeblem nebo konývkou a solenou jazykovou. Záhy to nebylo nikdy, to vídal nejlépe pekař Šant, když na úsvitě pekl, ač-li sám se tou dobou s nimi domů nevracel.

Jediné, co spokojenost Bohuňkovu i Tkaničkovu rušilo a kazilo, byly vzkazy Mandaléniny a Bětčiny, třeba že jim Bohuněk dosti posýlal. Bětka chtěla především muže a také si na něj často na ulici počíhala, Tkanička se jí dosud vždycky šťastně vyhnul, ale v duchu se bál, že osudu svému jednou neujde, že se jí přece dostane do náručí, že poslechne jejích vzkazů čím dále tím důtklivějších a říznějších. Než to byly jenom chvilkové mraky, jež nejrychleji zažehnával „u bílého jelena".

Toho masopustu bylo nad obyčej veselo v Praze.

Také panu nejvyššímu lovčímu se patrně odtud nechtělo na zasněžený v lesích, osamělý Křivoklát. Zůstalte při dvoře králově po onom veselí ještě několik dnů. Všichni myslili, že pro svou a královu kratochvíli. A on se zabýval věci velmi vážnou. Ráno po oné noci, kdy bylo při dvoře taneční veselí, shledali opodál paláce arcibiskupova na sněhu rozlitou, zčernalou a již umrzlou krev. Shlédli to měšťané i biřicové, sešli se sousedé a sousedky, prorokovali, hádali, vykládali. Ale na stopu neuhodili. Nikdo ze sousedství nic nevěděl aniž viděl. Ten neb onen sice prý slyšel nějaký křik —

Pak se s nepořízenou rozešli, doma nebo v krčmách ještě o té krvi prolité za nějakou chvíli rokovali a bylo zapomenuto. Kdož by se také staral! Utkaliť se tam bez toho nějací helmbrechtnici a pobodali se — Vzal je ďas, takové noční, bohaprázdné tuláky!

Ale pan Jíra jinak smýšlel a jednal. Konal vše ze svého popudu i z rozkazu králova. Tajně badal a pátral a pátrati dal, až třetího dne mohl králi bezpečně oznámiti, že Šípova ohnivcova žena ve dvoře arcibiskupově není, a že se také nemohl dověděti, kdeže se tu v Praze a zvláště oné noci vzala.

„Je-li mrtva?“ ptal se hned mladý král.

„Slyším na jisto, že nikoliv. Zdá se, že ji tentokráte dobře uklidili, a že ji nenajdeme, třeba že nebyla daleko — Alespoň tak hned nikoliv —“

„Trváš, že je tu ve městě?“

„Bezpochyby. Nepřestanu pátrati, ale nevím, pořídím-li. Praha je veliká, i kněží moc —“

„Snad abych se otázal přímo kancléře?“ mínil král.

„Neračiž tak činiti, prosím — Sotva by pověděl, a byli by ještě ostražitější. Zdá se, že ona noc na něj velice působila. Všechen se změnil. Jistěť již do-

tancoval. Nohou již ďáblu oférovati nebude, a sličná Peltrata ať jde do kláštera, nemá-li jiného milovníka — —"

A pan lovčí se zasmál.

„Dal mi právě oznámiti, že odjede z Prahy — Jindy přicházíval sám —" pravil král o kancléři.

„Ano, odjede, slyšel jsem, a beze vší družiny. A samá u něho ve dvoře změna. Ložnici svou dal zavříti a spí v malé, úzké světničce na tvrdém loži. Bohatá roucha svá světská poručil, aby prodali a peníze chudým rozdali. Ano již i lněnou košili přestal nositi; doma chodí jen ve hrubém, vlněném oděvu. Z libráře své dal vynésti všechny světské knihy, rytmy české i latinské, a jen si nechal církevní otce, žaltář, passionál a bibli — Z těch čte v oné světničce a modlí se a vzdychá prý, až za dveřmi je slyšeti — Třeba kolik hodin tam vydrží —"

Král, jenž s počátku naslouchal, nedůvěřivě se usmívaje, zvážněl a otázal se:

„Tak-li ho to s tou ženou polekalo?"

„Myslím, že vše a nejvíce nový jeho zpovědník —"

„Kněz Pavel, slyšel jsem. Je-li pravda —"

„Pravda. S tím nejvíce mešká a ten nejvíce ho v tom hnutí mysli udržuje. To vše se mně nikterak nepodobá."

„Ej! A proč? Stojíme-li o to, aby stala se náprava u nehodných kněží, bude-li na škodu dobrý příklad samého arcibiskupa?"

„Ten by věru nebyl. Ale račiž považiti Milost Tvá, že pravého napravení nebude nikdy, dokavad budou tak bohatí a mocní, dokavad budou míti takovou moc, že by se i Tobě opříti odvážili? A ten kněz Pavel, třeba že příkladného života muž, jaký to horlitel a obhájce moci kněžské! Neráčíš-li se pamatovati, jak prudce samému arcibiskupu na Hrádku domlouval,

že dopustil, jak Tvá Milost potrestala zpurné kanovníky Vratislavské? Nebude-li nyní, kdy zase moci nabyl, pana svého nabádati třeba i proti Tvé Milosti, a nebudou-li mu všichni kanovníci, a kolik jest jich jiného smýšlení, nápomocni, a všichni opatové a všichni klášterové? Kdo z nich by dopustil nějaké změny, zdaliž nedusí vše, i sebe slabší hlásek, jakmile se ozve, že je na velikém čase, aby se obrátili a žili, jak zákon velí? Nyní, kdy budou míti arcibiskupa ve své moci, narostou jim hřebeny —"

„Až jim je utneme!" ostře vpadl král, a modré, unylé jeho oči zahořely náhlým vzplanutím. „Ať si hledí své kazatelny a svých žaltářů, sice jinak! — Při sám Bůh, nic bych jim neshověl a nestrpěl! Však tě samým shovíváním a podkuřováním tak zpyšněli. Co je Božího, Bohu. — Ale nekázně nestrpím. Všem jsem pán; dobrým z nich budu mil, ale bezprávcům osidlo a pomsta všech zlých, a třeba byli v šarlatu —"

Zrudl a žíla mu na čele naběhla — —

Když po chvíli pana Jiru propouštěl, připomenul mu ještě jednou, aby na Šipovu ženu nezapomněl. —

O změně s arcibiskupem se udavši zvěděli také ve Chvalově domě. Panic ze Sovojevic i bakalář Jan se z ní upřímně potěšili, poněvadž se nadáli dobrých účinků na všechno kněžstvo. Jen Chval, malíř, zakroutil hlavou a řekl:

„Jen aby pro samé pokání se tak málo nestaral jako prve pro světské rozkoše —"

Veselý pak Václav tomu všemu jak náleží nevěřil, míně, že se mladému arcibiskupu záhy zasteskne po lovích a kolbách, tancích a krásných paních a čtverácky dodal, to že by se strýce dominikána zeptal, budou-li nyní v klášteřích a kanovníci všichni a proboštové také tak se káti jako jejich arcipastýř. Říci mu to však nemohl, poněvadž strýc nepřicházel. Od

oné potyčky, kterou měl s Chvalem a panicem o Puchníka, kanovníka, vícekráte se u nich v domě neukázal. Čekali, čekali, že ustane ve svém hněvě, že se mu zasteskne po Elšce a po šprýmovném hovoru — než nadarmo.

Masopust minul i bláznivé ostatky, o nichž se Pražské ulice nejbláznivějšími maškarami a nejdivnějším mumrejem jen hemžily; již přešla polovice postu. Tu se Vácslav, jenž za zimy bratru malíři pomáhal a pilně sám sobě rýsoval, vydal za strýcem, aby Chval nevěděl. První cesta jeho byla marna. Strýc nepřišel ani do hovorny, nechtěje se synovcem mluviti. Vácslav se sice rozmrzel, než hlavně na domluvy Elščiny šel tam za několik dnů zase. Tu byl šťastnější nežli poprvé potud, že strýc přišel. Rozhněvaný dominikán však uvítal svého příbuzného nejprve s ostrou; teprve za hovoru obrátil a tu také oznámil, že k nim, do Chvalova domu více nepřijde.

„A proč?“ tázal se udivený mladík.

„Protože — nesmím. Tak jste to, tak to ti vaši mudrcové novotářští i s Chvalem pořídili, že se již o vás mluví jako o nějakém zlém hnízdě. Quardián mně již domlouval, rozumíš-li, že tam jsou u vás také v tom bratrstvu ‚obruče‘ — A v tom jsou sami z Miličova učení a mnichů nepřátelé — Já vždycky myslil, že toho nechají, že je uvedu na rozumnou cestu, ale ne, oni se mně ještě vysmáli. Kde pak! Té učenosti! Viš-li, brachu, neběželo by mně o ně, o toho panička, jenž by raději měl jíti na otcovské lány, a o toho knihomola žebravého, ať by s nimi jak náleží zatočili. I také Chval by zasloužil, je ve mnohém ještě horší hlaváč — A viš-li s tou hranicí, to jsem nadarmo nehrozil. Zle by mohlo jednou dopadnouti — Zasloužil by, Chval, ale je přece sestřin, a ty, tys blázen nerozumný — Jděte do sebe, řekni jim to, ať se pama-

tují, dokud je čas, zdi hlavou neprorazí. Že by toho pak litovali a hořce! Pak bych již Chvalovi nemohl pomoci, ani tobě, třeba že jste sestřenci — Však je to hanba, že mám takové nezvedené —"

Tak ostře hovořil. Umírnil se jen, když si vzpomněl na Elšku. Pozdravovati ji vzkázal a chmuřil čelo stahuje husté ježaté obočí, když uslyšel, že ji není valně, že je bledší barvy a nějak schne —

Vyptával se starostně, kašlá-li, má-li chuť k jídlu, a hned radil, co by ji dobře udělalo, ať jde k nějaké rozumné ženě, která by jí zažehnala uhranutí, bez toho že Elšku prý někdo uřkl —

S takovou Vácslav odešel. V duchu se smál strýcovým hrozbám. Chval však, když mu vše pověděl, zamračil se a něco zahučel, z čehož jasněji vyznělo, ať se strýc stará o jíchy a pečeně, tomu že lépe rozumí nežli jejich spasení. Hranici však, kterou hrozil, zasmál se jako všichni i sám málomluvný, zasmušilý Chval —

S Elškou tak bylo, jak Vácslav strýci vypravoval. Za tu zimu poněkud pohubla a svěží líce její nezardívaly se již tak živým ruměncem. Panicovi se však líbila ještě více. Poutaltě jeho oči jímavý, unylý výraz její tváře, jevící tichý, tajný smutek, ale v srdci svém se nad tím trudil. Tušiltě, věděl příčinu té změny, že to hluboká touha po tom Němci. Jak mu byla oddána, jak se rmoutila, že ho málo vídá a s ním nemůže mluviti! A panic se nemýlil. Od pozdního podzimu po všechnu tu zimu sotva třikráte s Frovinem mluvila, a to ještě kradí a několik jen slov, když ho potkala na ulici a posléze za klášterem sv.-Anenským. Zastavil se, postěžoval si tak horoucně, jak po ní touží, jak by s ní rád promluvil; a když s povzdechem smutně odpověděla, že nyní nelze jinak, odvětil jí návrhem, že

by mohla na něj za večera na pavlači počkati, že by tam přišel, když by dovolila.

Lekla se toho návrhu tak, že ve zmatku nevěděla, hned co by odpověděla. Uklouzlo jí ze rtů, že to nemožné, že by se tam ani nedostal. Tomu se jen zasmál a žádal o svolení a hned udal i dobu i znamení. Nežli však dostal na toto odpověď, sám kvapně odešel. Trhlť sebou tak najednou, a jen ze sebe vyrazil, že tam někoho vidí, kterého dlouho hledal, a že bude tedy na znamení čekati, až on dá své.

A již zmizel. V lehké chumelenici rozeznala Elška jen jednoho muže a za ním opodál dvě ženy, mladou a starší. Jiných lidí tu kolem nebylo.

Aby se dále ohlížela, to nechtěla, neslušelo se, a tak šla před se dále. Než jednou přece hlavu otočila. Ten muž neznámý šel za ni, ony dvě ženy byly ty tam a Frovin také. Bodlo ji, zalekla se, a byla velice nespokojena toho dne. Vymlouvala si, že to byla náhoda, že Frovin šel jinam. Pak když nastal večer, neměla žádného stání. Venku byla čirá tma a hustě se chumelilo.

Václav šel už spat. Chval zabral se do čtení, v jizbě panicově bylo také ticho. Studovali jistě. Elška meškala naschvál v kuchyňce, odkudž mohla nepozorovaně na mazhauz. Tu vždy stanula naslouchajíc, pak až ke dveřím na pavlač vedoucím postoupila, pak i na pavlač. Chýlila se přes zábradlí, vyhlížejíc tmou do sousedství.

Pak ozvala se píseň, jak ji Frovin za znamení označil. Lekla se a chvěla. On čeká na znamení. Dá-li mu je, přijde, je připraven, jistě má provazový žebřík. Mohla by s ním promluviti, po čemž tak toužila. Již neodolala, již běžela pro lampičku, aby mu dala znamení, jak si přál. Už ji nesla, v tom však uprostřed mazhauzu se zastavila. Světlo se jí třáslo v ruce. Po-

myšlení, co dělá, že jako nějaká helmbrechtnice pouští do domu muže, že by tu s ním na síni nemohla zůstati, že by překročil práh její komůrky! Matka Boží krásně na deštce bratrem malovaná, visící proti jejímu loži, kmitla se jí na mysli, i to, jak se tu modlívala, světa se odříkala. Kmitl se jí také panic na mysli, a zvláště přísný Chval.

Otevřenými dveřmi táhl noční chlad a zmítal plamínkem jejího kahanu, nesa s sebou ze tmy zvučící ohlas toužebného zpěvu Frovinova.

Tak stála okamžik všecka rozechvěná. Pak kvapně rázem zavřela dvéře a chvatně, jako by ji někdo pronásledoval, jako by před něčím prchala, uskočila do své komůrky, kdež sklesnuvši před obrázkem Matky Boží položila hlavu na ruce na truhle sepjaté a dala se do pláče.

Od té doby s Frovinem nemluvila. Poznala, že se rozhněval, že s ní nechce mluviti. Dvakráte ji mohl potkati, vyhnul se však. A pak se doslechla, jak studenti v sousedství masopustu užívají, jak jsou veselí, a nejvíce ten bohatý z říše, Frovin.

Rmoutila se víc a více, a toužila bez naděje. Nejednou již na panice vzpomněla, na jeho píseň, jak tenkráte zazpíval:

„Labuť divný pták, zpíváť umíraje,
také já smutný žák
umru v touhách — —“

Teď té písni porozuměla, protože sama cítila milost bez naděje. Zdaliž také panic? Však nikoliv. Jeho mysl k jinému se nese.

Ale pak, když přišlo jaro, když na záhoncích v zahradě za domem vykvetla kvítka, když se stará, košatá hruše zazelenala, a žebroví besídky v koutě zmizelo v záplavě hustého, bujného chmele, vysvitlo

také Elšce sluníčko. Vysvitlo poprvé za hebounkého šera jarního, vlažného podvečera, kdy samotná seděla pod košatou hruši ve trudné myšlénky zabraná. Tenkráte se opět ukázala nade zdí sličná mužská hlava, plavých vlasův, usmívající se. Frovin přišel zase. Již zapomněl na zimu, nehněval se; sice ji domlouval, než pak mluvil opět tak usilovně jako jindy, dotvrzuje, že se chtěl opravdu hněvati, že však nemůže, že je přemožen. Vrátila se ze zahrádky štěstím opojena. Nemohla ani usnouti a otevřevši okénce své komůrky, hleděla dlouho do jarní vlažné noci, na zahrádku, do stínu staré hruše a stromů, jež tiše ševelily ve slastné její snění.

Na zahrádce se pak opět častěji s Frovinem setkala. Na zahrádce, u nich, neboť už nemohla mu odepříti, aby nepřelezl zeď. Scházela se tam s nim ne tak často jako loni, neboť se bála překvapení, a nejvíce panice ze Sovojevic. Ale ten, omýlen jejím smutkem dřívějším, nedocházel již tak často na zahrádku. Nikdy jich nestihl, a přece o těch schůzkách doslechl.

Jeník o nich zvěděl. Jednou pozdě odpoledne, kdy panic i Jan i Václav byli z domu, vytáhl si z libráře panicovy rýmovanou kroniku českou, která mu byla nejmilejším čtením, a aby nebyl vyrušován, zaběhl si s ní na zahrádku. Zalezl si s ní pro jistotu do nejzazšího kouta za hustý keř, kam nikdo nepřicházel. A když byl v nejlepším, zaslechl hovor. Povyhlédl, a hle, ten Němec ze sousedství kmitl se nade zdí, u zdi pak Elška, s ním rozmlouvající! Že byl ještě den, Frovin přes zeď nepřelezl. Jeník neslyšel nic z hovoru, ale dobře zpozoroval, jak mu Elška chvatně a kradí podala ruku a jak ji ten Němec celoval. Jeník sebou nehnul, až když Elška odešla. Na večer se s tím svěřil Janovi a toho večera ještě panic žáčkovi co nejpřísněji poručil, aby mlčel, aby žádnému

nic neříkal, jmenovitě ne Vácslavovi a Chvalovi. Jan to tedy řekl panicovi. Ten toho večera již ani nepromluvil. Ráno pak zůstal kromě obyčej doma a nešel do kolleje. Když osamotněl, vyšel ze své jizby a stanuv v otevřených dveřích kuchyňky, požádal Elšku, aby byla té lásky a přišla na chvilku do zahrádky. Oči jeho nějak divně hleděly, a hlas jeho zněl pohnutě.

Nečekaje odpovědi odešel. Elška se lekla. Chvíli stala užaslá před se hledíc. Byl tu panic, opravdu, ještě se z dola ozývaly jeho kroky. A řekl jí, aby přišla za ním do zahrádky. Vyšla ven, na mazhauz. Sestupovala zvolna dolů. Co ji chce? Proč ji tam zve? Oh, jistě zas. — Ale vždyť nic neví. Či by je byl tak tajně pozoroval? — Dívčino líce se bezděky schmuřilo. Již vyšla z chodby a stanula u zahradní branky otevřené. Tam v zadu pode stromy na pěšince čeká panic. Přecházel. Byl nějak pohnut, svědčily o tom líce, oči i hlas, jak promluvil.

Nejprve se omluvil, že ji sem zavolal. A zase se zamlčev hleděl na okamžik před se na pískový stezník, na němž jakož i na orosené trávě a bujně zeleném křoví chvěly se pruhy zlatého ranního světla. Elška čekala, až panic začne. Bylo ji úzko a myslila, že tu je jistě k vůli Frovinovi. Ten kdyby tak mimo nadáni zjevil se tam nade zdí a shlédl ji tu s panicem!

Tichem kolem nich bylo slyšeti z daleka s nějakého kostela ohlas zvonů, jenž se nesl svěžím jitrem nad spoustou střech až sem pode stromy.

Pojednou panic upřev oči na dívku pravil:

„Panno Elško, cokoliv povím, věřiž prosím, že bude pro tvé dobro, jen pro tvé dobro."

„Stalo-li se něco?" ptala se úzkostně, ale i nejistě. —

„Pamatuješ-li se," odvětil, „jak jednou odpoledne na podzim zaslechl jsem, jak zpíváš německou píseň —"

„Ano, a pokáral's mne, rozuměla jsem."

„Porozuměla's, ano. Však nebylo tak o tu píseň, jak o toho, jenž ji zpíval. Tobě zpíval —"

Panic se bezděky zastavil.

Elščino líce zahořelo prudkým nachem a sklopivši oči pravila:

„Proto's mne zavolal! Však jsem —"

„Ano, k vůli němu. Nepřál bych ti pro všechno na světě nic žlého. Jen samé dobré, a proto se bojím, abys nebyla sklamána."

Elška se lekla.

„Stalo-li se něco?" ptala se ho chvatně. „Víš-li něco?"

Panic však otázkou odpověděl:

„Slíbil ti? Můžeš mi říci?"

„Slíbil, svatosvatě," odvětila Elška za okamžik.

Panic se zarazil. Pak se otázal:

„Že budeš jeho? Že si tě vezme?"

Pokývla přisvědčivě hlavou.

„Svým slovem slíbil?" tázal se na novo, nemoha utajiti svého překvapení.

„Slíbil!"

Oči, jež na panice upřela, zazářily důvěrou v daný ten slib i radostí nad ním; všechen její obličej se v ten okamžik vyjasnil jako od zlaté záře. Zasmušilý panic hleděl upřeným, jako uvábeným zrakem do té svěží, mladistvé tváře, a ještě nikdy tak bolestně nepocítil svého v lásce neštěstí jako v ten okamžik.

„Slíbil!" opakoval po Elšce, jako by nevěřil.

„Když svým slovem slíbil, pak přestanu, a odpusť, že jsem tě sem volal a že jsem se vetřel do tvého tajemství."

Ale Elška chtěla přece věděti, co jí chtěl. Než on neřekl, že maje o ni starost přeptával se po Frovinovi, že zvěděl, že to sice bohatý a schopný mladý muž, ale velmi lehkovážný, útratný, jenž jako pravý helmbrechtník i do kostelů panny sličné pronásleduje a s nejednou milovné spolky měl a snad i má, že ji chtěl před nim varovati, aby někdy na sličného souseda nenaříkala, aby ji neoklamal, jakož jiným už učinil. Nyní po tom, co slyšel, a vida důvěru Elščinu nebyl s to, aby toto vše jí řekl. Na naléhavou opětnou její otázku odvětil jen všeobecně, že se obával, míní-li to Frovin do opravdy.

„Ale když slíbil —“ dodal panic, „než považ, panno, že dobrá vůle všechno slíbí i pohnutá mysl. Jen aby stálé byly.“

Pohlédla na něj tázavě a řekla:

„Slyšel-lis něco o něm; nebo — od něho?“ dodala váhavě.

„Nemluvil jsem s ním.“

„Že všechno ráčíš věděti —“ a lehounký, rozpačitý úsměv se zakmitl na jejích rtech.

„Abys nic zlého o mně nemyslila, věziž: Náhodou jsem vás zahlédl, náhodou, jda na zahrádku —“

Zarděla se a mihlo se jí na mysli: „Kdy asi?“ a nahlas pravila, opět váhavě, nejistě:

„Prosím tebe — ví-li něco Chval —“

„Žádnému jsem nic neřekl; neví. Než jednou musí přece zvěděti —“

Lekla se toho pomyšlení a bezděky pronesla:

„Frovin je Němec —“

„A tuhý, jak jsem slyšel. To mně bylo, panno Elško, na tebe nejdivnější,“ řekl mírně, ač ne bez výčitky.

„Oh, bránila jsem se dost sama v mysli své — ale —“ zmlkla a sklopila hlavu.

Mladý vladyka hleděl na ni smutně i soucitně. „Ubohá!“ pomyslil. „Tak si ho zamilovala! A ty! —“

„Bála jsem se Chvala,“ začala Elška, k němu zase vzhlédnuvši.

Hlas jí nějak vázl, a bylo zřejmo, že mluví přemáhajíc se.

„I tebe, pane,“ dodala, „vás obou nejvíce. A ty ráčíš býti tak laskav! Tys mne neodsoudil!“ a pohled zářící vděčnosti setkal se s jeho pohledem.

„Chvalovi však nerač nic říkati,“ pokračovala. „Ještě ne, prosím. Až později.“

„A kdy?“

Po té nic neodvětila. Zamlčela, že již s Frovinem také o tom mluvila, a ten že jí vysvětlil, aby se ještě tajili, že i on má u své strany, doma, překážky. Až ty přemůže, a že ano, o tom byl na jisto přesvědčen, pak že budou bojovati tu, a tu že bohdá také zvítězí. —

„Nuže, pomlčím do tvé vůle, panno Elško,“ pravil panic odpovědi se nedočkav. „Leč by snad —“

Pak na okamžik hleděl na ni mlčky. Dosud mluvil vážně, přemáhaje se, aby mluvil klidně. Nyní když promluvil, hlas jeho nějak se zachvěl.

„Panno Elško,“ pravil, „pamatuj na to vždy, co jsme čítali, víš-li, a o čem jsme začasté rozmlouvali. Přál bych ti z té duše, abys šťastnou byla a nikdy se nesklamala.“

Nežli mu mohla slovem odvětiti, odešel.

Překvapena zvukem jeho hlasu i slovy hleděla za ním, an mezi stromy a křovinami zacházel, až zanikl.

„Jak je hodný! A šlechetný!“ ozvalo se jí v dojaté mysli, kterouž v ten okamžik panic všechnu zajal. Chvilku tak hleděla v tu stranu, kterou zašel, a myslila na něj.

Mohla býti spokojena s touto ranní schůzkou; nabylať jistoty a bezpečnosti, a přece jí nebylo volno a radostno. On, panic, jehož si té chvíle více vážila, neschvaloval jí toho, co cítila, její známosti s Frovinem. Nedůvěřoval mu. Chtěl asi o něm něco říci, ustal však, když slyšel o jeho slibu. Ale odcházeje přece řekl: „Abys šťastna byla a nikdy se nesklamala.“ —

Bezděky se obrátila ke zdi, jako by čekala, že nad ní se zjeví mladá, sličná hlava plavovlasého Frovina, že usměvavé jeho rty, jež jí tak lahodná a laskavá slova říkaly, vážně jí povědí, aby se nestrachovala, aby jen důvěřovala.

Zeď však zůstala opuštěnou, a jen stíny staré hruše a zlaté pruhy světelné se na ní míhaly, jak se haluze rozložitého stromu zvolna kolébaly u ranním větříku.

XXVII.

Krvavá událost, kterou král Václav s panem Jírou oné noci po veselí na hradě pozorovali pobliže arcibiskupova dvora, nezůstala jenom jejich tajemstvím. Pan Jíra pověděl o ní svým nejlepším přátelům, také milcům královým, jmenovitě panu Pluhovi z Rabšteina a panu maršálkovi Čúchovi ze Zásady. Z těch maršálek se nejvíce zajímal o tu podivnou událost a přejal úlohu pana Jíry, když tento se odebral opět za svým úřadem na Hrádek Křivoklát. Pátraltě totiž pan Čúch po ohnivcově ženě, než rovněž bez výsledku jako nejvyšší lovčí. Pan Čúch již počínal věřiti, že byl lovčí oklamán, že zpráva, jako by Šípova žena nezhynula a byla z arcibiskupova dvora odnesena, není pravdiva. Buďto ta neblahá žena zemřela, nebo ji opět na venek ukryli. Sice by také

nebylo nemožno, aby meškala v Praze v nějakém dobrém úkrytě, třeba v některém klášteře, kdež by ani králova vůle všeho nezmohla; tak se alespoň pan lovčí domníval, a přítel jeho také v tom smyslu dával po Praze pátrati, ovšem potají. — Než nadarmo. Šípova žena zmizela, jako by ji voda odnesla.

Mladý král také na ni nezapomněl, maje na mysli její osud. A když všechno pátrání první čas bylo marno, zeptal se přímo — arcibiskupa. Bylo to ještě v zimě, nedlouho po oné královské taneční kratochvíli, právě když kancléř vrátil se z Roudnice, kdež za delší čas pobýval mezi řeholníky, aby mohl klidněji konati své kajícné pobožnosti. Král byl právě dobré míry a jenom lehko se dotekl oné události se Šípovou ženou a krve té noci prolité. Ale kancléř, z jehož tváře poslední dobu nezmizel stín vážnosti, nezalekl se jako tenkráte, když ho král v zahradě jeho navštíviv škádlil ho Šípem a jeho ženou i ptákem ledňáčkem, aniž se v rozpacích ohlížel nebo pustil rukavici na zemi. Byl ovšem překvapen, než rychle se opanoval. Čelo jeho se schmuřilo a vážně odvětil:

„Té ženě je dobře. Chtěla hřešiti sama na sobě, ale Bůh se nad ní smiloval, jakož i nade mnou. O to neračiž míti žádné péče. Starám se o její spasení jako o své."

„Ale já se starám, že byla krev prolita. Ta žena je má poddaná, a mohl bych ji na tobě žádati. — Toť právo mé —"

„Starati se o spásu duše, je větší právo. Všaktě jsem neporušil ani práva Tvé Milosti, jako ty práva církve —"

To znělo již nějak ostřeji. Hlava arcibiskupova se za té řeči vzpřímila.

Král hleděl na něj s úžasem. „Jak? Já?" zvolal pak.

„Prohlížeti domácnosti farářův a kněží a trestati je, toť právo církve, mé," odvětil arcibiskup pevně.

Král rudl ve tváři a prudko, hněvivě se zasmál.

„Ah, to tedy!" zvolal. „Ej, těch-li se zastáváš?! Těch, kteří jsou církvi na potupu a věřicím pro pohoršení? A snad i jejich ženin, jež stavím na pranýře?"

„Ani těch ani oněch se nezastávám, ale svého práva trestati je —"

„A proč jich netrestáte?!" s posměchem a prudko král odvětil. Pak rychle přešed komnatou zastavil se před svým mladým kancléřem a pohleděl mu do tváře. Modré, veliké královy oči ještě se svítily. Hleděl tak okamžik, pak promluvil. Hlas jeho zněl tlumeně. Bylo znáti, že od hněvu, však také že se přemáhá. Řekl:

„Kněže, arcibiskupe! Takto dnes spolu mluvíme poprvé, a nepřál bych si, aby tak opět bylo. Nepřál bych tobě. Račiž si pamatovati —"

Druhého dne odjel arcibiskup z Prahy a tenkráte na osamělý hrad svůj Helfenburk.*) Odebral se tam skoro bez veškeré družiny, maje kromě zpovědníka svého kněze Pavla a kaplana toliko sluhu s sebou. Teprve za mnoho dnů se navrátil. S králem se teď stýkal řídčeji. Nového způsobu života nenechal. Ti, kteří se nadáli, že se mu zasteskne po lovích a kolbách, po víně, veselé společnosti a krásných paních, zmýlili se velmi. Četnou družinu svou zachoval si k vůli důstojnosti své. Doma však ve svém nádherném dvoře neobcoval skoro s nikým nežli s přísným zpovědníkem svým a některými kanovníky.

---

*) V Litoměřicku.

Družině jeho, zvyklé na veselý život, na jízdy a lovy, počalo se stýskati z té veliké změny. Chudina si ji však velebila. Arcibiskup býval vždy štědrým; nyní však rozdával plnýma rukama. Martin Tkanička, jenž ani do jara nevydržel ve svém kuchařském postavení u faráře Bohuňka, neboť podlehl neodolatelné moci ženy své, a žil zase pod její vládou slouže bezohledně její zvůli, hořce litoval, že je takovými pouty spoután, a žel, že si to arcibiskup dříve nerozmyslil a dříve tak nerozdával chudým studentům. Přemnohým nyní všecko dával, šat i živobytí i peníze! Ó že toho tenkráte už nebylo, když jej bída s nouzí tak tiskly! To aby tak farář Bohuněk byl přišel! A kdyby mu i tu nejmladší opravdu dali, nevzal by, a nemusil by nyní žáky nezbedné hřebelcovat, zlou ženu poslouchati, měl by svou Adličku a mohl by ji i sobě pěkně zazpívati, na křídle zahráti a ještě se také s dobrými tovaryši poveseliti.

Bylo pravda, co se mluvilo o tom, že arcibiskup tolik studentů vydržuje. A ještě divnější věci byly pravdivy, jako že stříbrné náčiní stolní dal prodati a stržené peníze chudým rozdati, a že když pak přišel na poslední stříbrnou lžičku, kterou mu přinesli s koflíkem, že ji hodil do skříně svého almužníka.

Jako stříbrné náčiní zmizelo s jeho tabule, tak i všeliké nákladné a drahé krmě. Jedl prostě a začasté se postil. Veřejnosti se vyhýbal, vyhledávaje samotu. Trávil ji sám nebo s knězem Pavlem, jejž někdy kaplan vystřídal. Byl-li sám, modlil se, četl nebo zabíral se v trudné myšlení. S knězem Pavlem rozmlouval, stýskal si mu, svěřoval mu své úzkosti, jež ho napadaly, když víc a více uvažoval o svém dosavadním živobytí. Kněz Pavel, jehož líce se již nikdy tak nechmuřilo jako na Hrádku Křivoklátě, těšil pána svého, neustávaje mu však připomínati, jak velikého nutno je pokání a ponížení hříšnému člověku. Sám

pak modlil se, aby pán jeho zůstal na dráze ctnosti, aby Bůh nedal v srdci jeho uhasnouti ohníčku, jejž zažehl z krbu své lásky, a ne bez pohnutí hledíval na mladého knížete, an denně za soumraku v kaplici u něho klekal, aby se mu vyzpovídal ze svých hříchů toho dne spáchaných.

Po zpovědi se vždy spolu ještě pomodlili sedm kajících žalmův a po té propustil arcibiskup kněze Pavla říkaje, aby si šel odpočinout. Však sám tak neučinil a nejednou ho zahlédl zpovědník, ze spání se vytrhnuv, ve vedlejší komnatce bdícího, na modlitbách. Když ho poprvé tak pozdě v noci spatřil, bezděky si vzpomněl na onu noc na Hrádku Křivoklátě, kdy ho viděl na nádherném loži pod nebesy spícího, uspaného verši pohanského básníka, jež vedle na stole ležely. Tenkráte arcibiskup mluvil ze sna o krásné ženě, mluvil samý hřích — a nyní! Tichem nočním ozýval se stlumený jeho hlas, odříkávající kající žalmy blahoslaveného Augustina, čtoucí v passionále, z hluboka při tom vzdychající! A jak ve zbožná slova mísil se ohlas úderů do kajících prsou!

Jak ubledlá, pohublá tvář arcibiskupova obracela se k obrazu Ukřižovaného nad klekadlem visícího, jak hluboko zapadlé jeho oči, až byly všechny ve stínu, upíraly se ke Spasiteli, hořice pohnutím a vroucí pobožností.

A mladý kníže kněžský neunavil se ve kající pobožnosti, ano byl čím dále tím horlivějším.

Bylo to k jaru, když kněz Pavel jednou pozdě v noci se probudil. Ani zář v arcibiskupově jizbě, ani polohlasné jeho modlení ho ze spánku nevyrušily. Na to už zvykl. Ale jiný hlas to byl. Tiše sestoupiv se svého tvrdého lůžka, bosou nohou bral se zpovědník ke dveřím, vedoucím do prosté jizbičky arcibiskupovy, a naslouchal. Chvilkami, skoro pravidelně

ozýval se třeskot prudkých ran, a v to zase hluboké vzdechy a polohlasné modlení. Kněz Pavel poodhrnul záslonu. Lože arcibiskupovo, tvrdá, neširoká lavice s tlustou biblí na konci, kterou měl za podušku, bylo opuštěno.

Mladý arcibiskup sám klečel na holé zemi před obrazem Umučeného v žíněném rouchu, avšak polo-obnažen a bil se důtkami uzlovatými. Rány dopadaly prudko na bílé jeho tělo, na němž vyskakovaly promodralé pruhy podlité i krev — — —

O tom nikdo nevěděl a tak hned nezvěděl, nebo kněz Pavel žádnému nic neřekl. Také arcibiskupa nevytrhl oné noci z mrskání, aniž se mu druhého dne zmínil, že ho viděl se mučícího. — Mlčel, jako by o ničem nevěděl, i pak, když skoro každé noci ozývaly se v jizbici arcibiskupově rány. Jediný on rozuměl, avšak udivenému kaplanu nevysvětlil, proč si dal arcibiskup ve své světničce zaraziti v jednom koutě do zdi železný kruh.

Mladý kaplan teprve později náhodou pochopil, co se děje. Ustrnut přinesl knězi Pavlovi jednoho odpoledne, kdy pán jeho meškal v královské kanceláři, metlu ostrých, trnitých prutů, plných zaschlé krve. Maně ji našel ukrytou v zákoutí za lavicí poblíže onoho železného kruhu.

„Co se děje?“ zvolal užaslý kaplan. „Nyní rozumím, proč onehdy, když jsme jeli na Helfenburk, dal si uřezati větve z trní u cesty. Mrská se jimi —“

Kněz Pavel vážně přisvědčil.

„A ten kruh,“ pokračoval kaplan. „Za ten se asi drží, když se bičuje —“

Zpovědník opět mlčky a klidně přisvědčil.

„Ale tak se zničí!“ zvolal mladý kněz, žasna v duchu nad přísností zpovědníkovou. „Všaktě valně

schází. Jeho kvetoucí tělo jak pohublo, jak se spadl ve tváři!"

„Bůh je milosrdný," odvětil na to vše kněz Pavel a více nic. Když však za soumraku měškal s arcibiskupem sám, domluvil mu, aby zachoval míry v mučení svého těla, aby je nezhubil. —

Jan z Jenšteina sedě již zase v žíněném rouchu, jež ihned oblékl, jakmile vrátiv se ode dvora svlékl bohaté roucho arcibiskupské, zakroutil hlavou a vážně a více ještě smutně odvětil:

„Za léta prostopášnosti dal mi Bůh léta zkormoucenosti a za dni rozkoše milosrdně mi uděli dni bolesti a protivenství —"

Druhého dne po té procházel se svým palácem a prohlížel si všechny jizby, komory a světnice, jako by něco hledal. Sám kněz Pavel, jenž věděl o každém jeho hnutí, poněvadž se mu arcibiskup se vším svěřil, tentokráte nevěděl, co zamýšli. Teprve když se arcibiskup vrátil ze své obchůzky a dal si zavolati správce a jemu uložil, aby tu komůrku ve věži, pro niž se rozhodl, dal vykliditi a upraviti, tušil, že arcibiskup si vyhledal nové zátiši, kdež by sám a sám mohl se oddávati své pobožnosti a kajicnosti.

A tak tomu bylo. Arcibiskup se mu o tom svěřil, když byl vše stran té komůrky nařídil. Praviltě ke knězi Pavlovi:

„Nebraň mi, prosím tebe. Ze své jizbice se nebudu stěhovati, ovšem; ale rád bych měl chvíle, kde bych byl úplně sám a sám, a to se chci utéci do té komůrky — To bude má kartuzí — Odtud mně nebude nikdo ani metly ani důtek odnášeti —"

„Já tak neučinil nikdy, pane můj," odvětil kněz Pavel, uhodnuv hned, nač arcibiskup bije.

„Tedy kaplan. Má snad dobrou vůli, ale chybuje v ní. Do kartuzi nebude směti —"

„Jak ráčíš poroučeti. Bůh, který nechce smrti hříšníka, ale aby živ byl, jistě tobě vnukl, abys tak učinil pro své spasení.“

To se stalo, když bylo jaro již v nejbujnějším rozkvětu, několik dnů před sv. Janem Křtitelem, v ten čas, kdy měl mladý vladyka ze Sovojevic onu vážnou rozmluvu s Elškou v zahradě za stavením. Nikdo o ní nezvěděl, aniž kdo z bratří sobě povšiml, že líce sestry jejich, dosud nějak starostné, se povyjasnilo; za to však Jana bakaláře tajno nezůstalo, že panic je nějak zamyšlenější, zasmušilejší. Již několikráte ho zastal nad nějakým traktátem zamyšleného, nebo s pochýlenou hlavou světnicí sem tam přecházejícího. Jan přemýšlel, co že by se bylo stalo. Z domova vladykova nepřišly přece žádné neveselé noviny — Vše na polích i ve dvoře jak náleží se dařilo, jak o tom posledně zvěstoval vladykův starý správce, jenž po smrti vladykových rodičů rozšafně hospodařil, an panic a dědic rozlehlých polí i lesů, luk a rybníků, výstavného dvorů i tvrze dobře zachovalé v Praze meškal na vysokém učení, nemoha se tu od svých knih a traktátů rozloučiti.

Také bratrstvo „Obruče s kladivem“, jemuž panic byl tak vřele oddán, dobře se dařilo. Členů přibývalo i peněz, a sešlo se již tolik, že bratrstvo mohlo pomýšleti na přední svůj úkol; aby začalo se stavbou důstojného kostela, jenž by všechen sloužil české národnosti. Ale jistě trudí rozšafného panice všechno to, co vídal skoro denně na vysokém učení, jak jsou přirození Čechové ve vlastním svém domově odstrkováni, jak nemají přístupu patřičného ke stolicím misterským a doktorským, jak je vylučují z kolejí, z jejichžto bohatých nadací tuční cizincové. A ti cizinci napořád cizinci zůstávají, nepřilnouce nikdy k tomu

národu, z něhož měli všechen svůj blahobyt i čest i hodnosti.

Jan bakalář znal z hovorů s panicem, jak on o všem tom smýšlí, jak nejednou želel, že nemá velikého bohatství nebo moci, aby všechno po právu porovnal a spravil. Jan jednou přímo se šlechtického přítele zeptal, je-li mu cosi; ten však se usmál a ujistil, že nikoliv. — Malý Jeník těchto dnů měl také starosti, ač se při nich velice těšil a veselil. Blížilo se sv. Jana Křtitele, a s ním veselé ohně, o nichž mu Václav tolik napovídal. Václav byl již dospělým mládencem a vážnou a umělou prací se ve Svatovítské huti zabýval; také již v mysli nejednu stavbu stavěl, ano potají rýsoval si chrám, český kostel, jak mu říkal, ten kostel, který bude stavěti bratrstvo „Obruče s kladivem". Nicméně při všem tom vážném zaměstnání zachoval si veselou mysl a těšil se na sv.-Janské ohně jako Jeník, jejž, jak mohl, podporoval ve přípravách k nim.

Dva dny před sv. Janem Křtitelem však zapomněl on i Jeník na ohně a přípravy k nim. Zajalať je nemálo novina, jež došla Chvala. Vzkázal mu mistr Hašek, malíř, že on, Hašek, měl v arcibiskupově dvoře nějakou jizbu malovati, že však, sotva se dal do díla, těžko ochuravěl, tak že mu nezbylo, nežli nechati všeho. Poněvadž pak arcibiskup o tu práci usiluje, chtěje míti jizbu co nejdříve vymalovánu, tedy že on, Hašek, prosí Chvala, jejž si pro jeho umění vážil, aby ono dílo ve dvoře dokonal, že o tom arcibiskup již ví a že to schvaluje.

Václava těšilo, že dílo svěřeno bratrovi, a Jeníkem zrovna škublo, když o tom zvěděl. Slýchaltě tolik o krásách dvora arcibiskupského, a jeho malbách na ochoze dvorském i o malbách v komnatách. Nejednou pomyslil, jak by se tam rád podíval, a umiňoval si,

že až bude studentem, tam že se musí dostati. A nyní tam půjde Chval!

Již se od něho ani nehnul, a když malíř sbíral štětky a na cestu se chystal, obrátil se pojednou k Jenikovi. Viděltě mu jeho žádost na očích, viděl, jak chlapec zraky po něm obrací, netroufaje si přímo požádati. To málomluvného Chvala těšilo. Již byl na odchodu, již Jenik smutně za nim hleděl, an práh překročuje, v tom se Chval ozval:

„Chceš-li se mnou se tam podívat?“

Hoch skočil jako srnec a radostí se začervenal. Ihned vzal Chvalovy papíry a štětce i nádobky s barvami a jako učedník malířský vydal se s nim do paláce arcibiskupova. Pustili je tam nejen bez nesnáze, ale již na ně čekali, totiž na Chvala.

„Jeho Milost již čeká, aby ti řekla, jak si obrazy přeje,“ pravil komorník a vedl malíře.

Kráčeli krásnými chodbami, na jejichž výzdobách div že Jenik očí nenechal, pak se dali do schodů; přišli na prostornou síň, plnou malovaných figur s bělostnými pásci, na nichž napsány byly po latinsku různé průpovědi.

Ale pak vešli do užší tmavé chodby, zabočili do druhé, kratší, ještě smutnější, na jejímž konci vešel komorník do nějakých nízkých dveří. Za okamžik kynul Chvalovi, aby vstoupil, že Jeho Milost ho čeká.

Jenik zůstal sám, na chodbě, v jejímž šeru tratilo se několik obrazů na dřevě malovaných, na stěně visících. Jen obličeje figur a obnažená těla dvou mučedníků jasněji z temna vyrážela a teskně dojímala mysl chlapcovu. Malý malíř brzo se od nich odvrátil. Upřel zraky své k nízkým, tmavým dveřím, za nimiž arcibiskup na Chvala čekal. Tam! V tom odlehlém koutě že přebývá ten mocný pán! — Pamatoval se na něj, jak loni v létě se u nich před ohnivým dvorem

zastavil na krásném koni. Pamatoval si ho jako ze sna, ale krásná jeho postava v birýtku s vlajícím peřím na bujném, vysokém koni mu pevně v mysli utkvěla —

Jeník sebou trhl. Nízké, tmavé dvéře se tam otevřely. Někdo jimi vycházel shýbaje se. A hle, již kráčel chodbou směrem k němu. Jeník se ho lekl. Muž vysoký ve tmavé, žíněné říze, jež na suchém těle neznámého jen visela, prostovlasý, bledé, bezvousé tváře, kráčel jako duch volně, s hlavou do předu pochýlenou. Za ním vyšel nějaký mnich bradatý, vážný, pak Chval a posléze komorník.

Ale Jeník jen na toho prvního své žasnoucí zraky upíral. Ten kráčel zvolna, jako by ve snách, zamyšlěn, jako by světa kolem nebylo. Byl by Jeníka nevšimavě minul, ale mnichův hlas ho bezděky zastavil.

„Kdo jsi a co tu chceš?“ ptal se kněz Pavel malého malířova pomocníka. Na ten hlas se arcibiskup ohlédl a pak zastavil. Chval ihned za Jeníka odpověděl, že ten žáček mu pomohl náčiní nésti.

„Je-li tvůj syn?“ ozval se pojednou arcibiskup dosud bedlivě si chlapce prohlížeje.

„Nikoliv, Milosti. Je z venkova — bytem u mne —“

„Je-li chudý?“ tázal se arcibiskup, na Chvala se ani neobrátiv, mluvě pořád jako by měl myšlení jinde.

„Jeho otec je ohnivcem Jeho Milosti královské blíže Hrádku Křivoklátu —“

Arcibiskupova bledá tvář, dosud jako bez života, oživla. Zapadlé hluboko oči jeho se rozšířily a utkvěly na jarém chlapci, jenž nad tím pohledem nemálo se zarazil. Pak obrátiv se ke zpovědníkovi arcibiskup po latinsku pravil z hluboka, bolestně si povzdychnuv:

„Bůh mne ustavičně upomíná a na mne volá —“

A svěsiv hlavu zase vykročil. Pak vešel do nízkých dveří a ostatní za ním; také Jeník se ke Chvalovi

přidružil, nechtěje sám na tmavé, smutné chodbě zůstati. Kamenné, točité schody, jimiž nyní stoupali, byly ve tlusté zdi a tak úzky, že jen jeden za druhým mohl kráčeti. Šero tu vládlo a jen chvílemi se poněkud projasnilo, když šli kolem nevelikého okénce. Chlad tu panoval a vzduch byl nějak stuchlý. Byli patrně ve věži. Posléze stanuli prolezše nizounkými dveřmi v neveliké, ano těsné, klenuté komoře o jediném, zamřežovaném okně, v níž nebylo ani kamen, ani krbu, ani nábytku. Jen veliký kámen ležel v koutě. To byla kartouzi arcibiskupova, kterouž si sám vyvolil, aby tu nerušeně a ještě tužeji se mohl káti. Tu již bylo viděti na vybílených a k malbě zdělaných stěnách i na klenutém stropě přípravy mistra Haška.

Všichni stanuli u dveří, arcibiskup uprostřed. Chvíli se po zdech i po stropě rozhlížel, pak pokynuv Chvalovi promluvil.

„Pamatuješ-li, jak jsem ti řekl, jak to míti chci. Nyní dbej místa. Hle, tu proti oknu namaluješ za pobídku k lásce znaky utrpení Páně, od nich v pravo, tu —“ a jak mluvil, ukazoval vyhublou, kostnatou rukou z hrubého rukávu jako hůlka trčící, „namaluješ nádherný příbytek ráje; v levo pak, tuto, pekelný žalář —“

„Myslím, že by bylo lépe zde namalovati ráj a sem pekelný žalář,“ vpadl kněz Pavel arcibiskupovi do řeči. Ten se zarazil, pohlédl přísně na zpovědníka, ale již se vzpamatovav mírně, ano pokorně promluvil:

„Ano, bude tak lépe; a na strop, hle, živobytí mnichů kartouzských. Není-li pravda, otče Pavle?“

Ten když přisvědčil, arcibiskup doložil:

„Kaplan ti o živobytí kartouzském, čeho ti bude třeba, poví. Popil si však, aby, než se vrátím z Helfenburka, byla kartouzi vymalována. Začni hned.“

Maje se k odchodu pravil ještě:

„Je-li ti chlapce potřeba?“

Když Chval odpověděl, že nikoliv, arcibiskup pokynul průvodcům, aby šli; když za nimi stanul u dveří, obrátil se k Jeníkovi a řekl:

„Ty pojď také.“

Chlapec se zaleki a obrátil oči po Chvalovi, jako by ho prosil, aby ho tu u sebe nechal. Ten však mu také pokynul. A tak Jeník prolez nízkými dveřmi bral se za arcibiskupem, jenž jako strašidelný stín stoupal šerem uzounkých, točitých schodův.

Chval měl si pospíšiti, ale nedal se ihned do práce. Stál zamyšlen hledě k nízkým dveřím, jimiž odešel arcibiskup. Již prve, jak ho dole v prosté světnici přijal, užasl malíř. Jak se změnil mladý, krásný a mocný ten muž! K nepoznání téměř. Kdeže ta jeho krása a nádhera! A jak se pokořil! Jak toho mnicha poslechl, jako by ten byl pánem a on, arcibiskup, jeho podřízeným! Ale nač Jeníka si bral s sebou? S jakou asi chlapec se navrátí?

Chval se posléze probral z myšlének a jal si prohlížeti místnost, které si beztoho prve pro samý úžas valně nevšiml. Zde peklo, tu ráj, sem znaky umučení a na strop život kartouzský — Jindy si dával malovati do knih rytmův a všelikého světského skládání milostné obrázky a všeliké frašky rozpustilé — Nyní peklo a ráj. V čem asi je? —

A zbožný malíř pokřižovav se dal se do díla. —

XXVIII.

Elška seděla sama ve světnici vyšívajíc sobě nový pentlik blankytné barvy a myslila na Frovina. Již druhý den ho neviděla.

Když se posledně s ní rozcházel, nic jí neřekl, že odjede nebo že mu nebude lze přijít. Snad one-

mocněl. — Pomyšlení to naplňovalo dívku velikou starostí. Pak pozvedla náhle hlavu. Ozvalť se venku na schodech hřmot, od pádivých krokův. A již někdo běží přes mazhauz. Vyšla se podívat. Jak otevřela dvéře, zahlédla Jeníka, ženoucího se ke dveřím panicova bytu. Hoch byl všechen zardělý, od běhu udýchaný —

„Panno Elško! Panno Elško!“ zvolal dívku zahlédnuv. „Viděl jsem arcibiskupa! Byl jsem u něho, dal mně, hle ty —“ a rozevřev zaťatou pěsť ukázal na dlani dva lesklé zlaťáky dobré váhy. V tom vešel z bytu panicova Jan bakalář, přiváben hlasným chlapcovým hovorem.

Užasl více nežli Elška a nežli panic, jenž také povyšed, stál za ním. Jan žasl ne tak nad zlatem, ale nad tím, že je dal arcibiskup, když zvěděl, s či chlapcem jedná.

Jeník vypravoval živě a trochu neurovnaně o dvoře arcibiskupově, o jeho nádheře, jak se arcibiskupa lekl, jak byli ve věži a jak po té, když sestoupili, arcibiskup si ho vzal do světnice a jal se ho vyptávati.

„A co?“ tázal se Jan bakalář dychtivě, ohlédnuv se významně po panicovi.

„Odkud jsem, a pak, když zvěděl, co dělá otec.“

Jan opět na panice pohlédl.

„Rád-li se učím, a čím bych rád byl, půjdu-li také na vysoké učení —“ chlapec pokračoval, „a pak mně dal tyto peníze.“

Jeník nic nevěděl o arcibiskupovi, že on to byl, jenž vzbudil bouři v domě jeho otce. Pro Jana však bylo toto vypravování velmi zajímavo, a hned vzpomněl na strýce Šipa, co by ten asi říkal, kdyby Jeníka té chvíle slyšel. Chlapec opět dále vypravoval o arcibiskupovi, jak vypadá, jak se ho lekl, pak o té komoře ve věži.

Ještě neskončil a již měl nového posluchače. Vácslav přibyl chvátaje jako obyčejně. Podivil se té bezděčné schůzce na sini a zažertoval o ni. Pak vyslechnuv, proč tu jsou, oznámil, že má také noviny, a nečekaje, až by se ho zeptali, zvolal patrně jsa zajat, ano rozohněn tou novinou:

„Němci se rojí. Zítra bude asi nějaká potržka. — Umluvili se prý, že ke svým ohňům nepustí žádného Čecha."

„Čím dále tím lépe!" zvolal Jan bakalář. „Již o masopustě žádný z Čechů se nesměl přimísiti, ať měli jakážkoliv bachanalia. Nyní již ani k ohňům —"

„Jen abychom jim nezatopili!" vpadl mu Vácslav prudko do řeči. „Ale ten kohoutek ze sousedství, ten Němec z říše, Frovin, víte-li, jaké káně se z něho vyklubalo —"

Panic pohlédl na Elšku, stojící ve dveřích bratrovy světnice. Lekla se až nápadně, než pro štěstí každý jsa dychtiv noviny hleděl na mladého umělce kamenníka. Jen panic ne. — Dobře pozoroval, jak je Elška ustrašena, jak dychtivě tkví její zrak na rtech bratrových, jež měly vyjeviti snad něco pro ni hrozného. — Napadlo ji takové zlé tušení a úzkost ji sklíčila.

„Ten je ten nejhorší. — Onehdy jsem slyšel, jak proti nám soří, a jak dnes povídali, on to byl, jenž mezi německými studenty nejhorlivěji pro to mluvil, aby žádného z Čechů k ohňům nepouštěli, a jestliže by se tam některý odvážil, aby ho strčili do plamenův —"

Jan bakalář nevolí vykřikl. Panicovi nebylo volno. Litovaltě Elšku, a byl by raději, aby Vácslav před ni dále nehovořil. Proto ho zval dále. Elška však pohnula náhle rukou, jako by tomu chtěla zabrániti; ale nežli slova pronesla, mluvil bratr její dále, unesen

nevoli nad jednáním Frovinovým a pozvání panicova jako by neslyšel.

„Dobře, že se vystěhoval. Kdyby tu teď byl, už bych ho jen neplašil, ale jinak bych na něj dokročil.“

„A totě, takový nečistý — teď si o něm před domem povídali, jak jsem se vracel. Rád by se oženil.“

Jan bakalář se dal do hlasitého smíchu a zvolal:

„Po kolikáté již?“ Ale již se zarazil a vzpomenuv na to, co od Jeníka byl slyšel, maně obrátil své zraky ke dveřím, v nichž stála Vácslavova sestra.

Elška byla bledá jako stěna a musila se přidržeti prapysku. Nohy se jí chvěly a před očima měla mžitky.

„To jsou jenom klepy!“ pravil panic na slova Janova, chtěje ránu Elščinu zmírniti. Pohlédla k němu úzkostně, jako by od něho spásu doufala. Jeho slova nesla jí zákmit. — Vácslav však, jako by zúmysla, ač neměl ani tušení, jak Elška o Frovinovi smýšlí, neustal a rozhodně dodal:

„Nikoliv, žádné klepy. Rač věřiti. Odstěhoval se k vůli své nastávající. Přijel sem jeho otec, a ten se smluvil s bohatým Šmelcrem. Kupci jsou oba a známí. — Svatby budou; Šmelcerovna je prý po tom větroplachu zrovna divá, a že je bohatá —“

Elška dále již neslyšela. Šly na ni mrákoty. Ve světnici sklesla na židli a hleděla tupě před sebe. Venku, na síni se ozývaly ještě za okamžik hlasy; co mluvily, neslyšela. Pak tam nastalo ticho. Nevěděla, že panic všeho si dobře všímaje, přiměl Vácslava a všechny, aby vstoupili k němu do jizby. Nechtěltě, aby zpozorovali hrozný účinek té noviny na Elšce. Že odešla, sobě všimli, a Jan i Jeník také tušili, proč, Vácslav však nedbal.

Panic za chvíli vyšel za záminkou ven a vkročil chvatně do světnice Chvalovy. Elška tam seděla bledá,

nepohnutě jako socha. Jakmile však ho shlédla, dala se do usedavého pláče a chvatně vstala.

„Je-li to pravda!“ vzkřikla. „Pro Bůh, pane, tobě uvěřím! Je-li to pravda? Nečiň mne nešťastnou!“

Těšil ji, že není ještě vše jisto. —

„Oh, bude, je, ach je! Dva dni nepřišel. Vystěhoval se a mně se ani slovem nezmínil!“ zalkala dívka!

„Hanebně uprchl,“ panic v duchu mínil, a nahlas Elšce řekl, aby se pamatovala, že Václav asi brzo přijde a také Chval. Měla se k odchodu do své komůrky. Nežli odešla, zeptal se ji panic ještě jednou, slíbil-li jí Frovin, že ji pojme za manželku. Když přisvědčila, velmi se zamračil. Ale v tom již ho Elška prosila, aby, kdyby snad jistoty nabyl, aby jí nesmlčel. Odříci jí nemohl.

Když na večer přišel Chval, Elška se sotva ukázala naříkajíc sobě, že jí není dobře. Bratří si toho hrubě nevšimli. Jan pak zatím smluviv se o svém pozorování s panicem, nedal nic na jevo jako jeho šlechtický přítel. O tom pak nikdo z nich všech nevěděl, jak Elška vyběhla za večera, a již bylo hodně pozdě, několikráte na pavlač, nahýbajíc se přes zábradlí, vyhlížejíc ke zdi u staré hruše, napjatě naslouchajíc — I do zahrádky pak vyběhla. — Než ticho bylo, a nic nevyrušilo klid vlažné, jarní noci; neozvalo se jí ze sousedství tiché, laskavé volání jejího jména, neslyšela pád udrobených kaménků ve zdi, nespatřila nade zdí milý, žádoucí stín, jenž jindy se pak přehoupl, až stanul a k ní se přivinul. — —

Panic ráno odešel dříve nežli jindy, za nim pak Jan bakalář. Chval byl již té doby ve dvoře arcibiskupově, maluje kartouzi ve věži. Jeník i Václav odešli, majíce vše k večeru připraveno. Elška zůstala sama. Stání neměla nikde. Starala se o domácnost,

bez myšlénky, jako stroj, až pojednou všeho nechavši zaskočila si do své komůrky. Pak ven před dům vyběhla jsouc toho tajného úmyslu, kdyby tak něco zevrubnějšího zaslechla. Ale ptáti se — toho nechtěla, nemohla, za živý svět. I do zahrádky si vyšla. — Ale všude ticho, nikde o něm ani hlásku. — Jen trapná, mučivá nejistota zůstávala s ní, chodila s ní všude, na krok ji neopouštějíc, z mysli ji nejdouc.

Čekala, až bude poledne, až by panic přišel. Snad on. — Čas ubíhal zvolna, líně; každá chvilka byla jako nekonečna. Když pak s nedalekého kláštera sv.-Anenského a s kostela sv. Jana na Zábradlí ozvaly se zvony, hlásající poledne, čekala na mazhauze, aby hned spatřila panice. Přišel, pohlédl na ni vážně, ano smutně. Bodlo ji zrovna. — Neřekl však ani slova, ani v tu chvíli, ani po obědech. Teprve když pozdě odpoledne odcházel a s ní u schodů se setkal, zastavil se a řekl:

„Vystěhoval se, to je pravda —“

Zbledla a přese rty ji zavanulo:

„A je-li pravda, že —“ nemohla dořící.

„Jistě nevím; on však ti, panno Elško, slíbil — a jako ctný muž musí dostáti slovu. Na večer povím více.“ —

Po té odešel.

„Frovin se odstěhoval!“ znělo Elšce v duši. „Odstěhoval!“ A pak opět: „Na večer povím více.“ Panic nechtěl vše najednou říci. —

Beznadějnost dívčina se zmáhala. Dobře, že mužští zase odešli. Nebylo se jí alespoň tajiti, jak jí je. Chodíc plakala a zase pak ustavši někde stanula neb usedla jako socha, zamyšlená, bez hnutí, ale s duši těžko raněnou, bolestí sevřenou. Posléze nastal večer. Všichni se vrátili, ještě před ním, jenom panic ne. Již se hezky setmělo, a ještě nepřišel. Již všichni

zase odešli. Václav s Jeníkem hned před soumrakem na místo jejich sv.-Janského ohně. Také Jan bakalář i Chval, celodenní malbou v těsné kartouzi unavený, vyšli z domu, nemohouce se panice dočekati. Myslili, že se setkal s některým známým, nebo že je v bratrstvu „Obruče". Byl krásný večer u vigilií sv. Jana Křtitele.

Večer dávno žádaný, chvíle čar i kouzel, kdy mladá děvčata si věštila budoucnost nebo strojila kupadla, kdy staré baby vařily všeliké mocné lektvaře, kdy milovníci „dobré vůle" a tovařiši z mokré čtvrti nestojíce o hořící hranice, sudy i svíce a tance kolem planoucích ohňů, slavili sv. Jana v krčmách nebo doma při korbeli a mise dobré pražmy, na niž se dobře pilo, až pak uctívali více sv. DliJana nežli onoho Jordanského proroka. Většina však Pražanů chvátala pod širé nebe.

Kdo mohl, vydal se za bránu, jiní k řece. Přemnozí stáli na zdech městských a na baštách; podsebití i pavlače věží a vížek byly plny pozorujících. Chtěltě každý viděti nádheru a krásu sv.-Janských ohňů. Večer byl překrásný. Na nebesích mrkaly sem tam třpytné hvězdy, vzduch byl vlažný a lahodny. Věnec vinic a chmelnic na všech výšinách kolem Prahy potemněl za soumraku do černa, jakož i pole i zahrady za řekou, na levém břehu.*) Jen bílé zdi rozlehlého kláštera Kartouzského a pobliže něho kostel sv. Jakuba a na pobřeží nevysoké mlýny pronikaly tam z hustého temna, jakož nad nimi ve stráni probělával se plasský dvůr**) a sem tam nějaký viničný domek.

---

*) Na místě nynějšího Smíchova,
**) V nynější Kinské zahradě.

První oheň zableskl se nad vinicemi hory Vítkovy,*) již zaplápolal druhý opodál a po nich proskakovaly na sousedních výšinách až k Nuselskému údolí a dále. Hle, již zamihly se ohně také za řekou, na svazích Letné a na ní, již vyskakují sem tam mezi vinicemi, nad nimi, na výšinách, množí se, přibývá jich, již vzplanuly také stráně nad Smíchovem,**) svahy Petřínské, již se doplnil, dorostl zářící věnec kolem potemnělé královské Prahy.

Ale i na březích, zvláště na levém, proskočily ohně, i na ostrovech; rudá zář plamenů vysoko tam stoupala do korun košatých stromů, mezi jejichž kmeny v rudém světle mihaly se tmavé postavy kolem ohňů tancujících, poskakujících, jásajících.

Čarovný pohled!

S výšin šlehá záplava od nesčetných ohňů ke tmavým nebesům; stráně a svahy jako by hořely. Vinice a chmelnice byly v růžové záři; ta viničné domky i plasský dvůr i Kartouzský klášter začarovala a všechny kouzelně proměnila. U břehův, ostrovů stápěla se zář ohňů do hlubin vod jako planoucí meče archandělovy. — A po řece, hle, mihají se světla smolnic a pochodní na kocábkách a lodích sem tam jako bludičky. Se strání a výšin zaléhá až do města ohlas zpěvů, jásání a ryku, jež nejhlasněji se ozývají na řece a na ostrovech.

Překrásné vigilie sv. Jana.

Lid pozorující pokřikuje, na sebe volá, slyšeti upozorňování. Pak zraky všech obrátily se ke dvěma ohňům na Petříně. Ty stíhaly zraky všech, měřily, který z nich je větší. Jeden živili Němci, studenti

---

*) Nynější Žižkov.
**) Tenkráte malá víska na konci nynějšího Smíchova.

vysokých škol. Již za dne o něm mnoho mluveno, zvláště když se rozneslo, že se Němci chvástají, že bude největší ze všech. A hle, sotva zahořel, vzplanul opodál druhý. Pražané s jásotem ho uvítali. Věděliť, že ho Češi, studenti a mladí měšťané, naschvál Němcům zažehli, a že si udělali, aby byl větší německého. A tak planuly ohně ty, nad míru veliké, o závod. — Jásot lidu, jenž chvílemi pronikavě zazvučel tichou nocí, svědčil, kdy české plameny vyšlehly výše.

Tou dobou Elška zavřevši dobře dům zašla si do zahrady. Doma neměla stání. Pode stromy byla tma, rosa padla na trávu a květy. Hluboký klid tu panoval. Ze sousedství se ani hlásek neozval. Vše odešlo k ohňům. Jak se na ně mladá dívka vždycky těšívala, jak se vždycky s radostí na ně dívala po boku Chvalově a Vácslavově! Nyní nedbala jich, ani temného jásotu, jenž chvílemi až sem v to zákoutí zaléhal. Seděla na lavičce pod hruši, hledíc ke staré zdi. Temnem se mihalo kolem několik živých jisker, svatojanských mušek, tiše, bez hlásku sem tam poletujících.

Elška myslila na Frovina. Na chvilku jí bylo, jako by měl přijíti, jako by ho čekala; ale bolestně ji bodlo, kdy z toho klamu se vytrhla. Byl tu ještě přede dvěma dny. — Tu vedle ní seděl, tu jí ruce tiskl, k sobě vinul a sladká slova mluvil i sliboval! Bylo-li by možno, aby on, on tak jednal? — Snažila si to vymluviti, hledala nějakou omluvu pro něj, ledacos vymyslila, v ledacos doufala. — Nebyloť možno tak rázem uvěřiti a tak rázem odloučiti se od toho, k němuž přilnula veškerým srdcem.

„O, že panic nepřišel!“ V duchu zatesknila. Měla by alespoň jistotu, nebyla by v těch mukách. —

Jak dlouho tu v takových myšlénkách seděla, nevěděla. Nedbalať na čas. Pojednou sebou trhla. Zdáloť se jí, jako by zaslechla bušení na dvéře. Naslouchala. Temné a patrně nad obyčej silné rány zalehly k ní na novo; zvučí rychleji, kvapněji za sebou. Že by se již bratři vrátili?! Nebo snad panic. Na to pomyšlení se již vzchopila a chvátala ze zahrádky. Na chodbě se přesvědčila, že skutečně na jejich dvéře bušeno. Na schodech nechala prve státi hořící kahan. Vzavši ho přistoupila ke dveřím:

„Jsi-li to ty, Chvale?“ tázala se.

„Rychle, probůh, otevři, panno!“ ozval se cizí hlas. —

Zalekla se a ptala se, kdo to volá. Vyrozuměla, že jich stojí venku mnoho. V tom se ozval Chvalův hlas. Bratr patrně právě přikvapil. Slyšela, jak vykřikl:

„Kdo to udělal?“

V tom na novo zabušeno na dvéře; s bušením bylo slyšeti směs hlasů. Elška vědouc, že je bratr venku, otočila klíčem. Dvéře se otevřely, a jak jimi záře kahanu ven proudem se rozlila, spatřila Elška houfec lidí, u samých pak dveří dva muže, kteří nesli někoho, k němuž se chýlili Chval i Jan bakalář. — A jak nyní odstoupili, zahlédla šat krví zbrocený a bledou, ssinalou tvář mladého vladyky Ctibora ze Sovojevic.

Elška bolestně vykřikla.

V ten okamžik projelo také srdce její břitkým mečem hrozné tušení. —

„Pospěšte! Na lože s ním! Rychle, Elško, pospěš! Uprav postel a vody přines a octa —!“ volal Chval všechen od sebe, a pak obrátiv se do davu, křičel:

„Na lékaře jste nevzpomněli? Ne-li, běžte, kdož jste dobří! Medika sem! Rychle, rychle!“ a již letěl do schodů před muži, kteří nesli raněného, a kterým Elška, na smrt bledá, třesoucí se na všem těle svítila.

XXIX.

Václav a Jeník se tak velice těšili na ohně sv.-Janské. A ten jejich, byli u toho na Petříně, jenž plápolal v zápase s německým, se jim tak znamenitě vydařil. S veselou se pak vraceli. Ale jak ustrnuli, když domů přišedše, shledali všechny vzhůru, vyděšené, zmatené a zármutkem sklíčené, když vstoupivše do panicovy jizby zahlédli ho na loži jako za mrtvého ležeti.

Všem bylo divno, jak se tak mohlo s panicem státi. Jen tolik bylo jisto, že se utkal na cestě k ohňům Petřinským s německým studentem, Frovinem, že se s ním nějak domlouval, až pak oba tasili náhle zbraň, a že po tuhém zápase panic sklesl, těžko jsa poraněn. To již byly nahoře ohně zažehnuty. — Frovin s dvěma druhy, kteří s nim šli, vrátil se na kvap do města, a panice ujalo se několik lidí, kolem k ohňům jdoucích. Z těch dva, oba studenti vysokého učení, jeden Čech a druhý Němec, znali panice z kolleje a ti sebravše raněného, nesli ho do bytu, o němž ten Čech věděl. Cestou přidali se k nim zvědaví i několik známých. —

Toho všeho se u Chvala dověděli ještě té noci, ale nezvěděli, že pan Ctibor hledal od rána nevěrného Frovina, o němž nabyl jistoty, že je zasnouben, jak Václav byl zvěstoval; hledal ho, aby ho na slib upomenul nebo ztrestal a pannu Elšku pomstil. Neustal, až se ho dočekal na cestě k ohňům, k nimž že Frovin

nať jisto půjde, panic se dověděl. Elška omdlévala uslyševši, kdo zasadil šlechetnému vladykovi těžkou tu ránu. —

Ten teprve k ránu probral se z mrákoty, když už zavolaný medikus byl Chvalovi oznámil, že poraněni je velmi nebezpečné a bezpochyby smrtelné. Malíř zapomněl na Kartouzi a na své dílo, na vše, maje toliko péči o ctného vladyku. Jan bakalář se od lože šlechtického přítele svého ani nehnul. Byl velice sklíčen a nešťasten. Všichni v domě byli hluboko zarmouceni a jako zmateni. Nejvíce však Elška.

Raněný velice seslábl. Probrav se z bezvědomí, za chvíli před se mlčky hleděl, pak se ohlížel, jako by někoho hledal. A v tom už Elška venku zaslechnuvši, že panic nabyl vědomí, nic nerozvažujíc vběhla do jeho jizby a hořce plačíc sklesla u jeho lože. Štkala a nemohla ani promluviti.

Panic na ni mlčky hleděl. — V zapadlém jeho zraku zasvitlo i ve bledé tváři. Lékař radil, aby mu klidu bylo přáno, a že v ten okamžik vcházel Mikuláš z Litomyšle, professor vysokého učení, Václav chopil se ruky sestřiny a laskavě jí domlouvaje vyvedl ji šetrně ven. Mistr Mikuláš, studentům českého národa nad jiné milý, už v noci zaslechl o neštěstí svého zalíbeného žáka, a proto sotva nastalo ráno, přichvátal, aby se přesvědčil, jak s ním je.

Pak přicházeli jiní, mladší i starší mužové, šlechtici kněží učení, sami členové bratrstva „Obruče s kladivem". Potkávajíce se na schodech nebo na síni anebo v jizbě raněného podávali sobě ruce a vítali se znamením, jaké bratrstvo mělo. Přicházeli, aby raněného bratra navštívili, aby po dvou ho opatrovali ve dne v noci, jak povinnost jejich bratrská kázala. Byltě to první z „Obruče", jemuž měli takovou službu prokázati, a nad to všem tak milý. —

Než Jan bakalář a Chval prosili pánův, aby jim, domácím, ponechali obsluhu šlechetného panice. —

Venku před domem stál houf lidí ze sousedství i z dalších končin města, jímž záhy roznesla se zpráva o vraždě, včera při ohních spáchané. Zvědavci stáli vytrvale, přetřásajíce tu smutnou událost a jako hladoví čekajíce na nějakou kůstku doplňku nebo noviny, co se s raněným děje. Velikou pozornost jeho budili také přicházející a odcházející členové bratrstva Obruče.

Spatřiliť samého hejtmana jeho, pana Ješka Ocasa ze Zásady, bratra maršálkova; za ním hned přišel učený a ctnostný Jan, probošt Zderazský, zároveň s Markvartem z Pořešína, dvořane , pak přišli bohatí měšťané české strany, Mikuláš Rot, starý Hošťálek s Pechoncem, Šibalem, a jiní. Ba i veliký mistr křižovnický, Zdeněk, se dostavil, provázen svým kaplanem.

Páni se na mazhauze ohlíželi, do kterých dveří. Chval tu stál a pány uváděl. Někdy zahlédli bledou dívku, očí od pláče zardělých, jež vycházela z otevřených dveří malířovy světnice, aby povyhlédla —

Čekala, chodila se dívati, odcházejí li již pánové, uvolní-li se tam v jizbě raněného. Někteří odešli, ale jiní zůstali, a dlouho; pak přikvapil Vácslav sháněje světlo. Jeník vyběhl z panicovy jizby a hnal se z domu. Vrátil se však za nedlouho s velikou čistou blanou pergamenovou. Něco tam spisovali. Poslední vůli!

Pomyšleni to bodlo Elšku pláčem unavenou tak, že se dala znova do pláče. Zůstala ve světnici sama. Bratři byli u panice s Janem. Dlouho nepřicházeli. Elška čekala v úzkostech, pak vyšla na síň naslouchat. Dvéře panicovy jizby byly zavřeny a hluboké ticho za nimi. Jen chvilkou se tam ozval nějaký vážný hlas, cizí, něco čtoucí. Vše bylo tak smutné, strašné. Ó, by ona tam také mohla jít, by mohla u lože kleknouti a panice prositi, aby ji odpustil, že k vůli ní dostal

se na pokraj hrobu! Připadala si v tu chvíli velikou hříšnicí majíc tajnou milost svou k Frovinovi, kterou jindy sama si tak omlouvala, v ten okamžik za hříšnou a nedovolenou, za niž ji Bůh tak přísně potrestal. Posléze se dvéře otevřely, a páni, vážni, dojati, jali se odcházet.

Elška zase již meškala v bratrově jizbě, do které nyní vešel mladší bratr, Václav. S jakou přišel ten bujný, veselý hoch! Líce si zakrýval a plakal. Usednul na židli a opřel pláčem potřásající se hlavu o stůl, Elška ho probůh prosila, aby mluvil, aby jí řekl, co je a jak je panici, jestliže se mu snad přitížilo.

V tom vstoupil Chval, pohnutím bledý, obličeje zarmouceného. Neplakal, ale hlas se mu třásl, když nyní Elšce oznamoval, že panic udělal poslední vůli. A jakou! Všechen svůj majetek, tvrz, dvůr, pole, luka, lesy, rybníky a všechny z nich důchody, i platy poddaných odkázal a ustanovil, aby zřízena byla kollej, aby totiž zakoupen nebo vystavěn byl dům, v tom aby všecko své řádné a slušné zaopatření mělo několik mistrů českého jazyka, kteříž za to budou povinni přednášeti ve fakultě sedmera svobodných umění. Co pak zboží, příslušné k tomu domu nebo kolleji, jež českou měla býti nazývána, kromě výživy čistého vynese, o to nechť členové kolleje se rozdělí, a to budiž prebendou jednoho každého. Za to však nechť každý mistr pilně čte a učí ke cti a chvále Boží a ku vzdělání a ku povznesení národa českého.

„A takový muž musí odejít!“ zvolal chmurně Chval, když o poslední vůli vladykově dopověděl. „Jak by nám byl posloužil. Hrom zabij,“ prudce dodal, „toho helmbrechtníka německého!“

Elška se třásla. Kdyby tak Chval věděl!

Ale již její mysl opět k panicovi obrácena. Vstoupiltě Jan bakalář všechen zármutkem sklíčený, a po-

žádal temným hlasem Elšku, aby šla ku panu Ctiborovi, ten že si toho přeje. Chval žasl i Václav pozdvedl hlavu. Elška byla ráda, zároveň se však lekala toho kroku k loži raněného. Panic chtěl s ní samotnou mluviti, jak Jan bakalář výslovně jí na síni udal. Zavedl ji však ještě do šlechticovy jizby. Tu teprve si povšiml Jeníka, jenž seděl v koutku skrčen a tich jako myška. Byl uplakán. Oči svých s lože panicova nespouštěl. Seděl tu již od časného jitra a nepozorován přehlédl vše, co se událo: viděl vážné a učené pány z bratrstva, slyšel, jak panic slabým hlasem a často ustávaje oznamoval za jejich přítomnosti a svědectví svou poslední vůli, slyšel, jak všecko své jměni odkazuje svému národu, jak i na Jana bakaláře vzpomněl, jemuž librář svou odkázal, i na něj na ubohého žáčka, odkázav mu z libráře veršovanou kroniku českou, aby z ní se učil jazyk svůj přirozený miti u vážnosti a lásce.

Nyní mu Jan kynul, aby odešel. Odešli oba. Elška byla s těžce raněným sama. Sotva dvéře zapadly, jala se ho prositi, aby jí odpustil. Kynul jí však, aby o tom nemluvila, a žádal, aby mu podala ruku. A tak, jak usedla na jako pokyn, podržel její pravici ve své ruce.

„Dobře jsem mínil," pravil přes tu chvíli si odpočívaje. „Slyšel jsem, že on je tebe nehodný. Proto jsem, viš-li, v zahradě . . Chtěl jsem tě varovati. Ale ty bys nebyla slyšela. A pak ti slíbil. Litoval jsem toho. Chtěl jsem, abys byla šťastnou."

Dala se do tichého pláče.

„Ty nebudeš, je mi tě žel," pravil smutně.

„Nerač o tom mluviti," Elška odvětila třesoucím se hlasem. „Což o mne, zasluhuji všeho. Ale ty, ó pane!" zalkala. Proto jsem nešťastna."

Hleděl na ni chvilku dojat, pak zasmušiv se, pravil:

„Já odejdu, ale ty zůstaneš. Ó, bys zapomněla! Že mi nebylo přáno," zamlčel se, pak náhle, oči mu zahořely, citem stržen, dodal:

„Ó, že tě tak nemiloval jako já!"

Slova ta Elšku jako by omráčila. Strnula na okamžik, pak se dala do pláče. Zastřevši rukama líce, bezděky svou pravici z jeho vyvinula. On pak, jako by se zalekl, hleděl na ni, až promluvil:

„Odpusť, že jsem toho nesmlčel. Chtěl jsem, aby šlo se mnou do hrobu. — Ale — Mně uvěříš. A vzpomeneš někdy na to. — Modli se za mne, vzpomeň si někdy, vzpomeň."

I ve slabém jeho hlase bylo znáti vnitřní žár. Oči jeho zahořely.

„Ó, jak jsi šlechetný. Mne ubohé! Nešťastné!" lkala Elška.

„Vzpomeneš-li na mne?" ptal se tišeji a vztáhl k ní ruku, tu, která za její čest bojovala.

Chopila se jí a zlíbala ji, slzami ji skrápějíc a štkajíc opakovala:

„Do smrti! Do smrti!"

V to vešel Jan obávaje se, aby panic sobě neublížil přílišným pohnutím mysli. Zvěděltě před chvílí, nežli pro Elšku odešel, o jeho tajemství. Panu Ctiborovi také musil slíbiti, že se Elšky, kdyby třeba bylo, vždy zastane. Jan bakalář vida pohnutí panicovo, šetrně je Elšce připomenul. Vstala ze židle. Nežli odešla, podal jí panic ruku a pravil:

„S Pánem Bohem. — Netruď se. — Ještě se uvidíme."

Když odešla, zamlčel se na dlouho. Hleděl zamyšleně před se. Bylo pozdě odpoledne, kdy cítil, že se mu přitížilo. Přemáhaje bolesti, žádal přítele svého, aby kněze zavolal. Řekl mu ještě, kterého.

Byltě to jeden z mladších, muž čistých snah, žák Miličův.

Nežli soumrak nastal, byl mlady vladyka ze Sovojevic zaopatřen. Všichni se, když kněz u něho dlel, na mazhauze kleče vroucně modlili. Na večer se mu ještě více přitížilo. Přišla prudká, ranná horečka. Jan bakalář se nehnul od lože po celou noc. Elška také neusnula, upravujíc léky a obvazy. Vstupovala vždy do jizby raněného s dechem zatajeným a svíralo se jí srdce. Úzkostným zrakem hleděla do tváře mladého bakaláře a pak do medikovy pátrajíc, není-li lépe, není-li naděje.

Ale nebyla. Druhého dne bylo ještě hůře. Panic pozbyl vědomí a také ho již jasného nenabyl. Až nastal rozklad. Té druhé noci, kdy již ke smrti pracoval, meškali u něho také dva z bratrstva, kromě přátel z domu Chvalova. Bylo na úsvitě, když šlechetná duše panicova vznesla se k nebesům. Nad mrtvým tělem truchlil všechen Chvalův dům. Všichni se modlili za spásu duše zemřelého. Jen Elška nemohla pro pláč a lítost. Pochován byl druhého dne, a neobyčejný byl jeho průvod.

Způsob smrti mladého šlechtice vzbudil veliké účastenství, jež dovršeno zprávou o jeho poslední vůli. Nebylo studenta, bakaláře, licenciata, mistra, doktora českého národa, jenž by byl nešel vyprovodit ke hrobu toho, jenž snažil se zmírniti ústrky a bezpráví způsobené v kollejích jeho krajanům Členové bratrstva „Obruče s kladivem“ nesli rakev. Za rakví kráčeli členové universitní a oba bratří Chval a Václav a Jan bakalář s malým žáčkem Jeníkem, jenž u hrobu plakal usedavě.

Když z domu vycházeli, zjevila se v okně Elška. Hleděla za rakví, za průvodem. Ruce měla sepjaty. Málo však viděla, neboť se jí oči slzami zalévaly.

Po Frovinovi nebylo ani památky. Uprchl z Prahy. Všichni rozvážní, když zaslechli o tom krvavém boji za noci sv.-Janské mezi českým a německým studentem a pak o smrti onoho, zalekli se, obávajíce se nových bouřek a potržek, ano i bitev. Než nestalo se nic bouřlivého. Přispěl k tomu zajisté hlas, že oba studenti bojovali k vůli dívce jakési.

A o tom také se doslechl Chval, arciť teprve po pohřbu. Ano, zaslechl i jméno té dívky. Urazil se o to nemálo i pohněval, maje to za utrhačství. Nicméně když domů přišel, zavolal sestru a řekl jí, co se o ní mluví. A hle, ona se nebránila, ale přiznala se. Jindy se lekala toho okamžiku, až by se bratr dověděl, že si oblíbila Němce. Nyní sama se chtěla z pokání vyznati a říci bratrovi vše. Rozhodlať se.

Proto mlčky a oddaně vyslechla jeho hněvná slova a výčitky a pak oznámila, na čem se v duchu ustanovila, snažně prosíc, aby jí v tom nebránil.

„Nechceš-li toho k vůli mně učiniti," prosila, „učiň tak k vůli nebožtíku panicovi."

Chval dlouho se bránil, ale když pak od Jana bakaláře uslyšel, o čem panic s Elškou před svou smrtí mluvil, povolil.

Ještě téhož léta rozloučila se Elška s rodným domem i se zahradou, kdež vykličilo všechno její hoře, a šla do kláštera. Snívala o tom, že tam zbožně život stráví, když ještě byla srdce klidného: tenkráte, dumajíc po těch hodinách, kdy panic nebo bratr čítával za nedělních odpolední, vídala cestu do kláštera ozářenou líbeznou posvátnou září, že až rozkoš cítila, vcházejíc do brány posvátné samoty s myslí jasnou, jediné k Bohu povznesenou. Nyní se tam ubírala se srdcem zraněným, zklamaná, vyčítajíc sobě smrt ušlechtilého muže, kterého si tak vážila.

Chtěla se v klášteře káti, modliti se za spásu duše mladého vladyky, za odpuštění sobě i — Frovinovi.

XXIII.

Chval dokončil malbu v arcibiskupově kartouzi. Dílo jeho se líbilo, sám s ním byl spokojen a dostalo se mu za ně uznání slovy i zlatem. Ale všecko to ho tak netěšilo, jak by ho jindy bylo těšilo. Nemohlť na vladyku ze Šovojevic zapomenouti; a ještě více scházela mu sestra, která mu byla nejmilejší, třeba že to nikdy ani slovy aniž jakoukoliv laskavostí dal na jevo. Hnětlo ho velmi, že ta hodná, zbožná Elška se tak zapomněla a toho Němce si tak oblíbila, až z toho pošly tak přesmutné věci. Rmoutil se, že odešla, že jako by za živa pro ně umřela. Scházel mu všude její milý zjev, scházela mu její labodná, mírná řeč, její šetrná péče o něj a Václava, její milý zpěv, jemuž při práci tak rád naslouchal.

To vše odešlo, zmizelo, a nevrátí se více. A jak jí ubohé jel Zprvu se na ni velmi hněval, ale teď už ji jenom litoval. Jak se ubohá trudí a souží! A že v noviciátě byla, nesměl s ní ani promluviti, nesměl ji ani slovem potěšiti!

Chval stal se nemluvnějším nežli před tím byl a jen v malování a v knihách hledal utěšení.

Také bujný Vácslav první čas patrně zamlkl. Plánů na český kostel už nechal, poněvadž bratrstvo se toho léta dalo do stavby. Mladý kamenník často si zašel na prostranství Nového města*) pozoruje, jak stavba poblíže dřevěné věže sv. ostatků znamenitě založená roste, a pokaždé si tu s Janem vzpomněli na nebožtíka pana Ctibora, jakou by měl radost, vida růsti svatyni, jež všechna bude českého národa. Sem obyčejně také brával Jeníka a tu začasté jmenoval a ukazoval znamenité muže, většinou z bratr-

*) Nynější Karlovo náměstí.

stva „Obruče", z nichž některé Jeník znal od smrti panicovy. Přicházeli se také dívat na stavbu kostela Božího Těla. Jednou se Jeníkovi zvláště poštěstilo. Bylo pozdě odpoledne, kdy se již slunce chýlilo k západu. Stál s Václavem u uzavřené dřevěné věže sv. ostatků, stojící skoro prostřed prostranství a díval se na hemžení dělníkův a zedníkův u stavby.

V tom ho zatahal Vácslav za rukáv a ukázal mu na dva muže opodál stanuvší a stavbu také pozorující.

Jeden z nich v hávu misterském, neveliký, již starý, ale bystrých, živých očí čile vykládal něco svému druhovi, muži světskému, slušně vysokému, oděnému tmavohnědou sukní, nikterak modní, a tmavošedými nohavicemi s podšitými podešvemi. Vlasy jeho lehko skadeřené i plná brada, krátce přistřižená, již prokvétaly. Bylo mu jistě značně přes padesát. Ve výrazné tváři jeho vážných a přece mírných pohledů zračily se ušlechtilý duch a ladná mysl.

„Kdo je to?" plal se Jeník.

„Ten mistr, hle, to je kromě Matěje z Janova nejučenější člověk v Praze. Scholastik, mistr Vojtěch Ránkův. A toho druhého znáš —"

Jeník udiveně pohlédl na Vácslava, jako by říci chtěl, že nezná.

„A jak bys neznal! Totě Tóma ze Štítného."

Jeník sebou až trhl. Tak dávno si přál poznati toho muže, o němž tolik nebožtík panic s Janem doma se namluvili, jehož knihy s takovým zalibením a tak pilně čítali, oni i Chval, a z nichž něco také zaslechl za oněch odpolední nedělních v zimě a v jeseni.

Jeník věděl o učeném vladykovi ze Štítného, jenž tak krásné knížky uměl psáti a po česku, že pronajal své zboží na Štítném a že se usadil tu v Praze, aby

se lépe mohl oddati svému spisování, ale nikdy ho dosud nespatřil až dnes. Však očí s něho nespustil a hleděl za ním, až s učeným příznivcem svým a přítelem scholastikem Vojtěchem zašel, míře v tu stranu ke klášteru na Slovanech.

Kromě svého zaměstnání v huti měl Václav i jinou práci. Jaltě se sám tesati krásnou pamětní desku na hrob vladyky ze Sovojevic a nápis na ní, jak ho složil Jan bakalář, připomínaje v něm šlechetného milovníka svého národa a zakladatele české kolleje. —

V jizbě někdy panicově zůstával nyní sám Jan bakalář s Jeníkem, jenž už měl také svou librář, českou kroniku rýmovanou, ze které jindy kradí čítal a kteráž se stala teď jeho vlastnictvím, jsouc mu milou památkou na zesnulého. Však záhy se oba rozloučili s jizbou jindy tak útulnou a milou. Ovšem ne na dobro, ale jen na čas.

Nastal opět sv. Markéty den, s nímž přišly vakace. —

Jan i Jeník vypravili se na cestu do Křivokiátských lesů do ohnivého dvora. Jeník jakkoliv si učení nade vše oblíbil, přece div si nezavýskl, když se ocitl za městskou branou, když se před ní rozevřel širý, volný kraj, když zahlédl vlnící se, dozrávající obilí, nad nímž pod zářícími nebesy jásavě zpíval skřivánek, když v dáli před sebou spatřil modravý pruh širých lesův.

Pak se již ocitli v jejich stínech. Jeník jako rybka do vody hozená oživl a nedočkavě k domovu chvátal. Těšil se na něj, na otce, i na to, jak na něj hoši ze sousedství budou hleděti, až přijde s kabelou po boku, s holí v ruce, všechen jako žák, s bratrancem bakalářem. Ten kráčeje lesem, tentokráte dobrou cestou, nejednou si vzpomněl, jak bylo loni, jak tu

v těch pustinách bloudili; vzpomínal na Zajícův dub, na divný noclech na Jivně, na Martina Tkaničku, na Bernáška. Veselo bylo na to vzpomenouti. Zdaliž si také kantor Martin vzpomene a Bernášek v klášteře? Zdaliž tomuto tam tak asi je, jak se těšil? Od těch dob ho ani okem nespatřil a nic o něm neslyšel, leda to, že šel do kláštera, a to ovšem pro pohodlí a tučný stůl.

Ale z těch veselých vzpomínek vedla cesta k jiným, vážnějším. Z Jivny hradu přišel v duchu do hájovny, viděl svou tetu všecku neklidnou, rdící se. Pak přišly ty bouřky skrze arcibiskupa. Jak se s ním změnilo! Jaký je nyní arcibiskup! Ale kde je mladá teta, kam se poděla, co se s ní stalo? A co strýc? Neviděl ho od té doby, jak tenkráte ohnivec všechen pobouřen do Prahy přichvátal.

Od té doby zůstával Šíp doma, žije samotářsky, lidem se takměř vyhýbaje. Zasmušilá jeho tvář nikdy se nevyjasnila. Staral se o své hospodářství, pracoval do úpadku, a jediné, čeho si přál, bylo, že ob čas vyšel s kuší nebo s tenaty do lesa. O samotě doma sedal buď jako výr, jak sousedé říkali, zasmušilý, zamyšlený, nebo se modlil buď doma nebo ve veském kostelíku začasté sám a sám do pozdního soumraku. —

O ženě se mu nesměl nikdo zmíniti, ani zeptati se, ví-li, kde je. Buďto zle se utrhl, nebo se mlčky obrátil. Byl přesvědčen, že ve hříších zahynula, a když jednou se ho také pleban zeptal, neví-li něco, o ní, mračně odvětil:

„Ta již je na dobro ztracená a zatracená. Nemluvme o ní.“

Ale přece, kdykoliv se náhodou s panem lovčím setkal, upřel naň tázavý pohled, nepoví-li něco pán; ano i několikráte si i na Hrádek zašel ku svému bý-

valému druhu, starému Havlovi, královskému psáři. S ním jediným se rozhovořil, a to o psech, o lovu, o zvěři. Ale proto vlastně nepřicházel, nýbrž proto, aby se setkal s panem Jírou. Chovaltě tajnou v duši naději, ten že mu snad něco poví. Ale pan Jíra nepověděl, čeho sám byl svědkem, jak viděl Maří krvácející, těžko raněnou, jak ji odnesli do arcibiskupova dvora. Neřekl z opatrnosti, aby Šíp snad proto zase nezdivěl a nerozběhl se do Prahy, aby tím nepokazil a nezmařil všechno pátrání a uvedl jej, lovčího, třeba do nemilých nesnází. Více však také sám pan lovčí nevěděl. Pátrání po něm převzal maršálek pan Čúch, ale ten dosud jenom na stopu uhodil, a tím dotvrdil domnění lovčího, že je ta nešťastná žena Šípova v některém klášteře Pražském.

Nyní se tvář královského ohnivce přece povyjasnila, a to když mu přišel synek z Prahy. Bylo to za pozdního večera, kdy Šíp poloodstrojen klečel na černé podlaze hliněné, maje ruce sepjaty a modlil se. —

Jeník byl nyní jako pták. Meškal často na poli a ještě častěji v lese. Denně musil však zasednouti za stůl a čísti z knížek svému otci. Byly to: zalíbená kronika, kterou s sebou i do lesa nosil, a pak evangeliář a zjevení sv. Jana, jež s sebou měl Jan bakalář. Ten také strýci často předčítal a ještě častěji s ním rozmlouval o tom, co četli.

Ty chvíle byly královskému ohnivci nejmilejší. Mysl jeho od jakživa hloubavá nabývala tím posily a potravy; zvláště ji zajalo zjevení sv. Jana. O prchlé ženě své se Janovi dlouho nezmiňoval, až jednou, kdy seděli spolu pod lipou u stavení, an nad nimi a kolem v lese harašil hustý déšť.

Jan ovšem nic nevěděl, ale toho nezamlčel, jaká se stala změna s arcibiskupem; nezminil se však ani

slovem, že se Jeník k němu náhodou dostal. Ohnivec slyše o pokání toho, jenž mu zničil všechnu domácnost, schmuřil líce a pravil:

„Spravi-li svým pokáním, co zbořil?“

Druhého pak dne, když Jan meškal na faře, zastal Šíp z pole se nenadále vrátiv, svého synka, an na bílé jasanové tabuli dubového stolu kreslil pérem nějaké figury. Šíp se jim podivil a měl radost z chlapce, že je tak dovedný. Ptal se ho, kreslí-li jen tak, čili to někde viděl.

„V arcibiskupově dvoře,“ odvětil Jeník, ale již se zarazil a leknutím zčervenal. Vzpomněltě teprv v ten okamžik, že neměl nic říkati. Bylo však již pozdě. Udivenému otci nemohl pak zatajiti, jak se tam dostal a také, jak se s arcibiskupem setkal a že s ním mluvil. —

„A co s tebou mluvil? Co ti chtěl?“ ptal se temným hlasem ohnivec. Brunátná červeň rozlila se mu po tváři. Jeník neuměl lháti. Když také pověděl, že dostal dva zlaté peníze, Šíp se náhle rozkřikl, jako když z nenadání zahřmí, kde že je má.

Ustrašený chlapec šel pro svou kabelku a tam z jejího úkrytu vytáhl zlaťáky v pláténko zabalené a bázlivě je podával otci. Ten mu je vytrhl z ruky a plivnuv na ně, vyhodil je prudko z okna do bláta.

XXXI.

Již uplynuly měsíce od oné kratochvíle taneční na královském dvoře, kdy došla osudná novina o neblahé smrti arcibiskupa Magdeburského a Jan z Jenšteina neochabl ani o znání, pokořuje se ustavičně a tělo své skličuje posty, mrskáním i všelikým nepohodlím.

Nastal podzimek, nastaly lovy, bylo slyšeti o králi a jeho družině, jak honí v oboře, jak si vyjeli tu na Hrádek Křivoklát, tu na Žebrák; ale mladý kníže kněžský, jindy tak na lovy vášnivý, jako by jak živ o myslivecký oštěp ani nezavadil. A kdyby mu lovecké trubky sebe lahodněji a vábivěji pod samými okny zahrály, nehnulo by jim, ale jistě by hloub hlavu nachýlil a vzdychaje v prsa se bil nebo tím horlivěji kající žalmy odříkával.

Podzim minul a s ním první pokušení; pak zima nastala a s ní přišly mnohé kratochvile. A bylo jich nad obyčej a nad obyčej také hlučných a nákladných. Král počátkem tohoto nového roku přesídlil se s hradu dolů do města, do rozlehlého, výstavného domu „u černého orla", jenž měl mnoho přístavkův a několikero nádvoří.*) Kanovníci i mniši se smáli, že král nechce míti na noční své procházky a toulky tak daleko a s kopce, jako dosud měl, a že nyní bude v přestrojení tím pilněji přehlížeti řezníkům a pekařům váhy, že bude míti na tak důležité věci jak náleží pokdy, ať si svět ostatní dělá co chce, ať Francouz skličuje papeže, ať Italie snažně po králi volá, aby neváhal a přišel, aby urovnal tam domácí spory, aby vypudiv cizince přijal z ruky náměstka Kristova nejvyšší na zemi čest — korunu svaté říše Římské.

O to že o všecko nedbá, ano ho více těšilo, jak s úštipkem mluvili, když se sám přesvědčil, že ten neb onen krčmář hosti své šidí, že ten neb onen řezník nebo krčmář špatně váží, že toho neb onoho pekaře mohl dáti v řece skoupati a chléb a všechno pečivo mu pobrati a chudým rozdati, poněvadž nebylo předepsané váhy, nebo když mohl zasednouti

---

*) Palácová tato budova „králův dvůr" stávala na místě nynějších Kralodvorských kasáren.

se svými milci k plným pohárům a zašprýmovati si volně a bezstarostně. Nyní strojil nákladné kratochvíle, když o masopustě se mu četných hostí dostalo.

Přijeloť několik knížat slezských s četnými družinami, aby od něho, svého krále a lenního pána, přijali svá knížectví v léno. Bylo při tom nádhery a slávy veliké; arcibiskup jako kancléř nemohl se té slavnosti vyhnouti. Ale když knížata přijali praporce svých panství z rukou mladého krále, když všechny úřední věci odbyty, sám pospíchal do svého dvora.

Nic jej nelákalo divadlo na Staroměstském rynku, nákladné a neobyčejné, poněvadž různé stroje k němu byly opatřeny, nic nevábily ho kolby a zápasy, na které tak rád hledíval, kterých se tak rád účastnil, aby se vyznamenal před očima krásné paní, té, pro kterou právě srdce jeho planulo.

Na Staroměstském rynku hlaholil jásot lidu vítající mladého krále, o něj tak pečlivého a jemu nakloněného, jenž neštítil se mezi něj přicházeti a o jeho svízelích se přesvědčovati. Na Staroměstském rynku zvučely rolničky šašků v okole turnajském i na kropiřích rytířských koní. Zbroj rachotila, oštěpy praskajíce se tříštily, a ve studené tiché kartouzi, jejímž pološerem fantasticky pronikaly Chvalovy malby ráje i pekla i asketického života mnichů kartouzských, zvučely uzlovaté řemínky, jak prudko dopadaly na tetelící se hubené tělo arcibiskupovo zabarvujíce se jeho krví.

A když hry a zápasy na náměstí ukončeny, když všechen lid se rozběhl rozradostněn, neobyčejnou podívanou, velebě mladého, lidu příznivého krále, za něhož všechno tak chodilo, jakoby za nebožtíka jeho otce slavné paměti, jen že ještě veseleji, panstvo oddalo se novému veselí ve dvoře královĕ, rozkošem hojné tabule a bujného tance.

Hudba jásala do tiché noci ven daleko vyznívajíc, hosté královi a dvořané řadili se v nádherné prostorné síni s planoucími světly v rukou, aby provedli blýsknavý, čarovný tanec pochodňový. Krásná Peltrata s mladým Valdšteinem stojíc v předním páru v mlhavé záři světla a pochodní, v lesku svého oděvu třpytného a přirozené krásy své stkvěla se jako jasná, spanilá hvězda; a ten, jenž její líbeznosti okouzlen se jí před rokem ještě kořil, vzdychal ve své kartouzi u vroucí modlitbě a vážném rozjímání.

A když již půlnoc dávno minula, když král zasedl se svými milci, tancem unaven, do útulné komnaty, aby se při plné číši poveselil, kancléř jeho unaven bděním a modlením odpočíval ve snu. Ležel v nevytopené, studené kartouzi na holé zemi v prostém, žíněném rouše. Skrčiv hlavu k nohám v kotouč, jedva dechem svým si prsa zahříval. Od úst se mu v mrazu kouřilo a jak neklidně nohy skrčoval, jak ruce ve spaní bezděky ukrýval, neboť mrazivý vítr tabulkami okna potřásal a proudy sněhové prudce do něho hnal, bylo zřejmo, jak je zima tomu vyhublému tělu kajícníkovu. Jistě nesnil o veselí v králově dvoře, kdež u pohárů si na něj vzpomněli.

A právě v družině samého krále. Bylť právě rok, co se stala s arcibiskupem tak veliká změna.

Pan Pluh z Rabštejna se vyznal, že tenkráte tomu všemu nevěřil, ale nyní že věří, poněvadž je kancléř den ode dne na sebe přísnější. I vypravoval podivuhodnou věc, které se teprve včera dověděl, že totiž bylo purkrabí Roudnickému velice divno, proč že arcibiskup tak často, kdykoliv poslední dobou na svém hradě tam meškal, v noci z hradu a tajně, přetajně vychází.

„Purkrabí jen náhodou o tom zvěděl, poněvadž mu vrátný nic neřekl, jak měl od arcibiskupa nařízeno.“

„A kamže to chodil?“ ptal se pan ze Svinař a nějak se divně usmíval.

„Ah, nemysli — však slyšte! Purkrabí měl pozor a posledně, jak kancléř opět pozdě na noc tajně vyšel ven, pustil se za ním. Arcibiskup bral se nocí rovně před se, modle se nahlas a dále v polích žalmy zpívaje — Bral se silným krokem, rychle: purkrabí sotva mu stačil.“

„A neohlédl-li se kancléř?„

„Neohlédl. Tak byl pobožností zabrán — Tak šel pořád a pak na horu — na Říp —“

„A co tam?!“ zvolalo několik hlasův.

„Purkrabí se pustil za ním, ne však až na samý vrch. Ale viděl ho. Arcibiskup klečel u kaple a modlil se. Pak ji obešel, stanul na pokraji a roztáhl ruce. Stál tak, polonahlas něco říkaje, jako by modlitbu za dobrou chvíli; a povídal purkrabí, že mu nebylo veselo, jak ho tak viděl jako hrozný, černý stín s roztaženýma rukama, nehnutě jako nějakého ducha stojícího, jak se nad nimi černé mraky hnaly a vítr studenou nocí hvízdal.“

„Brr,“ zvolal vesele pan maršálek. „A jak se vrátili? A co purkrabí?“

„Aj, toť že ani nehlesl. Pospíšil si, aby byl ještě dříve doma nežli arcibiskup —“

„A ten?“

„Sotva si doma zedříml a již šel do kláštera a při obědech tam mnichům ke stolu posluhoval —“

„Není možná!“ zvolal pan ze Svinař.

„Jen slyš dále. Když sám pak obědval, usedl ne za stůl, ale na zemi —

Král, jenž přestal se usmívati, mlčky poslouchal, za to v kroužku jeho milcův ozývaly se hlasy úžasu. Pan Pluh se odmlčel, ale jak hlasové poněkud utichli, pravil:

„To přece víte, že zpovědníku svému, knězi Pavlu, udělil takovou moc, že se mu jako podrobil, aby ho zpovědník třeba přede všemi za vlasy zatahal, kdyby on, arcibiskup, něčeho se dopustil, což by se zpovědníku nelíbilo —“

Smích dvořanů přerušil zprávu páně Pluhovu. Ve smích ten ozvalo se však prudké slovo královo: „Blázen!“

A již sáhnuv rychle po číši, pojednou ji vypil.

Avšak maršálek pan Čúch, sedě králi nejblíže, zakroutil hlavou, nic však neřekl, nechtěje odporovati králi, jehož hrdlo i tvář byly zarudly a jehož modré, veliké oči živě se leskly. — Druhého dne, bylo před samým polednem, bral se maršálek ke králi, aby vyslechl jeho přání a rozkazy stran cesty do Němec, ku které se na mnohé naléhání Němců konečně odhodlal. Chtěl již za málo dnů se dvorem tam vytrhnouti. Když pan Čúch přišel do předsíně královy, zastal tam starého komorníka Nicka, jenž jakmile maršálka zahlédl, dával mu posuňky znamení, aby byl ticho, a ukazoval ke komnatě královĕ. Sám byl nějak polekán.

Pan Čúch stanuv zaslechl z komnaty prudký hovor, hlas králův.

„Kdo je tam?“ ptal se.

„Arcibiskup,“ odvětil komorník tlumě z polekání svůj hlas. „Přišel před drahnou chvílí, a zdá se, že byli záhy v sobě. Jeho Milost král se nějak velice rozezlil. Rány Boží!“ a starý Nicek sebou škubl. Ozvaloť se z komnaty prudké královo vykřiknutí a v tom již také psí štěkot.

„To ta fena z Englantu!“ zvolal komorník. „Mysli, že se něco králi děje — Ah, již mlčí, král ji okřikl. Nešťastné zvíře, je takové divoké —“

Za chvilku po té vyšel z komnaty Jan z Jenštejna, v obleku arcibiskupa. Obličej jeho byl nápadně bledý,

hluboko zapadlé oči mu hořely. Kráčel však volně a vážně, s hlavou vztyčenou. Zahlédnuv pana Čúcha, zastavil se a nějak neklidně řekl:

„Pane maršálku, jsme sousedé.*) Rač na to pamatovati a nerušiti dobré vůle —“

Maršálek byl překvapen, zvláště tím tónem.

„A jak ji ruším, Milosti?“

„Staráš se příliš bedlivě o kláštery, jak slyším. Stěžují sobě, že bys ani nešetřil posvátnosti klášterního asylu —“

„Nechci ho nikterak rušiti, Milosti, a nesmím,“ odvětil hbitě maršálek porozuměv, že arcibiskup naráží na to, že on, pan Čúch, pátrá po Šípově ženě. — „Ale myslím, že tam je i mnohý, který tam býti nechce, a že asyl stal se vězením —“

Arcibiskup přísně naň pohlédnuv, řekl:

„Varoval jsem tě, pane maršálku.“

A již bral se vážně, ano hrdě dále chodbou, ozdobenou malbami, zpodobujícími výjevy ze života sv. Jiří.

Maršálek hleděl za okamžik za odcházejícím knížetem kněžským a pomyslil si:

„To-li ten kajicník, jenž mnichům posluhuje, na zemi jídá a od svého zpovědníka se třepati dává?!“

Když chtěl vstoupit do královy komnaty, starý Nicek naň úzkostně pohlédl, jako by chtěl říci: „Nebojíš-li se?“ Ale maršálek dav se ohlásiti chutě vstoupil.

Král přecházeje komnatou patrně ještě od rozčilení pohnutý se zastavil proti svému dvořanu.

„Proč jsi sobě nepospíšil?“ zvolal uštěpačně. „Zmeškal jsi kázání —“

Maršálek pohlédl na krále tázavě. Ten pokračoval:

---

*) Jan Čúch ze Zásady byl pánem zboží Lobkovického, jež mezovalo s arcibiskupským panstvím Roudnickým.

„Přišel se rozloučit a dát mně na cestu s Pánembohem — arcibiskup. Ale začal kázati a napomínati, že bujně jsem živ. Pravil, že to mluví ovšem ne jako kancléř, ale starostný zpovědník. Chtěl jsem se vesele poděkovati jako jindy — ale zle bylo. Však přišla kosa na kámen; až jsem mu řekl, aby se nemýlil, že nejsem takový, abych se dával od svého zpovědníka za vlasy třepati —"

„Ano, ano — tak dobře!" zvolal vesele maršálek, a ve hlase i na tváři byly patrny živá spokojenost a souhlas.

„Když odmlouval, poděkoval jsem mu za zpovědnictví —" dodal ostře král.

„A nezarazil-li se? Nevzpamatoval-li se?" táza se překvapený dvořan.

„Nic. — Hrdě odešel. Tuším jiné konce mezi ním a mnou. Však jsem ho již jednou varoval! Vidím, že domáhá se moci, která by byla nad mou. — Však přisám Bůh! —" a král potřásl prudko pozvednutou pravicí.

Pan maršálek té chvíle ovšem nezatajil, co se jemu přihodilo.

„Tak-li s tebou mluvil, královského dvora maršálku?!" zvolal král vyslechnuv hovor. „Aj, uvidíme! — Ta žena je má poddaná. A nyní teprve neslevím. Vyhledáš ji. — Neustaň dříve, dokud nezvíš, kde je. — Ostatní pak si spravím sám —"

Maršálek jako by na to, proč přišel, zapomněl, užil této vhodné chvíle, aby přednesl ještě jiné stížnosti, jichž se jmenovitě doslechl v bratrstvu „Obruče s kladivem", jehož byl upřímným a horlivým údem. Vypravoval, jak bratří, věsměs stoupenci a přívrženci učení a snah Miličových, toužili na smělost a zvůli zvláště řeholnictva, jak přísně každého hlídá, ano pronásle-

duje, o němž jest jen zdání, že by byl žákem nebo přívržencem Miličovým.

„Kazatel už nesmí volně mluviti," stěžoval si maršálek, „kde se několik zbožných sejde, aby nějaké zbožné čtení poslechli, již jako by kaciři byli. Kdo žije v dobrovolné chudobě a čistotě, kdo častěji přijímá, ten už je ve zlém podezření; ba i ten, kdo více čte. Kněži zneužívají svého úřadu, aby nepřišli o svou moc. Arcibiskup sám se kaje, ale těch neřádů nestavuje —"

„Protože se dává od zpovědníka třepati a skrze zpovědníka od kanovníkův a prelátův," odvětil posměšně král a dodal:

„Tak to nebude, nemůže býti," — a pojednou se otázal:

„Na vysokém učení nyní pokoj?"

„Nic není slyšeti. Zvláště od té doby, co Tvá Milost ráčila ty šarvátky a bitvy přísně ztrestati. Ale —"

„Jak že! Zase ale nějaké! — Zase nějakou starost novou!" zvolal král nevrle. „Není-li již toho pro dnes dosti?"

„Račiž prominouti —"

„Mluv! — Chci přece slyšeti —"

„Chtěl jsem jen říci, že je nyní pokoj a klid. Ale že kořen těch nepokojů zůstal. Slyším, že studenti a mistři českého národa pořád touží a naříkají —"

„Ej, každý by chtěl býti proboštem!" zvolal král vážným jednáním už unavený. Maršálek však se přece ještě odvážil a odvětil:

„Těch českých proboštův a kollegiátů je, Milosti, po řídku, velmi po řídku. Není divu, že si stěžují, zvláště když se cizozemcům tak dobře daří. A ti Tvé Milosti nejsou a nebudou tak oddáni jako přirození Čechové —"

„Pravda, ovšem to pravda. Ale pane Jene, nech mne oddechnouti a nestěžuj mně hlavy na cestu. Bude toho dosti v Němcích nadrobeno. Pan Jíra také takovou hude ustavičně, jako ty. Něco učiním, něco se stane; ale dnes snad ještě nehoří.“

Maršálek znaje příliš dobře povahu královu ihned obrátil. Pohladiv krásného skotského chrta stojícího opodál pravil žertovně, jak to krásné zvíře chtělo krále asi chrániti, že ve předsíni slyšel chrtův štěkot. Královo líce se povyjasnilo a usmálo. Bezděky psa k sobě zavolal, a louskaje zvířeti až na prsa mu vyskakujícímu prsty pod čumák chválil si je, a že se těší, bude-li míti vévoda bavorský také takového psa, vévoda že má znamenitý psinec, a o tom pak hovořil, že by si v Němcích rád nějaké nové psy pořídil, a zalovi-li si v Němcích a jak asi. Hned jak by osvěžel. Chmura s obličeje byla ta tam. Hovor o psech a lovech panem maršálkem obratně zavedený a vedený ho osvěžil a mysl jeho tak vyjasnil, že vesele a v milosti propouštěl pak jednoho ze svých nejoddanějších a nejmilejších milcův.

Maršálek byl také spokojen věda, že dobře zasadil dobré seménko do mysli královy, a že vypučí, vzroste, třeba až za delší čas, ale za to pak velmi rychle, třeba rázem a buď i za nějaké bouřky. — —

XXXII.

Jeník, královského ohnivce syn, vrátil se z vagací do Prahy s mysli znepokojenou. Zůstaloť v ni, co si nemohl vysvětliti. Byl tenkráte nemálo překvapen, když mu otec vytrhl zlaťáky arcibiskupem darované a plivnuv na ně vyhodil je do bláta. Již před tím se divil, proč mu Jan poručil, aby doma o tom nic neříkal, že byl ve dvoře arcibiskupově, že s arcibiskupem

mluvil. Proč to? A také to: Arcibiskup tenkráte, když u něho byl s Chvalem, zvěděv, že on je Šípův syn, vzal jej do své komnaty, rozmlouval s ním, po otci se ptal a zlaté mu dal. Jeník, když přišel doma tak z nenadání o krásné žluťáčky, které ho těšily, ptal se Jana, proč se otec tak rozzlobil, a také po arcibiskupovi. — Než bakalář mu neřekl, nýbrž jen tak něco, aby chlapce odbyl.

Ten se však odbyti nedal. Více se již sice neptal, ale za to uvažoval. Vzpomněltě na leckteré slovo, které doma padlo, jemuž však tenkráte nerozuměl; vzpomněl na hněvy otcovy a jeho spory s uprchlou macechou. Živěji nežli jindy ptal se v duchu, proč odešla od nich, proč uprchla, a proč otec o ní nemluví a o ní nechce slyšeti?

Tušil nyní, domníval se, že to vše bylo k vůli arcibiskupovi. Plného však světla nenabyl. Zůstal mu z toho nepokoj v mysli, a tížilo ho to k vůli otci, poněvadž viděl, ten že se nějak velmi trudí.

Když se Jeník do Prahy navrátil, s počátku se mu často zastesklo po domově a jeho lesích. Také nebylo již tak ve Chvalově domě jako loni. Odešel pan Ctibor a smutno bylo po něm. Odešla také panna Elška, která bývala na něj, na Jeníka, tak laskava. Jeník k vůli ní často chodíval do kostela kláštera sv. Anežky, aby stana za mříží krásně kovanou pohleděl do prostory chrámové, když tam jeptišky meškaly na modlení. Než dlouho se mu nezdařilo, až pak ji dobře uviděl a tváří ve tvář se jí podíval. To bylo za podzimního léta, když Elška skládala řeholní slavný slib. Při obřadě tom byli oba bratři Chval i Vácslav, a pak Jan bakalář, jenž vzal s sebou Jeníka na jeho usilovnou žádost.

Chval byl zasmušilý, Vácslav slzy proléval. Jan se jim bránil, když uviděl Elšku se světem na dobro,

na vždycky se loučicí. Byla bledá, v líci pohublá, ale spanilá v bělostném oděvu, který naposled oblekla.

Unylá, sličná její tvář jevila veliké pohnutí. Snívala o této chvilce, kdy by dobrovolně světa se odříkala, viděla se klečící před nádherným oltářem stkvícím se pozlatitou řezbou i krásnými obrazy, ozářeným zbarveným světlem vysokých malovaných oken, ovanutým dýmem kadidla stoupajícím k vysoké klenbě, ve sboru modlících se jeptišek, vídala se, jak skládá slib abatyši na damaškovém trůně sedící. Snívala o této chvíli, dumala, jak by krásné bylo, jak by byla povznesena.

A nyní se jí srdce třáslo. Ne že by se kláštera bála, ten stal se jejím útulkem; ale po dlouhém čase shlédla opět bratry své, Chvala, Václava vždycky tak veselého, Jana, hodného bakaláře; i Jeník přišel se s ní rozloučit. Rodný dům živě jí zatanul na mysli, a všecky ty pěkné doby v něm zažité. Ale také rány, za toho odloučení jejího od světa pozacelené, otevřely se na novo a prudčeji zabolely.

Nešťastný, ušlechtilý panic i on, on — neblahý Frovin, živěji nežli kdy jindy stanuli v mysli před ní.

Slunce se opřelo do oken, jeho světlo krásně zbarvené míhalo se zářícími pruhy na nádherném oltáři, na jeho stupních i na trůně staré, přísné abatyše, vonný oblak, prozářený paprskem slunečním stoupal ke klenbě chrámové a s ním vážný zpěv jeptišek. Všechno bylo tak, jak o tom Elška snívala; ale ona téměř nic neviděla, vše splývalo před jejím zaroseným okem a ve sluch vnikala směs hlasův i zvuky varhan.

Všecka zmožena ocitla se pak ve své celi, jsouc už jeptiškou, sestrou Benignou. V té tiché samotě nebylo se jí ohlížeti a se přemáhati. Tu si pláčem uvolnila. Jako paprsek jí zasvitla myšlénka, že jí nyní jako jeptišce bude spíše možná vyjít a že přiblížilo

se již valně to, nač se v noviciátu, ve svém zármutku tak těšila: že první cesta její z kláštera ji povede ke hrobu panicovu, aby tu na kolena sklesla a jemu na blízku se z té duše pomodlila.

Tou myšlénkou se těšila; jiné se bránila, ač často přicházela, myšlénce na Frovina. Nechtěla na něj mysliti, a přece se v duchu tázávala, co se asi s ním stalo. Kde že asi je, zdali ho zatkli, byl-li potrestán.

Jan bakalář, bydle nyní sám ve světnici někdy panicově, užívaje jeho hojné libráře studoval horlivě, aby mohl vykonati přísné zkoušky misterské. O vagacich dostalo se mu u strýce přímé, ostré výčitky za to, že mu stajil, co se událo s Jeníkem ve dvoře arcibiskupově a že poručil chlapci, aby doma o tom nemluvil. Rozezlený ohnivec nechtěl o důvodech Janových ani slyšeti. Za to dostalo se mladému bakaláři vlídného přijetí na Hrádku Křivoklátě u pana nejvyššího lovčího.

Ten vyptav se na všechny osudy Janovy od té doby, co s ním nemluvil, s patrným účastenstvím vyslechl vypravování bakalářovo o smrti panice ze Sovojevic a jeho poslední vůli. Věděl ovšem o ní, ale podrobné vylíčení všeho zajímalo jej velmi. Výrazná, mužná tvář nejvyššího lovčího se zasmušila, a když Jan, nemoha se opanovati, třesoucím se hlasem, hluboce jsa pohnut, líčil poslední okamžiky šlechtického svého přítele, tu pan Jíra chmuřil čelo a hladil si prudce levý knír. Pak když Jan dokončil, ještě hleděl zachmuřeně před se do země, až náhle vstav, prudko mávl rukou a pravil:

„Tak toho nechati nelze. Tak to nejde!“ Ale co si myslil, více neřekl. Pak zavedl hovor a na konec zavázav Jana slovem, pověděl mu, co se s Maří, ženou strýcovou stalo, a co o ní věděl. Ovšem neřekl, že on

to s králem oné zimní noci všecko viděl. A pověděv dodal:

„Strýci tedy ani slovem se nezmiňuj. To ti pravím. Svěřil jsem ti to proto, že ti důvěřuji, že's rozumný a že bys snad mohl k tomu přispěti, abychom zvěděli, kde ji nyní chovají. Byla v klášteře sv. Anny, to pan maršálek vyzpytoval. Ale oni to také zvětřili a zavedli ji jinam. Pátrej, pokud můžeš, a zvíš-li co, pověz mně nebo panu maršálkovi."

Pak uděliv mu hojné viaticum, opět ve zlatě, propustil ho.

S takovou se Jan bakalář navrátil ze Křivoklátských lesů. Na to, co mu pan Jíra řekl, při svém pilném studiu nezapomněl. Nežli však co mohl podniknouti, přihodilo se mu něco, co zajalo všechnu jeho mysl.

Dostaltě z čista jasna vyzvání, aby se dostavil k soudu inkvisičnímu. Byl tím valně překvapen. Podávaje Chvalovi ruku na odchodnou pošeptal mu, aby, kdyby si ho, Jana, tam na dlouho nechali. aby o tom dal zprávu purkrabí Křivoklátskému, panu Jírovi z Roztok.

Pak se vydal na cestu. Byla velmi krátká. Přešed malým prostranstvím před klášterem sv.-Anenským stanul u těžkých, dubových dveří domu inkvisitorova. Jak visutým kladivem na ně zabušil, otevřela se v nich branka a nemluvný sluha brady ježaté zavedl jej po schodech do neveliké světnice, kdež bylo mladému bakaláři čekati. Posupné ticho tu vládlo. Jan seděl tu za drahnou chvíli; jemu samému zdál se ten čas ještě delším. Nemohl se již dočekati, až bude zavolán, až nabude jistoty. Pro tu nejistotu byl také rozčilen. Uvažoval o tom i o onom, proč ho sem pohnali, až pojednou se otevřely dvéře, a jimi ze sousední jizby

vešli dva biřicové tesáky ozbrojení a za nimi mladý kněz.

Jan bakalář spatřiv ho, zvolal bezděčně „ah“ a chtěl mu ruku podati. Ale biřicové nedopustili a kněze ihned odvedli. Byl to ten, jenž zaopatřiv panice ze Sovojevic seznámil se za té smutné příležitosti s Janem bakalářem. Ten nyní již na jisto věděl, proč jest sem povolán. Ale již ho volali před soud. Uvedli ho do vedlejší klenuté jizby dosti prostorné. Tam na povýšeném místě pod černým krucifixem na zdi visícím seděl soud; inkvisitor, starý, hubený mnich dominikánský, se dvěma přísedícími mnichy téhož řádu. Vedle nich na levo seděl písař, taktéž mnich. Ten byl z nich nejmladší, proti nim velmi mladý, ale z nich ze všech nejotylejší.

Jak ho Jan spatřil, trhl sebou mimoděk. Byl to Bernášek. Poznaltě ho na první pohled, třeba že ho poprvé viděl ve mnišském hávu. Byl to ten Bernášek, jenž sníval o tučném stolu, o hojném pití, o pohodlném bydle, jenž za to na Jivně byl hladem a vodou trestán, a jemuž se patrně nyní dařilo po přání. Svědčily o tom laloušek pod bradou, plné, ducaté a červené tváře, v nichž se nevelká očka lenivého výrazu skoro až ztrácela. Nyní živěji zamrkala. Písař inkvisitorský byl také překvapen. Poznaltě bývalého druha svého Jana, s nímž bloudil po lesích Křivoklátských a s nímž se přel pod Zajicovým dubem u ohně o to, proč kdo studuje. Tenkráte ho ten horlivec, jenž studoval jenom proto, aby poznal a jiné mohl poučovati a jim sloužiti, až káral, když on, Bernášek, byl jiného míněni, a vyslovil, že on se dal proto k studiím připsati, aby se jednou měl dobře bez práce a bez starosti. A hle! Co z toho ten blázínek má! Stojí nyní před soudem!

Však se také mladý dominikán dle toho pousmál bývalému druhu na uvítanou. Toho bezcitný ten, posměšný úsměv bodl a naplnil opovržením. Odvětiv na něj jiskrným pohledem, odvrátil se od Bernáška a více se na něj ani nepodíval.

Mladý bakalář se nemýlil. Dobře uhodl, proč ho zavolali. Byl obžalován, že s oním mladým knězem, kterého před chvilkou pustili od výslechu, a ještě s několika studenty schází se v domě měšťana Kříže a tam že mají divné spolky, a že tam poslouchají tajná kázání toho kněze, jehož řeči jsou plny učení Miličova. I pověděl přímo, nezapíraje a mužně, že se tam opravdu scházívají, ale že se tam nestalo nic, co by bylo proti řádu a učení sv. církve, že se jen cvičí v pobožnostech a posilují v kázni řádného života. Výslech trval dlouho. Janovi připadlo, aby se dovolal Bernáška, ten že ho dobře zná. Ale jak jen to pomyšlení vzniklo, již je zamítl. Pak jej odvedli do vězení. Bylo to sklepení nevysoké a tmavé o malém okénku. Tam ho nechali přes noc a teprve druhého odpoledne přiveden znova před soud.

Bernášek opět tam seděl, drže brk v ruce hotov jsa zapisovati odpovědi bývalého druha svého. Měřil si ho v zubech si šťouraje, hledaje tam vadné zbytky hojného stolu, a smál se v duchu, jak se druh jeho se vší svou učeností měl hubeně v jejich sklepení.

Jan poklonil se soudcům, Bernáška si však ani nevšiml. Výslech tentokráte byl kratší, ale na svobodu se Jan přece nedostal. Teprve až příštího dne, když se ho na novo divnými a různými otázkami dosti nasoužili. Když přišel domů, spokojen, že obstál, že pro pravdu trpěl, ale také v nitru svém pobouřen na mnichy, pro jejich nicotné otázky a zbytečné podezírání a stíhání toho, co vlastně chvály zasluhovalo,

stiskl mu Chval ruku. Bylo zřejmo, že se z jeho návratu těší.

„Tu ten klučina již plakal," a ukázal na Jeníka. „Již jsem mu proto pohrozil. Věděltˇ jsem, že žádné viny nenajdou —"

„To oni také věděli," odvětil Jan, „ale proto přece stíhají, aby všechny zbožné a horlivé zastrašili. Do schůzek ke Křížovi více nesmíme. Ale tím jich nezmaří. Toho proudu nezastaví."

„Věděl jsem, že budeš k inkvisitorovi volán," pravil Chval.

Jan žasl.

„Již dříve?"

„Ano, již dříve. Strýc dominikán se sice hněvá, ale chtěl mně přece posloužiti. Ovšem po svém. Vzkázal mně tajně, abych tě z domu pustil, že jsi u soudu zapsán, a že by bylo i hanbou pro mne —" a málomluvný malíř se zasmál.

„A tys neposlechl! Nic jsi mně ani neřekl!" a stiskl Chvalovi ruku.

Za nějaký den po té chystal se Chval do kláštera sv. Anežky, aby tu v hovorně promluvil se svou sestrou. Odcházeje zastavil se u Jana bakaláře, jenž sám a sám seděl u nějakého traktátu. Bakalář zaslechnuv, kam se malíř ubírá, trhl sebou, jako by si na něco vzpomněl. Pak za okamžik před se hleděl uvažuje, až pak rozhodnuv se, podaval Chvalovi ruku řka:

„Svěřím ti něco. Slib mně však, že nikomu nic nepovíš —"

Malíř slíbil, a Jan mu pověděl o Maří, ženě strýcově, maceše Jeníkově, o arcibiskupovi, i o tom, co uslyšel na Křivoklátě od pana Jiry.

„Můžeš-li, bude-li možná, promluv s pannou Elškou, uznáš-li za dobré, a aby ona proto neměla nějakých nesnází nebo protivenství. Snad nebude ani

třeba, abys ji všechno vypověděl. Můžeš-li, vyptej se jen, neviděla-li takovou ženu u nich v klášteře. Snad ji jeptiškou učinili anebo ji vězní. To asi nejspíše." A nyní vypsal Jan mladou tetu svou tak, aby dle toho Elška ji mohla poznati, kdyby se chtěla pátravě po ní ohlédnouti.

Chval žasl nad tím, co uslyšel, a mračě tvář několikráte zabručel ostré slovo, jež bylo výrazem nevole nad jednáním arcibiskupovým. Pak, když se ho Jan otázal, hodlá-li mu v tom přispěti, odvětil jen: „Uvidím" a odešel.

Když se navrátil, oznámil prostě, že takové ženy v klášteře není. Jan pak již o tom nemluvil a Chval se také ani slovem nezmínil.

Zatím již nastal podzim. Jan tou dobou pilně studoval, dokonávaje přípravu ku přísným zkoužkám misterským. Z domu sotva vyšel, leda jen do kolleje a do kostela. Jediná vycházka jeho byla na Novoměstské tržiště podívat se vždy, jak roste kostel, stavěný bratrstvem „Obruče". Pak i to přestalo, když země utuhla a sníh napadal. V jizbici někdy panicově planulo nyní dlouho do noci a záhy z rána světlo lojové svíčky, při němž bděl Jan bakalář.

Než studium jeho nebylo klidné. Dálytě se tou dobou věci, jež mysl jeho rozčilovaly, ano pobuřovaly. A nejen jeho, ale všech studentův a příslušníků českého národa na vysokém učení. Jej zprvu nejvíce hnětlo, že poslední vůle šlechtického jeho přítele dosud neprovedena. Němečtí mistři a doktoři, mající vládu na vysokém učení, všelijaké činili v tom překážky a průtahy, jen aby se nedostalo Čechům vlastní kolleje, v níž by učili a hospodařili toliko přirozeni Čechové, jak byl pan Ctibor ustanovil.

Ale na tom nemělo dosti a vzbudili nové zášti a nový úklad uložili.

Jednoho odpoledne, když venku svítil se zmrzlý sníh z záři jasného slunce, vrazil Jan nad obyčej prudce do světnice Chvalovy. Ten právě stoje u desky, maloval obraz sv. Kateřiny. Vedle na stoličce seděl Jeník upjatě pozoruje každé hnutí malířovo. Chval s úžasem hleděl na bakaláře jindy tak rozvážného.

„Slyš, Chvale!“ zvolal Jan. „Totě do nebe volající, totě pýcha — již by nás nejraději ze škol vyhnali!“

Užaslý malíř pochopil pak, proč se Jan tak rozhorlil. Uslyšeltě, že Němci nejen zřízení české kolleje činí všelijaké nesnáze, ale pracují k tomu, aby i ty ostatní, v nichž téměř sami zasedali, aby i ty na budoucí časy staly se Čechům nepřístupny.

„Nyní jsou ve všech skoro samí Němci,“ vykládal Jan od rychlé chůze všechen i rozčilení zarudlý. „A od nynějška ať platí, tak to chtějí míti, aby, když se v kolleji uprázdní místo po Němci, aby němečtí kollegiáti sami o sobě si zvolili nového člena. Rozumí se Němce. — A nyní, když jsou samí Němci. — Rozumíš?“

„A co vy? Co Češi?“ ptal se Chval.

„Budeme se brániti. Budou z toho bouřky a kruté roztržky. Jsme všichni za jedno, mistři, bakaláři, studenti. Učení je naše, pro nás založeno! Dosti jsme již snášeli. A té lstivosti! Začali si to, když tu není krále. Rádi by všechno pořídili, nežli se vrátí z Němec.“

„A což arcibiskup?“*)

„O tom si myslí, že pro své pokání nebude se o to valně starati. Trvám však, že se mýlí. Krve své nezapře a jistě také ne velcí kanovníci kolem něho. Ať si jsou jacíkoliv, ale Čechové přece jsou. A naše

*) Byl kancléřem university.

věc je spravedliva. Nepoleví-li Němci, bude z toho veliké vzbouření, až je zmrzí —“

Jan dobře předpověděl. On sám však tím také trpěl. Za dne skoro ani ke knize nesedl. Meškaltě ustavičně mimo dům, v kolleji a ve schůzích, u známých. Prudký ten spor zajal všecku jeho mysl. — Chval a Václav i Jeník na něj vždycky dychtivě čekali, s jakou přijde, co přinese.

O jiném nyní řeči nebylo, než o kollejích. Tu jim Jan živě vypravoval, jak se staly tu tam potyčky mezi studenty, Čechy a Němci, jaká prudká jednání měli čeští mistři s německými. Nejvíce při tom toužíval na rektora samého, Konráda Soltova.

„Totě je do boty litý Němec!“ zvolal jednou Jan, když přišel s novinou, že dal rektor najednou deset studentů Čechů zavříti do vězení universitního. „Ten Meklenburák! Ten nám bude tu poroučeti a nás zavírati?!“

Druhého dne však, jak včera všechny doma novinou svou popudil, tak je všechny zase rozveselil. Zvěstovaltě, že arcibiskup poručil, aby studenti byli puštěni a na příště, proviní-li se kdo, aby byl poslán k němu, do vězení ve dvoře arcibiskupově.

Pak nastali dnové velkého napjetí. Nejen Jan bakalář a v domě Chvalově a na vysokém učení, ale po veškeré Praze s horečnou dychtivostí očekávali, jak rozsoudí arcibiskup, u něhož mistři čeští vedli stížnost proti Němcům, jakožto u kancléře Pražského učení. —

Když pak rozhodnutí v kolleji oznámeno, byla první Janova cesta ke Chvalovi. Ten vida přítele do jizby rychle vstupovati, odhodil štětec a hůl, a jindy málomluvný malíř ptal se nedočkavě:

„Neseš-li noviny? Nuže jak? Jak je?“

„Chvála Bohu, dobře! To budu míti veselou disputaci. Kdož by se nadál, že arcibiskup — Duch Dražického z jeho dvora ještě nezmizel —“

„Mluv přece!“

Jan stanul před samým Chvalem a zvolna, důrazně mluvil, oči se mu jiskřily:

„Slyš tedy! Arcibiskup zakázal proboštům a kollegiátům kolleje Karlovy i Václavovy pod trestem klatby, aby žádného jiného mistra nevolili do těchto kollejí nežli z národa českého. — Zvítězili jsme! Sláva Bohu!“

Druhého dne, připravovav se skoro po celou noc, jakož nyní vůbec skoro jen v noci studoval, šel do kolleje k poslední disputací. Nádvoří i chodby plnily se již studenty. Bývalo tu nyní vždy veliké pohnutí, ale Jan již z daleka poznal, že se stalo něco kromobyčejného. Zarazil se a rozhněval, když známí mu ukázali na černé prkno. Tam rektor oznamoval, že rozsudek arcibiskupův není platný, že universita ho neuznávajíc, odvolá se k papeži, a zatím že rektor mocí svého úřadu zastavuje všechno učení! —

„A toho zase my neuznáme!“ zvolal pohněvaný Jan. „Toho neuposlechneme!“

Slova jeho došla u krajanů hlučného souhlasu.

„Pojďme k profesorům Čechům požádat jich, aby četli jako jindy!“ navrhoval Jan dále.

„Ale všechny síně jsou zavřeny!“ odpovídaly hlasy.

„Tedy si je otevřeme sami. Pojďme!“ zvolal a bral se kvapně ke schodům. Rozhodná ta slova účinkovala na rozčilený dav. Všechno se hrnulo za mladým bakalářem do schodův a chodbou k lektoři, a všude se bouřlivě rozléhal hluk jejich krokův i jejich bouřlivých hlasův. — —

XXXIII.

Mistři a doktoři jazyka českého byli se svými studenty za jedno. Zákazu rektorova neuznali a vstoupili do síní, studenty násilně otevřených, aby tu četli a přednášeli jako jindy. Disputací Janova toho dne se ovšem neodbývala, za to však dne příštího. A bylo se mu na ni ještě jinak připraviti nežli vědomostmi. Jak živ by si byl vážný bakalář nepomyslil, že se bude pásati dykou, a že k pasu připne vedle kalamáře i tesák.

A bylo toho třeba. Proslýchaloť se, že Němci chtějí Čechům zabrániti vstup do kollejních síní; ti pak nechtěli poleviti a proto se chystali i zbraní si jich dobyti. Za takových poměrův a ve zbrani odbyl si Jan svou disputací. Za to promoce jeho byla veselejši. —

To bylo již na jaře, nedlouho po tom, když král se navrátil se svým dvorem z německé cesty do Prahy. Tenkráte mistři a doktoři němečtí pro neposlušnost arcibiskupem do klatby dáni, viklajíce se již ve svém odporu, poslední svou naději v králi měli. Prosili ho, aby se jich zastal, aby nedal rušiti starých řádův, otcem jeho ustanovených.

Tentokráte Jan rozsudku králova neočekával s takovou bázní jako minule arcibiskupův. Vzpomněltě si na pana Jíru, jakého ten byl k Čechům dobrého smýšlení, a věděl, že tak i ostatní rádcové smýšlejí. A věru, král potvrdil zmírněný rozsudek arcibiskupových důvěrníkův.

„Máme pět a pět míst v kollejích Karlově i Václavově, výhradně pro Čechy!“ oznamoval Jan Chvalovi. „K šestému a dvanáctému mohou voliti volně, třeba cizince, ale také z Čechů. První krok je šťastný. Svítá již, milý příteli, a bohdá bude ještě lépe!“ —

Tak nadšeně Jan volal. Pojednou však kmitl se jeho tváří stín zármutku a bezděky povzdechnův dodal: „Žel, že se toho nedočkal panic!“

V této tedy pohnutlivé době dosáhl chudý někdy žák Jan svého žádoucího cíle; stal se mistrem sedmera svobodných umění. Troubili mu a bubnovali, slávu měl mnohou. Radost jeho byla veliká a pohnutě vzpomenuv svých mrtvých rodičův a učeného, ušlechtilého panice ze Sovojevic, svých dobrodinců, děkoval také přítomnému Chvalovi. Malý Jeník dostav se takto poprvé do veliké síně kollejní, byl jako u vidění. Nevěděl, kam dříve pohleděti. Jindy si v duchu jen přával, aby uměl tak malovati jako Chval. Ale nyní, kdy viděl vážné, učené pány v pláštích s kožešinou ve zlatých řetězích a birytech, kdy viděl a slyšel velikou slávu Janovu, zdálo se mu toto vše nad jiné krásným a velebným. Když pak všichni z auly vycházeli, obrátil se pojednou Jan, nyní již mistr, po někom, jenž stranou stoje, své zraky na něj upíral. Byl to Martin Tkaňička. Stál tu nějak ostýchavě, zaražen, rozmýšleje se, má-li přistoupiti k bývalému druhu, nyní již mistru, v chatrném ošumělém kabátci, v blýsknavých nohavicích a v sešlapaných střevících.

Mistr Jan se však k němu sám upřímně přihlásil vytýkaje, proč že se straní a nepřišel na promoci. — Tkaňička se takového uvítání nenadál. Myslil, že novopečený mistr ho ledabylo odbude. Očividně se zaradoval a v očích mu svitlo, když ho Jan pozval, aby šel s ním. Vystrojiltě Chval na slávu toho dne tučnější oběd. Bylo dosti veselo, ale Jan nahlas a Chval v duchu vzpomínal na onen oběd na oslavu Janova bakalářství vystrojený, kdy tu seděl ještě pan Ctibor a kdy jim krmě přinášela milá Elška.

Tkanička se při jídle a pití povyrazil a rozveselil. Jen vážný Chval mu přítomností svou hovoř dusil. Teprve když po obědě ocitl se s Janem sám v jeho světnici, rozvázal. I vypravoval o svých trampotách, jaké má se zlou ženou svou, že se jí nemůže ubrániti a ji se zbaviti, a ke všemu že má ještě také tchyni na krku, poněvadž ta nesmí na faru.

„Dříve jsme se s farářem dělili," povzdychl Tkanička tragykomicky, „nyní snáším za dva. Považ, tolik ženských a jakých jazyků! Pořád mně vyčítají, že jsem jen kantorem, že bych mohl jíti ke scholastikovi a examen složiti, abych byl školmistrem. — Ale je to! Ve dne kluky učiti, a kdy sám sebe?"

To neřekl, že pořáde ještě sedá večer raději „u bílého jelena" s farářem Bohuňkem, jenž za něj otecky tam platí, a s ostatní veselou společností, aby se povyrazil ve svém smutku a zármutku.

Posilněn dobrým obědem a pivem, rozjařen vlídným přijetím Janovým, jemuž nechtěl jinak říkati nežli „mistře", zardělý v hubeném líci bral se z domu Chvalova svižně, natřásaje se a bradku sobě soukaje. Nesl si také vážné a přátelské napomenutí Janovo, aby přece se na examen připravil. Slíbil to; ale jak obešel klášter sv. Anny a dostal se do ulice sv. Martina, již na to zapomněl a jako neodolatelnou silou puzen zahnul do uličky „k bílému jelenu", těše se, jak bude farář Bohuněk oči vyvalovati na to, že ho zeť předešel, i na řád, který mu zatím udělá. —

Za několik dnů potom bral se Jan v hávu a birytu misterském do králova dvora na Starém městě. Vzpomínal, jak se poprvé bral na královský hrad veden sluhou toho neznámého z Jivny, jak po té tam šel jako bakalář. Nyní se šel opět ukázat nejvyššímu lovčímu panu Jiřovi z Roztok, o němž se doslechl, že přibyl právě do Prahy, náhle byv králem povolán.

Nejvyšší lovčí mladého mistra přijal, a to dobře přijal. Také ho tentokráte hned poznal a přál mu všeho dobrého.

„Nuže, mistře," pravil také vesele, „nyní ještě jenom nějaké kollegiátské místo —"

„Jsou starší mne a zasloužilejší, urozený pane. Na to je pro mne času dosti. Mneť těší, že nyní mně bude snad ožno zasednouti na stolici misterskou a studentům čísti —"

Pan Jíra se vlídně usmál a pravil:

„Jakos si přál tenkráte pod tím dubem v lese, abys pravdu poznal a mohli jiné učiti. Tak je dobře. Však nyní nebudeš tak bez naděje jako tenkráte. — Míst kollegiátských bude nyní více. — A což — v té české kolleji — Neustanovil-li panic ze Sovojevic prvních kollegiátů v poslední své vůli? —"

„Neustanovil. Byl již velice sláb a sotva vypověděl vše o svých statcích a kolleji."

„Byl by jistě na tebe vzpomněl místem v ní. — Však ono ti neujde!" dodal a pak zavedl hovor na Maří, ženu Šípovu. Jan pověděl, co učinil.

„Také pan maršálek marně se vynasnažil," pravil nejvyšší lovčí. „Jak tu ženu chrání, aby nepřišla nám do rukou! Hm — bojí se — Pan maršálek byl již po druhé jí na stopě a když chtěl si již ve jménu Jeho Milosti krále pro ni přijíti, aby ji odvedl, zmizela. — Zase jinam ji zavlekli —"

Pak opět pan Jíra v hovoru zabočil a Jan za vhodné té příležitosti pověděl mu, jak byl v domě inkvisitorově a jak se tam shledal s Bernáškem, oním druhem z Křivoklátských lesův a Jivny, kde chtěl dávati rozhřešení všem pytlákům.

Pan Jíra se usmál a jal se na Bernáška vyptávati, jak vypadá, jak s ním je; uslyšev, zachmuřil čelo a řekl:

„Teřich, teřich, ten jim bohem. To plémě nevyhyne.“

Pak opět přišel za řeči na poslední bouřky v kolleji vyptávaje se po nich. Jan byl tomu rád, nebo již prve hledal k tomu příležitost, aby mohl říci mocnému milci královu, jak jsou všichni Jeho Milosti královské a jeho rádcům za to vděčni, že tak po právu Čechům usouzeno.

„Jakž jinak mohlo býti!“ odvětil nejvyšší lovčí. „A dobře víme, že ještě mnoho zbývá učiniti. Ale nejde vše najednou, ano třeba na ledacos se ohlížeti.“

Jan rozuměl a zaradoval se v duchu velmi z takového smýšlení páně. — Vesele vycházel z králova dvora, byv odtud milostivě propuštěn královským milcem. —

XXXIV.

Sestra Benigna, Elška, Chvalova sestra, mladá jeptiška, seděla na dřevěném stupínku pod zamřežovaným oknem své cely. Bylo za pozdního večera májového. Světlo měsíce vnikalo do prosté, chudé jizbice a chvělo se na podlaze; tmavý stín okenní mříže se na něm tím jasněji odrážel. Jeptiška majíc ruce volně na kolenou sepjaty, hleděla zamyšleně na osvětlenou půdu.

Byla chvíle tiché samoty, za jarní noci, kdy mladé srdce rádo vzpomíná a snadno se rozechvěje. Mladá jeptiška nevědouc, už chvíli se přestala modliti a také se oddala vzpomínkám. Záhy však se z nich vytrhla; někdo zaklepal na dvéře. Elška se nelekla toho vyrušení; bylať připravena, čekala. Rychle vstala a než došla ke dveřím, otevřely se a v nich objevila se stará jeptiška.

„Tys už čekala, sestro," pravila. „Dobře. Půjdeme."

Obě vyšly se schodů dolů na křížovou chodbu, v jejímž loubí umělého klenutí dopadal gotickými oblouky bledý svit měsíce. Šero však a hluboké stíny kvadratury jen slabě pronikal. Husté křoviny se tam černaly, a hlubokým tichem ozývalo se odtud hrčení vody do kašny se řinoucí.

Obě jeptišky šly ochozem dosti rychle, ale tiše. Starší mluvila tlumeným hlasem:

„K ránu přijde sestra Filomena. Modli se a bdi. Nešťastné je potřeba ticha a odpočinku. Kdyby si něčeho přála, oznam, na jiné však otázky jí neodpovídej. Léky jsou připraveny, jiného pro dnes není třeba. Vyplň vše věrně, jak jsem ti nařídila. Záleží na tom mnoho."

Pak stanuly u železných dveří, na něž starší jeptiška zaklepala a již se také ozvala. Teprve po té se dvéře otevřely. Nežli vstoupily, řekla stará představená sestře Benigně:

„Viděla a slyšela. Jen mně otevři a žádnému jinému. Pamatuj si. Buď s Bohem!" a vzavši s sebou jeptišku, která v té jizbě dosud ponocovala, odešla. Benigna zavřela železné dvéře a stáhla klíč. Pak se rozhlédla nevelikou, klenutou jizbou o jednom dobře zamřežovaném okně. V rohu na loži seděla poloustrojená jakási žena vysoké, někdy zajisté statné, pružné postavy. Na tváři zračily se jí stopy bývalé krásy. Byla patrně churava, valně churava. Nemohouc pro kašel leže vydržeti usedla. Bylo jí tak volněji. Zapadlé, veliké její oči utkvěly na mladé jeptišce, jež stanuvši u ní pozdravila ji a tázala se, přeje-li si něčeho. Nemocná byla patrně dotknuta tím lahodným hlasem plným mírnosti a laskavosti.

Zakroutila hlavou, že nikoliv; ale pojednou jako by si rozmyslila, řekla dutým hlasem:

„Prosím, pověz mně, ctihodná sestro, kde jsem?“

Benigna poslušná své představené neodvětila.

„Ah, ty také! Nesmíšl“ zvolala prudčeji nemocná. Pak mírněji dodala:

„Nechci toho věděti. Co mi to již naplat! Ale alespoň mi pověz, co dělá arcibiskup. To mně můžeš říci, to není nic zlého —“

Jeptiška se zarazila. Již na večer, kdy jí představená oznámila, že jim přinesli do kláštera nemocnou, na které mnoho záleží, a že v noci ji ona, Benigna, půjde stříci, vzpomněla na bratra Chvala, jenž se jí onehdy ptal, nemají-li nějakou cizí ve svém klášteře. Popsal ji, pokud mohl, a udal, že je od Křivoklátu, Janova příbuzná a nyní v klášteřích tajená k vůli arcibiskupovi. Více jí neřekl.

Nyní, kdy ta žena se po arcibiskupovi tázala, byla Elška nemálo překvapena. A veliké postavy je ta cizinka, a tváře jistě byla sličné.

„Jak se jmenuješ?“ ptala se jeptiška, zapomenuvši na příkaz své představené.

„Maří,“ odvětila nemocná, a dodala: „Tys mně však neřekla —“

Ale jeptiška opět otázkou odvětila:

„Jsi-li od Křivoklátu?“

Žena sebou trhla. Otázka ta nenadálá ji zrovna pomátla.

„Jsem —“ odvětila. „A jak ty, prosím tebe —“

„Znáš-li Jana bakaláře?“ ptala se taktéž překvapená Elška tichým hlasem.

„O Bože! Ó Bože!“ zaúpěla nemocná. „Tys mne přece vyslyšel!“

„Ticho, ticho!“ napomínala jeptiška, nyní již vědomě hřešíc proti rozkazu své představené. „Snad

za dveřmi naslouchají — ticho. — Jsi-li tedy, jak jsem pravila —"

„Jsem — jsem — Šípová z Městečka od Křivoklátu —"

„Jan má u sebe žáčka, Jeníka Šípova —"

„Já jsem jeho macecha."

Mladá jeptiška žasla. Jaké to shledání! Jan nikdy o své příbuzné nevypravoval.

„A proč nejsi — proč jsi tu —" ptala se ve svém úžase, „proč tě tu schovávají?"

„Vězní — ano — ano — oh, jak ti to mám říci! Já bídná hříšnice, tobě, tobě nevinné —" a Maří zakryla si rukama obličej. — Po chvilce teprve promluvila:

„Jsem hříšnice. — Hřešila jsem — s ním — víš-li, po němž jsem se tebe prve ptala. Byla jsem slepotou poražena, ale Bůh se nade mnou smiloval a oči mně otevřel. Ale trestal mne a trestá. Podívej se na mne, ble, k čemu jsem. — Vím, že tu již dlouho nebudu. Ale nejhorší bylo pomyšlení, že bych měla odejít bez smíření, bez odpuštění. A tu's ty — ó, ctihodná sestro! Bůh mně tebe poslal! Buď Pán Bůh pochválen. Však prosím tebe, kdo jsi, že znáš Jana a Jeníka. — Oh, Janovi jsem také křivdila! — Mluvil-li kdy Jan o mně? Ten jistě mne zavrhl jako on — můj muž. Toho-li neznáš? Oh, ten mně nikdy neodpustí!"

A to řekla tak bolestně, tak zaúpěla, že mladá jeptiška pocítila s ní hlubokou lítost. Těšila, ji, aby nezoufala, že by ho snad, když by o to prosila, sem pustili, aby se s ní smířil.

„Ó ne, ne, oni ho nepustí. Prosila jsem už o to, aby mu vzkázali. A kdyby i pustili, on by nepřišel. A kdyby přišel —"

Maří se zarazila a bylo zřejmo, jak ji pojala hrůza, že by to byl pro ni největší trest.

Elška jata milosrdenstvím a nemajíc to za hřích, když chtěla přispěti k upokojení nebohé duše, těšila ji, že Jan jistě ji přispěje, ten že bude prostředníkem. Když pak se Maří poněkud ukonejšila, pověděla jí Elška o Janovi i Jeníkovi, že u jejího bratra jsou bytem, a jak jen bude možno, že bratra o ní zpraví, a ten zase Jana.

Shledání to a všechen hovor s mladou jeptiškou Maří patrně velmi rozčílily. Elška ji konejšila nabádajíc, aby si lehla a si odpočinula. Maří však nechtěla.

„Ne, nelehnu si. A nač? Neusnula bych. Jak bych mohla! A kdož ví, kdy ty zase přijdeš, snad už vícekráte ne, žádná nebyla taková, jakos ty. A mohu si s tebou promluviti. Ó, vyslechni mne, ubohou, nešťastnou! Mnoho jsem zkusila a trpím, tuze trpím. Mám veliké bolesti. A svědomí! To ještě horší.“

Chvílemi musila v řeči ustati, aby si odpočinula, chvílemi jí prudký kašel řeč přerušil. Než přemáhala se, všechny síly sbírala. Ta mladá, hodná jeptiška byla jí jako knězem zpovědníkem; k ní pojala rázem všechnu důvěru, majíc ji k sobě jako řízením Božím poslanou. A Elška naslouchala trpělivě jejímu vypravování i jejím výkřikům a žalu a lítosti i jejímu pláči, jimiž často svou řeč přerušovala. Za to se Maří velmi uvolňovalo. Již dávno, dávno nemohla si tak promluviti a sama sebe obviňujíc na sebe žalujíc, nadzvedla tak bezděky tíži, jež ji jako kámen prsa skličovala.

I naznačila, jak byla svedena, jak přemožena slepou láskou prchla od muže, jak byla sklamána, jak ji zavezli na daleké jedno panství arcibiskupovo, jak odtud prchla a vidouc se úplně sklamánu, odstrčenu, a to s velikou nevolí ano i ošklivostí od toho, jemuž obětovala vše, jak ze zoufalství sobě na život sáhla.

Mladá jeptiška trnula, chvěla se v nitru svém a ustrašeně pohlédla na vášnivou ženu. Ale již opět zraky sklopivši naslouchala, jak Maří dále vypravovala.

Ta byla dlouho v nebezpečenství, až posléze se pozdravila; ale z plna se neuzdravila. Kde tenkráte jsouc raněna ležela, že neví a že také nezvěděla, ale že s ní dobře nakládali. Tenkráte také k ní chodil vážný kněz, mnich, a ten že jí oči otevřel. Věděl o všem, o arcibiskupovi, o ní a tak jí do duše mluvil, tak jí ukázal, jak hřešila a jak pro hřích ještě svou vlastní duši sebevraždou vehnati chtěla do věčného zatracení. Ukázal jí, jak muži svému ublížila, a vzbudil v jejím srdci lítost, hlubokou lítost.

„Kdo byl ten kněz?“

„Nevím jen to, že se jmenoval kněz Pavel. A také mně pověděl, jak on, arcibiskup, sám všeho lituje, jak se kaje, abych mu odpustila. Já odpustila. Jen bude-li mně odpuštěno!“ a Maří dala se opět do usedavého pláče.

Noc míjela, měsíc zašel. Když pak bylo skoro již na úsvitě, přestal v jizbici nemocné všechen hovor. Bylo ticho, jež rušil jen Mařin kašel, k ránu prudší.

Nemocná však sama byla na mysli pokojnější. Mladá jeptiška stála opodál čekajíc, že každé chvíle pro ni přijdou. Proto už ani nehlesla. Když se pak ozvalo na dvéře zaklepání, podala nemocné ruku a zašeptala:

„Jen důvěřuj!“ A již šla ke dveřím. Představená přivedla jinou sestru a Benignu odváděla vyptávajíc se na nemocnou. Pozorovala při tom, že je mladá jeptiška nějak neklidna; než, poněvadž k ní, vždy tak hodné a poslušné, měla plnou důvěru, vykládala si to tím, že noční bdění i společnost nemocné jsou toho příčinou. Netušila ovšem, že sestra Benigna s nemocnou téměř po celou noc mluvila, že se vrací do

své cely se slibem té nemocné ženě daným. Slibilať jí, že jak jen bratr Chval ji přijde navštívit, že mu vše poví, a že pak Jan, jak jen o tom zví, přiměje strýce svého ke smíru.

Osamotněvši ve své cele, Elška klesla na kolena modlíc se za odpuštění, že k vůli upokojení nešťastné jednala proti rozkazu své představené. —

XXXV.

Za několik dnů po té potkali se Mikuláš Puchník, kanovník, jemuž se dlouho pro smích všem pamatovaly veliké zimní boty jeho, přichystané na poklady Jeho Milosti krále, do nedávna arcibiskupův officiál, s druhým generálním vikářem, slovutným doktorem práv, Kunšem ze Třebovle, také kanovníkem kostela Pražského. Potkali se v arcibiskupově dvoře na chodbě, ozdobené malovanými koltrami a posvátnými obrazy.

Plná tvář Puchníkova byla nějak mrzuta. S mrzutostí svou se také netajil. Sotva že doktora Kunše pozdravil, už si stěžoval, že byl po druhé u arcibiskupa a opět nadarmo.

„Je sám. Kněz Pavel někam odešel, a tak jsem se marně ohlašoval. Poprvé, že je na modlení, a nyní, když jsem vstoupil — jáť věru nevím — Jako by všechen churavěl. Kamž by se dělo! Ustavičné posty, bdění i za mrazivých, zimních noci v netopené jizbě. Jak je sám, už obleče žíněné roucho; má je na kolenou již všecko roztrhané od klečení a jak po kolenou leze.“

„Již jsem Jeho Milosti také domlouval,“ odvětil vážný generální vikář Kimeš, klidné, duchaplné tváře. „A co mi odvětil: Zanechávám hluk světa tak jako Abraham osla a sluhy své zanechal chtěje obětovati

syna svého, a jako Mojžíš, jenž na odlehlejší místo poušti se odebral od stáda svého."

„Ale stádo samo by raději, aby zůstal. A pak, jaká škoda na statcích, nemluvě o jiném!" upřímně povzdechl Puchník, až příliš šetrný. „A zmíní-li se kdo mu o těch věcech, hned se rozmrzí. Podivno! Bičování a posty snese, tuť je nad míru trpěliv. Ale jinak hned se popudí i rozkřikne."

„Toť, milý bratře, jak jsi pravil, jako nemoc," odvětil doktor Kuneš. „Slabé tělo, ochablá mysl. A nerad se dává vyrušovati ze svatých rozjímání. V ně se tak zahloubává, že mu tento svět je ničím. Však co jsi mu nesl?"

„Nic veselého. Rád bych se toho již zbavil. Došla zpráva, že soused arcibiskupův, maršálek, dopustil se pychu na zboží Jeho Milosti. V Neratovicích."

„Jak že! Pan Čúch? A na něj jdu právě žalovat."

„Ej, cože ještě?"

„Poslal do kláštera sv. Anežky svého úředníka a vzkázal abatyši, aby vydala ženu jakousi z Křivoklátu, a pohrozil, nevydá-li ji, že si ji mocí vezme! Tak že poroučí sám král!"

„Že by král chtěl biřice poslati do ženského kláštera!" zvolal rozhorleně Puchník.

„Takoví přátelé byli! Kam se to obrací! Zpovědnictví ho zbavil, a jak bude dále!"

Tak hovořil doktor Kuneš, a na tváři jeho bylo znáti opravdovou starost.

„Obrací se, kam král chce, do zlých konců," odvětil Puchník přísně a stahuje husté obočí. „Toť ovoce jeho rady, pánů milců. Ti ho do všeho ženou. Jen aby oheň, který zažehuje, jej samého nespálil!"

Bylo patrno, že kanovník nemoha králi a jeho milcům zapomenouti, mluví s nenávistí. A s velikou rozhodností dodal:

„Arcibiskup nesmí poleviti. Toť by bylo! Klášterní asyl!“

„Proto jdu k arcibiskupovi,“ odvětil generální vikář.

„Půjdu také. Do třetice. S tím není odkladu. Toho nelze dopustiti. Pak by ti šaškové královi měli teprve zvůli. Do kláštera biřice a dopouštěti se pychu na arcibiskupském zboží! To tak, kdyby všechno panství mohli kněžím vzíti! To by pak pískali!“

To již hovořil živě rukama rozkládaje, jda zpět chodbou k arcibiskupovi. Jan z Jenštejna nemeškal ve věži, nýbrž ve své světnici. Starý, vážný komorník sedící ve předsíni, zastávaje službu zchytralého Vláška, jenž musil arcibiskupovi s očí záhy potom, když se dal arcibiskup na pokání, oznámil pánům, že Jeho Milost mešká ještě na modlitbách. Oni však, majíce na pilno, sami vstoupili. Zastali pána svého v žíněném rouchu klečícího na zemi. Hubené ruce měl volně sepjaty a tvář neholenou, nehledènou, vousy již zarůstající, poněkud k zemi nachýlenou. Oči jeho byly v jedno místo nehnutě upřeny, jako ztrnulé, zvláštního výrazu. Klečel bez pohnutí, jako z kamene; jen na prsou, na hlubokém jejich dechu bylo viděti, že to živý člověk a ne socha.

Když rádcové jeho vstoupili, ani se neohlédl. Neslyšel jich, nevěděl ani, že vstoupili. Mysl jeho byla v jiném světě, plném posvátných, libezných vidin.

„Slyš!“ pravil tiše generální vikář. „Ty vzdechy svědčí o vnitřní blaženosti.“

Plná tvář Puchníkova se obrátila po kollegovi. Bylo v ní a v očích znáti, že dobře nechápe.

„Duch jeho přišel jistě u vytržení,“ opět tiše řek doktor Kuneš.

„Ale je nutno ho zbuditi,“ pravil Puchník bez ohledu, a hřmotná jeho postava pokročila k arci-

biskupovi. Ten slyše jadrný kanovníkův hlas jej volající pohnul sebou, a náhle hlavu pozvednuv a kanovníky spatřiv začervenal se patrně. I prosil, aby prominuli, že jim bylo snad příliš dlouho čekati. — Generální vikář se omluvil, že by byli rádi posečkali a nerušili, ale že jdou s novinami, jichž vyřízení je pilné. —

Arcibiskup ihned vstal.

Zpráva vikářova ho velice dojala. Trhl sebou, slyše o maršálkovi, že chtěl vtrhnouti do kláštera k vůli té ženě Křivoklátské.

„A kdyby mu i měla býti vydána," dodal vikář, „nebylo by možná, jak jsem zaslechl, neboť včera večer skonala."

Arcibiskup sebou očividně trhl. Na chvilku nastalo ticho.

„A jak zemřela?" ozval se pojednou Jan z Jenštejna tišším hlasem.

„Smířená s Bohem," odvětil generální vikář divě se v duchu pohnutí arcibiskupovu.

A tak již také Puchník nemoha se dočekati, přednesl žalobu na téhož maršálka pana Čúcha ze Zásady, že dopustil se pychu na statku Jeho Milosti, an dal stavěti jez na Labi za příčinou rybolovu. —

„Na řece Tvé Milosti," dodal Puchník. „Jeť s tím nemalá škoda. — Ale především —"

„Chtěl mne on a skrze něho král pohněvati. — Totě čirá schválnost!" zvolal arcibiskup přestav na sličnou někdy ženu ohnivcovu mysliti. S tváře zmizel mu výraz zbožného vytržení. Oči mu zahořely. Z kajícníka stal se rázem bojovník za moc církve.

„Tuť krátká úrada," zvolal a prudce dodal: „Překročí-li maršálek nebo kdokoliv z jeho lidí práh klá-

šterní, bude státi před soudem mým a stihne ho klatba!"

Líce všechno mu oživlo, chřípě nosové se rozšířily. —

„A což ten jez? Strpí-li ten pych Tvá Milost?" dotazoval se Puchník, jemuž více běželo o splav a ryby, nežli o tu ženu neblahou. „Míníš-li maršálka před soud pohnati?"

„Před soud! Před králův soud!" arcibiskup s posměškem opakoval. „Spor ten brzo skončíme a bez soudu. Nech se zruší a zboří vše, co dal maršálek vystavěti. Toho bohdá ještě nebude, aby lecjaký zemánek, třeba že za sebou měl krále, aby mne, zástupce papežova, dráždil a mé právo rušil. — Slyšeli jste mou vůli!"

Když pak oba kanovníci odešli a ocitli se na schodech vedoucích do přízemí, zastavil se generální vikář, doktor Kuneš, jenž zachoval si nejvíce klidu a pravil:

„Arcibiskup se nad míru rozhorlil. Ne-li až příliš. Pro chystané násilí klášterní ovšem právem, učiní-li tak maršálek opravdu, jak pohrozil. — Ale pro ten splav. — Je-li na jisto na zboží Jeho Milosti?"

„Maršálek ovšem neřekne, že není na jeho půdě," prudce Puchník odvětil.

„Snad se prve mělo vyšetřiti —"

„S nimi? S milci jednati? Nevíš-li, že to král nalíčil?"

„Nemyslím. Ale to myslím, že král svého milce nenechá a neopustí. A rač věděti, jak je prudký. Vzpomeň, co učinil kněžím Vratislavským, a tenkráte nebylo ještě žádných kyselostí a hněvů. Bojím se, že Jeho Milost se s tím jezem přenáhlil —"

„Nepřenáhlil, pane, ale přijal toliko boj. — Boj proti sobě a církvi. Již dávno ho chystali. Mějtež si ho tedy!“

Generální vikář však zakroutil povážlivě hlavou a s povzdechem pravil:

„Kdyby tak vstali nebožtík císař starý a Arnošt z Pardubic!“ — — —

Asi za hodinu po té vyrazil ze dvora arcibiskupova jízdný posel a pobídnuv koně ve cval, uháněl Prahou míře k Neratovicům. Nesl přísný rozkaz, aby lidé arcibiskupovi stavili stavbu jezu na Labi a co již vystavěno, aby rozbořili a všechno rozmetali, ať se děje cokoliv.

Příštího pak dne harcoval Prahou posel v královských barvách na zpěněném koni. Nezamířil do dvora králova, nýbrž zrovna do dvora arcibiskupova. Všude věděli, že přijel z Karlšteina, kamž se byl před několika dny král odebral; marně však hádali, co se asi na Karlšteině přihodilo, že je takový kvap.

Bylo to však zajisté něco velice důležitého, neboť za nedlouho po té vyjížděl na voze, šesti koňmi taženém, sám arcibiskup. S ním seděli zpovědník jeho, kněz Pavel, a officiál, Mikuláš Puchník, kanovník. Dali se cestou Karlšteinskou.

XXXVI.

Nad Křivoklátskými lesy strojilo se k bouřce. — Bylo tou dobou, kdy první soumrak obetkává krajinu tajemným, šerým závojem. V tu chvíli však bylo již od mraků temno; lesy zčernaly a v úžlabinách i v údolích tma se ukládala. Z posupného, mrtvého před bouří ticha lesy se pojednou probraly, a již bouřlivý vichru hlas hučel jejich hlubinami.

U potoka v údolí osamělého Městečka klátily se olše hlasno šumíce a s hlasem jejich pojil se mocnější ještě šumot staré lípy u „ohnivého dvora". Zdaleka se ozývalo temné hřímání, a nad širými hřbety černých lesů kolem prošlehávaly mlhavé svity blesků. V malé vísce bylo jako vymřelo. Nikde ani človíčka. Až tu na cestě, na níž kotouče prachu se zvedaly, zjevil se mužský chvatně běžící. Neohlížeje se zamířil zrovna do „ohnivého dvora", jenž tu ve stínu černé lesnaté stráně a mezi stromy v šeru zanikal a byl jako pustý.

Mužský ten zabušil na vrata. Zuřivý psí štěkot ho uvítal, pak drsný Šípův hlas. Jakmile však muž vyřídil, proč přichvátal, že nese rozkaz z Hrádku, již se otevřela branka a v ni kmitla se postava Šípova. Prudký vítr cuchal mu sivou, dlouhou bradu. Za drahnou chvíli po té otevřela se celá vrata a z nich vyjel bílý kůň chlupatých noh a dlouhého ohonu a na koni tom jako královský ohnivec, Šíp, v rudých nohavicích, v rudé sukni a takové kukle, maje u rudého pasu tesák a u sedla dvě smolnice. S ním vyřítil se hlasno štěkaje bělavý, chundelatý pes, pravý vlčák.

Tvář ohnivcova byla přísna, zachmuřena, ale jinak klidna.

Muž, jenž přiběhl mu z Hrádku oznámit rozkaz purkrabův, zůstal, všechen jsa unaven, ve dvorci. Šíp pobízel ostře svého bělouše. Poprvé měl konati službu ohnivcovu. Nevěděl, kde a proč a jak, neslyšel o žádných bojích a odpovědných nepřátelích Jeho Milosti krále. Ale rozkázáno mu a on jel, hned, v tu pozdní chvíli. Jel proti větru, jenž rozvíval běloušovu hřívu i ohon, a dul tak prudce, že až ohnivec chvílemi musil přimhouřiti oči a pochýliti hlavu k prsům.

Tak uháněl do tmy osamělou cestou kamenitou mezi lesy, provázen jsa toliko svým bělavým vlčákem.

Hřmělo silně a blýskalo se. Ohnivec jel prudko a za nedlouho kmitly se před ním v siné záři silného blesku věže, cimbuří a hradby vysokého Křivoklátu.

Když Šip zahoukal a se ohlásil, pustili ho do hradu a hned také uvedli ho k panu purkrabí. Dlouho se u něho neomeškal. Neminulo ani půl hodiny a již odvazoval od železného kruhu ve bráně svého bělouše a zase na něj vsedl. Ještě si přehodil přes ramena hrubý, hnědý plášť, který mu půjčili, neboť dalo se do deště, a již vyjel opět ven, do tmy. S hradu sjížděje, koně zdržoval, ale jak se dostal na rovnější cestu, již ho pobídl a divoce ho hnal.

Ohnivec byl pobouřen jako tenkráte před třemi léty, kdy uštknut jedovatým slovem o své ženě, domů se vracel krále se světlem vyprovodiv. — Nyní zase uslyšel o Maří, po tak dlouhém čase. A co! Purkrabí mu oznámil, že právě přišla zpráva, jak Jeho Milost královská chce potrestati arcibiskupa, jenž svévolně a hrubě ublížil maršálkovi Jeho Milosti krále.

„A při tom mně vzkázali," dodal pan Jíra, „že již je tvá žena nalezena. Nebo věz, že jsme ji po všechen ten čas hledali, že je v klášteře sv. Anežky. Vzpomněl jsem na tebe hned, a že pomůžeš rád arcibiskupa trestati. — Jeď tedy a konej svou povinnost —"

O ženě mu více pan Jíra neřekl, neboť jeho samého došla jen kusá zpráva, jen tolik, co Šípovi pověděl. Ten se nyní hnal tmavou, bouřlivou noci jako zkáza sama, aby konal svou povinnost, a ještě více, aby se pomstil.

Jel celou noc a za ranního šera byl již na půdě arcibiskupově a viděl již účinky slova královského, jež kázalo loupiti na statcích arcibiskupových v pokutu za pych a násilí.

Nejprve potkával lidi odhánějící sobě dobytek ze dvorů arcibiskupových. Tu jednotlivec vedl si krávu nebo hnal stádce ovci, tam celá společnost mužů i žen hnala krávy i voly před sebou, nebo koně vedli, vozníky staré i klisny s hříbaty, což vše buď za babku koupili od drancujících žoldnéřů královských, nebo co si sami odehnali kradí nebo zjevně za pomoc drábům chutě poskytnutou. Všichni teď, potkávajíce podivného, červeného jezdce na bílém koni, zastavovali se maně, nebo se po něm ohlíželi.

On však zeptav se prvních, které potkal, odkud jdou a jak je dále, ostatních se pak už hrubě neptal. Jel kvapně kolem nich, nebo nevyhýbaje se brav jejich rozháněl, spěchaje, aby také on došel ještě v čas na místo zhouby, jež pro něj byla pomstou. —

Již drancovnici s dobytkem minuli a zmizeli v pravo v levo, různými cestami a stezkami v polích; za ně záhy jiná podívaná se Šipovi naskytla. Den se zvolna vyjasňoval, poněvadž nebe bylo pokryto chmurami. A pod nimi v ranním zásvitu, tam v předu, hle, jaké to hemžení na dlouhé hrázi! A ohně tam hoří, jeden, dva, tři a více, a dále nové zažehují. — Lidé kolem nich se kupí, přikládají, až kouř u valných kotoučích do výše se hustě valí. Zář ohňů padala na selský lid i různou chasu z okolí sebranou, mužské i ženské, v čapkách, čepicích i hrubých, plstěných kloboucích, v šátcích i kuklách, bosé i obuté v dřevácích i škorních.

Mnozí z mužů byli umácháni a zablácení, neboť pracovali ve vodě a v blátě, jak vypouštěli rybník. — Ten už z valné části odtekl. Bahnité dno jeho se lesklo v ranním zásvitu i také v záři ohňů na hrázi planoucích, na nichž nezbedná čeládka ryby pekla a smažila.

Jiní, muži i ženy ještě je lovili, nevodem i do rukou na bahně uváznuvší, házejíce je do košů, do zástěr; ženské zanícené lakotou vysoko vykasané zvláště dychtivě se shýbaly a sbíraly, aby užily vzácné příležitosti. V tom se strhl na hrázi nový pokřik. —

Všichni obracejíce se k nedalekému dvoru arcibiskupovu, vítali divokým, radostným skřekem druhy své, kteří odtud přiváželi na voze několik beček a sudů. —

„Pivo! Pivo!"

„Medovina! Medovina!"

Jásali až řvali ti na hrázi a výskajíce vítali ty tam u vozů; a ti jim rovněž křikem a výskotem odpovídali. —

A již dna vyražena, již pili, chlastali z beček a sudů, kolem nichž se tlačili a o něž se místem rvali. Až pak pojednou něco je od nich odvrátilo —

Několik jich zahlédlo jezdce červeného jako rak na bílém koni. — Pokřikovali na něj. Drancovníci na hrázi na okamžik stichli, žasnouce nad neobyčejným jezdcem, jenž nyní, za dne, nesl v ruce planoucí pochodeň, a nevšímaje si jejich křiku zamířil rovnou ke dvorci, jenž byl vybit a opuštěn.

Divili se, žasli.

„Že to někdo z arcibiskupových!"

„Jistěť — červené roucho —"

„Ne," křičeli jiní, „toť asi ohnivec —"

„Kde by se tu vzal —"

„Z Hrádku!"

„Není možná, aby tu již byl —"

Tak se přeli. — V tom jeden vykřikl:

„A pojďme na něj! — Je-li arcibiskupův, utopíme ho!"

Křik a jásavé řvaní bylo znamením souhlasu. — Houfec jich hnal se ke dvoru, do něhož právě za-

jížděl červený jezdec. Stanuli ve vybité bráně a s úžasem pozorovali zamračeného starce, jak vykřikl:

„Ve jméno Jeho Milosti krále!“

V tom postaviv se do střemenů, strčil planoucí pochodeň do doškové střechy jednoho z dvorských stavení. Divoký křik surové radosti těch tam ve bráně a na dvorci uvítal tento čin. Ale ohnivec nedbaje toho souhlasu otočil koně, když viděl účinek své smolnice, a objížděje pak dvůr podpaloval jí ostatní střechy. — Ale ani nehlesl.

A houf drancovníků rosta stále ode hrází přibývajícími křičel dál a jásal a vítal tak sloupy dýmu z doškových střech se valící i plameny, mocně z nich šlehající a valem letící a rostoucí. —

Arcibiskupský dvůr hořel jedním plamenem. Nikdo pro něj ani rukou nehnul, nikdo škody nelitoval. Jen holubi, jichž drancovníci prve nedbali, teskně kolem plamenů kroužili a padali dýmem a žárem zmámeni do ohně. A zdola rozléhalo se divoké jásání a pustý křik. Dopoledne bylo po všem. Dvůr všecek, až do základů, lehl popelem. V tu dobu opouštěli drancovníci, kteří mohli pro kořist ryb i jinou, nebo které pivo a medovina neporazily na hráz spité do němoty, rybník a valili se jako dravé kobylky s pustým křikem a lomozem dále, k nejbližšímu dvoru arcibiskupskému.

V čele toho houfu jel na bílém koni zamračený ohnivec, vážný a přísný; on jediný byl střízliv a mlčel. Ale v mlčení tom bylo více zloby nežli v pustém křiku nevázaného zástupu.

Tou dobou jel krá. Václav se svou družinou z Karlšteina na Křivoklát. Když ho tam pan purkrabí vítal, král podal mu ruku a vesele řekl:

„Pane Jíro, mám novou starost.“

„Jakou, Milosti?“

„Nemám žádného kancléře. Arcibiskupovi jsem poděkoval. Bylo mně pěkně bez jeho zpovědnictví a bude mně ještě lépe bez jeho kancléřství. Všaktě jsem mu dal naučenou! Draze zaplatil ten maršálkův jez. Uvidíme kdo v Čechách pán! A nepolevím u papeže, až ho složí s arcibiskupství. Neníť na něm infula sv. Augustina, ale biskupa židovského Kaifáše!"

XXXVII.

Minulo mnoho dní od oné noci, které se mladá jeptiška, sestra Benigna, smluvila s nemocnou ženou Šipovou, nežli přišel do kláštera Chval, malíř, aby navštívil svou sestru. Jak ho tenkráte Benigna-Elška netrpělivě očekávala! Nebohé té ženě, které pomoc slíbila, bylo hůř a hůře. Ještě třikráte u ní byla, aby ji ošetřila. Co zkusila nebohá nemocná svým prsním neduhem a ještě více duševní útrapou! Chvilemi doufala, že jí Jan vymůže u muže odpuštění, chvílemi však opět zoufala. Nejhorší bylo, že mladá jeptiška nesměla a nemohla dáti bratrovi svému zprávu, že musila čekati, až přijde sám.

A zatím bylo s Maří zle. Chřadla vůčihledě; od abatyše se Elška doslechla a sama také viděla, že již dlouho nebude, že zhasne co nevidět. Tenkráte mohla ji posléze potěšiti, že Chval, bratr, již přišel, že mu již pro štěstí mohla říci a on že ji ujistil, že učiní vše a že Jan jistě se vynasnaží, aby u strýce vymohl odpuštění.

Když Jan o své tetě se dověděl, kde že je, byl tím nemálo vzrušen. Napadlo mu, aby pro strýce poslal, ale hned také vzpomněl, že by to nebylo nic platno, poněvadž by strýce k nemocné do kláštera nepustili. Spíše každého jiného, ale jeho jistě ne. —

I připadlo mu, co mu řekl nejvyšší lovčí, pan Jíra, aby, zví-li něco o Šípově ženě, pověděl to panu maršálkovi královu. To se zdálo nyní mladému mistru nejpříhodnější. Maršálek s pomocí královou Maří z kláštera jistě vymůže a pak by s ní mohl strýc volně promluviti. Mladý mistr ovšem netušil, v jak velikém je tetka nebezpečenství. Nemohlať Elška o tom podati zevrubných zpráv, poněvadž v hovorně nebylo možná volně hovořiti.

Tak se stalo, že Jan nejprve zašel k maršálkovi a jemu vše oznámil prose, aby šetřeno bylo ve všem mladé jeptišky, sestry Benigny, aby ta neměla z toho nějakých nesnází. Pak ještě čekal, až co pan Čúch ze Zásady učiní, a teprve po té poslal do Křivoklátských lesů ke strýci posla, aby strýc přišel do Prahy k vůli Maří. Více mu vzkázati nechtěl ani nemohl. Nežli posel do Městečka došel a nežli se starý Šíp rozhodl, bylo již v Praze rozhodnuto. Když lidé maršálkovi přišli do kláštera sv. Anežky pro Maři, odpověděno jim klatbou arcibiskupovou na maršálka.

Zatím v ohnivém dvoře Šíp přecházel s hlavou pochýlenou, zamračené tváře uvažuje, má-li se do Prahy vydati čili nic.

Táhlo jej tam, a přece zase váhal. Netušil ovšem, jak žena jeho jsouc na pokraji hrobu, úzkostně ho očekává, jak se přes tu chvíli ptá, jde-li již muž, přijde-li, a jak, když jí nemohli odpověděti, nerozumějíce ji, naříkala, že ji zatratil, že jí neodpustí. To se střídaly u ní jeptišky, které o ničem nevěděly, které se domnívaly, že jsou to slova horečně zmatené mysli. Až pak opět přišla řada na Elšku.

Ta sama plna úzkosti a s nedočkavostí zprávu skrze bratra svého očekávajíc nemocnou těšila, že Jan svou pomoc slíbil, že se za tetu svou modlí, že pro strýce svého poslal, že ho čeká každé chvilky.

„Ach, on mně neodpustí, neodpustí!“ lkala nemocná. „On mne tak hrdlil tenkráte“ —

„Odpustí, odpustí, věřiž, vždyť chce, aby mu Bůh také odpustil,“ těšila Eliška. „Jan to slíbil.“

„Myslíš? Snad přece!“ tázala se Maří počínajíc věřiti. Upokojila se poněkud. Pak upadla v hezvědomí a tak skonala.

V tu dobu rozhodl se její muž, že se přece do Prahy podívá; ale nežli nastalo jitro, kterého se chtěl vypraviti, přichvátal posel, jenž volal jej, aby dle své manské povinnosti se vypravil. A vypraviv se zaslechl na Hrádku o své ženě. Potom už nezaměřil do Prahy, nýbrž pustil se mimo, na statky arcibiskupovy nedaleké, aby se mstil.

Záhy se vysvětlilo Pražanům, proč přijel královský posel pro arcibiskupa, ten proč zajel na kvap na Karlštein. Roznesloť se, jak ho král hněvivě přijal, jak mu vytýkal nevážnost k jeho, královským úředníkům a tím i k jeho královské osobě, i pych, kterého se dopustil na nepochybném majetku a panství maršálkově. S úžasem si vypravovali, jak se při tom král také rozlítil na kanovníka Puchníka a zvláště na zpovědníka arcibiskupova, když se králi ozvali, tak že chytiv odpásaný meč na stole ležící, jílcem kněze Pavla do hlavy udeřil, až okrvavěl.

A král prý křičel při tom:

„Tu máš, tyť beztohos tu bouři nasil.“

A dále si s ustrnutím povídali, že král zbaviv arcibiskupa kancléřství nedovolil mu z Karlšteina odjeti, a že ho tam vězní. Byly nejdivnější řeči o té bouřce Karlšteinské a pak o jiné, jež se z ní zrodila.

Hrozné zprávy doletěly do Prahy, jak na statcích arcibiskupských drancují, hůře nežli před třemi lety se dálo na zboží zpupných kanovníků Vratislavských. Pak se již Pražané mohli sami přesvědčiti,

neboť bouřka ta přihnala se skoro k samému jejich městu, jak daleko až sáhaly statky arcibiskupovy.

V tu dobu, když jednou odpoledne mladý mistr Jan seděl s Chvalem a s bratrem jeho Václavem i s Jeníkem, rozmlouvajíce o těch bouřkách, zaslechli na mazhauze kvapné, těžké kroky a řinčení ostruh. Nežli kdo se mohl podívati, kdo přichází, otevřely se dvéře a v nich stanul královský ohnivec, starý Šíp, v rudém svém šatě, s tesákem po boku, v zablácených škorních tak, jak slezl se svého bělouše. Až se ho lekli; Chval i Václav ho ani hned nepoznali.

„Odkud se béřeš?!“ zvolal užaslý Jan.

„Ze msty Boží!“ odvětil přísně Šíp, stahuje husté své sivé obočí. „Kde je — víš-li — proč jsi vzkázal — A co je —“

„Proč jsi hned nepřijel?“ tázal se Jan. „Nyní jest už pozdě.“

Šíp ani nehlesl, ale jen se podíval tázavě na svého příbuzného.

V tom Chval zachovav nejvíce mysli poslal Jeníka ven. Šíp si sedl a když ho chtěl Václav jídlem uctiti, zamítl.

„Tedy mluv! Slyšel jsem, že byla, že zůstala u něho, u arcibiskupa.“

Tu Jan všechno pověděl, jak se sběhlo, co se s Maří stalo, jak nabyl o ní zpráv a jak nebylo možná k ní se dostati.

„To však věř, strýče, že litovala, hořce litovala a jiné touhy posléze neměla, než aby tě mohla odprositi, než aby zaslechla, že jí odpouštíš. Proto nemohla umříti. Měla bolestnou, těžkou smrt. Odpykala vše. Odpusť jí pro živý Bůh. Bůh ti také odpustí.“

Šíp seděl tu za chvíli mlčky s hlavou pochýlenou. Pak pozvednuv ji pravil:

„Trest její byl přísný, ale spravedlivý. Bůh jí odpusť. Hřešila, ale ještě více ten, jenž nad ní sproštěnou a slabou měl tolik moci. Ten měl býti moudrý a silný svým rozumem. Ale on je horši všech.“ Oči ohnivcovy se zajiskřily. „On, hlava všech, horši všech! On nestavuje těch nepravostí, on tu Sodomu a Gomorhu upevňuje. Všude ta samá Sodoma! Sídlo nepravosti a hříchů. Kdy kdo z vás učených se odváží a poví to a upomene, čeho žádá zákon Boží? Všichni se bojíte kněžské moci. Ale nechť! Kdo jest v šeredství, nech ať se ještě zšeredí! Až bude míra vrchovata, smiluje se Bůh a sám sešle takového muže. A ten bude potírati tu šelmu hříchů, pýchy a nepravosti, třeba byla v šarlatu. A pak běda jim všem i těm nejvyšším, jak už těchto dnů pán Bůh ukázal.“

To mluvě, královský ohnivec hrozil zaťatou pěstí. Oči mu planuly, tvář jeho byla zardělá, jako u vytržení.

Pak odebral se s Janem do kostela kláštera sv. Anežky a dlouho se tam modlil. Ke hrobu Mářinu nemohli. Jan se na něj nemohl ani doptati. Jako živou, tak i mrtvou v klášteře tajili. Druhého dne záhy z rána odjel Šíp do ohnivého dvorce sám, maje smutnou jistotu, co se stalo s jeho nešťastnou ženou.

Téhož dne odpoledne vrátil se arcibiskup ze svého zajetí Karlšteinského. Vůz byl mezi sloupci koltrami zastřen. Nejprve z něho vystoupil officiál Puchník, valně zamračený, mrzutý, pak arcibiskup, zasmušilý, a posléze kněz Pavel, maje hlavu obvázanu. Arcibiskup sám mu ruku podav podporoval ho až do paláce. Zavedl jej do jeho jizby a poručil, aby byl co nejpečlivěji ošetřován. Sám pak převléknuv se ve své světnici v žíněné roucho, chvátal na věž do své kartouzi. Již se mu po ní stýskalo.

Bývalo mu poslední dobou nejvolněji v tomto smutném zákoutí, jež slýchalo jeho vzdechy, jež skrápěl vlastně svou krví, kdež se tak horoucně kál, přemáhal a pokořoval. Tam mu z toho pokání a sebe přemáhání vzešla naděje, že se Bůh nad ním smiluje, tu se mu svědomí za oné veselé noci tak náhle a tak prudko zbouřené konejšilo, až posléze se i probouzelo libé vědomí, že dosti činí, tak že až vznikalo v něm, aniž toho pozoroval, živější sebevědomí a že v největší jeho pokoře počal tu klíčiti zvláštní druh pýchy.

V kartouzi také, kdež tělo mu od sklíčení mysli, postův a mučení ochuravělo i všechny čivy, často horlivě uvažoval o svém postavení, o moci svého úřadu, jak jindy ho a svých povinností k němu začasté nedbal, jak polevoval tam, kde měl býti neústupným; a tu také sobě umiňoval, že napraví, co zanedbal, že za to pečovati bude, aby důstojnost a moc svého úřadu rozmnožil.

A nyní sem přišel pokořen, potupen králem, jenž ho na Karlšteině jako vězně choval, jenž dal statky jeho luze v plen. Slyšel cestou o těch hrozných zádavách i sám je spatřil. A z mysli mu nešlo, opět a opět na to vzpomínal, jak se král rozlítil, jak se na něj obořil, na něj, a jak před jeho očima hrozil officiálu i zpovědníkovi. A na toho i sáhl, uhodil ho, až krev vystřikla, uhodil toho svatého kněze a věrného rádce!

A nikdo krále nezadržel, nikdo ho ani slovem neupomenul. Ba radost jim zářila z očí, těm milcům. Ti by i ještě hůře činili nešetřice nikoho, ani církve, ani papeže se nebojíce. Jsou z těch, kteří ústavně proti církvi a kněžím brojí A v rukou těch je král. Jak bude, jak bude dále?!

Arcibiskup už klečel a chtěl se modliti. Pobouřená však mysl jeho nemohla se zbaviti dojmů Karlšteinských. Sepjal ruce, začal říkati žalm, a zase upadal v úvahy jej rozčilující. Až pak modlitba počala vítěziti, stávajíc se čím dále tím horoucnější. Mysl arcibiskupova všechna rozechvěná povznášela se k Bohu, jenž, jak kníže kněžský myslil, jistě toto vše na něj seslal, aby ho zkoušel.

Jan z Jenšteina tak klečel nedbaje ani unavení ani času. Zapomněl na vše kolem i na to, že jak přijel, poručil také, aby zavolali Pařížského mistra Vojtěcha Rankova, scholastika, muže hrozného rozumu a podivné paměti, s nímž se chtěl raditi. Duch arcibiskupův prve již pobouřený rozněcoval se víc a více. Kajícník už žádných slov neříkal a přece úpěnlivě se modlil, maje ustavičně na mysli pokoření své i církve. Úpěl, aby Bůh nedopouštěl už žádných pohrom, aby nebyl pokořen ve prach před nepřítelem. —

Dole v předsíni čekal scholastikus, slavný mistr Vojtěch Rankův. Čekal už drahnou dobu. Řekli mu, že Jeho Milost odešla do své kartouzi, a tam mu nesměli nikoho ohlásiti. Pak už byli všichni znepokojeni, mistr Vojtěch, starý komorník i zpovědník Pavel, jenž zotaviv se poněkud vyšel ze své jizby navštívit arcibiskupa.

Den se již nachyloval, bylo po slunce západu. Tu se kněz Pavel rozhodl a šel. Na schodech ve věži se tmělo, nahoře v kartouzi v koutech se již husté stíny ukládaly. V zásvitu, jenž zamřežovaným oknem padal, bylo ještě matně viděti Chvalovy obrazy na stenách. Arcibiskup klečel uprostřed jizby s hlavou pochýlenou. Ruce měl na prsou skříženy. Zdálo se, že dřímá. Ale jak zpovědník blíže přistoupil, spatřil, že má oči otevřeny, že hledí před sebe do prázdna.

Arcibiskup těžko oddechoval a vzdychal i stenal jako v těžkém, hrozném snu.

Když kněz se dotekl jeho ramene, trhl sebou, zachvěl se patrně a vytřeštěným okem hleděl za okamžik na svého zpovědníka. Pak znenáhla se vzpamatoval a bolestně zaúpěl.

„Milosti, scholastikus čeká, již dlouho — Ráčils —"

„Dobře, že čeká. Zavolej ho, zavolej. Je moudrý muž, ať slyší. Ó, Bože, Bože!"

A jak se před se podíval, zachvěl se a zastřel si rukama bledé, hubené tváře a rychle vstal. Když mistr Vojtěch s knězem Pavlem vstoupiv jal se mluviti, že přišel, aby vyslechl vůli Jeho Milosti, arcibiskup mu vpadl do řeči:

„Nech toho — o tom až jindy — avšak slyš i ty, kněže Pavle — Slyštež, co jsem viděl. Bůh mne vytrhl u vidění. — Viděl jsem tu, hle, před sebou, všechno jako by živé — Viděl jsem Jezu Krista; měl plný toul šípů při sobě, a podle něho stála Božská jeho máti, a papež a biskupové na pravici stáli a podle sebe měli mnoho biskupův a mnoho jiných. A na levici stáli také kněží, páni a lidé rozliční s rozličnou zbraní, a ti všichni na papeže žalovali." Arcibiskup se odmlčel.

Mistr Vojtěch i zpovědník plni úžasu hleděli na něj, an stál proti nim. Šero se v kartouzi vzmáhalo; v něm tratila se malba na zdech a ještě více na stropě, i sám arcibiskup ve svém tmavém, žíněném rouše. Jen bledá tvář jeho, očí planoucích, vynikala svou bledostí.

A nyní se zase ozval jeho třesoucí se hlas hrobovým tichem:

„Také ďáblové mezi nimi stáli a ti všichni na levici žalovali na biskupy, na opaty i na jiné preláty, že jim mnoho zlého činí. A pak počali jim hroziti a

rukama kývati, jako by je bíti chtěli. A když papež se svými smutně stál, a pán Ježíš naň hledě počal mu klíče bráti, tu matka jeho počala za ně prositi, aby svůj hněv odpustil. A když to ti na levici uzřeli, hned se na kněží obořili, mnoho jich zahubili a počali kostely bořiti i kláštery rušiti a mnoho lidí po Praze zbili — A teklo mnoho krve a bylo nářku do nebes volajícího — Oh! — Zarmoutil jsem se až k smrti nad tím. — — — Již vidím, že bude v Čechách veliké rozdělení mezi lidem, že povstanou proti papežovi a biskupům a proti zboží kněžskému a budou je odjímati a rozličně hubiti. Budou se rouhati, a to rozdělení bude ukrutné —"

Arcibiskup hleděl před se do šera zrakem rozšířeným. Teprve po chvíli se obrátil ke scholastikovi a řekl:

„Rozumím-li dobře, mistře Vojtěchu?"

„Přebudiž Bohu žel — myslím, že se nemýlíš," odvětil vážně, ano smutně učený scholastikus, jenž pozoruje pilně všechen běh ve vlasti, tušil boje a roztržky a lekal se jich ve svém srdci vlasti milovném. Arcibiskup skličen, zarmoucen, opět chvíli mlčel, až pak rozepjav ruce a pozvednuv hlavy své zvolal:

„Ó, Bože, nedopouštěj, aby to za mne bylo!"

A pak obrátiv se k oběma řekl pojednou:

„Bude lépe, vzdám-li se arcibiskupství! Jiný snad tomu zabrání —"

Kněz Pavel sebou prudko hnul a rozhodně se ozval: „Toho neučiníš, pane můj! Bůh Ti uložil boj, nuže bojuj! Budeš bojovati pro Boha a pro sv. církev —"

Také mistr Vojtěch jal se mu to vymlouvati, mírně však a přesvědčivě, aby se hned nyní nerozhodoval, na to že ještě dosti času, že to krok veliký, za nějž mu bude zodpovídati.

Jan z Jenšteina chvíli mlčel; pak z hluboka povzdychnuv pravil temným hlasem:

„Máte pravdu, nyní v tu chvíli nesmím ustoupiti, nebo jásání nepřátel bylo by potupou ne ak mou, ale úřadu mého a sv. církve. Vydržím ještě, seč budou mé síly.“

Mlčky pak vyšel z kartouzi a bral se jako černý stín s pochýlenou, bledou hlavou dolů po točitých, úzkých schodech. —

XXXVIII.

Po třech letech vyplnila se slova pana Jíry z Roztok, jež pronesl k nově povýšenému mistru sedmera svobodných umění, Janu, královského ohnivce příbuznému. Dostaloť se mladému učenci prvního volného místa v české kolleji, založené panem Ctiborem ze Sovojevic. Tentokráte byl již Jan přijal kněžské svěcení.

Dosti těžko se loučil s tichým domem poblíže sv.-Anenského kláštera. Tam zůstali nyní jen oba bratři, Chval a Václav, z nichž každý horlivě se oddával svému umění. Chval nad to pilnému čtení českých knih a traktátů, jež mu hlavně mladý kollegiát přinášel, neboť zhusta přicházel Chvala navštívit. Tu oba, malíř i učenec, pospolu sedajíce rozmlouvali o těch knihách, jež byly nejvíce Štítného a Miličovy, vzpomínali na zesnulého panice a častěji ještě hovořívali o tom, co se dálo kolem v církvi, o českém jazyce a jeho zvelebení ve školách, v kostelích i na radnici. M. Jan hleděl dověrněji do budoucnosti.

„První krok, co se vydařil. Účinkoval jako jarní vlažička. Všichni jsme okřáli a s větší chutí budeme pracovati, abychom všeho ostatního dosáhli, co nám po právu přísluší, zvláště na vysokém učení.“

Tentokráte, když se od Chvala stěhoval, odebral se také do kláštera sv. Anežky, kamž nyní, jsa knězem, měl ovšem volnější přístup. Sestra Benigna-Elška byla velmi pohnuta, když ho spatřila.

Zašlý čas se s ním k ní vrátil, srdce jí živě dojímaje. Mluvil o panici. Bylo ji to nejmilejší, plno útěchy a úlevy. Ale pak, když Jan již byl na odchodu, pak přece se otázala:

„Co se stalo —"

Než zarděla se a sklopivši oči umlkla. Chtěla se přece otázati po Frovinovi. Ale ustala nemohouc domluviti. Byloť jí, jako by tou otázkou, a k tomu před přítelem panicovým, urážela památku panicovu. Jan jí však porozuměv odpověděl, že Frovin uprchl do Němec; od oné doby že po něm ani pták nezazpíval a ta Pražská nevěsta jeho, Šmelcerovna mladá, že zůstala opuštěnou. Pak dodal:

„Bůh tě potěš a zapomeň!"

A ona pevně odvětila:

„Na něj ano, chci —"

Jan jí porozuměl, že na Frovina ano, ale na panice že nikoliv. Stisknuv jí srdečně ruku odešel.

Tiže ještě nežli M. Jan loučil se s Chvalovým domem Jeník. Nerad opouštěl jeho zahradu, jeho koutky, v nichž zažil nejedné slastné chvíle čta tajně tu rýmovanou kroniku českou nebo nějaké jiné rytmy. Nerad opouštěl světnici Chvalovu, její kresby a obrazy; nejtíže se však loučil s veselým Václavem. Byltě mladý kamennik umělec za těch šest let, co tu Jeník pobyl, jeho průvodčím, rádcem, vychovatelem, pak dobrým přítelem. Nyní stěhoval se dospívající žák se svým příbuzným do české kolleje, stojící nedaleko kolleje Karlovy, umístěné tou dobou již v domě někdy Rotlevově. Byl to týž dům s krásným arkýřem,

který pozoroval jako venkovský, nevědomý klučina oné první v Praze noci, kdy s otcem v ulicích zabloudivše a veselé společnosti od „bílého jelena“ uklouznuvše, nocovali na schodech školy u hřbitova sv. Havelského. Nyní ten veliký, krásný dům, o němž se mu tenkráte oné noci tolik zdálo, otevře se i jemu, až po vagacích, až se v něm dá připsati k vysokému učení.